
Thesis

of the Third International scientific-practical
conference of students and young scientists

**«PUBLIC AND MUNICIPAL
ADMINISTRATION IN THE XXI
CENTURY: ORGANISATIONAL,
ECONOMIC, LEGAL AND
INFORMATIONAL ASPECTS»**

Co-funded by
the European Union

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА ІМЕНІ ЛЕОНІДА
ЮЗЬКОВА
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

за підтримки

ЦЕНТРУ ДОСКОНАЛОСТІ ІМЕНІ ЖАНА МОНЕ ЛНУ ім. ІВАНА ФРАНКА «ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ ДОСЛІДНИЦЬКИЙ
ЦЕНТР З ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТУДІЙ»
ЛЬВІВСЬКОГО РЕГІОНАЛЬНОГО ВІДДІЛЕННЯ АСОЦІАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД
АСОЦІАЦІЇ МІСЦЕВИХ РАД «РАДИ ЛЬВІВЩИНИ»

за участі

TECHNICAL UNIVERSITY OF KOŠICE (SLOVAKIA)
POLITECHNIKA ŚWIĘTOKRZYSKA KIELCE UNIVERSITY OF TECHNOLOGY (POLAND)
BATUMI NAVIGATION TEACHING UNIVERSITY – RESEARCH CENTER (GEORGIA)

З Б І Р Н И К Т Е З
III МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА МОЛОДИХ УЧЕНИХ
«ДЕРЖАВНЕ Й МУНІЦИПАЛЬНЕ
УПРАВЛІННЯ У XXI СТОЛІТТІ:
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ,
ПРАВОВІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ
АСПЕКТИ»

21-22 листопада 2024 р., м. Львів, Україна

Збірник тез друкується згідно з рішенням Організаційного комітету за рекомендацією Вченої ради факультету управління фінансами та бізнесу Львівського національного університету імені Івана Франка (Протокол №6 від «30» грудня 2024 року).

Державне й муніципальне управління у XXI столітті: організаційно-економічні, правові та інформаційні аспекти : Збірник тез III Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених (21-22 листопада 2024 р.) / За наук. ред. д.е.н., проф. Капленко Г.В. – Львів : ЛНУ імені Івана Франк. 2024. 591 с.

До збірника увійшли матеріали Третьої міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених «Державне й муніципальне управління у XXI столітті: організаційно-економічні, правові та інформаційні аспекти», присвяченої актуальним проблемам теорії та практики публічного управління і адміністрування, питанням залучення здобувачів вищої освіти до наукових досліджень, визначає вектори подальшого зусиль академічної спільноти з прогресивною молоддю і молодими вченими сприяючи пошуку спільних ефективних підходів у наукових дослідженнях актуальних проблем публічного управління та впровадження їх результатів у практику.

Редколегія:

Галина Капленко, д-р екон. наук, професор, ЛНУ ім. І. Франка, **Україна**
Ольга Руденко, д-р наук з держ. упр., професор, НУ «Чернігівська політехніка», **Україна**

Володимир Бурак, д-р юрид. наук, професор, ЛНУ ім. І. Франка, **Україна**
Маріан ТОКАР, д-р наук з держ. упр., професор, Ужгородський національний університет, **Україна**

Андрій Стасишин, канд. екон. наук, доцент, декан факультету управління фінансами та бізнесу, ЛНУ ім. І. Франка, **Україна**

Тетяна Підлісна, канд. наук з держ. упр., доцент, декан факультету публічного управління, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, **Україна**

Ольга В'юник, канд. екон. наук, доцент, Центральноукраїнський національний технічний університет, **Україна**

Larisa Takalanadze, Doctor of Economics, Sukhumi Dstate University, Speaker of Council of Representatives, **Georgia**

Відповідальність за інформацію, викладену в публікаціях, несуть автори.

© Колектив авторів, 2024

© Львівський національний університет імені Івана Франка, 2024

Reprinted by the decision of the organising Committee on the recommendation of the Academic Council of the Faculty of Financial Management and Business.

Public and municipal Administration in the XXI century: organisational, economic, legal and informational aspects: Thesis of the III Intern. scientif.-pract. conf. of students and young scientists (November 21-22, 2024) / for the Sciences. edited by Doctor of Economic Sciences, Professor **Halyna Kaplenko – Lviv: IFNUL, 2024. 591 P.**

The book thesis includes materials from The Third International Scientific-Practical Conference of Students and Young Scientists, «Public and Municipal Administration in the XXI Century: Organisational, Economic, Legal and Informational Aspects.»

Recommended to teachers, bachelor-, muster- and postgraduate-students

Editorial Board:

Halyna Kaplenko, Doctor of Economics. Sciences, Professor, IFNUL, **Ukraine**

Olga Rudenko, Doctor of Public Administration, Professor, Chernihiv Polytechnic National University, **Ukraine**

Volodymyr Burak, Doctor of Law, Professor, IFNUL, **Ukraine**

Маріан ТОКАР, Doctor of Public Administration, Professor, Uzhhorod National University, **Ukraine**

Andrii Stasyshyn, PhD of Economic Sciences, Associate Professor, Dean of the Faculty of Financial Management and Business IFNUL, **Ukraine**

Tetiana Pidlisna, PhD of Public Administration, Associate Professor, Dean of the Faculty of Public Administration, Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law, **Ukraine**

Olga Vyunyuk, PhD of Economic Sciences, Associate Professor, Central Ukrainian National Technical University, **Ukraine**

Larisa Takalanadze, Doctor of Economics, Sukhumi Dstate University, Speaker of Council of Representatives, **Georgia**

Шановні колеги, студенти та молоді науковці!

Ми раді вітати вас на сторінках Збірника тез Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих вчених «Державне і муніципальне управління у XXI столітті: організаційно-економічні, правові та інформаційні аспекти». Нашою матою є об'єднання спільних зусиль талановитої молоді, досвідчених дослідників і професіоналів-практиків для пошуку нових підходів до розвитку публічного управління та адміністрування в умовах глобальних викликів.

Сучасний світ зазнає суттєвих трансформацій: посилюється процес цифровізації, зростає значення відкритих даних та електронних сервісів, особливо актуальними стають питання соціальної справедливості, сталого розвитку та безпеки. Саме тому сучасні дискусії про державне і муніципальне управління вимагають комплексного та системного підходів.

Не можна оминати увагою надскладні виклики, з якими сьогодні стикається Україна. Повномасштабна війна, розв'язана РФ, поставила нашу державу перед випробуваннями, яких не знала Європа із часів Другої світової війни. Загроза національній безпеці, масштабні руйнування, мільйони внутрішньо переміщених осіб – усе це впливає на систему публічного управління, перевіряючи її на міцність та ефективність. Разом із тим український народ демонструє надзвичайну згуртованість, витривалість і прагнення продовжувати курс до європейської інтеграції. Ми чітко усвідомлюємо, що процес відновлення країни відбуватиметься в умовах посиленої взаємодії з європейськими країнами, а це вимагає від нас запровадження найкращих практик урядування, підзвітності, прозорості та доброчесності в органах державної влади та органах місцевого самоврядування.

У контексті євроінтеграційних планів Україна зобов'язана гармонізувати своє законодавство, управлінські структури та процеси з європейськими стандартами, зокрема в частині забезпечення прозорості, підзвітності та дотримання прав людини. Це, своєю чергою, створює підґрунтя для активного залучення студентів і молодих науковців, адже саме креативні ідеї та неупереджений погляд нового покоління можуть забезпечити прорив у реформах. Україна інтегрується у світові процеси імплементації Цілей сталого розвитку. Досягнення цих цілей вимагає комплексного підходу: від подолання бідності й нерівності до розбудови стійких інфраструктур і захисту довкілля. Започаткування і підтримка наукових досліджень молоді в сфері публічного управління – один із ключових інструментів, які

дозволяють Україні швидше досягти відчутного прогресу в цих напрямках.

Саме молоде покоління відіграватиме провідну роль у повоєнній відбудові України, її подальшому розвитку. Знання закономірностей соціально-економічного розвитку, розуміння правової бази, а також володіння сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями стають визначальними факторами для побудови ефективної та інноваційної держави. Спільне обговорення дає можливість виявити нові моделі управління, знайти шляхи вдосконалення вже наявних інструментів, налагодити партнерство між представниками різних наукових шкіл, університетів і країн.

Організаційний комітет висловлює щиру вдячність усім учасникам конференції, які в непростих умовах взяли участь у наукових пошуках, спрямованих на розвиток державно-управлінської науки та практики. Ми переконані, що результати вашої дослідницької діяльності стануть відправною точкою для подальших наукових розвідок та проєктів.

Хай ця конференція стане одним із кроків у напрямку формування передумов трансформації державного та муніципального управління, необхідної для успішного розвитку суспільства в складному та динамічному XXI столітті.

**З повагою,
Організаційний комітет**

Dear colleagues, students and young scientists!

We are glad to welcome you to the pages of the Collection of Abstracts of the International Scientific and Practical Conference of Students and Young Scientists "State and Municipal Administration in the XXI Century: Organizational, Economic, Legal and Information Aspects". Our goal is to unite the joint efforts of talented young people, experienced researchers and practitioners to find new approaches to developing public administration and administration in the face of global challenges.

The modern world is undergoing significant transformations: the digitalisation process is intensifying, the importance of open data and electronic services is growing, and the issues of social justice, sustainable development and security are becoming especially relevant. Modern discussions about state and municipal management require an integrated and systematic approach.

We cannot ignore the highly complex challenges that Ukraine is facing today. The full-scale war unleashed by the Russian Federation has put our country to trials that Europe has not known since World War II. A threat to national security, large-scale destruction, millions of internally displaced persons – all this affects the public administration system, testing its strength and effectiveness. At the same time, the Ukrainian people demonstrated extraordinary cohesion, endurance, and desire to continue the course toward European integration. We are aware that rebuilding the country will take place in the context of enhanced interaction with European countries, and this requires us to introduce the best practices of governance, accountability, transparency and integrity in state authorities and local self-government bodies.

In the context of European integration plans, Ukraine must harmonise its legislation, governance structures and processes with European standards, particularly ensuring transparency, accountability and respect for human rights. This, in turn, creates the basis for the active involvement of students and young scientists because creative ideas and the unbiased view of the new generation can provide a breakthrough in reforms. Ukraine is integrating into the global process of implementing

sustainable development goals. Achieving these goals requires an integrated approach, from overcoming poverty and inequality to building sustainable infrastructures and protecting the environment. Launching and supporting young people's research in public administration is a key tool that allows Ukraine to achieve tangible progress in these areas quickly.

The younger generation will play a leading role in the post-war reconstruction of Ukraine and its further development. Knowledge of socio-economic development patterns, understanding the legal framework, and possession of modern information and communication technologies become determining factors for building an effective and innovative state. The joint discussion provides an opportunity to identify new management models, improve existing tools, and establish partnerships between representatives of different scientific schools, universities and countries.

The Organizing Committee expresses its sincere gratitude to all the conference participants who, under challenging conditions, participated in scientific research to develop public administration science and practice. We are convinced that the results of your research activities will become a starting point for further scientific research and projects.

Let this conference be one step towards forming a prerequisite for transforming state and municipal administration, which is necessary for the successful development of society in the complex and dynamic XXI century.

**Sincerely,
Organizing Committee**

Публічне управління та адміністрування: теоретичні та прикладні аспекти

**Public management
and administration:
theoretical and
applied aspects**

Висоцька Анастасія, здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Науковий керівник: Підлісна Т. В.,
канд. наук з держ. упр., доцент
**Хмельницький університет управління та
права імені Леоніда Юзькова
м. Хмельницький, Україна**

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

У загальному розумінні, соціальна сфера передбачає сукупність галузей і видів діяльності, які тісно пов'язані між собою, функціонуючи як одна цілісна система за для забезпечення відповідних соціальних благ у соціумі. Зокрема, соціальна сфера займає надзвичайно важливе місце у діяльності кожної держави, яка у першу чергу функціонує з метою надання необхідних соціальних гарантій населенню та для забезпечення його достатнього рівня життя.

Адже Конституція України, прийнята у 1996 році, а саме стаття 1 проголошує Україну демократичною, соціальною, правовою державою, у якій носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Тобто, у загальному розумінні, соціальна держава – це соціально орієнтована держава, що визнає людину найвищою соціальною цінністю, надає соціальну допомогу індивідам, які потрапили у важку життєву ситуацію, з метою забезпечення кожному гідного рівня життя шляхом відповідного перерозподілу економічних благ, дотримуючись принципу соціальної справедливості.

Загалом основне призначення соціальної держави полягає у гарантуванні громадського миру та злагоди в суспільстві, використовуючи відповідні інструменти та заходи соціальної політики.

У свою чергу, соціальна сфера також виступає невід'ємною складовою зовнішньої політики сучасної України, яка спрямована на європейську інтеграцію, зокрема, налагодження тривалої співпраці з ЄС. Водночас, однією із умов вступу в ЄС є демократизація суспільства, законодавче закріплення соціальних європейських стандартів в галузі захисту прав людини [1]. Тобто, соціальна складова діяльності нашої держави повинна бути на високому рівні, що потребує застосування ефективних інструментів та впровадження відповідних змін зі сторони держави. Водночас, невід'ємною складовою сучасної соціальної сфери є саме організаційна структура, яка насамперед передбачає цілісну систему, що описує взаємозв'язок, повноваження, відповідальність підрозділів та окремих її структурних елементів. Зокрема, саме забезпечення ефективного функціонування усіх структурних елементів (підрозділів та відділів) виступає гарантом надання суспільству визначених державою соціальних благ на достатньо високому рівні, що й зумовлює актуальність цієї теми.

Організаційна структура соціальної сфери в публічному управлінні передбачає цілий перелік відповідних галузей соціальної інфраструктури, які тісно взаємодіють один з одним, формуючи єдину цілісну систему. Основними елементами такої структури соціальної сфери в Україні виступають: соціально-побутовий, культурно-освітній, лікувально-оздоровчий та освітній комплекси [2, с. 35]. Слід зазначити, що усі елементи організаційної структури соціальної сфери

України мають відповідні підрозділи та уповноважених осіб, наділених відповідними владними повноваженнями та компетенцією, які тісно взаємодіють один з одним для забезпечення максимального результату. Окрім цього, потрібно зауважити, що організаційна структура соціальної сфери в Україні охоплює три рівні, на яких безпосередньо реалізується соціальна політика, а саме державний, регіональний та муніципальний (місцевий).

Щодо суб'єктів, які забезпечують функціонування цілісної системи соціальної сфери в публічному управлінні, варто зазначити наступне: діяльність із забезпечення ефективної зайнятості населення реалізують такі суб'єкти владних повноважень як Міністерство праці та соціальної політики України, Державна служба зайнятості, Державний Фонд сприяння зайнятості, Інспекції служби зайнятості; діяльність з формування доходів членів суспільства забезпечують такі структури як Верховна Рада України, Кабінет Міністрів, Міністерство праці та соціальної політики, Головна державна податкова інспекція та державні податкові інспекції за місцем постійного проживання громадян. У свою чергу, діяльність із соціального забезпечення і соціального захисту передбачає відповідні дії, які насамперед спрямовані на забезпечення відповідних прав та благ гарантованих державою у сфері соціального захисту, які здійснюють такі структури як Верховна Рада України, Кабінет Міністрів, Міністерство праці та соціальної політики [3].

Окрім цього, необхідно зазначити, що організаційна структура соціальної сфери України також містить цілий ряд міністерств та інших центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, які здійснюють не тільки власні повноваження, але й повноваження, делеговані державою щодо розвитку

соціальної політики. Водночас, серед органів, що забезпечують законодавчу базу розвитку соціальної сфери та також належать до організаційної структури соціальної сфери слід виокремити: Президента України, Верховну Раду України, комітети Верховної Ради України з питань соціальної політики і праці, зі справ пенсіонерів, ветеранів та інвалідів [4, с. 15].

Загалом, усі суб'єкти організаційної структури соціальної сфери здійснюють власні повноваження лише відповідно до чинних нормативно-правових актів, що безпосередньо регламентують їх діяльність. Тобто, усі суб'єкти владних повноважень повинні функціонувати лише в межах їхньої компетенції за для дотримання основоположних принципів соціальної політики в Україні, а саме законності, верховенства права та рівності [5].

Проаналізувавши все вищезазначене, зазначимо, що організаційна структура соціальної сфери в публічному управлінні передбачає систему взаємопов'язаних суб'єктів, розділів та їх функцій, які забезпечують постійний, ефективний розвиток соціальної політики на усіх рівнях. Окрім цього, саме за допомогою організаційної структури будь-якого напрямку діяльності держави можна відобразити ієрархічність усієї системи з відповідними підрозділами та їх повноваженнями. Як висновок, варто зазначити, що організаційна структура соціальної сфери в публічному управлінні містить значно великий перелік елементів, які тісно взаємодіють один з одним, утворюючи цілісну систему в цілому.

Перелік використаних джерел:

1. Моторнюк У.І. Соціальна політика як необхідна умова функціонування соціальної держави. Економіка та держава. 2016. № 12.

2. Соціальна політика / за заг. ред. В.М. Пічі та Я.Б. Турчин. Львів: Новий світ, 2018. 318 с.
3. Рудніцька Р., Сидорчук О. Сутність і зміст механізмів державного управління та принципів їх функціонування. Публічне управління: теорія та практика. 2014. Вип. 4. С. 50–60.
4. Основні напрями оптимізації системи соціального захисту в Україні : аналіт. доп. / О.О. Кочемировська, О.М. Пищуліна. Київ : НІСД, 2012. 88 с.
5. Хожило І. І. Сучасні підходи до визначення інструментів публічного управління. URL: <http://archive.nbuv.gov.ua/ejournals/Patp/2009-01/KhozhyloStat.pdf>.

Гоменюк Вероніка, здобувачка ищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Науковий керівник: Суббот А. І.,
д-р юрид. наук, професор
**Хмельницький університет управління та
права імені Леоніда Юзькова
м. Хмельницький, Україна**

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах сучасного воєнного стану особливого значення набуває соціальний захист громадян, оскільки в надзвичайних ситуаціях забезпечення основних прав і свобод, особливо права на соціальний захист, потребує спеціального правового регулювання. Війна як

надзвичайна ситуація ставить перед державами серйозні проблеми щодо забезпечення права громадян на допомогу, допомогу та інші форми соціального захисту. За цих обставин важливими елементами стають адміністративно-правові механізми, які забезпечують реалізацію прав і гарантій людей, які перебувають у складних життєвих умовах, наприклад, спричинених збройним конфліктом.

У 2014 році Україна вперше зіткнулась з проблемою внутрішньо переміщених осіб та необхідністю захисту їхніх соціальних прав, свобод та законних інтересів. Саме в той період, після початку військової агресії Російської Федерації, багато громадян були змушені покинути свої домівки внаслідок збройного конфлікту, окупації територій, проявів насильства та порушень прав людини. Статистичні дані свідчать, що з 2014 по 2023 рік кількість внутрішньо переміщених осіб в Україні значно зросла. За результатами Міністерства соціальної політики України, на 2022 рік реєструється понад 4,8 мільйона осіб, однак реальна кількість може бути значно більшою, оскільки не всі переселенці зареєстровані як внутрішньо переміщені особи. [1] [2]

Необхідно зазначити, що проблема захисту права громадян на особисту недоторканність не вичерпує свого актуального значення в умовах дії правового режиму воєнного стану, а навпаки виводить її на новий рівень наукових досліджень сучасності. Йдеться про формування та забезпечення засад національної системи захисту прав, свобод людини і громадянина у зв'язку з повномасштабним вторгненням Російської Федерації на територію України. Конституційні норми прямо встановлюють обов'язок усіх без винятку органів державної влади вживати заходів, спрямованих на неухильне дотримання й забезпечення прав, свобод і інтересів особистості. Саме суб'єктивні права

та інтереси особи утворюють предмет правового забезпечення захисту з боку публічної влади й закономірно повинні розглядатися як основний елемент предмета механізму адміністративно-правового захисту в сфері забезпечення права громадян на особисту недоторканність. [3]

По суті, адміністративно-правовими заходами щодо забезпечення права на особисту недоторканність громадян під час дії воєнного стану є норми Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389- № .VIII (зі змінами) [4] та Указу Президента України від 24 лютого 2022 року «Про введення воєнного стану в Україні» № 64/2022) [5]. Відповідно до вищезазначеного нормативного закону, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, військові командування та місцеві адміністрації перебувають під запровадженням воєнного стану, їх роль буде посилено шляхом надання їм додаткових повноважень.

Отже, в умовах сучасного воєнного стану особливого значення набуває соціальний захист громадян, оскільки забезпечення основних прав і свобод громадян потребує відповідного правового регулювання. Збройний конфлікт в Україні значно погіршив ситуацію, особливо для внутрішньо переміщених осіб, кількість яких значно зростає з 2014 року. Держава зобов'язана забезпечувати їхні права, включаючи право на соціальне забезпечення та особисту недоторканність, за допомогою ефективних адміністративних та правових механізмів. Нормативно-правові акти, такі як Закон «Про правовий режим воєнного стану», надають владі додаткові повноваження для виконання цих вимог. Тому соціальний захист громадян у воєнний час стає пріоритетним завданням, спрямованим

на підтримку найбільш незахищених верств населення та захист їхніх прав у надзвичайних ситуаціях.

Перелік використаних джерел:

1. Блюк Н. В. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ. Національний університет «Львівська політехніка». № 5. С. 55–59. URL: http://jes.nuoua.od.ua/archive/5_2023/11.pdf (дата звернення: 09.11.2024).
2. Про облік внутрішньо переміщених осіб : Постанова від 01.10.2014 № 509 : станом на 24 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-п#Text> (дата звернення: 09.11.2024).
3. Діхтієвський П.В. Забезпечення особистої безпеки громадян у сфері адміністративно-правового регулювання // Право громадян у сфері виконавчої влади: адміністративно-правове забезпечення реалізації та захисту / За заг. ред. В.Б. Авер'янова. Київ, Науково-виробниче підприємство «Видавництво «Наукова думка» НАН України», 2007. С. 238.
4. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII : станом на 27 лип. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 15.11.2024).
5. Про введення воєнного стану в Україні : Указ від 24.02.2022 № 64/2022 : станом на 7 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 15.11.2024).

Зуєв Михайло, здобувач вищої освіти
третього (освітньо-наукового) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Науковий керівник: Пуцак Я.Я.,
д-р екон. наук, професор
Національний університет "Львівська Політехніка",
Львів, Україна

ГОЛОВНІ ПРОБЛЕМИ І ПРОГАЛИНИ У ДЕРЖАВНІЙ ПІДТРИМЦІ ІННОВАЦІЙНИХ ЕКОСИСТЕМ

Франко Л.С. досліджувалися окремі аспекти державної підтримки інноваційних екосистем, зокрема у контексті підходів до впровадження європейських інструментів інноваційної політики в українську економіку. Вказане дослідження підкреслює значення адаптації європейського досвіду щодо створення інституційних умов, які б підтримували інновації, особливо через національну інноваційну систему та нормативно-правові інструменти [1].

У свою чергу Єрмакова О.А. та Пермінова С.О., Чупріна М.О. акцентують увагу на необхідності інтегрованої інноваційної політики, що включає підтримку стартапів, сприяння комерціалізації досліджень та партнерства між приватним і державним секторами. Дослідження також включають важливість для конкурентноспроможності економіки державних і приватних інвестицій у розвиток інноваційної інфраструктури [2, 3].

Але, при цьому, важливо виокремити основні проблеми та прогалини у державній підтримці інноваційних екосистем.

Серед ключових проблем у державній підтримці інноваційних екосистем є недостатнє фінансування та обмежений доступ інноваторів до ресурсів. Так, державне фінансування інновацій здебільшого не відповідає потребам стартапів, особливо на ранніх стадіях запуску. Через це багато потенційно успішних інноваційних проєктів стикаються з браком капіталу і не можуть розвиватися.

Наступною проблемою є обмежений зв'язок між наукою, дослідженнями та бізнесом. В Україні фактично університети та дослідницькі інституції не мають можливість комерціалізувати свої розробки, а трансфер технологій до бізнесу практично не відбувається. Саме відсутність ефективних механізмів трансферу технологій після завершення етапу їх дослідження до етапу впровадження готових рішень ускладнює розвиток інновацій та інноваційних екосистем.

Недостатнє державне регулювання, несвоєчасність оновлення та різноманітність нормативних актів не відповідають вимогам сучасного ринку, що часто стримує розвиток нових технологій, особливо в сферах із високими регуляторними бар'єрами, такі як фінансові технології, біотехнології та штучний інтелект.

Недостатня кількість податкових або інших фінансових стимулів з боку держави для приватних інвесторів, які могли б підтримувати інноваційні стартапи є ще однією проблемою, що стримує залучення приватного капіталу в інноваційні проєкти та розвиток інноваційних екосистем.

Варто також виділити недостатньо розвинену в Україні інноваційну інфраструктуру, включно з бізнес-інкубаторами, акселераторами та коворкінговими просторами, що ускладнює розвиток стартап проєктів,

особливо у регіонах, що віддалені від агломерацій. У свою чергу, відсутність спеціальних освітніх програм та обмежені можливості для підготовки кадрів у сферах високих технологій створюють дефіцит кваліфікованих фахівців для інноваційної екосистеми.

На сам кінець слід виділити, відсутність сприяння з боку держави виходу стартапів на зовнішні ринки, що знижує їх конкурентоспроможність, ускладнює залучення міжнародних інвестицій та встановлення партнерських відносин.

Вищеописані проблеми та прогалини значною мірою стримують розвиток інноваційних екосистем в Україні і потребують комплексного підходу для розробки механізмів, які б сприяли швидкому і стійкому розвитку інновацій.

Перелік використаних джерел:

1. Франко Л. С. Державна інноваційна політика у контексті підвищення конкурентоспроможності економіки України. – Рукопис. – Сумський державний університет, Суми, 2024.
2. Єрмакова О. А. Інструменти державної інноваційної політики України в контексті впровадження європейського досвіду. *Mechanism of Economic Regulation*, 2016, No 1, 85-96
3. Пермінова С., Чупріна М. Розвиток національної інноваційної екосистеми в контексті взаємодії суб'єктів науки і бізнесу. *Економіка та суспільство* (38). (2022). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-29>

Іщук Аліна, здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Науковий керівник: Пікулик О.І.,
канд. екон. наук, доцент
Львівський університет імені Івана Франка,
м.Львів, Україна

ІНОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ

В сучасному світі інноваційні технології в публічному управлінні стають невід'ємною складовою, сприяючи підвищенню ефективності, прозорості та доступності державних послуг для громадян. Впровадження цифрових рішень, автоматизація процесів, розвиток електронного уряду та застосування штучного інтелекту (ШІ) відкривають нові можливості для оптимізації державного управління. Оскільки суспільство постійно розвивається, потреби громадян зростають, то державні послуги набувають все більшого значення. Для забезпечення надання якісних публічних послуг необхідно розробити та вдосконалити механізм їх надання. Це особливо актуально в глобалізованому світі, де державні послуги є критерієм вибору місця для інвестицій та життя. Одним із шляхів удосконалення механізму надання публічних послуг є діджиталізація, а іншим – розвиток мережі офісів для надання послуг та встановлення автоматизованих систем та зручних інтерфейсів для подачі заявок та отримання послуг.

В Україні спостерігається певне покращення практики державного управління, пов'язане з цифровізацією, децентралізацією та моніторингом якості

надання послуг. Таким чином, надання публічних послуг можна розглядати як один з видів взаємодії між публічним управлінням та громадянами.

Цифровізація в роботі територіальних громад розглядається як важливий фактор, що впливає на прозорість, відкритість та ефективність національних та місцевих органів влади у процесі надання електронних послуг. Впровадження нових технологій позитивно впливає на співпрацю між владою та громадою, дозволяє зробити будь-яку процедуру практичною та незалежною від людського фактору. Ці реформи призводять до технологічного розвитку, який, таким чином, слугує гарантуванню громадянам права на надання публічних послуг у найвіддаленіших громадах. Такий підхід надає можливість модернізувати процес взаємодії із користувачами послуг та отримання послуг шляхом комп'ютеризації (впровадження електронних сервісів). Крім того, використання електронних сервісів дозволить у майбутньому розвинути процес електронного документообігу в державному управлінні, зокрема автоматизацію мережі. У процесі впровадження послуг електронного урядування важливо враховувати потреби різних цільових груп споживачів публічних послуг, зокрема їхні можливості та вподобання щодо способу отримання публічних послуг. Оскільки не всі види публічних послуг можна перевести в електронний формат і деякі споживачі послуг надають перевагу особистому спілкуванню в процесі отримання послуг, у більшості країн світу основними каналами надання публічних послуг продовжують залишатися безпосередні послуги громадянам у центрах обслуговування та в телефонному режимі. Водночас уряди різних країн все частіше використовують інклюзивний багатоканальний підхід до надання публічних послуг, що

забезпечує їх доступність споживачеві через різні канали (асистанс-центри та кол-центри, громадські кіоски, персональні комп'ютери, мобільні телефони, соціальні мережі).

Інклюзивне надання публічних послуг передбачає забезпечення рівного доступу для всіх споживачів, включаючи осіб з обмеженими можливостями, маломобільні групи населення, людей похилого віку та інші вразливі категорії користувачів. Це досягається завдяки належній фізичній доступності публічних просторів, що включає оснащення будівель пандусами, ліфтами, широкими дверними прорізами та тактильними елементами доступності. Здійснюється належне обладнання зон обслуговування, наприклад, зниження висоти стійок обслуговування для осіб на візках. Застосовуються інформаційні таблички зі шрифтом Брайля та спеціальні навігаційні системи для осіб із порушеннями зору. Для надання дистанційних послуг через онлайн-платформи та мобільні застосунки, створюється інклюзивний дизайн веб-сайтів і застосунків, відповідно до стандартів доступності (WCAG). Розширюються можливості отримання послуг через електронний кабінет або спеціалізовані сервіси, застосовується відеозв'язок із використанням перекладачів жестової мови. Важливим моментом у ході надання публічних послуг є інформаційна доступність, тобто представлення і подання інформації простою та зрозумілою мовою, а також дублювання інформації у різних форматах: текстовому, аудіо, відео з субтитрами, використання чат-ботів або гарячих ліній для оперативного консультування, послуги сурдоперекладачів або асистентів для осіб із вадами слуху чи зору, виїзні послуги, наприклад, для осіб з інвалідністю або маломобільних груп. Особливої

важливості набувають соціальні ініціативи та партнерства, що передбачають залучення громадських організацій до надання послуг, спільні програми з адаптації публічних сервісів, освітні програми для персоналу, підвищення обізнаності про специфічні потреби різних груп користувачів. Використання таких нових підходів до надання публічних послуг у комплексі сприяє створенню справді інклюзивного середовища, яке відповідає принципам рівності, недискримінації та доступності.

Аналіз правового регулювання надання державних електронних послуг свідчить, що підґрунтям для вирішення проблем правового регулювання надання публічних послуг в електронній формі має стати комплексний підхід, що охоплює широкий спектр заходів, зокрема удосконалення чинного законодавства, встановлення еквівалентності правової сили результатів надання адміністративних послуг із застосуванням електронних та паперових документів, розробка єдиного законодавчого акту щодо регулювання адміністративних процедур, створення механізмів ефективної співпраці та інтеграції ІТ-систем органів державної влади та місцевого самоврядування на базі єдиного національного порталу надання публічних послуг, широке інформування споживачів публічних послуг про можливість їх отримання в електронному форматі та розробка заходів для заохочення користувачів до використання послуг.

Штучний інтелект (ШІ) може бути корисним інструментом у процесі надання державних послуг. Штучний інтелект можна використовувати для автоматизації деяких рутинних процесів, що звільнить співробітників від навантаження і скоротить час очікування на отримання державних послуг. Прикладом використання ШІ в процесі надання державних послуг є

використання чат-ботів. Чат-боти – це швидкий та ефективний спосіб отримання інформації та реагування на звернення громадян. Наприклад, чат-бот може відповісти на запитання щодо вимог та процедур отримання конкретної публічної послуги або допомогти заповнити електронну заяву. Крім того, ШІ може допомогти підвищити якість публічних послуг, наприклад, шляхом автоматизації процесу виявлення помилок у документах та проблем, які можуть виникнути в процесі надання публічних послуг. Використання ШІ дозволяє прогнозувати попит на ті чи інші послуги і відповідним чином планувати ресурси. Також використання штучного інтелекту в процесі надання державних послуг дозволяє суттєво підвищити ефективність та доступність таких послуг для громадян та бізнесу. Однак необхідно забезпечити етичне та відповідальне використання штучного інтелекту на державній службі, розробити ефективні механізми моніторингу та контролю його застосування, оскільки неправильне використання може призвести до порушень прав людини та дискримінації.

Розвиток електронного урядування дозволяє громадянам взаємодіяти з державними установами онлайн, що підвищує доступність державних послуг, скорочує час на їх отримання та знижує адміністративні витрати. Крім того, електронний уряд знижує корупційні ризики за рахунок прозорих процедур та автоматизованих процесів. Інноваційні технології дають можливість органам влади налагоджувати ефективний зворотний зв'язок із громадянами через онлайн-платформи, соціальні мережі та мобільні додатки. Це дозволяє державним установам отримувати актуальну інформацію про потреби громадян і оперативно реагувати на їхні запити.

Таким чином, представлені вище загальні засади цифрової трансформації в державному управлінні наголошують на необхідності впровадження технологічних інновацій, сприяння організаційній гнучкості та розвитку моделей управління, орієнтованих на громадянина, для успішного подолання труднощів цифрової епохи. Завдяки застосуванню сучасних інформаційних технологій органи державного управління можуть отримати нові можливості для підвищення ефективності, впровадження інноваційних послуг та інклюзивного розвитку, сприяючи тим самим досягненню головних цілей належного врядування, прозорості та підзвітності в цифрову епоху. Перспективи цифрової трансформації надають значні можливості для модернізації державного управління в Україні, стимулювання соціально-економічного розвитку та сприяння демократичному, належному та доброму врядуванню. Використовуючи цифрові технології, впроваджуючи інновації та сприяючи залученню громадян до процесів управління, Україна може краще розкрити свій потенціал та підвищити ефективність публічного управління.

Перелік використаних джерел:

1. Корчак Н., Рачинський А., Ларіна Н. Цифрова трансформація та електронне врядування: наукові підходи дослідження в сфері публічного управління та адміністрування. Аспекти публічного управління. 2023. № 11 (3). С. 43–49. DOI: 10.15421/152334
2. Разумей Г. Ю., Разумей М. М. Діджиталізація публічного управління як складник цифрової трансформації України. Публічне управління та адміністрування. 2020. № 2 (25). С. 139–145. DOI: 10.32836/2310-9653-2020-2.25

Коряк Анастасія, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Юрків Р. Р.,
канд. екон. наук
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННИХ ПОСЛУГ ТА ЇХ РОЛЬ У ПІДВИЩЕННІ ПРОЗОРОСТІ ВЛАДИ

У сучасному світі розвиток електронних послуг стає важливим чинником у трансформації державного управління та підвищенні прозорості влади. Використання інформаційних технологій дозволяє спростити доступ громадян до державних послуг, зменшити бюрократичні бар'єри та забезпечити відкритість інформації. Електронні послуги не лише покращують ефективність адміністративних процесів, але й сприяють формуванню довіри між громадянами та державою.

Електронна послуга – це публічна (адміністративна) послуга, яка надається громадянину в електронній формі.

Україна активно розвиває електронні послуги, закріплюючи їх у законодавстві: Закон України "Про електронні документи та електронний документообіг (2013 рік).

Сьогодні всі громадяни України мають можливість користуватися електронними послугами, що суттєво спрощує їхнє життя і взаємодію з державними органами. Платформа "Дія", допомагає отримувати безліч послуг онлайн, такі як реєстрація бізнесу, допомога по безробіттю, судові послуги та доступ до державних реєстрів.

PROZORRO – це електронна система публічних закупівель, на якій державні та комунальні замовники оголошують тендери для закупівлі товарів, робіт і послуг, а підприємці беруть участь у торгах, щоб отримати можливість постачати ці товари або послуги державі. На порталі Prozorro видно весь процес закупівель: від оголошення до переможців, виконання договору та оплати.

Ehealth – електронна система охорони здоров'я в Україні, що забезпечує прозорість фінансування системи охорони здоров'я та сприяє розвитку медичного IT-ринку. Містить у собі центральну базу даних – інформаційно-телекомунікаційна система, яка містить передбачені законодавством реєстри.

Головною функцією всіх електронних послуг є:

1. Прозорість: автоматизація процесу забезпечує відкритість на всіх етапах надання послуг. Кожен етап, від подання заявки до прийняття рішення реєструється в електронному вигляді, що дозволяє громадянам та регулюючим органам, легко відстежувати свої дії.

2. Стандартизація: усі послуги встановлюються єдиними правилами і процедурами для всіх учасників, створюючи рівні умови.

3. Зменшення людського фактору: автоматизація допомагає знизити участь людей у прийнятті рішень, що зменшує ймовірність корупції.

Багато платформ пропонують можливість онлайн-голосування, що дозволяє громадянам брати участь у виборах та голосуваннях без необхідності фізично відвідувати дільниці. Це робить процес голосування більш зручним і доступним.

Електронні послуги зменшують роль органів виконавчої влади у процесах надання адміністративних послуг. Коли рішення приймаються автоматично,

можливість для корупційних зловживань значно знижується. Наприклад, економічний та антикорупційний ефект від запровадження електронних послуг в Україні за 2020-2021 роки. Становить понад 16,3 млрд грн, за декілька років цей показник може досягти 48 млрд грн.

Основні аспекти протидії корупції через електронні послуги:

1. Зменшення контактів між громадянами та чиновниками: електронні послуги дозволяють уникнути безпосередніх зустрічей між громадянами та державними службовцями, що зменшує можливість для хабарництва.

2. Прозорість процесів: всі етапи надання електронних послуг фіксуються в системі, що забезпечує можливість моніторингу і контролю за діями чиновників.

3. Електронна декларація: в Україні система електронного декларування доходів і майна державних службовців стала важливим інструментом для боротьби з корупцією. Вона забезпечує відкритість у фінансових питаннях державних посадовців і дозволяє суспільству контролювати їхню діяльність.

4. Антикорупційні платформи: використання сучасних технологій, таких як блокчейн, може підвищити рівень довіри до державних інститутів завдяки забезпеченню незмінності даних і прозорості транзакцій. Наприклад, економічний та антикорупційний ефект від запровадження електронних послуг в Україні за 2020-2021 роки. Становить понад 16,3 млрд грн, за декілька років цей показник може досягти 48 млрд грн.

5. Збір і аналіз даних: Електронні системи дозволяють збирати великі обсяги даних про адміністративні процеси, що дає змогу виявляти аномалії та потенційні корупційні ризики на ранніх стадіях.

Впровадження та покращення дії електронних послуг несе велику кількість перспектив, але це несе значному виникненню різноманітних труднощів:

1. Технічні проблеми: у стані військового часу, в більшості регіонів відсутня технологічна інфраструктура, що ускладнює доступ до послуг.

2. Систематизація: інтеграція електронних послуг ускладнена через різницю в технологіях і форматах даних.

3. Безпека даних: ризики для безпеки, якщо не вжити належних заходів.

4. Кадрова недостатність

5. Фінансування проєктів

6. Зміни в законодавстві.

Таким чином, розвиток електронних послуг є важливим кроком до створення прозорості та підзвітної системи управління, що відповідає сучасним вимогам суспільства. Для досягнення максимального ефекту необхідно продовжувати інвестувати в технології, підвищувати цифрову грамотність населення та забезпечувати належний рівень захисту даних.

Перелік використаних джерел:

1. ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ. "Законодавство України" [Електронний ресурс]: -

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15>.

2. Офіційний інтернет-портал PROZORRO [Електронний ресурс]: <http://surl.li/kvucfv>.

3. Електронна система охорони здоров'я в Україні [Електронний ресурс]: <https://ehealth.gov.ua/>.

Поліщук Владислав, здобувач вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та
адміністрування
Національний університет «Чернігівська політехніка»,
м. Чернігів, Україна

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ОФІС ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ІННОВАЦІЙ (УКРНОІВІ) ЯК СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ОРГАН ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ) є ключовою інституцією, яка забезпечує ефективне управління, захист та розвиток прав інтелектуальної власності в Україні. Його діяльність спрямована на створення сприятливого середовища для інновацій, комерціалізації наукових розробок та інтеграції української економіки у світову систему захисту ІВ. У контексті глобалізації та цифрової трансформації ефективна система інтелектуальної власності стає важливою передумовою конкурентоспроможності країни. Особливу актуальність тема набуває з огляду на курс України на євроінтеграцію, що вимагає гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами.

УКРНОІВІ зазнав значних структурних змін у процесі реформування державної системи інтелектуальної власності. 28 жовтня 2022 року Кабінет Міністрів України ухвалив розпорядження, яким передав функції Національного органу інтелектуальної власності (НОІВ) від державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент) до новоствореної

державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» (УКРНОІВІ) [1]. Це рішення набрало чинності 8 листопада 2022 року.

Цей крок став важливою віхою в інституційній реформі сфери інтелектуальної власності України, розпочатій у 2016 році. Метою реформи є створення сучасного, прозорого та ефективного органу, здатного забезпечити належний захист прав інтелектуальної власності та сприяти інноваційному розвитку країни.

УКРНОІВІ виконує завдання, спрямовані на забезпечення правової охорони інтелектуальної власності, розвиток інноваційного середовища, та гармонізацію із міжнародними стандартами. Офіс займається експертизою заявок, реєстрацією прав, веденням державних реєстрів, надає консультаційні послуги та сприяє альтернативному вирішенню спорів. Додатково він розвиває міжнародну співпрацю, впроваджує цифрові технології для автоматизації процесів, проводить просвітницьку діяльність та підтримує боротьбу з порушеннями прав інтелектуальної власності, сприяючи формуванню культури поваги до цих прав.

09 серпня 2023 року був прийнятий Статут УКРНОІВІ, який визначив ключові засади функціонування цього органу. Статут закріпив правовий статус УКРНОІВІ як центральної установи, уповноваженої здійснювати функції Національного органу інтелектуальної власності України. Документ визначає основні напрями діяльності, структуру організації, механізми управління, а також засади взаємодії з іншими державними та міжнародними організаціями [2].

Структура УКРНОІВІ включає кілька ключових компонентів. По-перше, це керівництво. Очолює організацію генеральний директор, який відповідає за загальне управління та стратегічний розвиток офісу,

призначається Міністерством економіки України. Станом на 8 грудня 2024 року, генеральним директором УКРНОІВІ є Олена Павлівна Орлюк. По-друге, це колегіальні органи: Апеляційна палата, яка розглядає заперечення та апеляції щодо рішень, прийнятих під час експертизи заявок на об'єкти інтелектуальної власності, комісія «Україна», яка займається питаннями, пов'язаними з національними інтересами у сфері інтелектуальної власності та Наглядова рада, яка забезпечує прозорість діяльності офісу та здійснює контроль за дотриманням етичних і професійних стандартів.

До складу УКРНОІВІ входять такі структурні підрозділи, як департаменти та відділи, відповідальні за різні напрями діяльності, такі як експертиза заявок, реєстрація прав, міжнародне співробітництво, інформаційна та видавнича діяльність, а також надання консультаційних послуг.

І новоствореною структурою організації є Центр медіації. Мета його створення - надання правовласникам додаткових інструментів для альтернативного вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності. Центр функціонує як професійний майданчик для проведення медіації, залучаючи провідних фахівців у цій галузі.

У лютому 2024 року Міністерство економіки України затвердило Стратегічний план розвитку Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій на 2024–2028 роки. Цей план визначає дев'ять ключових напрямів розвитку: розвиток міжнародного співробітництва у сфері інтелектуальної власності, що включає активну участь у міжнародних організаціях та ініціативах для просування інтересів України на глобальній арені; цифрова трансформація та інновації з метою впровадження сучасних цифрових технологій для

підвищення ефективності процесів та надання якісних послуг; підвищення якості послуг та клієнтоорієнтованість для забезпечення високого рівня обслуговування та задоволення потреб користувачів; розвиток людського капіталу, орієнтованого на інвестування в професійний розвиток працівників та створення сприятливих умов для їхньої діяльності; підвищення обізнаності суспільства про інтелектуальну власність, через проведення освітніх та інформаційних кампаній для популяризації знань про інтелектуальну власність; забезпечення ефективного захисту прав інтелектуальної власності, включаючи удосконалення механізмів захисту прав та боротьбу з порушеннями у цій сфері; розвиток інноваційної екосистеми, спрямованої на створення сприятливих умов для розвитку інновацій та підтримки стартапів; підтримка науково-дослідної діяльності, через сприяння розвитку наукових досліджень та їхньої комерціалізації; забезпечення фінансової стабільності та прозорості діяльності, що передбачає ефективне управління ресурсами та забезпечення прозорості у діяльності офісу [3].

Реалізація цього плану сприятиме інтеграції України у світову систему інтелектуальної власності, підвищенню конкурентоспроможності національної економіки та розвитку інноваційного потенціалу країни.

Науковці та експерти в галузі інтелектуальної власності підтримують створення УКРНОІВІ, підкреслюючи його важливість для розвитку інноваційної екосистеми України. Зокрема, О.П. Орлюк зазначила, що офіс прагне стати сучасним, фаховим, технологічним і прозорим хабом повного циклу для креаторів, сконструйованим за принципом «єдиного вікна». Вона підкреслила, що УКРНОІВІ працює над тим, щоб не лише

надавати підтримку ідеям та видавати відповідні охоронні документи, а й консультувати щодо патентного супроводу, захисту, пошуку інвесторів та шляхів комерціалізації інтелектуальної власності [4].

Слушною є думка фахівців про те, що об'єктивною передумовою прискореного відновлення економіки України як під час війни, так і у повоєнний період, є створення державою належних умов для розвитку сфери інтелектуальної власності. Важливі кроки в цьому напрямі вже зараз здійснюються Українським національним офісом інтелектуальної власності та інновацій [5].

Таким чином, у 2022 році структура УКРНОІВІ зазнала значних змін у рамках реформи сфери інтелектуальної власності. Оновлений орган перейняв функції Національного органу інтелектуальної власності, що раніше виконувалися Укрпатентом. Це дозволило оптимізувати процеси реєстрації, захисту та управління правами інтелектуальної власності, а також забезпечити більшу прозорість та ефективність. Крім того, оновлення передбачає впровадження сучасних цифрових рішень та створення Центру медіації для альтернативного вирішення спорів. Такі кроки сприяють інтеграції України в міжнародну інноваційну спільноту та стимулюють розвиток національної інноваційної екосистеми.

Перелік використаних джерел

1. Деякі питання Національного органу інтелектуальної власності: розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2022 р. № 943-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/943-2022-%D1%80#>.
2. Статут Державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій», затверджений наказом Мінекономіки від 9 серпня 2023

року № 10649. URL: <https://ukrpatent.org/atachs/ukrnoivi-statut.pdf>.

3. Стратегічний план розвитку Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ) на 2024–2028 роки. URL: <https://ukrpatent.org/uk/news/main/stratehiia-rozvytku-ip-ofisu-2024-2028>.

4. Орлюк О.П. «Про діяльність УКРНОІВІ», Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/UKRNOIVI-about>.

5. Вірченко В.В., Вірченко В.В., Панова Лоренца І.А. Інтелектуальна власність як каталізатор відновлення економіки України під час війни та у повоєнний період. Економіка та суспільство. 2024. Випуск № 61. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3803>.

Романюк Марія, здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Капленко Г. В.,
д-р. екон. наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИКО- ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ

Корупція залишається одним із ключових викликів для України, що підриває розвиток держави, економіки та суспільства. Ефективна система запобігання корупції є не

тільки засобом зміцнення демократичних інститутів, але й обов'язковою умовою для досягнення сталого розвитку та євроінтеграції.

Боротьба з корупцією вимагає не лише практичних заходів, але й чіткого розуміння її теоретичних основ. Для подальшої роботи над цією темою розглянемо власне термін «корупція». Корупція – це зловживання довіреною владою для особистої вигоди. Вона проявляється у різних формах, таких як: хабарництво (отримання чи пропонування неправомірної вигоди); фінансові махінації (незаконне використання бюджетних коштів чи державного майна); зловживання службовим становищем (використання посадових повноважень у власних інтересах) та конфлікт інтересів (прийняття рішень, що суперечать службовим обов'язкам через особисту вигоду). Основними передумовами виникнення корупції є недосконалість законодавства, недостатня прозорість державних процесів, низький рівень відповідальності чиновників та відсутність дієвих механізмів громадського контролю.

Існує низка факторів котрі провокують виникнення корупції та зокрема можемо виділити такі, як: соціальні причини, економічні причини, інституційні причини та культурні причини.

Ефективність боротьби з корупцією в Україні залежить від функціонування антикорупційної інфраструктури, яка включає законодавчі та інституційні механізми. У цьому розділі розглянемо основні елементи системи та проблеми їх реалізації.

Антикорупційна система України ґрунтується на таких елементах:

- Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), яке здійснює досудове розслідування корупційних злочинів.

- Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), відповідальне за моніторинг декларацій та запобігання конфлікту інтересів.

- Вищий антикорупційний суд (ВАКС), що забезпечує правосуддя у справах щодо корупції.

- Законодавство, включно із Законом «Про запобігання корупції» та Кримінальним кодексом України.

Попри прогрес у законодавчому забезпеченні, існують прогалини у правозастосуванні. І виходячи з вивченого матеріалу можна виділити наступні основні проблеми ефективності антикорупційних органів:

- Недостатня координація між органами. НАБУ, НАЗК, САП і ВАКС діють у межах окремих повноважень, але брак взаємодії призводить до затримок у розгляді справ.

- Політичний вплив. Часто антикорупційні органи стикаються з політичним тиском, що перешкоджає їхній незалежності.

- Ресурсні обмеження. Недостатнє фінансування та кадровий дефіцит знижують ефективність органів.

Удосконалення системи запобігання корупції вимагає реалізації низки практичних заходів, спрямованих на підвищення прозорості, ефективності та підзвітності державного управління. Основними аспектами є:

- посилення ролі інформаційних технологій, адже інформаційні технології є потужним інструментом для мінімізації корупції, оскільки вони дозволяють автоматизувати процеси, зменшити вплив людського фактору та забезпечити прозорість управлінських процедур;

- розвиток антикорупційної культури включає у себе подолання корупції так, як вона є неможливою без формування у суспільстві негативного ставлення до цього явища. Для цього потрібна системна робота з розвитку антикорупційної культури, яка включатиме у себе антикорупційну освіту, підтримку громадських ініціатив, роль ЗМІ та журналістських розслідувань;

- вдосконалення нормативно-правової бази для того щоб ефективно відбувалося забезпечення ефективної боротьби з корупцією необхідно вдосконалити законодавчу базу, зокрема через: жорстоке покарання за корупційні злочини, удосконалення процедур конфіскації незаконних актів, підвищення прозорості звітності держслужбовців.

- забезпечення ефективного громадського контролю безпосередньо активна участь громадянського суспільства у моніторингу державної діяльності є ключовим елементом у запобіганні корупції. Основні заходи якої є спрямовані на: розвиток платформ для анонімного подання заяв про корупцію, залучення незалежних експертів та забезпечення відкритості інформації про державні фінанси.

Подані аспекти вдосконалення системи запобігання корупції включають широкий спектр заходів, спрямованих на підвищення прозорості, ефективності державного управління та залучення громадянського суспільства. Впровадження сучасних інформаційних технологій, розвиток антикорупційної культури, удосконалення законодавства та посилення громадського контролю є взаємодоповнюючими елементами, які у комплексі здатні суттєво знизити рівень корупції в Україні.

Україна має зосередитися на інтеграції міжнародного досвіду у свої антикорупційні стратегії. Важливими кроками є:

- Налагодження співпраці з міжнародними антикорупційними організаціями.
- Удосконалення методів оцінки ефективності антикорупційних заходів.
- Інтеграція стандартів ЄС у національну систему управління.

Система запобігання корупції в Україні потребує комплексного вдосконалення, яке включає оновлення законодавства, впровадження інноваційних технологій, розвиток антикорупційної культури та посилення ролі громадськості. Успіх цієї роботи залежить від політичної волі, активної участі суспільства та професійності державних інституцій. Лише за умов скоординованих зусиль можливо подолати корупцію та забезпечити сталий розвиток України.

Перелік використаних джерел:

1. А. Я. Палюх. УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ [Електронний ресурс] / А. Я. Палюх, Д. С. Коломієць, О. М. Шишова – Режим доступу до ресурсу: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2023/8.pdf.
2. ЗАКОН УКРАЇНИ Про запобігання корупції (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 49, ст.2056) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
3. НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ мультимедійний навчальний посібник \"Антикорупційна політика в Україні\" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://arm.naiiu.kiev.ua/books/atikorption/lectures/lecture_1.html.

Публічне управління та адміністрування в Україні в умовах війни

**Public management
and administration
in Ukraine during
the war**

Байла Назар, Локес Сергій, Фленько Петро
здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
члени Науково-практичної проблемної групи здобувачів
освіти зі спеціальності Публічне управління та
адміністрування в УжНУ
Науковий керівник: Маріан ТОКАР,
д-р наук з держ. упр., доцент
Ужгородський національний університет,
м. Ужгород, Україна

ОГЛЯД ПРОБЛЕМ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ І ГРОМАДЯН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Є чимало проблем, які кидають сьогодні виклик державі та громадянам, які проявляють активність у публічному управлінні в умовах правового режиму воєнного стану. Серед них, вважаємо, є основні: комунікація, мораль, корупція та ін. Наприклад, комунікація є важливим фактором розвитку держави і довіри суспільства, громадян до неї. Комунікація потрібна для того, щоб ефективно вирішувати різноманітні проблеми, оперативно реагувати на запити, враховувати інтереси громадян тощо. Ще одним із важливих аспектів державно-громадського управління є використання ресурсів та вмиле управління цим процесом для суспільного блага.

Управління соціальними та іншими ресурсами є важливою складовою суспільного та організаційного управління в демократичній державі. Цей процес передбачає розподіл, використання та контроль різних видів ресурсів для досягнення конкретних цілей та задач у

співпраці держави і суспільства. Існують такі ресурси, як: людські (управління людськими ресурсами включає найм, розвиток, мотивацію та утримання співробітників в організації), фінансові (управління бюджетом, фінансовий аналіз, прийняття рішень щодо інвестицій та розподіл фінансових ресурсів), матеріальні (управління фізичними ресурсами, такими як обладнання, сировина, запаси та нерухомість), інформаційні (управління інформаційними ресурсами означає збір, обробку, зберігання і передачу даних для прийняття рішень), соціальні (управління відносинами зі зацікавленими сторонами, такими як клієнти, партнери, громадські організації та інші стейкхолдери) [6].

Управління соціальними та іншими ресурсами здійснюється різними рівнями публічної влади, організацій, установ та інших суб'єктів суспільства. Управління цими ресурсами може здійснювати: держава (уряди національних та місцевих рівнів), організації і підприємства (приватні компанії, неприбуткові організації, корпорації), громадські (неурядові) організації, громадяни (через свої права, голосування, участь у громадських ініціативах та споживання ресурсів), міжнародні організації [6].

До речі, волонтерство, яке відроджується в Україні як масовий рух, є одним із прикладів громадсько-державної взаємодії і одним із успішних способів участі та управління цими ресурсами. Це вид діяльності, при якій індивіди чи групи вільно віддають свій час, енергію, навички і ресурси для некомерційних справ, у співпраці з неурядовими організаціями чи іншими спільнотами з метою підтримки соціальних і громадських ініціатив. Ось приклад того, як волонтерство може бути пов'язане з управлінням ресурсами: волонтерство можуть здійснювати

неприбуткові організації, які надають соціальні послуги. Вони можуть допомагати збирати гроші, речі, виконувати інші публічні (адміністративні) завдання та брати участь у різних подіях. Волонтери можуть долучатися до груп, які займаються охороною природи і впорядкованою утилізацією відходів. Вони можуть взяти участь у прибиранні парків, лісів, берегів річок, інших місць навколишнього середовища.

Зокрема, в сучасних умовах державотворення в Україні, під час воєнного стану волонтери допомагають нашим воїнам із одягом, обмундируванням, ліками, фінансами на зброю, використовуючи різні законні ресурси. Вони проводять різні громадські події в виді благодійних акцій, зборів, марафонів, ярмарок на підтримку Збройних Сил України, розділяючи це все по різних точкам, тим самим, здійснюючи збір і управління ресурсами. Управління такими волонтерськими ініціативами може здійснюватися неурядовими організаціями, координаторами волонтерів або іншими відповідальними установами, які організують та спрямовують діяльність волонтерів [1].

А які ж особливості й проблеми говорять про стан справ у досліджуваній темі в умовах воєнного стану в Україні? Нагадаємо, що це особливий правовий режим, що вводиться в окремих місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки Державній Незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування таких повноважень, які необхідні для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державності, а також тимчасове, зумовлене

загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини та громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

У таких обставинах має бути задіяне антикризове управління. Для централізації влади, як правило, воєнний стан передбачає підвищену концентрацію влади в руках військового або центрального урядового органу. Це робиться для більш ефективного управління воєнними операціями та вирішення кризових ситуацій. Крім цього, під час воєнного стану можуть бути введені обмеження прав і свобод громадян, з метою забезпечення безпеки та публічного порядку [2].

Воєнний стан, як правило, передбачає мобілізацію економічних, людських і матеріальних ресурсів для потреб оборони країни. Наприклад, в Україні використали призов громадян до військової служби, регулювання цін, виділення фінансових ресурсів на оборону та інші заходи. Водночас, воєнний стан може призводити до певних обмежень громадсько-політичної діяльності опозиції та неурядових організацій, а отже й до тимчасових обмежень демократичних процесів.

Для забезпечення ефективного управління часто вдаються до жорсткої кадрової політики – може бути змінена структура уряду, включаючи призначення тимчасових військових / цивільних керівників. Важливим аспектом також є забезпечення гуманітарної допомоги. Однією з основних функцій воєнного стану є забезпечення безпеки країни та участь у воєнних діях, якщо це необхідно. Це включає в себе мобілізацію військ, організацію оборони та проведення військових операцій.

Вплив воєнного стану на державне управління залежить від конкретного контексту та правових норм, що діють у країні. У більшості випадків воєнний стан є

тимчасовим і обмеженим за своєю тривалістю. Однак важливо забезпечити баланс між потребами в безпеці та збереженням громадянських свобод і прав під час воєнного стану [2].

То які ж безпосередні загрози державно-громадської взаємодії з вище названих залишаються актуальними? Корупція підриває довіру громадян до держави оскільки вона створює враження, що влада не працює на користь населення, а на користь корупційних елементів. Вона також впливає на ресурси, що може призводити до недофінансування соціальних та громадських проєктів, які є важливими для громадян. Корупція може спонукати громадян до участі у мітингах, що загрожує правопорядку і загальному благополуччю. Отже, корупція порушує взаємодію між державою і громадянами, руйнує довіру і підриває основи демократії та правової держави.

Забезпечення прозорості та відкритості дій публічної влади постає подекуди як надто розмите поняття. Зокрема, для забезпечення відкритості та прозорості діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави, пропонується розроблення та прийняття закону про державний фінансовий контроль за декларуванням доходів і їх витрачанням цими особами. Навряд чи саме діяльність стане за такого декларування відкритішою або прозорішою, як цього передбачалося в нормативних документах [3–5].

Проте, необхідно визнати, що в обставинах російсько-української війни, політичної, економічної, соціальної кризи, умов воєнного стану в Україні, державно-громадська взаємодія є важливим фактором стабільності й виконання синергетичної місії держави і суспільства – збереження тенденцій розвитку державотворення. А вибір форм, методів та інструментів такої взаємодії залежить від

готовності суб'єктів державотворення співпрацювати між собою на майбутнє благо держави і суспільства.

Перелік використаних джерел:

1. Зайченко О. І., Кузнецова В. І. Управління людськими ресурсами: навч. пос. / за наук. ред. О. І. Зайченко. Івано-Франківськ: «Лілея НВ», 2015. 232 с.
2. Правовий режим воєнного стану. Безоплатна правова допомога. URL:
https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%9F%D1%80%D0%Bo%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9_%D1%80%D0%B5%D0%B6%D0%B8%D0%BC_%D0%B2%D0%BE%D1%94%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%81%D1%82%D0%Bo%D0%BD%D1%83.
3. Про вдосконалення процесу управління корупційними ризиками: Наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 17 лютого 2022 р. за № 219/37555. LIGA 360. URL:
<https://ips.ligazakon.net/document/RE37555Z>.
4. Про Концепцію подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності»: Указ Президента України від 11 верес. 2006 р. № 742/2006. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742/2006#Text>.
5. Про Національну раду з питань антикорупційної політики: Указ Президента України від 14 жовтня 2014 р. № 808/2014. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808/2014#Text>.
6. Рябцев Г. Ресурси державної політики: класифікація та використання. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2014. № 8. URL:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2014_8_3.

Верзун Ірина, здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня освіти,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Возняк Г.В.,
д-р. екон. наук, ст. наук. співр.
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Одним із ключових чинників успішного протистояння України російській агресії є розвинуте громадянське суспільство, яке продемонструвало свою здатність до самоорганізації та об'єднання зусиль. З перших днів війни громадянське суспільство стало надійним тилом для армії та вразливих верств населення, організовуючи системну допомогу Збройним Силам України, збори гуманітарної допомоги, прийом внутрішньо переміщених осіб та надання психологічної підтримки [1, с. 135-137].

Збереження Української державності стало пріоритетним завданням, тому всі зусилля української політики та суспільства зосередились на досягненні перемоги, що відбилося на структурі громадянського суспільства України. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну в 2022 році стало потужним каталізатором змін у діяльності громадських організацій. В умовах війни відбулася значна трансформація їхніх напрямів роботи. Зокрема, з'явилася велика кількість нових ініціатив, спрямованих на підтримку військових, внутрішньо переміщених осіб та цивільного населення, яке постраждало внаслідок бойових дій. Ці організації активно

займаються наданням гуманітарної допомоги, юридичної підтримки, психологічної реабілітації та багатьма іншими видами допомоги, що є вкрай необхідними в складних воєнних умовах. Роль волонтерських та благодійних організацій у вирішенні соціальних проблем, що виникли внаслідок війни, є незамінною. Завдяки їхнім зусиллям мільйони українців отримали необхідну допомогу, яку держава та місцева влада не завжди могли надати в повному обсязі через неефективність дій та брак бюджетного фінансування [1, с. 140].

В умовах воєнного стану громадський сектор бере на себе дедалі більше функцій, які повинні виконувати державні органи. Це відбувається через недостатню ефективність механізмів взаємодії між громадянським суспільством та владою, які несуть, переважно формальний характер. Ключовим інструментом взаємодії між державою та громадянським суспільством в Україні є Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затверджений Кабінетом Міністрів України у 2010 році. Цей документ визначає процедури та механізми залучення громадськості до процесу розробки та реалізації державної політики [1, с. 141].

Поняття державно-громадського партнерства в Україні не набуло достатнього розвитку. На практиці ми частіше стикаємося з такими формами взаємодії, як протистояння, вплив або просто взаємодія, але не повноцінне партнерство. Лише останнім часом з'явилася потреба в більш системному та інституціоналізованому співробітництві між державою і громадським сектором. Наразі органи влади радше залучають громадські організації для формального погодження рішень, а не як рівноправних партнерів у процесі прийняття рішень. На тлі

повномасштабної війни в суспільстві зростає невдоволення діями органів місцевого самоврядування. Поширені повідомлення про зловживання владою, корупцію, зокрема у сфері гуманітарної допомоги. Ці негативні явища особливо гостро відчуються на тлі розширення повноважень органів місцевого самоврядування та спрощення певних процедур. Саме тому сьогодні як ніколи важливо активізувати участь громадськості у контролі за діяльністю місцевої влади. Аби громадянське суспільство стало дійсно впливовим, необхідно масштабно розширити освітні програми, спрямовані на розвиток громадянських компетентностей. Важливо, аби не лише окремі активісти, а й більшість населення, включно з посадовцями, розуміли свої права та обов'язки, вміли брати участь у прийнятті рішень та контролювати діяльність влади [2, с. 275-276].

Громадянське суспільство в Україні демонструє активність, беручи участь у волонтерських рухах, підтримуючи Збройні Сили України та контролюючи діяльність влади. Саме завдяки таким проявам громадянської свідомості ми можемо говорити про прискорення розвитку громадянського суспільства. Щоб громадянське суспільство могло ефективно взаємодіяти з органами місцевого самоврядування, необхідно створити відповідну інфраструктуру. Це включає в себе створення відкритих інформаційних систем, платформ для обговорення, а також механізмів зворотного зв'язку між владою і громадянами. Крім того, важливо забезпечити доступність інформації для всіх верств населення, використовуючи для цього різноманітні канали комунікації [2, с. 276-277].

Вже декілька років поспіль в Україні проходить інформаційна кампанія «Громадянське суспільство, бізнес та влада – кращі практики співпраці». Мета цієї кампанії –

ширше розповсюдити успішні приклади тристоронньої співпраці на різних рівнях – від місцевих громад до держави в цілому. У 2023 році цей захід мав на меті показати, як українці з різних сфер об'єднали свої зусилля в боротьбі за Україну. Конкурс покликаний популяризувати успішні приклади тристоронньої співпраці, які спрямовані на наближення перемоги та відбудову України. До збірника успішних спільних проєктів [3] увійшли ініціативи, в яких успішно співпрацюють представники державної влади, бізнесу та громадських організацій, всі ці проєкти були розпочаті або продовжені в умовах воєнного стану, про ці проєкти можна дізнатися з відкритих джерел та їх досягнення можна кількісно оцінити.

Отже, повномасштабна війна в Україні значно активізувала громадянське суспільство. Волонтерські ініціативи, збір гуманітарної допомоги та підтримка військових стали масовими явищами. Однак, для ефективної взаємодії з державою громадянському суспільству необхідний подальший розвиток. Важливо розширювати освітні програми, спрямовані на розвиток громадянських компетентностей, та створювати умови для повноцінного партнерства з державними органами. Успішні приклади співпраці між громадянським суспільством, бізнесом та владою демонструють, що таке партнерство є можливим та ефективним.

Перелік використаних джерел:

1. Мамонтова Е. Співпраця громадянського суспільства з органами публічного управління під час війни: архетипні рекомендації щодо налагодження відкритого конструктивного діалогу. 2024. № 5(47). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-5\(47\)-135-149](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-5(47)-135-149).

2. Крушельницька Т., Гуржій О., Шкуро М., Романенко В. Практика взаємодії органів місцевого самоврядування і суспільства в Україні в умовах війни. The 1st International scientific and practical conference «Current issues of science and integrated technologies». Milan, Italy. 2023. URL: <https://isg-konf.com/uk/current-issues-of-science-and-integrated-technologies/>.

3. Збірник історій про кращі спільні проєкти організацій громадянського суспільства, бізнесу та органів державної влади. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/gromadskosti/gromadyanske-suspilstvo-i-vlada/rekomendatsii-ta-krashchi-praktyky/krashchi-praktyky/vitchyzniani-dosvid>.

Голюк Марія, здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Науковий керівник: Лалуєва Н. М.
Хмельницький університет управління та
права імені Леоніда Юзькова
м.Хмельницький, Україна

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Публічне управління у сфері культури в Хмельницькій міській громаді продемонструвало стійкість і здатність адаптуватися до нових викликів. Пандемія COVID-19 та війна в Україні вплинули на всі аспекти

культурного життя, вимагаючи переосмислення пріоритетів, зміни форматів роботи та ефективного використання обмежених ресурсів.

Пандемія призвела до закриття багатьох культурних установ, скасування масових заходів, що спричинило зниження доходів та обмеження доступу до культурних послуг. Війна стала ще більшим викликом, адже частина ресурсів була перенаправлена на підтримку ЗСУ та гуманітарні потреби. Попри труднощі, реалізація ключових програм, зокрема «Нової лінії культурних змін», та активна волонтерська діяльність дозволили забезпечити підтримку громади й зберегти культурну активність. Управління культури Хмельницької громади адаптувалося, впровадивши онлайн-формати для культурних заходів та цифровізацію бібліотечних послуг [1].

До 2021 року основний акцент робився на модернізацію культурної інфраструктури, розвиток туристичної галузі, організацію фестивалів і популяризацію української культури, оновлення мистецьких шкіл, організація фестивалів. У 2022–2023 роках пріоритет змістився в напрямку волонтерських ініціатив і підтримки ЗСУ, зросла увага до інтеграції переселенців через програми «Терапія мистецтвом» та організацію благодійних заходів.

Одним із ключових напрямків, на який було спрямовано зусилля стала програма «Нова лінія культурних змін». Вона була основою модернізації інфраструктури культури Хмельницької громади, включаючи розширення бібліотечної системи, відкриття нових культурних закладів та зміцнення позицій міста як центру культурно-мистецьких заходів [1]. Значну роль відіграли також програми популяризації української мови та літератури, такі як «Щодня читай українською» [2].

Через повномасштабне вторгнення Росії в Україну, відбулися зміни у пріоритетах і стратегії публічного управління. Культура стала важливим засобом підтримки морального духу та згуртування громади. На перший план вийшли волонтерські ініціативи, благодійні акції та проєкти, спрямовані на допомогу ЗСУ та внутрішньо переміщеним особам, проєкти які мали на меті допомогти громадянам впоратися з психологічними травмами війни через творчість та участь у культурних заходах.

Варто зазначити, що основними викликами публічного управління у сфері культури в останні роки стали:

- пандемія, яка зумовила перехід заходів у цифровий формат і створення онлайн-платформ;
- війна, яка обмежила фінансування культурних проєктів, але спонукала до розвитку волонтерства й інтеграційних ініціатив.

Серед потенційних напрямів покращення публічного управління у сфері культури можна виокремити:

- подальший розвиток цифрових культурних послуг;
- розширення міжнародної співпраці, залучення грантових програм;
- збереження культурної спадщини та відновлення постраждалих об'єктів;
- реалізація інноваційних програм, орієнтованих на інтеграцію переселенців [3].

Післявоєнна відбудова вимагатиме відновлення культурних об'єктів, що постраждали від військових дій. Важливою складовою цього процесу стане повернення до масштабних культурних проєктів, таких як фестивалі, концерти, театральні вистави. Водночас нові виклики вимагатимуть впровадження сучасних цифрових рішень для подальшої модернізації культурних послуг. Це може

включати розвиток платформ для дистанційного доступу до культурних ресурсів, а також створення інноваційних проєктів для залучення молоді та міжнародної аудиторії [4].

У довгостроковій перспективі основними завданнями будуть відновлення культурної інфраструктури та забезпечення її сталого розвитку. Важливими напрямками стане інтеграція сучасних технологій у культурні процеси, розвиток міжнародного культурного співробітництва, залучення інвестицій для підтримки інновацій у сфері культури. Крім того, післявоєнний період вимагатиме більшої уваги до розвитку національної культури, зокрема популяризації української мови, літератури та мистецтва як важливих елементів відродження національної ідентичності.

Публічне управління у сфері культури Хмельницької громади продемонструвало здатність швидко адаптуватися до криз. Подальший розвиток залежить від інтеграції цифрових рішень, міжнародної співпраці, збереження національної ідентичності та модернізації культурної інфраструктури. Таким чином, культура залишатиметься ключовим чинником соціальної згуртованості та національного відродження.

Перелік використаних джерел:

1. "Нова лінія культурних змін": Програма розвитку Хмельницької міської територіальної громади у сфері культури (2021–2025 роки). **URL:** https://kult.km.ua/uploads/files/2022/Nova_linia_kult_zmi_n.pdf (дата звернення: 20.11.2024)
2. Про затвердження Програми підтримки книговидання та читацької культури у Хмельницькій міській територіальній громаді на 2021-2025 роки «#Щодня читай

українською» URL: <https://kult.km.ua/programa-pidtrimki-knigovidannya-ta-chitac-koji-kul-turi-u-hmel-nic-kiy-mis-kiy-teritorial-niy-gromadi-na-2021-2025-roki-schodnya-chitay-ukrajins-koju> (дата звернення: 20.11.2024)

3. Заваріка Г., Зеленко О. СТАЛИЙ ТУРИЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ПОСТРАЖДАЛИХ ТЕРИТОРІЙ. *Економіка та суспільство*, (39). 2022. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1424> (дата звернення: 20.11.2024)

4. Білоус А.О. Проблеми та перспективи реформування системи публічного управління в умовах воєнного часу. *Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування*, №3, 2022. С. 23-29. <https://doi.org/10.32851/tnv-pub.2022.3.3>

Гренюх Ірина, здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня,

Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,

Науковий керівник: Подвірна Н.С.,

канд. політ. наук

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна

ПЕРЕЗАВАНТАЖЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: АДАПТАЦІЯ ДО ВОЄННИХ РЕАЛІЙ

Публічне управління в умовах воєнного стану характеризується особливими викликами та механізмами, які вимагають глибоких наукових досліджень для розробки

ефективних рішень щодо оптимізації управлінських процесів. Сьогодні Україна стикається із завданням оцінити інституційні зміни, що відбуваються, і визначити пріоритети реформування системи прийняття управлінських рішень на всіх рівнях. Запровадження воєнного стану завжди має глибокий вплив на різні аспекти функціонування держави. Це пов'язано не лише з військовою агресією, що викликає суттєві соціальні та економічні трансформації, а й зі змінами в інституційно-правовій сфері. [1, с.3]

Світовий досвід демонструє, що країни, які стикалися з війною на своїй території, зазвичай зіштовхувалися із руйнацією управлінських механізмів, зміною економічної структури, втратою бюджетних надходжень та загостренням соціально-демографічних проблем. Наприклад, у Грузії під час конфлікту 2008 року були зруйновані інфраструктурні об'єкти, а уряд зіткнувся з необхідністю забезпечення потреб великої кількості переселенців. Хорватія, переживаючи війну у 1990-х роках, відмовилася від субсидування нерентабельних галузей економіки, запровадивши ліберальні реформи, такі як дерегуляція цін та відкриття ринків. Ізраїль, перебуваючи в стані військового протистояння, зосередився на реалізації масштабних інфраструктурних проєктів і розвитку військово-промислового комплексу, що стало потужним джерелом економічного зростання. [2]

Особливо важливими для України є мобілізаційні моделі публічного управління, які використовуються в Ізраїлі та Швейцарії. Ізраїль має розвинену систему мобілізаційного резерву, що дозволяє суттєво збільшити чисельність армії за короткий час. Швейцарія дотримується моделі озброєного народу, що забезпечує швидку мобілізацію значних ресурсів. Проте ці підходи не

можуть бути повністю реалізовані в Україні через активну фазу бойових дій та інституційні проблеми, які потребують нагального вирішення. [2]

Однією з ключових проблем є незавершеність адміністративно-територіальної реформи. Це створює диспропорції у взаємодії між органами державної влади та місцевого самоврядування. Прикладом є ситуація із скасуванням рішення про приєднання Малехівської громади до Львівської ОТГ, що продемонструвало відсутність механізмів реалізації судових рішень у подібних справах. В умовах війни виникають пропозиції щодо згортання децентралізації та посилення централізації управління, що потребує ретельного аналізу можливих наслідків. Розподіл повноважень між різними рівнями управління також залишається нерегульованим. Це стосується як питань безпеки та мобілізації, так і організації суспільного життя.

Іншою проблемою є застаріла система військового обліку, що функціонує за радянськими стандартами. Органи влади, місцевого самоврядування та інститути громадянського суспільства не залучені належним чином до процесу формування мобілізаційного резерву. Навіть новостворена система територіальної оборони, що мала б стати важливим елементом національної безпеки, залишається недостатньо врегульованою нормативно. Цю ситуацію ускладнює корупція, яка підриває ефективність управлінських механізмів. Зокрема, спостерігаються випадки ухилення від податків, зловживань при розподілі гуманітарної допомоги та інших ресурсів. [3]

Для подолання цих викликів Україна потребує впровадження нових інституційних стандартів, що відповідають сучасним викликам та практикам розвинених країн. Одним із таких підходів є стратегічне планування

розвитку держави, регіонів і громад. Державна стратегія регіонального розвитку має враховувати специфіку окремих регіонів, таких як прикордонні з ЄС, з Росією та Білоруссю, приморські, центральні та ті, що постраждали від бойових дій. Гармонізація стратегічного планування має відбуватися на всіх рівнях – від загальнодержавного до локального. При цьому важливо забезпечити фінансування цих стратегій через відповідні бюджети. [4, с.7]

Впровадження таких реформ потребує скоординованих зусиль органів влади, місцевого самоврядування та громадянського суспільства. Основними механізмами змін мають стати фінансові інструменти, які забезпечать стабільність фінансування стратегічних ініціатив, соціальні трансформації, спрямовані на усунення інституційних дисфункцій, і ринкові механізми, які дозволять ефективніше використовувати наявні ресурси. В умовах воєнного стану Україна повинна активно працювати над підвищенням ефективності публічного управління, забезпечуючи його адаптацію до реалій сьогодення. Інституційні реформи та нові підходи до стратегічного планування мають стати основою для стабільного розвитку держави як у воєнний, так і в повоєнний період. [5]

Важливим аспектом реформування публічного управління є підвищення прозорості й підзвітності діяльності органів державної влади. Це передбачає запровадження нових механізмів контролю за використанням державних коштів, зокрема тих, що спрямовані на забезпечення потреб армії, відбудову інфраструктури та підтримку постраждалих громад. Крім того, необхідно посилити роль громадянського суспільства у прийнятті рішень, що стосуються життєдіяльності громад під час воєнного стану. Це може включати створення

консультативних рад, які забезпечать двосторонній зв'язок між населенням і владою та підвищать рівень довіри до уряду.

Особливу увагу слід приділити впровадженню цифрових технологій у систему публічного управління. Це стосується, зокрема, розробки та використання електронних реєстрів для забезпечення прозорого ведення військового обліку, управління ресурсами та координації дій на всіх рівнях управління. Застосування цифрових інструментів дозволить зменшити бюрократичні затримки, підвищити ефективність комунікації між різними органами влади та оптимізувати процес прийняття рішень. [6]

Варто зазначити, що успішне реформування публічного управління неможливе без належної підготовки кадрів. У цьому контексті надзвичайно важливим є розвиток системи професійної освіти для державних службовців, яка має бути орієнтована на отримання практичних навичок роботи в умовах кризових ситуацій. Війна показала, що традиційна система навчання управлінців недостатньо ефективна для вирішення проблем, що виникають у сучасних умовах. Тому необхідно розробити нові програми підготовки, які враховують міжнародний досвід управління в умовах кризи та орієнтовані на досягнення конкретних результатів.

Також важливим є питання організації системи соціальної підтримки для найбільш вразливих категорій населення, таких як внутрішньо переміщені особи, ветерани та родини загиблих. Ця підтримка повинна включати доступ до якісних медичних послуг, житла, освіти та працевлаштування. Розробка комплексних програм соціальної реабілітації та адаптації для цих категорій є

необхідною складовою стабілізації суспільства та зменшення соціальної напруги.

Війна також вимагає переосмислення підходів до економічної політики держави. Необхідно створити умови для розвитку малого та середнього бізнесу, зокрема шляхом спрощення податкового законодавства, надання пільгових кредитів та зменшення адміністративного навантаження. Це сприятиме економічному відновленню та створенню нових робочих місць. Крім того, потрібно розробити механізми залучення міжнародної допомоги, яка має бути спрямована не лише на вирішення нагальних проблем, але й на довгострокові проекти розвитку. [7]

В умовах війни надзвичайно важливим є збереження соціальної єдності. Для цього необхідно розробляти ініціативи, спрямовані на зміцнення національної ідентичності та відновлення довіри між різними соціальними групами. Важливу роль у цьому відіграють засоби масової інформації, які повинні не лише інформувати суспільство про хід бойових дій, але й сприяти формуванню єдиної державної політики у сфері національної безпеки.

Отож, публічне управління та адміністрування в Україні в умовах війни перебувають на етапі глибоких трансформацій, що охоплюють всі сфери суспільного життя. Ефективне реагування на сучасні виклики потребує комплексного підходу, який включає впровадження інноваційних рішень, стратегічного планування, використання передового міжнародного досвіду та залучення громадян до процесу прийняття рішень. Тільки за таких умов Україна зможе забезпечити стабільний розвиток і відновлення, заклавши основу для стійкої державності у повоєнний період.

Перелік використаних джерел:

1. Валєєва, Н. А. "Державна служба та публічне управління в умовах кризових ситуацій". — Київ: Юрінком Інтер, 2021. — Дата звернення: 15.11.2024.
2. Ізраїль та мобілізаційна економіка: досвід для України. Огляд міжнародних практик. Інститут публічного адміністрування, 2023. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://ira.institute/>. — Дата звернення: 15.11.2024.
3. Економічні та соціальні наслідки війни: міжнародні порівняння". — Міжнародний журнал економічних досліджень, 2023. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://economicsjournal.com/>. Дата звернення: 15.11.2024.
4. Бойко, О. "Стратегії розвитку держави в умовах війни: міжнародний досвід". — Київ: НІСД, 2023. — Дата звернення: 15.11.2024.
5. Стратегія національної безпеки України. Офіційний сайт Президента України, 2024. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/>. — Дата звернення: 16.11.2024.
6. Долішній, Ю. В. "Інституційні зміни в умовах війни: досвід пострадянських країн". — Одеса: ОНУ, 2022. Дата звернення: 16.11.2024.
7. "Технології публічного управління в умовах воєнного стану: перспективи розвитку". Асоціація публічних адміністрацій України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.apa.org.ua/>. Дата звернення: 16.11.2024.

Данилюк Ірина, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 071 Облік і оподаткування
Науковий керівник: Шот А.П.,
канд. екон. наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

РОЛЬ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

Державні фінанси є ключовим інструментом задоволення соціально-економічних потреб, а їх ефективне управління - пріоритетом для держави. У складних умовах військового періоду, зростання витрат на оборону, соціальну допомогу та інфраструктуру вимагає раціонального розподілу обмежених ресурсів. Фінансовий облік забезпечує прозорість, контроль та стратегічне планування, що є основою для відновлення економіки та інфраструктури після військових дій.

Основними завданнями бухгалтерського (фінансового) обліку є: збір, обробка та аналіз фінансових даних про надходження та видатки бюджету на всіх рівнях державного управління; здійснення безперервного моніторингу, комплексного контролю та аналізу економічних процесів і явищ, пов'язаних із використанням державних фінансових ресурсів; забезпечення своєчасною і достовірною інформацією про стан бюджетних коштів, фінансових зобов'язань та джерел фінансування для внутрішніх і зовнішніх зацікавлених сторін [1].

Фінансовий облік забезпечує формування повної та достовірної інформації про державний бюджет та стан фінансової діяльності, необхідної для обґрунтування та

прийняття ефективних рішень органами державної влади. Це основа бюджетного контролю, яка забезпечує прозорість, підзвітність, фінансову дисципліну та дозволяє реєструвати, аналізувати та керувати фінансовими операціями, доходами та витратами. Такий облік забезпечує ефективний розподіл ресурсів, стабільність фінансової політики та запобігання корупції.

Облік відіграє ключову роль в управлінні фінансами, сприяючи ефективному бюджетному плануванню, контролю витрат та моніторингу доходів. Завдяки точним даним фінансовий облік дозволяє уточнювати бюджетні плани, забезпечувати контроль за їх реалізацією та відстежувати рух коштів з різних джерел, таких як податки, збори та інвестиції. Це сприяє раціональному розподілу бюджетних ресурсів між секторами, проектами та програмами відповідно до пріоритетів і потреб уряду. Крім того, фінансовий облік допомагає дотримуватися бюджетних обмежень, забезпечуючи відповідність витрат виділеним коштам і встановленим правилам, що запобігає перевитратам бюджетних ресурсів [2].

Також важливу роль для управління державним бюджетом відіграють фінансові звіти та незалежна аудиторська перевірка. Фінансові звіти є ключовими для фінансового контролю, оскільки забезпечують необхідну інформаційну базу для аналізу та моніторингу виконання бюджетних програм. Висока точність даних дозволяє приймати обґрунтовані рішення, однак велика кількість інформації може ускладнювати процес аналізу. Для ефективного використання фінансових звітів необхідна висока кваліфікація аналітиків, здатних інтерпретувати та обробляти великі обсяги даних. Аудиторські перевірки відіграють важливу роль у виявленні порушень та оцінці ефективності використання бюджетних коштів.

Незалежність аудиторів забезпечує об'єктивність перевірок, проте процес може бути тривалим та дорогим [3].

Воєнний стан суттєво впливає на бюджетні видатки України, змінюючи пріоритети та спрямовуючи ресурси на оборону й підтримку населення. Основні витрати включають військові потреби, соціальні виплати, відновлення інфраструктури та базові послуги. Значне зростання військових видатків скорочує фінансування освіти, охорони здоров'я та культури. Фінансовий облік забезпечує прозорість, контроль за коштами та мінімізацію ризиків неефективного використання, що є критично важливим для ефективного управління бюджетом у цих умовах (табл.1).

Таблиця 1

**Зміни у структурі бюджетних видатків під час
воєнного стану**

Напрямок видатків	До воєнного стану (%)	Під час воєнного стану (%)
Військові видатки	8,6	50,4
Соціальні виплати	22,8	11,1
Освіта	4,3	1,6
Охорона здоров'я	11,4	4,7
Культура та спорт	15	5
Громадський порядок, безпека, судова влада	11,7	14,9
Міжбюджетні трансферти	13,6	4,7
Економічна діяльність	12,1	3,2

Джерело: складено автором на основі [4]

Основною проблемою є відсутність прозорості у витрачанні бюджетних коштів. В умовах воєнного стану оперативні рішення часто ускладнюють управління фінансами, створюючи ризик корупції та неефективності. Крім того, воєнний стан ускладнює проведення аудиту та знижує ефективність управління фінансами. Для вирішення цих проблем нам необхідно впроваджувати системи цифрового обліку, зміцнювати антикорупційні механізми, адаптувати аудит до кризових ситуацій, підвищувати кваліфікацію співробітників, формувати прозорі резерви, удосконалювати законодавство і залучати міжнародну підтримку. Ці заходи сприяють прозорості, підвищують ефективність бюджетного контролю та мінімізують ризик корупції у складних ситуаціях.

Фінансовий облік відіграє центральну роль в управлінні державним бюджетом, особливо у воєнний час, коли ресурси обмежені, а витрати різко зростають. З впровадженням сучасних технологій стає можливим посилити податково-бюджетне управління і консолідувати міжнародні стандарти, забезпечуючи прозорість, ефективність і підзвітність бюджетного процесу. Це не тільки мінімізує ризик корупції, але й дозволяє урядам ефективно розподіляти ресурси та підтримувати економічну та соціальну стабільність у найважчі часи.

Перелік використаних джерел:

1. Краєвський В.М., Колісник О.П., Гуріна Н.В. та ін. Фінансовий облік : навчальний посібник. Ірпінь : Державний податковий університет, 2022. 616 с.
2. Желюк Л. О., Іванечко Ю. М. Лучко М. Р. Бухгалтерський облік виконання бюджетів: навчальний посібник. Тернопіль: “Економічна думка”, 2006. 306 с.

3. Сікора Є.І. Ефективність фінансового контролю за видатками Державного бюджету України у період воєнного стану. *Економіка воєнного часу*. 2024. С.1-26.

4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. Видатки держбюджету України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/2024/> (дата звернення: 18.11.2024)

Дубович Уляна, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Науковий керівник: Табачук А.Я.,
канд. екон. наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Повномасштабне вторгнення росії на територію України 24 лютого 2022 року призвело до повного переосмислення не лише соціокультурних цінностей, але й інституту влади загалом. Війна стимулювала активність і трансформацію значної частини суспільства, зокрема й представників системи державного управління. З початком цього повномасштабного вторгнення в Україні було запроваджено адміністративно-правовий режим воєнного стану, що засвідчено підписанням Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 р. № 64/2022 [1].

Відповідно до частини другої статті 9 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 р. № 389-VIII Кабінет Міністрів України, інші органи державної влади, військове командування, військові адміністрації, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування здійснюють повноваження, надані їм Конституцією України, цим та іншими законами України [2]. Таким чином визначилися умови роботи публічних службовців у воєнних умовах, оскільки країна зобов'язана своєчасно враховувати реальну ситуацію та відповідно до неї коригувати свою діяльність. Воєнний стан означає передачу відповідних повноважень відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та місцевим органам самоврядування для протидії загрозі, стримування збройної агресії та забезпечення національної безпеки [3].

Ефективність системи державного управління залежить від успішності функціонування певних механізмів, які забезпечують:

- спільне, спрямоване та ефективне керівництво громадськими процесами;
- адекватний організаційно-управлінський вплив на розвиток країни;
- реалізацію цілей та завдань державного управління, як загальних, так і конкретних, що стосуються різних сфер суспільного життя.

В Україні процес державного управління перебуває в стадії постійних трансформацій та адаптації до воєнного стану.

Разом з тим, однією з основних функцій державного управління є регулювання та вдосконалення форм і методів управлінської діяльності. У демократичній країні це також

передбачає впровадження стратегії сталого розвитку та захист прав і свобод людини. Для публічного управління в Україні характерна низка наступних недоліків:

- поширена корупція;
- наявність конфліктів та внутрішніх суперечностей;
- несистематичне законодавче врегулювання;
- проблеми з кадрами, недостатні компетенції в державних службовців;
- низький рівень прозорості й відкритості;
- нечітке визначення меж політичної та адміністративної сфер;
- недосконалість механізму політичного й адміністративного контролю [4, с. 139].

Навіть у воєнних умовах необхідно докладати зусилля для вирішення даних недоліків, оскільки вони можуть призвести до кризових умов у системі публічного управління, що, в свою чергу, може позбавити державу можливості вільно працювати в умовах існування агресора. Адже, як зазначає О.Л. Молошна «саме публічне адміністрування передбачає функціонування універсального організаційно-правового механізму виявлення, узгодження і реалізації суспільних потреб та інтересів, формування прав та обов'язків учасників суспільних процесів та їх взаємовідносини в правовому полі» [5].

Ефективне управління вимагає зменшення корупційних ризиків, які залишаються проблемою навіть у воєнний час. Прозорість діяльності державних інституцій, електронна звітність і посилення громадського контролю стали необхідними заходами для збереження довіри громадян до влади [6].

Військові дії створили нові виклики для державних службовців, включаючи потребу в ефективному управлінні ресурсами та кризових комунікаціях. Інститути державного управління акцентують увагу на навчанні кадрів, що сприяє підвищенню їхньої готовності працювати в умовах невизначеності [3]

Євроінтеграція України під час війни вимагає модернізації системи управління відповідно до європейських норм. Такі заходи не лише сприяють інтеграції, але й забезпечують більшу стабільність і ефективність в умовах війни [6].

Військові дії створили нові виклики для державних службовців, включаючи потребу в ефективному управлінні ресурсами та кризових комунікаціях. Інститути державного управління акцентують увагу на навчанні кадрів, що сприяє підвищенню їхньої готовності працювати в умовах невизначеності [3].

Важливу роль на сьогоднішній день також відіграє організація в Україні сучасної системи стратегічного управління державним та регіональним розвитком відповідно із актуальними потребами у воєнних умовах. Задля вирішення цих проблем та посилити ефективність діяльності публічних службовців, на мою думку, необхідно забезпечити перспективу організації дистанційної діяльності публічних службовців; спростити порядок працевлаштування нових фахівців; залучити на посади фахівців; здійснити заходи в сфері підвищення кваліфікаційного рівня фахівців із зосередженням на діяльності в умовах війни. Не варто забувати, що досить сприятливо позначилася децентралізаційна реформа на функціонуванні публічного управління в Україні, що дало можливість забезпечити збільшення повноважень та міри відповідальності місцевих органів влади, а також наділило

громади повноваженнями самотужки розв'язувати власні проблеми та здійснювати контроль за якістю надання публічних послуг [7].

Окремою проблемою є робота публічного управління на тимчасово окупованих територіях та в районах ведення активних бойових дій. Наразі, згідно з заявами Національного агентства України з питань державної служби, в більшості подібних населених пунктів система публічного управління частково адаптувалася до критичних умов, представляючи нашу державу в тилу ворога, ставши на захисті національних інтересів [8]

Отже, ефективне управління в умовах війни передбачає оперативне прийняття рішень, оптимальний розподіл ресурсів та забезпечення стабільності функціонування державних інституцій. Для досягнення цього необхідно децентралізувати владу, впроваджувати цифрові технології, залучати громадянське суспільство, підвищувати кваліфікацію державних службовців та боротися з корупцією. Крім того, надання державним службовцям необхідних знань та навичок дозволяє підвищити їх ефективність.

Перелік використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022>
2. Частина другої статті 9 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 р. № 389-VIII <https://ips.ligazakon.net/document/TO01647>
3. Четотка В.Д. Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського https://pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/5_2023/2.pdf

4. Качан Я. В. Адаптивне управління в Україні в умовах війни: проблеми публічної служби. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 2(30). С. 136–144. <http://perspectives.pp.ua/index.php/наука/article/download/8989/9036> (дата звернення: 23.04.2024).
5. Молошна О.Л. Особливості формування державно-службових відносин в умовах становлення системи публічного адміністрування в Україні. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-02\(2\)/Moloshna,%20Bashtannyk.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-02(2)/Moloshna,%20Bashtannyk.pdf)
6. Харчун А.М. аспірант кафедри державної політики та врядування Інститут адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка» <https://pag-journal.iei.od.ua/archives/2024/39-2024/10.pdf>
7. Вплив воєнних дій на ефективність державного управління в Україні *Пономаренко Олександр Сергійович, Морозюк Юрій Вікторович, Нинюк Марія Антонівна* <https://doi.org/10.5281/zenodo.12068517>
8. Миколюк А.В. Публічне управління в умовах військового стану: питання ефективності. Публічне управління і адміністрування в Україні. 2022. Випуск 29. С. 45-48.

Євсюков Валерій, здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Чечель А.О.,
д-р. екон. наук, професор
Маріупольський державний університет,
Навчально-науковий інститут управління
м. Авдіївка, Україна

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ АВДІЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

Важливою умовою успішного вирішення завдань на шляху до євроінтеграції, укріплення, зміцнення, згуртування та злуки української державності є вдосконалення системи управління в органах місцевого самоврядування на всіх рівнях трудової підпорядкованості.

Від якості людських ресурсів, від їх професійних придбань, від спроможності втілювати складні та своєчасні рішення на рівні місцевих громад та інших об'єктивних чинників залежить збереження української державності і результативність функціонування державного апарату країни, що зрештою визначає ефективність функціонування всіх сфер життя, навіть в умовах воєнного стану. Важко розраховувати на успіх державного управління без постійного розвитку кадрового складу.

Недостатній професіоналізм службовців органів місцевого самоврядування на сьогоднішній день визначається як один із проявів кризи державного управління через відсутність досвіду праці в стані воєнного стану, що визваний вторгненням країни агресора на

територію України. Також невід'ємною умовою підвищення ефективності системи державного управління є компетентність та професіоналізм державних службовців, що забезпечуються безперервним та якісним професійним розвитком. Недостатній рівень знань і навичок багатьох посадовців, їхня нездатність приймати рішення, що відповідають викликам зовнішнього середовища, та забезпечувати їх якісне і ефективне виконання, стає причиною виникнення кризових ситуацій у суспільстві [1, с. 3].

Грунтуючись на проведеному аналізі важливо виявити ряд аспектів та проблем, пов'язаних з професіоналізацією працівників Авдіївської МВА, а також загалом з органами місцевого самоврядування в умовах війни.

Основні проблеми включають гендерний дисбаланс у керівництві, недостатнє залучення молодих спеціалістів, обмежене фінансування навчання, низьку мотивацію працівників та труднощі дистанційної роботи. Рекомендації для вдосконалення системи професійного розвитку співробітників Авдіївської МВА базуються на міжнародному досвіді та особливостях умов України.

1. Гендерний дисбаланс у керівництві. Більшість керівних посад у МВА обіймають чоловіки, хоча серед працівників переважають жінки. Ця ситуація частково зумовлена війною, яка традиційно впливає на розподіл ролей. Рекомендовано встановити квоти, розробити програми наставництва та проводити тренінги з гендерної обізнаності для підтримки гендерної рівності. Це сприятиме створенню більш інклюзивного та збалансованого керівництва, яке краще представлятиме інтереси громади.

2. Залучення молодих спеціалістів. Переважання працівників середнього та старшого віку створює ризики втрати знань і обмежує інноваційні можливості. Для залучення молоді до МВА пропонується співпраця з університетами для стажувань і навчальних програм, а також надання конкурентних переваг, таких як освітні стипендії. У багатьох країнах, зокрема в деяких азійських та європейських, система відбору майбутніх державних службовців розпочинається ще до досягнення ними повнолітнього віку. Це ґрунтується на довгостроковому підході до підготовки лідерів, коли державні структури прагнуть розвивати молодих людей із виразними лідерськими, аналітичними та комунікативними якостями ще на ранніх етапах їхнього становлення.

3. Фінансування навчальних програм. Через недостатнє фінансування кількість працівників, що проходять навчання, зменшилася, особливо після початку війни. Хоча як відомо професіоналізація це безперервний процес розвитку, що триває протягом усієї кар'єри службовця та охоплює підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації, самоосвіту, стажування, а також практичну діяльність на посаді [2, с. 368]. Для вирішення цього питання рекомендовано співпрацювати з міжнародними донорами, такими як Програма розвитку ООН, а також досліджувати державно-приватні партнерства. Також пропонується створити окремий внутрішній бюджет для навчання, щоб забезпечити стійкий розвиток навичок працівників, підвищуючи ефективність організації.

4. Підвищення мотивації працівників. Низька мотивація обумовлена низькими зарплатами, обмеженими можливостями для кар'єрного зростання та стресом від роботи в зоні конфлікту. Внутрішня мотивація є важливим

стимулом для постійного розвитку [3, с. 3]. Державні службовці повинні розуміти важливість своєї роботи для суспільства та відчувати задоволення від досягнення результатів. Для підвищення мотивації пропонуються нефінансові стимули, прозорі кар'єрні шляхи, програми визнання досягнень, гнучкий робочий графік та програми з управління стресом.

5. Вирішення проблем дистанційної роботи. Перехід на дистанційну роботу призвів до зменшення співпраці, обмеженого наставництва та технологічних бар'єрів. Для мінімізації цих негативних наслідків рекомендовано впровадити гібридну модель, що поєднує роботу з дому та дні в офісі. Також пропонується впровадити систему віртуального наставництва та спеціальні програми для розвитку навичок віддаленої роботи, таких як тайм-менеджмент і віртуальна комунікація.

Резюмуючи, професійний розвиток працівників Авдіївської МВА потребує серйозних удосконалень для вирішення актуальних проблем. Підвищення гендерної рівності, залучення молодих фахівців, посилення фінансування, покращення мотивації та створення стійкої структури дистанційної роботи — все це кроки до посилення кадрового потенціалу. Впровадження довгострокової стратегії професійного розвитку забезпечить організацію кадрами, готовими до викликів майбутнього, та зробить внесок у розвиток регіону.

Перелік використаних джерел

1. Іжа М., Попов С., Пахомова Т. Сучасні аспекти професіоналізації державної служби в Україні: Монографія / За заг. ред. М. М.Іжі./ М. Іжа, С. Попов, Т.Пахомова – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2009. – 220 с.

2. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / наук.) ред. колегія: Ю.В. Ковбасюк та ін. Київ : НАДУ, 2011. Т. 6 : Державна служба. 2011. 524 с.

3. Кійко Л. Професіоналізація державних службовців: теоретичний аспект. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Edu/2010_23/fail/Kiyko.pdf

Карпенюк Діана, здобувачка вищої освіти
другого (магістерського) рівня,
спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Науковий керівник: Капленко Г. В.,
д-р. екон. наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ І ПАРТНЕРІВ В ПІДТРИМЦІ ТА РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Україна, як країна, яка зазнала нападу росії на свої території стикається з численними викликами у всіх державних сферах, зокрема це стосується публічного управління та адміністрування. Сучасні міжнародні відносини характеризуються постійним розширенням сфер взаємодії держав, тому всі нові відносини стають предметом міжнародно-правового регулювання. Міжнародні організації є основною інституціональною формою співробітництва держав, вони виступають у якості основного організатора міждержавного спілкування. Саме

тому у сьогоденних надзвичайних обставинах в нашій країні міжнародні організації та партнери стають ключовими гравцями, які надають допомогу та сприяють розвитку ефективного публічного управління. Таке сприяння дозволяє проаналізувати роль цих організацій у підтримці та розвитку публічного управління в Україні під час воєнного стану, обговорюючи їхні ініціативи, внесок та виклики.

Перш за все, міжнародні організації, такі як Організація Об'єднаних Націй (ООН), Європейський Союз (ЄС), Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) тощо відіграють ключову роль у забезпеченні гуманітарної допомоги та координації дій в умовах воєнного конфлікту. Вони сприяють наданню медичної допомоги, продовольчих товарів та основних потреб жителів постраждалих територій. Цивілізований світ демонструє єднання з Україною та її підтримку. З 18 березня по 7 квітня 2022 року проходив Міжнародний марафон «Єднання місцевого самоврядування світу задля добробуту людей і миру». В його межах відбувся діалог між представниками місцевого самоврядування, зокрема міст-побратимів Польщі, Угорщини, Молдови, Румунії, Словаччини, де приймають найбільшу кількість біженців з України, та лідерами місцевого самоврядування України [2]. Крім того, міжнародні організації розвивають механізми для забезпечення безпеки і захисту цивільного населення.

Партнерство з міжнародними організаціями також не менш важливе для забезпечення фінансової підтримки. Україна отримує фінансову допомогу від численних донорів, що допомагає фінансувати різні проекти у галузі публічного управління. Ця фінансова підтримка дозволяє проводити реформи, модернізувати систему управління та

підвищувати ефективність державних органів в умовах воєнного стану. Значна увага приділяється підтримці процесів децентралізації в Україні. Міжнародні організації та партнери активно сприяють розвитку місцевого самоврядування та підтримують місцеві органи управління. Місцеві лідери отримали широку підтримку як на національному, так і на міжнародному рівнях. Зокрема на рівні Ради Європи прийнято окремі резолюції, проведено низку заходів, здійснено заяви щодо підтримки України, серед яких:

- онлайн-серія марафону між українськими місцевими лідерами та їхніми іноземними колегами;
- започаткування онлайн-платформи Cities4Cities для підтримки органів місцевого самоврядування України;
- засудження злочинів проти українських громадян та місцевих лідерів Президентом Конгресу Ради Європи;
- заява Європейського комітету з питань демократії та врядування (CDDG) про агресію Російської Федерації проти України [1, с. 55-56];

Завдяки допомозі партнерів багато управлінських процесів пришвидшилися. Як показала практика, за виключенням окремих випадків, органи місцевого самоврядування активно включилися в процес реалізації завдань щодо здійснення заходів, спрямованих на забезпечення безпеки, захисту прав та інтересів жителів територіальних громад, розгортання руху національного спротиву. Все це сприяє більш ефективному вирішенню проблем на місцевому рівні, а також залученню громадян до прийняття рішень.

Другий аспект ролі міжнародних організацій полягає в підтримці реформ в сфері місцевого самоврядування, правоохоронних органів і судової системи. Вони сприяють підвищенню професіоналізму

управлінців, впровадженню сучасних методів розслідування злочинів та забезпечують правильне використання прав людини в умовах війни. Особлива увага приділяється боротьбі з корупцією, що є однією з ключових завдань. Зокрема була впроваджена антикорупційна ініціатива ЄС (EUACI) – провідна антикорупційна програма в Україні, що фінансується ЄС, співфінансується і впроваджується Міністерством закордонних справ Данії. Програма була запущена у червні 2017 року. У травні 2020 року розпочато нову 4-річну фазу з бюджетом 22,9 мільйона євро. EUACI відіграє ключову роль у забезпеченні сталого інституційного розвитку антикорупційних інституцій. Програма також надає допомогу організаціям громадянського суспільства та журналістам-розслідувачам, що посилює їхній потенціал і підвищує їх роль у протидії корупції. Окрім цього, EUACI співпрацює з міськими головами, адміністраціями міст, а також громадянським суспільством п'яти Міст Добročесності (Житомир, Чернівці, Червоноград, Маріуполь та Нікополь) для посилення їх прозорості й підзвітності [3].

Третій аспект полягає в сприянні розвитку внутрішніх процесів уряду та публічного управління. Попри воєнний стан, місцеве самоврядування продовжує свою роботу сьогодні. Органи місцевого самоврядування (ОМС) усіх рівнів співпрацюють з військовим командуванням та військовими адміністраціями, а за потреби погоджують між собою окремі повноваження. Додаткові функції, які випали на долю місцевої влади у перші дні війни, стосувалися великого напливу внутрішньо переміщених осіб. ОМС організували реєстрацію відповідного статусу, видачу довідок і за допомогою членів громад налагодили процес розміщення людей, які покинули свої оселі [2]. Міжнародні організації не

лишилися осторонь та надають консультації й технічну підтримку для модернізації адміністративних процесів, підвищення ефективності державних органів та впровадження сучасних інструментів управління. Особливу увагу заслуговує роль міжнародних організацій у підтримці ініціатив цивільного суспільства в Україні. Вони сприяють розвитку численних організацій, громадських ініціатив і журналістської діяльності, що сприяє забезпеченню прозорості та відкритості у публічному управлінні під час воєнного стану.

Незважаючи на значний внесок міжнародних організацій та партнерів в розвиток публічного управління в Україні існують певні виклики та обмеження. По-перше, складність координації дій між численними акторами може спричиняти дублювання, а також недостатню ефективність допомоги. Тому важливим аспектом є посилення механізмів співпраці та координації. По-друге, деякі ініціативи міжнародних організацій можуть не завжди враховувати всі особливості та потреби України. Важливо, щоб допомога була адаптована до контексту і враховувала національні пріоритети та цінності.

Підсумовуючи вищесказане можна зробити висновок, що роль міжнародних організацій і партнерів в підтримці та розвитку публічного управління в Україні під час воєнного стану важлива та незамінна. Вони надають фінансову підтримку, технічну допомогу та координацію дій у різних сферах, сприяють реформам в управлінні та адмініструванні, а також підтримують ініціативи громадянського суспільства. Проте важливо постійно вдосконалювати механізми співпраці та забезпечувати, щоб допомога була адаптована до потреб та особливостей України. Тільки тоді ця роль може бути максимально результативною і сприяти стабільності та розвитку країни в

УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.

Перелік використаних джерел:

1. Тарасенко Т. М. Організаційно-правові засади діяльності органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану: можливості та обмеження / Т. М. Тарасенко // Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. – 2022. – №4. – С. 51–58. – URL: <http://www.chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/article/view/261/228>.
2. URL: <https://uplan.org.ua/analytics/mistseve-samovriaduvannia-v-umovakh-viiny-pidsumky-za-period-vid-24-liutoho-do-30-kvitnia/> (дата звернення: 10.10.2023).
3. URL: <https://euaci.eu/ua/who-we-are/about-programme> (дата звернення: 11.10.2023).

Кормило Марія, здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Возняк Г.В.,
д-р. екон. наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ: НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ

Війна в Україні стала масштабним випробуванням для всіх сфер суспільного життя, але особливо гостро її вплив відчули територіальні громади. Руйнація інфраструктури, зменшення населення через міграцію, нестача ресурсів - ці виклики змусили громади шукати

інноваційні рішення для адаптації та забезпечення життєдіяльності в умовах війни. Водночас криза відкрила нові можливості для залучення міжнародної допомоги, ефективного управління фінансами та мобілізації ресурсів, що сприяло підвищенню фінансової спроможності громад.

Фінансова спроможність громад стала одним із ключових аспектів виживання та розвитку в умовах воєнного стану. Перед громадами постало завдання адаптувати свої бюджетні процеси до нових викликів, зокрема в умовах зростаючого дефіциту коштів. Значну роль почали відігравати міжнародні донори та гранти, які стали джерелом фінансування відновлення інфраструктури, підтримки бізнесу та соціальних ініціатив. Саме мобілізація таких ресурсів дозволяє громадам забезпечувати основні послуги для громадян, відновлювати зруйновані об'єкти та стимулювати локальну економіку.

Львівська громада стала прикладом того, як можна адаптуватися до нових реалій через інноваційні підходи та активну співпрацю з бізнесом і міжнародними партнерами. Одним із яскравих прикладів є програма «Візьми будинок під опіку», яка була запущена для відновлення пошкодженого житла після масованих ракетних обстрілів. Завдяки цій ініціативі громада залучила фінансову підтримку як від місцевих, так і від міжнародних компаній, серед яких «Garlsberg», «Кормотех», «Ензим», «Meest Group», Львівський IT Кластер та ОККО. Внески цих організацій дозволили швидко відновити значну частину інфраструктури. Унікальність програми полягала в тому, що кожен донор ставав "опікуном" конкретного об'єкта, що сприяло не лише вирішенню нагальних потреб, а й формуванню довгострокових партнерських відносин між громадою та бізнесом.[1]

Іншим важливим напрямом є підтримка ветеранів, яка реалізується через програму бізнес-ваучерів. Це інноваційна ініціатива, що спрямована на адаптацію та економічну інтеграцію учасників бойових дій. Завдяки ваучерам ветерани отримують фінансову підтримку для започаткування чи розвитку бізнесу, зокрема для закупівлі обладнання, оплати консультаційних послуг або маркетингу. Ця програма сприяє створенню нових робочих місць та відновленню економіки громади. Окрім фінансової допомоги, ветерани отримують доступ до тренінгів, консультацій і бізнес-форумів, що підсилює їхню інтеграцію в економічне життя.

Така ініціатива є частиною ширшої стратегії громади, яка передбачає надання доступу ветеранам до освітніх тренінгів, консультацій з питань ведення бізнесу та участі в ярмарках і бізнес-форумах. Львівський кейс демонструє, як громада може ефективно інтегрувати ветеранів у соціальне та економічне життя, забезпечуючи їм можливість для самореалізації й водночас стимулюючи розвиток місцевої економіки. [2]

Ще одним ключовим прикладом є ініціатива будівництва соціального житла для внутрішньо переміщених осіб. У відповідь на стрімке зростання потреб у тимчасовому житлі, Львівська громада ініціювала зведення житлових об'єктів за підтримки міжнародних партнерів. Зокрема, за співпраці з урядом Польщі було створено сучасне модульне містечко для понад 1 000 осіб, що включає комфортні умови проживання та інфраструктуру. Крім того, громада реалізує довгострокові проєкти, спрямовані на будівництво багатоквартирних будинків, що стануть основою для вирішення житлових питань переміщених осіб та малозабезпечених сімей. [3]

Завдяки співпраці з міжнародними донорами, залученню грантів і реалізації ефективних фінансових механізмів, громади, такі як Львівська, можуть не лише впоратися з викликами війни, а й закласти основи для сталого розвитку. Львівський досвід є прикладом того, як мобілізація ресурсів і адаптація до кризових умов можуть стати інструментом відновлення, розвитку і зміцнення локальної економіки навіть у найскладніші часи.

Перелік використаних джерел:

1. Офіційна сторінка міського голови Львова. URL: <https://www.instagram.com/andriysadovyi?igsh=MXBjZnBkdDE2ZTRpYg==> (дата звернення 20.11.2024р.).
2. Підтримка бізнесу для ветеранів і підприємців: мерія запровадить нові ваучери. Офіційний веб-сайт Львівської міської ради. URL: <https://city-adm.lviv.ua/help-for-veterans/veteran-business-support-business-vouchers> (дата звернення 20.11.2024р.).
3. У Львові на Сихові відкрили третє модульне містечко для переселенців. Офіційний веб-сайт Львівської міської ради. URL: <https://city-adm.lviv.ua/news/society/social-sphere/291600-u-lvovi-na-sykhovi-vidkryly-tretie-modulne-mistechko-dlia-pereselentsiv> (дата звернення 20.11.2024р.).

Куча Еля, здобувачка вищої освіти
другого (магістерського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Разумей Г.Ю.,
канд. наук з держ. упр., доцент
Університет митної справи та фінансів,
м. Дніпро, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Тема особливостей застосування методів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) в Україні під час воєнного стану є надзвичайно актуальною. В умовах воєнного конфлікту держава змушена адаптувати свою політику регулювання зовнішньоекономічної діяльності, щоб зберегти економічну стабільність, забезпечити ресурси для оборони та підтримки населення, а також мінімізувати негативний вплив на економіку в цілому.

Воєнний стан вимагає введення певних обмежень та нових підходів у зовнішньоекономічній політиці. Це стосується як експорту, так і імпорту критично важливих товарів і послуг.

Один із найважливіших напрямів державного регулювання в умовах війни — контроль за експортом критично важливих ресурсів, таких як енергоносії, зброя, продовольство та інші матеріали, необхідні для підтримки обороноздатності та життєдіяльності населення.

Військовий конфлікт збільшує потребу в імпорті певних видів продукції, таких як військова техніка, медикаменти, продовольство, паливо та інше. Український

уряд використовує різні механізми, щоб спростити процедуру імпорту та забезпечити своєчасну поставку необхідних ресурсів. Це може включати зниження митних тарифів, спрощення адміністративних процедур, створення нових логістичних шляхів та пошук альтернативних постачальників у зв'язку з неможливістю співпраці з країнами-агресорами.

Зважаючи на агресію з боку російської федерації, Україна змушена застосовувати санкційні заходи щодо компаній та осіб, пов'язаних з агресором. Санкції включають заборону на імпорт продукції з країни-агресора, розірвання контрактів, блокування активів та інші обмеження. Така політика спрямована на мінімізацію економічного впливу агресора та захист національних інтересів.

Війна завдає суттєвих збитків українській економіці, і, щоб стабілізувати фінансову ситуацію, уряд зосереджує увагу на підтримці експортоорієнтованих підприємств. Це може включати надання кредитів на вигідних умовах, зниження податкового навантаження, забезпечення страхування експортних ризиків та створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності [1, с. 179–183]. Крім того, велика увага приділяється пошуку нових ринків збуту, що дозволяє диверсифікувати ризики та зменшити залежність від ринків, що втратили актуальність через війну.

В умовах війни багато підприємств змушені адаптуватися до нових реалій або переформатовувати свою діяльність. Це включає тимчасові регуляторні послаблення, які допомагають підприємствам ефективніше функціонувати в умовах обмеженого доступу до ресурсів і логістичних труднощів.

Також Україна активно використовує дипломатичні зв'язки для створення сприятливих умов для експорту своїх товарів на ринки ЄС та інших партнерських країн. Ведуться переговори щодо зниження тарифів, створення преференційних умов для українських експортерів та спрощення доступу до зовнішніх ринків [3, с. 73-78].

Під час воєнного стану в Україні значно змінилися механізми та підходи до державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Основні зміни включають:

1. Запровадження обмежень на експорт та імпорт

- Уряд впровадив обмеження на експорт товарів критичного значення, зокрема на продукцію, яка може використовуватися для забезпечення обороноздатності (зброя, стратегічні матеріали тощо).

- Імпорт також зазнав регулювання: було введено спрощення митних процедур для товарів гуманітарного призначення, необхідних для військових та цивільних потреб, зокрема медикаментів, продуктів харчування, техніки та обладнання.

2. Спрощення митних процедур

- Для підтримки економіки і швидкого задоволення нагальних потреб, митні процедури для імпорту окремих товарів стали максимально спрощеними. Це включає зниження або тимчасове скасування мита на окремі категорії товарів.

- Швидке оформлення гуманітарних вантажів стало пріоритетом, щоб зменшити затримки на кордонах і забезпечити швидке надходження необхідних ресурсів.

3. Державні субсидії та фінансова підтримка

- Запроваджено програми підтримки критично важливих галузей економіки, що займаються експортом або імпортом. Субсидії, податкові пільги та пільгове

кредитування спрямовані на підтримку стратегічних підприємств.

- Програми надання допомоги малому та середньому бізнесу, які беруть участь у міжнародній торгівлі, допомагають зберігати робочі місця та уникати банкрутства.

Отже, регулювання зовнішньоекономічної діяльності під час воєнного стану має особливі особливості та потребує комплексного підходу для забезпечення стабільності та підтримки національної економіки. Адаптація зовнішньоекономічної політики до умов війни, реалізація захисних заходів та підтримка ключових секторів економіки є важливими завданнями для української влади.

Перелік використаних джерел:

1. Іщук С. О., Созанський Л. Й. Структурні зміни у товарному експорті України: ризики та перспективи для національної економіки. Бізнес-аналітика в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю : Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, 17 березня 2020 року / Упоряд. О. А. Іващенко. Київ : ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2020. С. 179–183. ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО Випуск # 38 / 2022 360 МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
2. Мельник О. Г., Передало Х. С., Горошко Ю. В. Оцінювання результативності управління зовнішньоекономічною діяльністю на основі цільових показників. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2021. № 2(6). С. 72–81.

3. Горбаль Н. І., Гресько В. В., Гудима Р. В. Тенденції та перспективи розвитку українського експорту. Бізнес Інформ. 2019. № 1. С. 73–78.

4. Дунська А. Р., Грушка А. О. Вплив пандемії коронавірусу на експортну діяльність підприємств молочної галузі. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи : збірник тез. доп. II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 22 квітня 2021 р.). Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2021. С. 154–155.

Матієнко В'ячеслав, аспірант
кафедри публічно-правових дисциплін
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Мельничук О.Ф.,
д-р. юрид. наук, професор
Вінницький державний педагогічний університет імені
Михайла Коцюбинського імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна

ПРОЦЕСНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Вища освіта є ключовим чинником розвитку держави, адже вона формує професіоналів, які здатні забезпечити економічний, науковий та культурний розвиток суспільства. Проте, у періоди соціальних і політичних криз, зокрема війни, управління якістю вищої освіти стикається з безліччю викликів. Війна, як масштабне та багатогранне соціально-політичне явище, призводить до порушення не лише інфраструктури освітніх установ, але й

до значних соціальних, економічних і організаційних змін, які потребують адаптації існуючих механізмів управління [4, с. 97]. За таких умов, освітній процес стає не лише важливим елементом національної стабільності, але й показником здатності держави зберігати свою інтелектуальну й культурну спадщину та забезпечувати його відповідність міжнародним стандартам якості. У період війни дотримання міжнародних стандартів є важливим інструментом для забезпечення безперервного функціонування вищої освіти, що гарантує її визнання не тільки на національному, але й на міжнародному рівні [2, с. 59].

Міжнародні стандарти якості вищої освіти є набором вимог і рекомендацій, що розробляються міжнародними організаціями для забезпечення високого рівня навчання, наукової діяльності та адміністративного управління в освітніх установах. Основні міжнародні стандарти вищої освіти були сформульовані у рамках таких ініціатив, як Болонський процес, Європейські стандарти та орієнтири забезпечення якості (ESG), стандарти Міжнародної організації стандартизації (ISO), Європейська асоціація університетів (EUA) [5] та інші регіональні органи, і є основою для визначення стандартів навчальних програм, методів викладання, наукової діяльності та організаційного управління.

На сьогоднішній день, коли значна частина інфраструктури зруйнована або пошкоджена, а ресурси обмежені, дотримання міжнародних стандартів може здатися складним завданням. Однак саме в таких умовах їхня важливість зростає. Вони надають чіткі орієнтири для оцінки якості освітніх процесів, що дозволяє зберігати стабільність і прогнозованість навчання навіть за умов нестабільності [1]. Міжнародні стандарти також сприяють

міжнародному визнанню дипломів, що особливо важливо для мобільності студентів та викладачів, а також для адаптації до нових освітніх реалій після закінчення війни.

Дотримання міжнародних стандартів не можлива без імплементації в освітнє мережовище процесного підходу до управління якістю вищої освіти України. Він полягає у тому, що освітній процес розглядається як сукупність взаємопов'язаних етапів, кожен з яких має бути оптимізований з метою досягнення найкращого результату. Такий підхід допомагає організувати роботу освітніх установ, урахувуючи наявні ресурси та умови, а також забезпечити безперервний контроль за виконанням освітніх програм і моніторинг результатів навчання [2, с. 60].

Зміни в освітньому процесі, такі як перехід до дистанційного навчання або змішаного формату, вимагають швидкої адаптації і чіткої організації всіх етапів навчання: від планування курсів до оцінки результатів. Наприклад, університети мають забезпечити відповідність нових форм навчання міжнародним стандартам якості, що передбачають чітку структуру навчальних програм, систему оцінки результатів навчання, а також доступ до необхідних ресурсів для студентів.

Процесний підхід у поєднанні з міжнародними стандартами дозволяє вищим навчальним закладам зберігати стабільність і високий рівень якості освіти, навіть коли традиційні методи навчання або інфраструктура недоступні. Зокрема, система моніторингу якості та постійного вдосконалення навчальних процесів дозволяє швидко виявляти слабкі місця та коригувати освітній процес відповідно до нових умов [4, с. 99]

Попри те, що міжнародні стандарти та процесний підхід є важливими інструментами забезпечення якості

освіти, їх впровадження в умовах війни стикається з кількома серйозними викликами, а саме:

- порушення інфраструктури. Багато вищих навчальних закладів в Україні постраждали від військових дій (знищені або пошкоджені будівлі, лабораторії, бібліотеки та інші ресурси). Це створює складнощі для проведення традиційних форм навчання.

- мобільність студентів і викладачів. Війна призводить до значної міграції студентів і викладачів як усередині країни, так і за її межі. Це ускладнює процес акредитації програм та підтримку міжнародної академічної мобільності.

- обмеження доступу до технологій. В умовах війни можуть виникати проблеми з доступом до необхідних технологій для проведення онлайн-навчання, що ускладнює забезпечення безперервності освітнього процесу.

- фінансові обмеження. Війна може призвести до значного зниження фінансування вищої освіти, що ускладнює впровадження та підтримку міжнародних стандартів [3, с. 85]

Попри ці виклики, міжнародні стандарти та процесний підхід можуть стати основою для адаптації вищої освіти до умов війни, забезпечуючи її гнучкість і стійкість. Оскільки міжнародні стандарти забезпечують чіткість критеріїв оцінки якості, їх застосування дозволяє зберегти відповідність освітніх послуг міжнародним вимогам навіть у періоди криз.

Перелік використаних джерел:

1. Вища освіта в умовах воєнного стану / НАПН України. Національна академія педагогічних наук України. URL: <https://visnyk.naps.gov.ua> (дата звернення: 15.11.2024).

2. Круглов В. В., Терещенко Д. А. Реалізація механізмів державного управління якістю вищої освіти: виклики та напрями вдосконалення. *Освітня аналітика України*. 2023. № 4 (25). С. 58-69.
3. Матієнко В. Л. Напрями державного управління модернізацією вищої освіти в контексті євроінтеграції України. *Держава та регіони. Серія: Публічне управління*. 2024. Вип. 1. С.81-87.
4. Мороз С.А. Реалізація принципів процесного та системного підходів міжнародних стандартів якості в державному управлінні якістю вищої освіти. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2018. Т. 29 (68) № 4. С. 96-102.
5. Bologna Process and the European Higher Education Area. European Higher Education Area (EHEA). URL: <https://eha.info/> (дата звернення: 15.11.2024).

Мельник Яна, здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Подвірна Н.С.,
канд. політ. наук
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ПСИХОЛОГІЧНА СТІЙКІСТЬ ТА ПІДТРИМКА НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Більше двох з половиною років війни призвели до того, що для мільйонів українців стрес та травматичні переживання стали повсякденністю. Війна – це не лише фізичне протистояння, а й потужний психологічний виклик. Вона залишає глибокий слід у душах людей, змінюючи їхнє життя, світогляд і поведінку. Психологічні травми, стрес, тривога та інші негативні емоції стають повсякденним супутником мільйонів людей, які опинилися в зоні бойових дій або вимушено покинули свої домівки. Саме тому питання психологічної стійкості та підтримки населення набуває особливої актуальності в умовах війни. Здатність людей зберігати психічне здоров'я, адаптуватися до нових умов та продовжувати жити повноцінним життям стає ключовим фактором виживання та відновлення.

Розглянемо наслідки як війна вплинула на психологічне здоров'я українців.

1. Посттравматичний стресовий розлад – це порушення психічного стану, що може розвинути після травматичної події. Близько 8% чоловіків та 20% жінок, які пережили травматичні події, мають ПТСР. Посттравматичний стресовий розлад може розвинути у людей, які втратили на війні рідних,

- друзів, побратимів; бачили вбитих; перебували чи перебувають під обстрілами, потрапили в полон.
2. **Перевтома.** В умовах війни буває непросто уникнути стресу через несприятливі події. Тривала дія такого стресу призводить до перевтоми або емоційного виснаження.
 3. **Паніка та тривога.** Паніка – це напад тяжкого страху, тривоги та відчуття внутрішньої напруги. Паніка паралізує людину або ж навпаки, штовхає її на безрозсудні вчинки.
 4. **Апатія.** Гострі приступи паніки та тривоги зазвичай змінюються почуттям апатії.
 5. **Відчуття провини.** Це складний і часто несподіваний емоційний стан, який може виникати у людей, які пережили травматичні події, особливо у воєнний час [1].

Повномасштабна війна в Україні створила безпрецедентну гуманітарну кризу. Кількість осіб з інвалідністю зросла на 300 тисяч, а мільйони українців були змушені покинути свої домівки. Зруйнована інфраструктура, втрата житла та засобів до існування вимагають масштабної соціальної допомоги.

Станом на сьогодні, в Україні діють багато громадських організацій, онлайн-підтримок, які допомагають українцям у такий нелегкий час. Серед онлайн-підтримок, можна звернутись до «Розкажи мені», Lifeline Ukraine, «Людина в біді», Варто Жити [2].

Держава відіграє ключову роль у забезпеченні психологічної підтримки населення в умовах війни. За час війни, держава організувала виплати для внутрішньо переміщених осіб, які втратили житло та заробіток через війну. Волонтери та благодійні фонди збирають та доставляють гуманітарні вантажі в деокуповані території та

гарячі точки. Це продукти харчування, ліки, одяг та інші необхідні речі. Створено велику кількість центрів для тимчасового проживання ВПО, де вони можуть отримати дах над головою, харчування та медичну допомогу.

Задля підтримки українського бізнесу, уряд запустив програму «Зроблено в Україні». Сьогодні на полицях супермаркетів стоять уже 26 млн промаркованих товарів українських виробників. При купівлі їх до 40% коштів повертаються назад в економіку у вигляді податків та зарплат, й згодом ці кошти будуть спрямовані на підтримку Сил безпеки та оборони. Стимулює українське виробництво ще одна програма, яка, на перший погляд, може не викликати такої асоціації, – «єОселя». Це програма, за якою укладені майже всі іпотечні угоди в країні, згідно зі звітом НБУ. У багатьох забудовників на сьогодні «єОселя» займає до 50% від продажів, а у деяких і до 80%. Програма оживила будівельний ринок і дала стимул виробництву будівельних матеріалів. І що, напевно, найважливіше – програма стає все популярнішою серед українців [3].

За час повномасштабного вторгнення, додаток «Дія. Цифрова Україна» користується великим попитом серед українців. За допомогою Дії можна оформити паспорт, ID-картку, водійське посвідчення, свідоцтво про народження та інші важливі документи. Під час активних бойових дій Дія допомагала людям швидко отримати інформацію про евакуацію та забронювати місця в евакуаційних потягах.

Через Дію можна подати заявку на отримання фінансової допомоги від держави, такої як видача грошової допомоги цивільному населенню в умовах воєнного стану в Україні. Люди які підлягають для виплат цієї програми, це особи, які проживають у деокупованих зонах або евакуюються з небезпечних районів. Кошти видаються на

продукти харчування, одяг, ліки, евакуацію, гуманітарну допомогу та інші потреби. Розмір виплат це 3000 грн для осіб з інвалідністю та дітей, 2000 грн для інших [4].

Війна в Україні стала випробуванням для всієї країни. Держава, розуміючи масштаби гуманітарної катастрофи, розробила та реалізувала низку програм підтримки населення, зокрема, програму грошової допомоги. Грошова допомога, надана цивільному населенню України в умовах воєнного стану, стала важливим елементом державної політики, спрямованої на захист соціальних прав громадян. Цей захід не лише забезпечив фінансову підтримку людям, які постраждали від війни, але й сприяв зміцненню довіри до держави. Однак, існуючі програми потребують подальшого вдосконалення, зокрема, у напрямку спрощення процедури отримання допомоги, розширення кола одержувачів та збільшення розмірів виплат.

В умовах воєнного стану в Україні питання психологічної стійкості публічних службовців потребує особливої уваги та екологічного ставлення до цього питання. Публічні службовці, які є постійними учасниками публічно-правових відносин та здійснюють завдання і функції публічного управління мають володіти навичками психологічної стійкості, яка пов'язана з умінням контролювати свої емоції, свій психічний стан та екологічно з ними справитись. Працівники публічної служби, які несуть на собі відповідальність за забезпечення життєдіяльності держави в умовах війни, зазнають особливого психологічного навантаження. Постійна робота в умовах стресу, невизначеності та ризику для життя призводить до розвитку різних психологічних проблем [5].

Чинники, що впливають на психологічний стан працівників публічної служби:

- Висока відповідальність. Від працівників публічної служби очікують ефективної роботи в складних умовах, що створює додатковий тиск.
- Ненормований робочий день. Додаткові години роботи, робота у вихідні та святкові дні.
- Контакт з постраждалими.
- Інформаційна перевантаженість. Постійний потік негативної інформації.

Для підтримки психологічного здоров'я працівників публічної служби необхідно вживати комплекс заходів, які включають проведення тренінгів з управління стресом, розвитку емоційного інтелекту, комунікативних навичок. Створення служб психологічної підтримки, де працівники зможуть отримати консультацію фахівця.

Аналізуючи тему, можна зробити висновок, що психологічна стійкість є важливим ресурсом, який допомагає людям пережити важкі часи. В умовах війни забезпечення психологічної та фізичної підтримки населення є одним з пріоритетних завдань держави. Психологічне здоров'я працівників публічної служби також є одним з ключових факторів, що забезпечують ефективну роботу державних органів в умовах кризи. Інвестування в психологічне здоров'я державних службовців – це інвестиція в майбутнє країни. Завдяки спільним зусиллям держави, громадських організацій та кожного окремого громадянина можна подолати наслідки війни та відновити психологічне здоров'я нації.

Перелік використаних джерел:

1. Психологічна підтримка в умовах війни - Dovidka.info. *Dovidka.info*.
URL: <https://dovidka.info/psychologichna-pidtrymka-v-umovah-vijny/> (дата звернення: 20.11.2024).

2. Де українці можуть безкоштовно отримати психологічну допомогу – Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. *Just a moment...* URL: <https://minre.gov.ua/2023/03/19/de-ukrayinczi-mozhut-bezkoshtovno-otrymaty-psyhologichnu-dopomogu/> (дата звернення: 20.11.2024).
3. Свириденко Ю. Розвиток українського виробника, залучення інвестицій та збільшення несировинного експорту. Як держава підтримує бізнес під час війни? Про три напрямки програм розповідає міністерка економіки Юлія Свириденко – Forbes.ua. *Forbes.ua | Бізнес, мільярдери, новини, фінанси, інвестиції, компанії.* URL: <https://forbes.ua/money/rozvitok-ukrainskogo-virobnika-zaluchennya-investitsiy-ta-zbilshennya-nesirovinnogo-eksportu-yak-derzhava-pidtrimue-biznes-pro-tri-napryamki-rozpovidae-ministerka-ekonomiki-yuliya-sviridenko-06082024-22855> (дата звернення: 20.11.2024).
4. Грошова допомога/ разова виплата готівкових коштів цивільному населенню в умовах війни. *Дія. Цифрова Україна.* URL: <https://guide.diia.gov.ua/view/vydacha-hroshovoi-dopomohy-tsyvilnomu-naselenniu-v-umovakh-voiennoho-stanu-v-ukraini-8cfeb354-a6f6-4cd5-b80b-483be6647d30> (дата звернення: 20.11.2024).
5. Психологічна стійкість публічних службовців під час професійної діяльності в умовах воєнного часу. *Наукова періодика Міжрегіональної Академії управління персоналом.* URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/political/article/view/2745/3206> (дата звернення: 20.11.2024).

Мрака Данило, здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня,
Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування
Науковий керівник: Возняк Г.В.,
д-р. екон. наук, ст. наук. спів.
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів Україна

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ

Сучасна реформа децентралізації стала одним із прикладів трансформації системи управління в Україні. Вона передбачає зміну взаємовідносин між центром і регіонами шляхом передачі значної частини повноважень від центральних органів державної влади до місцевого самоврядування. Завдяки цьому вдалося створити умови для розвитку спроможних територіальних громад, які отримали більше автономії у вирішенні питань місцевого значення.

У останні десятиліття багато країн обрали шлях від централізованої моделі управління до децентралізованої. Цей процес передбачав складні та важливі реформи, обумовлені різними об'єктивними чинниками.

Для України такими чинниками є регіональні диспропорції, низький рівень ринкової економіки, недостатнє фінансування місцевих бюджетів і нездатність державної влади забезпечити високий рівень соціально-економічного розвитку на місцях.

У багатьох європейських країнах, що прагнули до децентралізації, спостерігалась недостатня територіальна, демографічна та матеріальна база у місцевих органах влади, що ускладнювало надання якісних публічних послуг. Це часто призводило до необхідності укрупнення

адміністративно-територіальних одиниць та створення регіональних форм управління. Виділяють п'ять основних характеристик, які притаманні децентралізації в європейських країнах: демократизація шляхом розвитку місцевої та регіональної автономії,

максимально ефективне вирішення місцевих проблем, свобода як результат місцевої та регіональної автономії, забезпечення культурної, мовної та етнічної різноманітності, економічна конкуренція між місцевими та регіональними рівнями [1, с.10].

Польський шлях децентралізації розпочався понад два десятиліття тому, у рамках реформи було укрупнено лише воєводства, зменшивши їх кількість з 49 до 16, тоді як межі повітів і гмін залишилися незмінними. Гмінам було надано реальні повноваження, що посилює їхню відповідальність за управління ресурсами.

Законом «Про місцеве самоврядування гмінне» визначено, що гміни здійснюють як власні, так і делеговані повноваження [5]. Серед основних — забезпечення порядку, розвиток економіки, транспорт, охорона здоров'я, освіта та культура, а також утримання громадських об'єктів.

Особливістю польської моделі є принцип доповнення: кожен вищий рівень самоврядування виконує лише ті функції, які не може реалізувати нижчий. Також існує нагляд за законністю діяльності місцевих органів. Польський досвід є цінним для України, оскільки сприяє зміцненню спроможності громад, їхній фінансовій незалежності та ефективності управління.

Яскравим прикладом децентралізації влади є Італія. Місцеві органи влади наділені широкими повноваженнями. Комуни, провінції та регіони є автономними утвореннями і мають свої статuti. У кожній такій одиниці є власні самоврядні органи – ради. Органи

влади вищих рівнів виконують не розпорядчі, а координуючі функції, їх втручання у процес управління на місцях відбувається у виняткових випадках. Комуна – найменша базова автономна одиниця, покликана виконувати власні та делеговані повноваження згідно з конституційними принципами [2, с. 32].

Найбільш повно принцип самостійності місцевого самоврядування реалізовано у Швейцарії. Кожен округ ділиться на громади або муніципалітети. У сферу діяльності громад входять питання, які легше вирішувати в невеликих об'єднаннях і які не вимагають однакового регулювання в межах усієї держави. До компетенції муніципалітетів належать комунальні послуги, дороги місцевого значення, школи і місцеві податки. На рівні муніципалітетів громадяни чітко уявляють свої потреби і можуть ефективно вирішувати наявні проблеми [4, с. 25].

Цей підхід демонструє для України важливість передачі ресурсів і повноважень громадам, що здатне покращити стан освіти, медицини та соціального захисту.

У Фінляндії вдалося досягти високого рівня децентралізації у сферах прийняття рішень та фінансового управління. Система влади тут представлена трьома рівнями: центральним, регіональним та місцевим. Центральний уряд впливає на місцеве самоврядування через систему державних субсидій, які надаються комунам частково для того, щоб забезпечити надання обов'язкових послуг, але насамперед – щоб вирівняти доходи багатих і бідних муніципалітетів [3, с. 20].

Швеція разом із Норвегією та Данією для провадження децентралізаційних основ проводить експеримент щодо розширення меж місцевої автономії під назвою «вільне місцеве управління». Метою цього експерименту є перевірка на практиці різних способів

активізації діяльності органів місцевого управління, а також надання великих можливостей представникам місцевих співтовариств та місцевих органів влади впливати на місцеву політику [1, с.12].

У Німеччині процеси децентралізації сприяли чіткому та ефективному розподілу повноважень між державними структурами, що забезпечило зростання адміністративної та фінансової спроможності місцевих органів влади. Малий і середній бізнес у Німеччині є основними рушіями розвитку муніципалітетів, оскільки саме ці сектори економіки забезпечують робочі місця та стабільне наповнення місцевих бюджетів.

В Україні закріплено конституційні засади місцевого самоврядування, ратифіковано Європейську Хартію та ухвалено ключові нормативно-правові акти. Однак право громад вирішувати місцеві питання реалізується недостатньо ефективно. Реформа децентралізації, оголошена в квітні 2014 року, мала на меті вибір оптимальної моделі місцевого самоврядування та створення механізмів, що забезпечують субсидіарність і залучення громадянського суспільства до управлінських процесів.

На сьогодні можна з упевненістю сказати, що реформа децентралізації стала одним із найбільших досягнень держави. Вона підвищила автономію територіальних громад і сприяла розвитку місцевого управління. Однак для досягнення максимального ефекту потрібно усувати існуючі проблеми, зокрема нерівномірний розподіл фінансів та обмежений доступ до інвестицій. Врахування європейського досвіду допоможе забезпечити сталий розвиток місцевого самоврядування та сприятиме економічному і соціальному процвітання громад.

Перелік використаних джерел:

1. Архіпенко І. Зарубіжний досвід децентралізації влади: уроки для України. Державне управління та місцеве самоврядування. 2018. Вип. 4. С. 7-15.
2. Лелеченко А.П., Васильєва О.І., Куйбіда В.С., Ткачук А.Ф. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посібник. Київ, 2017. 110
3. Янг Дейвід. Місцеве самоврядування в країнах Скандинавії та Балтії [Електронний ресурс] —Режим доступу :
https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/720/Ukrainian_finalver_bluebook_compressed.pdf
4. Яцунська О. Чотири кити реформування. Європейський досвід оптимізації самоврядності. Віче. 2002. №7(124). С. 22–27
5. Ustawa z 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym. Jednolity tekst ustawy publikowany w Dz.U. 1996, Nr 13, poz. 74 ze zmianami.

Новосад Марта, здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня,

Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,

Науковий керівник: Подвірна Н. С.,

канд. політ. наук

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна

ВНУТРІШНЯ КОМУНІКАЦІЯ В ГРОМАДІ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ВАЖЛИВЕ СВОЄЧАСНЕ ІНФОРМУВАННЯ

Україна переживає одну з найтрагічніших сторінок своєї історії. Повномасштабне вторгнення російської федерації, яке розпочалося у лютому 2022 року, призвело до руйнувань, втрат цивільного населення та глобальної гуманітарної кризи. Ця війна не лише зачепила мільйони українців, але й мала значний вплив на світову політику та економіку. Україна бореться за свою свободу та незалежність. Російські війська щодня завдають ударів по мирних містах, вбивають цивільних та руйнують інфраструктуру. Тому важливо вміти правильно комунікувати з населенням в такі важкі часи.

Внутрішня комунікація в громаді під час війни є життєво необхідним інструментом для збереження єдності, координації дій та забезпечення безпеки населення. Вона дозволяє оперативно інформувати людей про зміни ситуації, залучати їх до волонтерської діяльності та підтримувати високий моральний дух, що особливо важливо в умовах постійного стресу та невизначеності.[1]

Під час війни комунікація має вирішальне значення як для безпеки, так і для своєчасного поширення інформації серед населення. Сьогодні комунікація - це не просто форма розваги, а базова потреба, від якої часто

залежить безпека і навіть життя членів громади. Протягом кількох років Україна була втягнута в повномасштабну боротьбу. Звісно, Україна створила низку найкращих практик для вирішення певних питань, і є як хороші, так і погані приклади того, наскільки важливою є внутрішня комунікація, особливо під час надзвичайних ситуацій. Безпека і своєчасне поширення інформації серед населення є основними цілями внутрішньої комунікації під час війни. Задоволення інформаційних потреб громадськості та можливість повноцінної участі в інформаційному просторі мають вирішальне значення в мирний час, але під час надзвичайних ситуацій комунікація перетворюється на екстрене реагування на кризові ситуації. Це основна вимога, яка часто впливає на безпеку і навіть життя членів громади; це не розвага.[2, с.155]

Важливим аспектом життя будь-якої громади є добре налагоджена внутрішня комунікація. Налагодження діалогу з населенням має вирішальне значення для громад, щоб люди були поінформовані про зміни та могли оперативніше до них пристосовуватися. Це включає в себе забезпечення того, щоб спілкування відбувалося в стилі діалогу, а канали комунікації були організовані, легкодоступні та відкриті цілодобово. Спілкування з громадськістю демонструє, як швидко занепокоєння, тривога та безсилля можуть бути викликані навіть елементарною нестачею знань.[3]

Для ефективної комунікації з населенням громада може застосовувати різноманітні канали. Існує безліч комунікаційних заходів, таких як своєчасне повідомлення про важливі зміни, ретельне обґрунтування рішень і дій (у деяких громадах перейменування вулиць під час війни тепер розглядається як неперіоритетне завдання), контакт з якомога більшою кількістю мешканців, які виїхали з

громади, а також надання інформації про доступну допомогу і підтримку (наприклад, візити міжнародних організацій і мобільних груп). Люди продовжують спілкуватися один з одним так само, як і до війни: особисті зустрічі, соціальні мережі, тексти, зображення, відео, новини тощо. Максимальна персоналізація та увага до проблем кожної людини мають вирішальне значення. В той же час Інтернет пропонує багато можливостей для будь-яких обговорень.[4]

Ефективна комунікація з населенням TOT є одним з пріоритетних завдань. Є окрема локація для спілкування з TOT. Звісно, це боляче. Цензура та обмеження свободи слова є нормальною практикою для того, щоб керувати інформацією, яка стає доступною для громадськості. В результаті такої відсутності об'єктивності незабаром з'являються пропагандистські матеріали. Лідери ЗСУ намагаються будь-якими способами налагодити особисті стосунки та комунікацію з людьми, які проживають на тимчасово невідконтрольній території. Це, як правило, тягне за собою великий ступінь довіри та емоційної підтримки тих, хто переживає складні життєві обставини. Проблемою для тих, хто перебуває на TOT, є переважна кількість ІПСО, з якою складно боротися. Тому громади багато працюють з людьми саме на особистих контактах, які передають інформацію старим засобом, через офлайн-комунікацію з такими ж громадянами в окупації, не через Інтернет. Громади це звісно роблять із дотриманням певних правил безпечного спілкування та за погодженням із ВА.[5]

Як наслідок, кожна надзвичайна ситуація може покращити комунікацію в громаді, об'єднуючи людей навколо спільних цілей для досягнення успіху. Як показали катастрофічні наслідки нездатності уряду забезпечити

належну координацію під час вторгнення в Херсоні та інші регіони країни, брак інформації може спричинити паніку та безсилля. Однак, оскільки новини, що стосуються безпеки, захисту та нагальних питань, все частіше домінують у заголовках новин, ми повинні бути вкрай обережними, обговорюючи теми, які можуть розколоти суспільство. Ми не повинні випускати з уваги той факт, що Росія, окрім лінії фронту, витрачає величезні кошти на інформаційну війну, проводячи масовані дезінформаційні кампанії та залучаючи знаменитостей для поширення дезінформації та впливу на українську громадську думку.

Соціальні мережі стали незамінним інструментом у сучасному світі, особливо в умовах війни. Вони дозволяють оперативно поширювати актуальну інформацію, об'єднуючи людей навколо спільної мети. Крім того, соціальні платформи стали потужним інструментом для організації волонтерських ініціатив, збору коштів та координації гуманітарної допомоги. Вони дозволяють швидко мобілізувати ресурси та об'єднати зусилля для допомоги тим, хто цього потребує. Соціальні мережі також сприяють збереженню соціальних зв'язків, дозволяючи людям залишатися на зв'язку з рідними та друзями, незважаючи на відстань та складні умови. Однак, поряд з позитивними аспектами, використання соціальних мереж під час війни має й свої ризики, такі як поширення дезінформації та маніпуляцій. Тому важливо критично оцінювати інформацію, що надходить, та перевіряти її з різних джерел.[6]

Місцева влада також має відповідальність за ефективну комунікацію з громадою, оскільки саме від неї залежить оперативність реагування на зміни ситуації та надання необхідної допомоги. Проте, поширення фейків, маніпуляцій та дезінформації створюють додаткові

перешкоди для ефективної комунікації. Тому важливо розвивати медіаграмотність населення та перевіряти інформацію з достовірних джерел. Після закінчення активної фази бойових дій, комунікація в громаді залишиться важливим інструментом відновлення та розвитку. Вона допоможе подолати наслідки війни, об'єднати суспільство та побудувати нову Україну. Ефективна комунікація в громаді під час війни є складним, але необхідним процесом, який вимагає постійної адаптації до нових умов, взаємодії різних суб'єктів та залучення широкого кола зацікавлених сторін.[7]

Комунікація в громаді під час війни набуває особливого значення, стаючи не лише засобом інформування, а й потужним інструментом об'єднання зусиль, підтримки морального духу та забезпечення безпеки. Своєчасне та достовірне інформування населення про ситуацію, правила безпеки та можливості отримання допомоги є критично важливим для збереження життя і здоров'я людей.

Перелік використаних джерел:

1. Оксана Сілюкова. Внутрішня комунікація в громаді під час війни: важливе своєчасне інформування. Децентралізація в Україні. URL: <https://decentralization.ua/news/17864> (дата звернення: 11.11.2024).
2. Національна безпека в контексті європейської інтеграції України: підручник / Г. П. Ситник, М. Г. Орел; за ред. Г. П. Ситника. Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2021. 372.. с.URL: <https://ipacs.knu.ua/pages/dop/336/files/7148e643-1410-42f1-a6b6-f4cf15aeb638.pdf> (дата звернення: 12.11.2024).

3. Сергій Волохатий. Розбудова безпечної внутрішньої комунікації. *U-LEAD*. URL: <https://u-lead.org.ua/news/437> (дата звернення: 12.11.2024).
4. Лабазюк В. Що робити в надзвичайній ситуації або в зоні бойових дій: практичні поради Центру стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки – Хмельницька обласна рада. Хмельницька обласна рада. URL: <https://km-oblrada.gov.ua/shho-robyty-v-nadzvyhajnij-sytuaciyi-abo-v-zoni-bojovyh-dij-praktychni-porady-czentru-strategichnyh-komunikacij-ta-informacijnoyi-bezpeky/> (дата звернення: 12.11.2024).
5. Як поводитися на окупованій території - *dovidka.info*. *Dovidka.info*. URL: <https://dovidka.info/yak-povodytysya-na-okupovanij-terytoriyi/> (дата звернення: 13.11.2024).
6. Євгенія Стаднік. Соціальні мережі під час війни: як мають змінитися платформи і самі користувачі - Центр демократії та верховенства права. Центр демократії та верховенства права -. URL: <https://cedem.org.ua/news/sotsialni-merezhi-pid-chas-viyny/> (дата звернення: 14.11.2024).
7. Національне агентство України з питань держ. служби НАДС. Національне агентство України з питань державної служби - Внутрішні комунікації у воєнний та післявоєнний період: практичні поради для служб управління персоналом. Головна | Національне агентство України з питань державної служби. URL: <https://nads.gov.ua/news/vnutrishni-komunikaciyi-u-voyennij-ta-pislyavoyennij-period-praktichni-poradi-dlya-sluzhb-upravlinnya-personalom> (дата звернення: 14.11.2024).

Пацкан Каріна , здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Табачук А.Я.,
канд. екон. наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану система державного управління та адміністрування зазначає суттєві перетворення, спрямовані на забезпечення національної безпеки та підтримку життєздатності держави. Дослідження теоретичних та практичних аспектів здійснення публічного управління в таких умовах набуває особливої актуальності для України. Важливою особливістю системи публічного управління є здатність швидко реагувати на загрози та виклики, ефективно адаптуватися до змін і кризових ситуацій, а також оперативно відновлюватися після їх завершення [1].

Військова агресія проти України створила безпрецедентні виклики для систем публічного управління та адміністрування, тому відбулася суттєва трансформація механізмів державного управління, що вимагає детального теоретичного осмислення та практичного аналізу. Особливості функціонування системи публічного управління в умовах воєнного стану характеризуються насамперед витратою оперативного реагування на загрози національної безпеки та забезпечення життєдіяльності держави в екстремальних умовах. Військовий стан зумовив

централізацію управлінських процесів та посилення вертикальної влади, що дозволяє забезпечити швидке прийняття рішень та їх реалізацію[2].

Ключовим аспектом публічного управління в умовах війни стала діджиталізація адміністративних послуг. Україна продемонструвала унікальний досвід збереження доступності державних сервісів через застосування цифрових технологій. Додаток "Дія" став основним інструментом комунікації між державою та громадянами, що забезпечує доступ до документів, соціальних виплат та адміністративних послуг. Важливою складовою публічного управління стала координація дій між центральними та місцевими органами влади. Децентралізація, яка була впроваджена до війни, довела свою ефективність в умовах воєнного стану, залишила територіальні громади на потребі самостійно вирішувати свої проблеми та забезпечувати базові потреби населення. Особливу роль відіграє взаємодія державних органів з військовими адміністраціями. Створення військових адміністрацій дозволило забезпечити оперативне управління територіями в умовах бойових дій та окупації. Військові адміністрації взяли на себе частину функцій органів місцевого самоврядування, забезпечуючи координацію сил безпеки та оборони. Значних змін зазнала і система державних фінансів. Бюджетний процес адаптовано до умов воєнного стану, що дозволило забезпечити фінансування першочергових потреб оборони та соціальної сфери. Впроваджено спрощені механізми публічних закупівель для потреб оборони та відновлення інфраструктури. Також, важливим аспектом публічного управління стала взаємодія з міжнародними партнерами. Україна демонструє високий рівень прозорості та підзвітності у використанні міжнародної допомоги, що

сприяє збереженню довіри партнерів та продовженню підтримки. Система публічної служби також зазначила суттєві зміни. Впроваджено нові механізми оцінювання державних службовців та спрощено процедури призначення на посади в умовах воєнного стану. Особлива увага приділяється питанням національної безпеки та захисту інформації.

Практика показує, що ефективність публічного управління в умовах воєнного стану залежить від здатності швидко адаптуватися до змін, забезпечити координацію влади різних органів та підтримку комунікації з громадянами. Важливим фактором є також збереження демократичних принципів управління та права верховенства навіть в умовах обмеження воєнного стану[3].

Досвід України демонструє можливість дієздатності системи державного управління навіть в умовах повномасштабної війни. Ключовими факторами успіху стали:

- діджиталізація,
- децентралізація,
- ефективна координація між високими рівнями влади.

Цей досвід має важливе значення не тільки для України, але й для міжнародної спільноти, оскільки формує нове розуміння організації публічного управління в кризових умовах. Подальший розвиток системи публічного управління в умовах воєнного стану вимагає постійного вдосконалення механізмів координації, розвитку цифрових технологій, ефективного використання ресурсів та адаптації законодавства до нових викликів. Успіх залежить від швидкості ухвалення рішень, гарантованості всіх суб'єктів управління та довіри населення до дій державних органів. Теоретичне розуміння кризового управління та

його практичне втілення забезпечує функціонування суспільства навіть у надзвичайних ситуаціях.

Перелік використаних джерел:

- 1.** Скорик Ю.С. (2023). Здійснення публічного управління та адміністрування в умовах воєнного стану: теоретичний та практичний аспекти. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/19774/1/Skoryk_139-143.pdf
- 2.** Україна, Офіс Президента. "Розвиток системи публічного адміністрування за умов правового режиму воєнного стану / Development of the public administration system under the conditions of the legal regime of martial state". URL: http://lsej.org.ua/9_2023/54.pdf
- 3.** Панченко, С. В., Дейнека, О. Г., Дикань, О. В., Васильєв, О. Л., Громова, О. В., Крихтіна, Ю. О., Глушенко, Т. М. (2019). Публічне управління та адміністрування: теоретичні та практичні аспекти. URL: <http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/2215/1/%d0%9d%d0%bo%d0%b2%d1%87%d0%bo%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d0%b8%d0%b9%20%d0%bf%d0%be%d1%81%d1%96%d0%b1%d0%bd%d0%b8%d0%ba.pdf>

Пузирнікова Уляна, здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування.
Науковий керівник: Капленко Г.В.,
д-р екон.наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

АДАПТАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ: РОЛЬ ІНКЛЮЗІЇ У ФОРМУВАННІ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Війна, як безпосередня загроза для національної безпеки, істотно змінює не тільки політичну та економічну ситуацію в країні, але й підходи до управління державними інституціями. Агресія з боку Росії поставила Україну в умови постійної боротьби за збереження своєї державності. У таких умовах публічне адміністрування стало основним інструментом для забезпечення стабільності та функціонування країни, забезпечуючи координацію зусиль для подолання безперервних викликів.

Разом із викликами управлінського характеру, війна ставить перед органами публічної влади і соціальні проблеми, які потребують негайного вирішення. Одним із ключових аспектів, які набувають особливої важливості в умовах війни, є забезпечення інклюзивності в управлінні. Це стає критично важливим для формування ефективних команд, здатних працювати в умовах криз, стресу та постійних змін обстановки. Здатність публічного адміністрування до швидкої адаптації та оперативного реагування на нові виклики є важливою умовою для ефективного управління під час війни. Тому особливу роль

у цьому процесі відіграє інклюзивність в управлінні персоналом..

Україна, перебуваючи в умовах зтяжнього військового конфлікту, стикається з численними проблемами в публічному управлінні. Війна призводить до значних змін у кадровій політиці, оскільки багато державних службовців мобілізовані або стали внутрішньо переміщеними особами. Окрім того, війна змушує перерозподіляти ресурси і змінювати пріоритети управлінських рішень, що в свою чергу ставить перед державними органами завдання оптимізації роботи й створення стійких команд, здатних працювати в умовах невизначеності.

Одним із найбільших викликів є забезпечення безперервності роботи органів державної влади та місцевого самоврядування. Адміністративний апарат потребує оновлення та адаптації до нових реалій. Війна вимагає швидких рішень, гнучкості й здатності до адаптації, тому важливою стає не тільки професійна підготовка, а й здатність працювати в команді, що складається з різних соціальних, культурних і навіть фізичних груп. Інклюзія в управлінні персоналом в умовах війни є важливою складовою стратегії адаптації публічного адміністрування. Інклюзивне управління передбачає створення робочого середовища, яке враховує потреби всіх співробітників незалежно від їхнього соціального статусу, гендеру, віку, національності чи фізичних можливостей. У періоди кризи, як війна, ефективність команд багато в чому залежить від того, наскільки вдало організовано взаємодію між різними групами працівників, як налаштована атмосфера підтримки та взаєморозуміння.

Таким чином, інклюзія дозволяє забезпечити максимально ефективне використання ресурсів людського

капіталу, зокрема враховуючи специфічні навички та досвід різних категорій громадян. Наприклад, внутрішньо переміщені особи, жінки з дітьми, ветерани війни, люди з інвалідністю можуть принести в публічне управління особливий досвід, який є критично важливим для розвитку кризового менеджменту в умовах війни. Підтримка інклюзивних підходів до управління дозволяє таким людям не тільки зберегти свою роль у суспільстві, а й вносити вагомий вклад у розв'язання державних завдань. Інклюзивність у публічному адмініструванні може бути проявлена в кількох аспектах:

Розширення можливостей для представників різних соціальних груп: Наприклад, жінки, які часто в умовах війни беруть на себе важливу роль у забезпеченні фронту та тилу, мають рівні можливості для кар'єрного росту в державних органах, що забезпечує баланс у команді.

Підвищення рівня взаєморозуміння та підтримки: Створення комфортних умов для людей з інвалідністю, а також спеціальні програми для ветеранів війни чи внутрішньо переміщених осіб сприяють створенню більш згуртованих і сильних колективів.

Диверсифікація підходів до вирішення проблем: Різноманітність досвіду та поглядів дозволяє знаходити більш креативні рішення в умовах кризових ситуацій. У команді, що складається з людей різних соціальних груп, зазвичай простіше знайти нестандартні шляхи для вирішення завдань.

Стимулювання розвитку та навчання: Інклюзивність у публічному адмініструванні може включати програми розвитку для тих, хто має недостатньо досвіду в державному управлінні, але володіє іншими корисними навичками. Наприклад, внутрішньо переміщені особи можуть мати досвід роботи в

гуманітарних організаціях або волонтерських структурах, що є безцінним для роботи в Україні в умовах війни.

Отже, інклюзивність не лише допомагає сформуванню ефективних команд, але й є основою для забезпечення стабільності публічного управління в умовах війни. Вона дозволяє зберегти соціальну єдність, підтримувати моральний дух населення, забезпечувати інклюзивність державних політик. Прогресивне публічне управління в умовах війни потребує того, щоб усі верстви населення мали доступ до влади та можливість активно долучатися до розв'язання проблем. Війна ставить перед Україною нові виклики, але саме в таких умовах інклюзія може стати одним із головних інструментів для побудови стійких і ефективних команд. Прийняття різноманітних перспектив, забезпечення рівних прав і можливостей для всіх категорій громадян, інтеграція людей із різними життєвими історіями в управлінські структури – усе це дозволяє державним інститутам адаптуватися до сучасних викликів і створювати нові можливості для розвитку країни.

Перелік використаних джерел:

1. Продіус О. І. Напрями розвитку інклюзивних інновацій на засадах взаємодії влади, бізнесу та громадськості. Науковий журнал «Причорноморські економічні студії». 2019. Вип. 48-3.
2. Сталий, інклюзивний та смарт-розвиток у контексті децентралізації: досвід Європейського Союзу: дидактичні матеріали навчальної сертифікованої програми в рамках реалізації освітнього проекту Jean Monnet Chair SISDDP Erasmus+ / Павліха Н. В., Цимбалюк І. О., Хомюк Н.Л., Войчук М.В., Коломечюк В. В., Цибурут А., Їлдіз А. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2022. 71 с.

3. Коцур А., Островерхов В., Бортник О. Особливості діяльності з управління персоналом в умовах війни. Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України. 2022. № 27. С. 58–64.
4. Боброва Д. О., Дон О. Д. Міжнародна трудова міграція та її вплив на ринок праці України в умовах військової агресії РФ. Галицький економічний вісник. 2023. Том 82. № 3. С. 216–226.
5. Черненко Н. Міграційні процеси в умовах війни: шляхи розв'язання проблем. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. 2023. № 16. 229-235.

Сердюк Віктор, здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Разумей Г.Ю.,
канд. наук з держ.упр., доцент
Університет митної справи та фінансів,
м. Дніпро, Україна

ПРАВОВІ ОБМЕЖЕННЯ ІМПОРТУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Війна росії проти України викликала нагальну необхідність спрощення митних процедур для швидкого та ефективного ввезення важливих товарів, потрібних як для забезпечення Збройних Сил України та територіальної оборони додатковим захисним спорядженням, так і для забезпечення гуманітарної підтримки цивільних осіб. Для досягнення цієї мети законодавець запровадив низку змін у нормативно-правовому полі, які стосуються суб'єктів господарювання, що здійснюють імпорт товарів.

Постанова Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) від 18 березня 2022 року № 314 «Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану» ввела полегшення для суб'єктів господарювання, зменшивши кількість дозвільних документів, необхідних для новостворених підприємств. Відповідно до цієї постанови, суб'єкти можуть подавати декларацію про ведення господарської діяльності до Міністерства економіки або Міністерства внутрішніх справ, залежно від виду діяльності, замість отримання окремих дозволів. Однак, ця зміна не стосується зовнішньоекономічної діяльності, де для деяких видів експорту, як-от експорт певних категорій товарів, все ще вимагаються відповідні ліцензії [3].

Для подальшого спрощення митного оформлення товарів у воєнний період КМУ ухвалив постанову від 20 березня 2022 року № 330, яка передбачає спрощення митного контролю та оформлення для всіх суб'єктів господарювання, що здійснюють імпорту товарів, за винятком підакцизних товарів. Проте, станом на сьогодні, Постанова КМУ 330 ще не набула чинності, і Постанова КМУ 236 не втратила чинності, що викликає певну юридичну невизначеність і ускладнює процес митного оформлення для суб'єктів господарювання [3].

Основними цілями правових обмежень імпорту під час воєнного стану є:

- забезпечення пріоритетності ввезення життєво необхідних товарів, таких як харчові продукти, медикаменти, засоби індивідуального захисту, військове обладнання та товари подвійного призначення;
- обмеження імпорту товарів, що можуть використовуватися агресором або створювати ризики для національної безпеки;

- захист внутрішнього ринку шляхом стимулювання виробництва критично важливих товарів у межах країни.

Ці заходи запроваджуються шляхом прийняття відповідних законодавчих актів, постанов КМУ, наказів митних та податкових органів, а також міжнародних угод про санкції, до яких приєднується Україна. Зміни до Митного кодексу України та Постанова КМУ від 9 березня 2022 року № 236 визначили спрощений режим митного оформлення для окремих категорій товарів, необхідних для оборони країни та гуманітарних потреб. Проте, ці норми мають обмежувальний характер для інших категорій товарів, зокрема, імпорт підакцизних товарів залишився регульованим, і для них застосовується стандартний порядок митного оформлення. Крім того, Законом України від 24 березня 2022 року № 2142-IX було внесено зміни до Податкового кодексу України, які передбачають звільнення від податку на додану вартість та акцизного податку на певні товари, що ввозяться для оборонних потреб. Цей захід не поширюється на комерційний імпорт товарів, що не мають стратегічного значення [4].

Українське законодавство передбачає посилений контроль за імпортом товарів подвійного призначення, що можуть бути використані як у цивільних, так і військових цілях. Під час воєнного стану правила ліцензування стали жорсткішими, зокрема, для імпорту обладнання та технологій, які можуть бути використані у військових діях. Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» запроваджено обов'язкове ліцензування для імпорту таких товарів, а дозвільні документи на них видаються лише за умов, що ці товари не створюють ризиків для національної безпеки.

Україна приєдналася до міжнародних санкцій проти російської федерації, що призвело до заборони ввезення певних категорій товарів з рф, які можуть використовуватися в її військових цілях або є значним джерелом її економічних ресурсів. Ці обмеження стосуються таких товарів, як метали, продукція хімічної промисловості, паливо, технологічне обладнання, засоби зв'язку тощо. Національний перелік санкційних товарів розширюється відповідно до змін у міжнародному режимі санкцій [1, с.85].

Для захисту внутрішнього ринку та забезпечення попиту на основні товари першої необхідності, уряд України в умовах воєнного стану може обмежувати імпорт певних товарних категорій. Це дозволяє зменшити залежність від іноземних постачальників, підтримуючи таким чином національне виробництво. Наприклад, тимчасово може бути обмежений імпорт деяких видів продовольства або матеріалів, які можливо виробляти в Україні. Інтенсивні зміни в законодавстві вимагають оперативного роз'яснення та чітких інструкцій для суб'єктів господарювання.

З метою вдосконалення правового регулювання варто:

- забезпечити швидке та чітке інформування суб'єктів господарювання про зміни у нормативно-правових актах;
- спростити процедури ліцензування для товарів критичної потреби;
- підвищити прозорість і передбачуваність митних процедур.

Отже, правові обмеження імпорту під час воєнного стану є важливим інструментом захисту національної економіки, безпеки та стабільності внутрішнього ринку

України. Актуальні зміни у законодавстві демонструють гнучкість та адаптацію української правової системи до воєнних умов, водночас залишаючи можливість для подальшого удосконалення регуляторних процедур для підтримки потреб держави та її громадян.

Перелік використаних джерел:

1. Скрипник С.В. Особливості регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах воєнного стану. Accounting & Finance/Oblik i Finansii. 2022. С. 85
2. Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2022 рік : Постанова КМУ від 29 грудня 2021 р. № 1424: <http://surl.li/cotfb>.
3. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану : Постанова Правління Національного банку України від 24.02.2022 № 18: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>.
4. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану : Постанова Правління Національного банку України від 24.02.2022 № 18: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>.

Тертичний Іван, здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Возняк Г.В.,
д-р екон. наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Воєнний стан, запроваджений в Україні внаслідок повномасштабної збройної агресії, створив кардинально нові умови для функціонування системи публічного управління. Виникла необхідність управляти країною в кризових умовах, поєднуючи реагування на надзвичайні ситуації та довгострокові стратегічні цілі. У цих умовах публічне управління стало основою забезпечення стабільності держави, зокрема через формування нових механізмів для відповіді на виклики.

Ключові виклики для публічного управління в умовах війни

- **Необхідність оперативного прийняття рішень.** У динамічній обстановці зміни безпекової ситуації державні органи мають швидко приймати ефективні рішення, що мінімізують наслідки кризи. Виникає потреба в адаптивному плануванні та прогнозуванні.

- **Логістика та управління ресурсами.** Підтримання функціонування критичної інфраструктури, гуманітарних та військових поставок є пріоритетними завданнями. Ефективний розподіл ресурсів та їхній облік стали більш актуальними, ніж будь-коли.

- **Переміщення населення.** За підрахунками, сотні тисяч громадян стали внутрішньо переміщеними особами, що потребує ефективної координації з боку державних та місцевих органів влади.

Цифровізація як інструмент публічного управління в умовах війни

Цифрові технології стали ключовим чинником у модернізації управлінських процесів. Запуск електронних платформ, зокрема порталу "Дія", дозволив швидко і прозоро оформлювати документи, реєструвати внутрішньо переміщених осіб та надавати соціальні виплати. Використання інструментів кібербезпеки забезпечує захист даних від можливих хакерських атак.

Роль міжнародної підтримки. Співпраця з міжнародними організаціями стала важливою у частині гуманітарної та економічної допомоги. Програми ЄС, зокрема "Механізм цивільного захисту", сприяли швидкій доставці гуманітарних вантажів. Активне використання донорських коштів є необхідною умовою для відновлення країни.

Після закінчення війни головні напрями перетворень системи публічного управління включатимуть:

- реінтеграцію окупованих територій, яка має супроводжуватися активними соціальними програмами;
- відновлення критичної інфраструктури;
- залучення громадян до управлінських процесів та зміцнення довіри до державних інститутів.

Публічне управління в умовах війни стало важливим інструментом збереження цілісності держави. Скорочення бюрократії, застосування цифрових технологій та активна співпраця з міжнародними партнерами є факторами, що сприяють стабільності та ефективності

управлінських процесів. Публічне управління в умовах війни відіграє ключову роль у забезпеченні стабільності держави. Воєнний стан вимагає швидкого прийняття ефективних рішень у відповідь на кризові ситуації. Державні органи адаптуються до нових умов, формуючи механізми кризового управління. Одним із пріоритетів є підтримка функціонування критичної інфраструктури. Забезпечення логістики гуманітарних та військових поставок стало надзвичайно важливим завданням. Великим викликом є робота з внутрішньо переміщеними особами, які потребують розселення та соціальної підтримки. Цифровізація процесів сприяє швидкості та прозорості адміністративних рішень. Платформа "Дія" стала одним із основних інструментів для підтримки населення в умовах війни. Електронні послуги забезпечують зручність оформлення документів та реєстрації. Окрему увагу приділено кібербезпеці для захисту критичних даних від атак. Війна висунула на перший план важливість міжнародної співпраці у сфері управління. Програми ЄС та ООН допомагають координувати гуманітарну допомогу для України. Донорські кошти використовуються для відновлення зруйнованих об'єктів інфраструктури. Міжнародна підтримка сприяє збереженню економічної стабільності держави. У кризових умовах важливим є залучення громадян до управлінських процесів. Прозорість роботи державних органів підвищує довіру до публічної адміністрації. Ефективне управління ресурсами дозволяє мінімізувати втрати під час війни. Основною метою є забезпечення національної безпеки та підтримка обороноздатності країни. Після завершення війни публічне управління має бути реформоване з урахуванням нових викликів.

Перелік використаних джерел:

1. Закон України "Про правовий режим воєнного стану". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
2. Кабінет Міністрів України. Офіційний портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
3. Програма "Дія". Офіційний вебсайт. URL: <https://diia.gov.ua/>
4. Звіт ООН про внутрішньо переміщених осіб в Україні. URL: <https://www.un.org.ua/>
5. Європейський Союз. Механізм цивільного захисту. URL: <https://ec.europa.eu/>
6. Національна рада з відновлення України. Офіційний звіт. URL: <https://recovery.gov.ua/>

Харчев Олег, здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня,
Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Возняк Г.В.,
д-р екон. наук, ст. наук спів.
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

РОЛЬ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТІЙКОСТІ ГРОМАД В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Повномасштабне вторгнення Росії до України у 2022 році стало каталізатором трансформації цифрових технологій задля забезпечення стійкості громад в умовах війни. Ця трансформація виходить за рамки традиційного військового виміру, охоплюючи політичні, економічні,

соціальні та інформаційні аспекти. Так, громади зіткнулися з новими викликами, пов'язаними із забезпеченням стійкості, що, своєю чергою, обумовило переосмислення та модернізацію систем цифрових технологій задля забезпечення безперервності надання критично важливих послуг за допомогою створення єдиних цифрових платформ та розвитку інтелектуальних систем управління.

Сучасні тенденції регіонального та місцевого розвитку демонструють значні диспропорції в рівнях цифрової трансформації між різними типами територіальних громад. Так, сільські та селищні громади, що складають більшу частину адміністративно-територіального устрою (1469 громад, 27 833 населених пунктів), демонструють найнижчі показники використання цифрових технологій. В умовах воєнного часу цифрові сервіси для місцевого самоврядування можуть мати вирішальне значення для забезпечення ефективного управління та взаємодії між громадянами і органами влади. Вони здатні значно спростити комунікацію між органами самоврядування та населенням, оптимізувати обробку даних та покращити якість надання адміністративних послуг.

Такі додатки як Telegram, WhatsApp і Signal відіграють значну роль у підтримці поінформованості громад та забезпеченні їхньої стійкості під час війни, виступаючи основними засобами комунікації як для окремих громадян, так і для організацій. Вони відіграють важливу роль у забезпеченні соціальної стійкості в Україні під час війни з Росією. Завдяки простоті у використанні ці платформи стали важливим інструментом для комунікації, дозволяючи громадянам отримувати актуальну інформацію про безпеку, військові рухи та захист.

Приміром, додаток WhatsApp набирає популярність серед населення, оскільки він забезпечує більш захищене спілкування через зашифровані повідомлення та немає скомпроментованої довіри. Завдяки груповим чатам на платформі люди можуть оперативнo координувати дії, ділитися інформацією про евакуацію та отримувати підтримку, зберігаючи зв'язок навіть у критичних умовах.

Платформа Signal відома своєю увагою до конфіденційності та захищеності, дозволяє безпечно обмінюватися повідомленнями та протистояти можливому стеженню чи цензурі. Це стало життєво важливим у поширенні перевіреної інформації, організації та координації дій у надзвичайних ситуаціях, гарантуючи збереження приватності та безпеки даних користувачів.

Міністерство цифрової трансформації стимулює все більшому розвитку електронних комунікацій, що врахує як виклики війни, які є перед сферою електронних комунікацій, так і технологічні тренди. “Електронні комунікації - це надважлива сфера для комфортного життя людей, функціонування цифрової держави та ведення війни, що безпосередньо впливає на нашу перевагу над ворогом” [1].

Діджиталізація може допомогти подолати деякі ключові виклики в організації стійкості громад під час війни, а саме:

- *електронна система попередження як засіб комунікації в кризових ситуаціях.* Цифрові сервіси можуть використовуватися для створення систем раннього попередження населення про можливі небезпеки, такі як ракетна небезпека, запуск БПЛА та загрози, евакуаційні заходи та інші. Це сприяє підвищенню рівня безпеки громадян і оперативному реагуванню на загрози. Системи сповіщень, мобільні додатки та соціальні мережі є

ефективними інструментами для швидкої інформованості громадян щодо евакуаційних маршрутів та інших критично важливих даних.

Зокрема платформа "Повітряна тривога" (сайт, додаток для телефону, канали в месенджерах) надає сповіщення про повітряні, хімічні, техногенні та інші тривоги системи цивільної оборони в Україні. Він надсилає тривожні сповіщення користувачам, які обрали певну область, і функціонує навіть у беззвучному режимі смартфона. Цей додаток не потребує реєстрації та не збирає персональні дані чи дані геолокації. Розроблено за підтримки Міністерства цифрової трансформації України.

- *цифровізація на місцях*. Однією з основних функцій органів місцевого самоврядування є забезпечення доступу до публічної інформації. У воєнних умовах, коли інфраструктура часто зазнає руйнувань, а паперові документи, носії інформації можуть бути втрачені, цифрові інструменти, наприклад як хмарні сховища, відіграють важливу роль у відновленні баз даних і забезпеченні захисту інформації.

Міністерство цифрової трансформації України підбило підсумки за 2023 рік за Індексом цифрової трансформації регіонів — показником, який оцінює ефективність цифрових рішень та рівень цифрової обізнаності громадян на місцях. Цей індекс аналізує роботу команд Chief Digital Transformation Officer (CDTO) та OBA у сферах охорони здоров'я, безпеки та доступності адміністративних послуг, допомагаючи громадам оцінити свої сильні та слабкі сторони у сфері цифрових послуг. Індекс є важливим інструментом для оцінки загального рівня цифровізації в Україні, забезпечуючи систематичний підхід до вимірювання якості цифрових послуг, інфраструктури та прогресу в процесах оцифрування на

місцевому рівні. Середній Індекс цифрової трансформації регіонів України становить 0.632 бала. Найвище значення зафіксовано в Дніпропетровській (0.908), Львівській (0.891) та Полтавській (0.833) областях [2].

- *організація гуманітарної допомоги.*

Цифрові сервіси дозволяють ефективно координувати та оптимізувати доставку гуманітарної допомоги в умовах війни. Завдяки точному моніторингу потреб громад, цифрові платформи можуть сприяти належному розподілу ресурсів серед найбільш вразливих верств населення.

- *вдосконалення обміну даними між*

реєстрами та державними установами. Міністерство цифрової трансформації України разом з партнерами з Естонської академії електронного управління реалізує кілька проєктів, спрямованих на поліпшення онлайн-послуг та інтеграцію даних між реєстрами, а також на взаємне визнання української цифрової ідентичності. Проєкти з бюджетом у 41 млн євро мають на меті полегшити обмін даними між органами державної влади, що сприяє ефективнішому управлінню [3].

- *забезпечення безпеки даних.*

В умовах війни особливу увагу слід приділяти захисту цифрових інструментів від кібератак та витоку конфіденційної інформації. Забезпечення належного рівня кібербезпеки є важливою умовою для запобігання несанкціонованому доступу та зловживанню даними.

Підвищення ефективності публічного управління в умовах війни в Україні вимагає активного застосування цифрових інструментів для надання можливості громадам отримувати доступ до е-демократії. Електронні сервіси, такі як мобільний додаток "Дія", забезпечують доступ до державних послуг онлайн, скорочуючи час їх надання та зменшуючи бюрократичне навантаження. Соціальні

мережі та платформи для комунікації з громадянами сприяють оперативному інформуванню та забезпеченню зворотного зв'язку. Підвищення рівня кібербезпеки та застосування інструментів боротьби з пропагандою є ключовими та невід'ємними умовами для підвищення стійкості публічного управління в умовах сучасних викликів.

Міжнародна організація SocialBoost в партнерстві з Міністерством цифрової трансформації України та за підтримки Програми «U-LEAD з Європою» запустила акселераційну програму «Громада 4.0. для представників органів місцевого самоврядування, яка допомагає створити та реалізувати проекти цифрової трансформації задля забезпечення стійкості під час війни та потреб відбудови у майбутньому [4].

Таким чином, процес діджиталізації громад є ключовим інструментом для забезпечення стійкості та розвитку в сучасних умовах воєнного стану. Для малих і середніх громад це створює можливість формувати комплексний план розвитку, який стане основним орієнтиром на довгострокову перспективу. Цифровізація дозволяє безперешкодно надавати адміністративні послуги мешканцям, оптимізувати бюджет, а також залучати інвестиції, що є критично важливим у контексті відновлення економіки.

Перелік використаних джерел:

1. Мінцифри презентувало стратегію розвитку електронних комунікацій до 2030: долучайтесь до обговорення | Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mintsyfry-prezentovala-stratehiu-rozvytku-elektronnykh-komunikatsii-do-2030-doluchaitesia-do-obhovorennia> (дата звернення: 19.11.2024).

2. Результати цифрової трансформації в регіонах України за 2023 рік. Результати цифрової трансформації в регіонах України за 2023 рік | Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/rezultaty-tsyfrovoi-transformatsii-v-rehionakh-ukrainy-za-2023-rik> (дата звернення: 19.11.2024).
3. 17,4 млн євро на цифрову трансформацію: Євросоюз запускає проєкт підтримки України у сфері діджитал. *Міністерство цифрової трансформації України*. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/174-mln-evro-na-tsifrovu-transformatsiyu-evrosoyuz-zapuskae-proekt-pidtrimki-ukraini-u-sferi-didzhital> (дата звернення: 19.11.2024).
4. Час діджитальних змін: нова можливість для цифровізації українських громад | Всеукраїнська Асоціація ОТГ. *Всеукраїнська Асоціація ОТГ*. URL: <https://hromady.org/chas-didzhitalnix-zmin-nova-mozhivist-dlya-cifrovizacii-ukraïnskix-gromad//> (дата звернення: 19.11.2024).

Євроінтеграція в умовах війни – виклики для публічного управління

**European integration
in the conditions of
war - challenges for
public administration**

Григоренко Тінагін, здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Разумей Г.Ю.,
канд. наук з держ.упр., доцент
Університет митної справи та фінансів,
м. Дніпро, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Розвиток митної політики є важливим аспектом зовнішньоекономічної діяльності будь-якої країни, і для України цей процес набуває особливого значення в умовах євроінтеграції. Євроінтеграція, як стратегічний курс держави, вимагає адаптації національної митної системи до стандартів і вимог Європейського Союзу. Це включає уніфікацію митних процедур, удосконалення законодавчої бази та створення сприятливих умов для транскордонної торгівлі. Відповідно, розвиток митної політики України в контексті євроінтеграційних процесів є важливим елементом, що сприяє економічному зростанню, посиленню конкуренції та інтеграції України в єдиний європейський економічний простір.

У Європейському Союзі митну політику розглядають як важливу складову як внутрішньої, так і зовнішньої політики, яка реалізується через відповідні інституції, закріплені на законодавчому рівні. Основними завданнями митної політики є забезпечення ефективного використання інструментів митного контролю та регулювання товарообміну, участь у реалізації торговельних та політичних цілей щодо захисту внутрішнього ринку та стимулювання розвитку

національної економіки. Правова основа для створення митного союзу закладена у статті 23 (D 9) Договору про Європейський Союз 1957 року, де зазначено, що «Спільнота ґрунтується на митному союзі, який охоплює всю торгівлю товарами, забороняє ввізне та вивізні мито між державами-членами та встановлює спільний митний тариф для відносин з третіми країнами» [1; 2].

В умовах сучасного суспільства все більш актуалізується питання цифровізації процесів, що супроводжують економічні відносини, зокрема у митній сфері. Модернізація інфраструктури повинна бути спрямована на вдосконалення співпраці України з країнами ЄС у митній сфері. Цифровізація митних процесів дозволяє досягти кількох переваг, серед яких: автоматизація процедур декларування, зниження корупційних ризиків через мінімізацію фізичних контактів між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та митними органами, а також спрощення митного контролю [3, с. 169]. Для вдосконалення митного декларування та контролю необхідно впроваджувати нові електронні системи, сумісні з міжнародними стандартами. Зокрема, мова йде про реалізацію інструменту «Електронна митниця» (E-Customs), який забезпечує ефективну комунікацію між митними органами, органами влади та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, автоматизуючи процеси декларування та митного контролю, що в свою чергу сприяє створенню єдиного електронного простору митниці [4].

Інтеграція митних відносин між Україною та ЄС має реалізовуватися через укладання угод та договорів з різних аспектів, формування єдиних тарифів, створення погоджених систем опису та кодування товарів, а також впровадження спільної системи управління, що

забезпечить впровадження митних правил, норм і процедур для регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Важливо зазначити, що при формуванні міжнародних митних відносин в сучасних умовах необхідно враховувати такі актуальні обставини, як: 1. Поєднання бар'єрних і контактних функцій митних відносин в умовах глобалізації економічних процесів. 2. Підвищення рівня гармонізації митних систем, створення уніфікованих документів і норм для регулювання зовнішньоекономічної діяльності. 3. Удосконалення організації управління в митних органах, перехід до «безконтактної» митниці за допомогою електронної обробки даних і новітніх інформаційних технологій. 4. Покращення технічних засобів контролю у зв'язку з необхідністю контролю за переміщенням товарів, послуг та об'єктів інтелектуальної власності, а також забезпечення інформаційної безпеки.

Існують також численні проблеми, які стримують лібералізацію міждержавних економічних зв'язків, такі як прикордонні формальності, відмінності в митних та податкових режимах, технічні, санітарні та екологічні норми в Україні та ЄС, що перешкоджають економічній інтеграції. Вирішення цих проблем сприятиме зміцненню інтеграційних процесів. Необхідними заходами є: 1. Усунення фізичних бар'єрів на шляху руху факторів виробництва; 2. Гармонізація технічних стандартів і норм; 3. Лібералізація ринків державних замовлень; 4. Зменшення податкових бар'єрів. Сукупність митних заходів, що стосуються усунення фізичних бар'єрів у торгівлі, повинна включати прикордонні формальності, спрощення митних процедур, лібералізацію імпорتنих обмежень, спрощення правил огляду товарів та транспорту, уніфікацію статистичної звітності, полегшення імміграційного контролю та встановлення єдиних

технічних, санітарних і ветеринарних норм.

Інтеграційні процеси між Україною та ЄС можуть також включати регулювання конкуренції з метою усунення бар'єрів на шляху торгівлі та стимулювання оптимального розподілу ресурсів для створення конкурентоспроможних структур. Політика підтримки конкуренції повинна вирішувати дві основні проблеми: злиття компаній та міжфірмове співробітництво, а також контроль за монополією на ринку [5, с. 45-46].

Таким чином, розвиток митної політики України в умовах євроінтеграції є ключовим етапом у становленні ефективної та конкурентоспроможної економіки. Запровадження європейських стандартів митного регулювання не лише сприяє модернізації митної системи, але й покращує економічні відносини з країнами ЄС. Однак для досягнення цих цілей необхідно забезпечити належний рівень інституційної спроможності, провести реформування митних органів та підвищити ефективність контрольних процедур. Це дозволить Україні стати частиною єдиного європейського митного простору, що забезпечить нові можливості для розвитку зовнішньої торгівлі та інтеграції в міжнародну економіку.

Перелік використаних джерел:

1. Договір про заснування Європейської Спільноти 1957 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_017.
2. Представництво Європейського Союзу в Україні. URL: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu_ukraine/political_relations/index_uk.htm.
3. Угрин В.В. Діджиталізація митного контролю в Україні. Інфраструктура ринку. 2020. Вип. 47.С. 168–173. URL: [https://doi.org/10.32843/infrastruct47\\$31](https://doi.org/10.32843/infrastruct47$31)
4. Бліщук К. Європейські вектори вдосконалення митної

політики в Україні. Економіка та суспільство. 2023. Вип. 48.
URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-30>
5. Зайцев В. Є. Митна політика України в контексті
євроінтеграційних відносин. Вісник економічної науки
України. 2017. № 2. С. 43–47. URL:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Venu_2017_2_11.

Диміч Юліана, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня освіти,
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок,
Науковий керівник: Стасишин А.В.,
канд. екон. наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Євроінтеграція суттєво пришвидшила реформування української системи публічного управління, спрямовуючи її на європейські стандарти, що проявляється у впровадженні електронного урядування, децентралізації влади та боротьбі з корупцією. Незважаючи на важливість, реформи публічного управління в Україні, спрямовані на європейську інтеграцію, зіштовхуються з численними труднощами. Це включає проблеми з корупцією, політичною нестабільністю, масштабною нестачею кваліфікованих кадрів, недостатнім фінансуванням, а також вплив зовнішніх факторів на країну. У той же час,

трансформація публічного управління в Україні відкриває нові можливості для покращення прозорості у прийнятті рішень та державних посад, впровадження нових технологій які сприяють швидкому та якіснішому наданні послуг громадянам, розвиток громадського суспільства, посилення гарантій прав і свободи людини, для бізнесу створення сприятливого інвестиційного клімату, захист прав інвестора, можливість вільного виходу до європейського ринку товарів і послуг. У цьому контексті важливо розглянути як виклики, так і перспективи, які можуть сприяти розвитку стійкого публічного управління у майбутньому.

Трансформація системи публічного управління в Україні – це складний і багатогранний процес, який вимагає комплексного підходу та залучення різних інституцій. О. Оболенський та А. Мельник під публічним управлінням розуміють цілеспрямований організаційний та регулюючий вплив держави на стан та розвиток суспільних процесів, свідомість, поведінку та діяльність особи і громадянина з метою досягнення цілей та реалізації функцій держави, відображених в її законодавчих актах, шляхом запровадження державної політики, виробленої політичною системою та законодавчо закріпленою через діяльність органів державної влади [1, с. 32] У широкому розумінні – це вид соціального управління та специфічної діяльності держави, що дістають вияв у функціонуванні її органів, які впливають на суспільні відносини з метою її урегулювання відповідно до державних інтересів [2]. Розвиток публічного управління в Україні – це складний процес, який залежить від багатьох внутрішніх та зовнішніх факторів. Розглянемо детальніше внутрішні чинники, які впливають на цей процес у контексті євроінтеграції.

1. Внутрішні фактори:

- рівень економічного розвитку, структура економіки, наявність ресурсів визначають можливості для модернізації державного управління;
- історичні традиції, культурні особливості, спадщина минулого формують менталітет державних службовців і громадян, впливають на їхні очікування від держави;
- тип політичного режиму, рівень політичної стабільності, характер взаємовідносин між гілками влади значно впливають на ефективність публічного управління;
- розвиток правової системи, забезпечення верховенства права, ефективність правозастосування є основою для стабільного функціонування держави.

2. Зовнішні фактори:

- процеси глобалізації, інтеграція в міжнародні економічні та політичні відносини вимагають адаптації систем публічного управління до нових викликів;
- євроінтеграція: для країн, які прагнуть до ЄС, євроінтеграція є потужним стимулом для реформування публічного управління;
- нові технології (інтернет, великі дані) створюють нові можливості для підвищення ефективності державного управління;
- досвід інших країн, міжнародна співпраця, обмін кращими практиками сприяють модернізації систем публічного управління.

За останні роки наша країна пережила низку значних потрясінь: криза, революція, пандемія, війна. Всі вони стали загрозами для держави загалом і вкотре

підтвердили важливість ефективної роботи публічного адміністрування, яке стало новою парадигмою державного управління. Адже завданням публічного управління стало не лише забезпечення функціонування та подальшого розвитку держави, але і пошук найбільш оптимального, з точки зору економії ресурсів, вектору цього розвитку. Система публічного управління в Україні наразі поставлена в надскладні умови – в країні розпал війни, що є прямою загрозою для національної безпеки. Таким чином, управління здійснюють органи державної виконавчої влади, в системі яких діє розподіл функцій, в основі якого знаходяться сфери впливу, рівень владних повноважень, мета діяльності та організаційні форми її здійснення [4, с. 114].

В умовах війни, залежно від ситуації в регіоні та функцій, які виконує в цей час орган влади, свої повноваження він може виконувати в різних форматах. Пристосовуючи формат роботи для збереження власного життя та найбільшої ефективності виконання посадових обов'язків. Позитивним в цьому ключі став доволі тривалий досвід із забезпечення ефективної роботи фахівців публічного управління за межами адміністративних будівель, який було набуто за час пандемії COVID19. При виникненні загрози для переходу на дистанційний режим роботи службовцю достатньо усно або за використанням засобів телекомунікаційного зв'язку звернутись до безпосереднього керівника та керівника самостійного структурного підрозділу з відповідною пропозицією щодо зміну формату роботи. Єдиною умовою переходу є здатність підтримувати постійну комунікацію з безпосереднім керівником та виконувати власні функції з максимальною ефективністю.[5] Через війну, державна служба стала більш гнучкою. Співробітники, які не можуть

виконувати свої обов'язки, можуть оформити простій. Водночас, процедура прийому на роботу спростилася, щоб швидко залучати нових фахівців. Це дозволяє оперативно замінювати відсутніх працівників та забезпечувати безперебійну роботу органів влади, навіть в умовах військового стану.[5]

Трансформація публічного управління в Україні в контексті євроінтеграції є етапом на шляху до забезпечення ефективного та прозорого урядування. Однією з основних цілей реформ є адаптація української системи управління до європейських стандартів, що забезпечує дотримання принципів верховенства права, прозорості, підзвітності, ефектів.

Отже, Україна активно працює над модернізацією своєї системи державного управління, що є невід'ємною частиною євроінтеграційного курсу. Цей процес передбачає комплекс заходів, спрямованих на підвищення ефективності, прозорості та відповідальності державної служби. Незважаючи на значні досягнення, процес реформ стикається з низкою викликів, таких як політична нестабільність, опір змін та недостатнє фінансування. Війна в Україні додатково ускладнила ситуацію, проте водночас стала каталізатором для пришвидшення деяких реформ. Однак, Україна має значний потенціал для успішної трансформації публічного управління. Євроінтеграція створює потужний стимул для проведення необхідних змін, а підтримка міжнародних партнерів та активна позиція громадянського суспільства сприяють досягненню цієї мети, а євроінтеграційні реформи сприяють посиленню підзвітності влади, зниженню корупції та підвищенню довіри громадян до уряду, наближаючи Україну до європейських принципів демократичного управління та зміцнюючи її позиції на міжнародному рівні.

Перелік використаних джерел:

1. Оболенський О.Ю. Державне управління: навч. посібник / А.Ф. Мельник, О.Ю. Оболенський, А.Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко / за ред. А.Ф. Мельник. Київ : Знання-Прес, 2003. 343 с
2. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 576 с. URL: <http://uadocs.exdat.com/docs/index-283028.html?page=9>.
3. Молошна О. Особливості формування державно-службових відносин в умовах становлення системи публічного адміністрування в Україні. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-02\(2\)/Moloshna,%20Bashtannuk.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-02(2)/Moloshna,%20Bashtannuk.pdf) (дата звернення: 8.11.2024)
4. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна. – К.: НАДУ, 2010. – 820 с.
5. Публічне управління в умовах військового стану <https://pag-journal.iei.od.ua/archives/2022/29-2022/8.pdf>

Заячківський Олег, здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Науковий керівник: Стасишин А.В.,
канд. екон. наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

МОЖЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ УСПІШНОГО СВІТОВОГО ДОСВІДУ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ ДО УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЙ

Нині Україна стоїть перед масштабним завданням – не просто боротися з корупцією, а й використати міжнародний досвід для побудови стійкої антикорупційної системи, яка відповідає національним реаліям. На тлі глобалізації та прагнення інтегруватися у світове співтовариство наша країна має унікальну можливість запозичити перевірені підходи й практики. Але щоб ці підходи дійсно працювали в Україні, необхідно враховувати місцеві особливості, зокрема культурні фактори й економічні умови.

Першочерговим питанням є незалежність антикорупційних інституцій. Наприклад, антикорупційне бюро Румунії (DNA) змогло досягти успіху завдяки повній незалежності від політичного тиску та впливу виконавчої влади. В Україні подібний орган (НАБУ) теж існує, проте його ефективність значно обмежується через політичні впливи. Якщо Україна зможе забезпечити НАБУ таку ж інституційну незалежність, як це було зроблено в Румунії, це може суттєво підвищити ефективність боротьби з корупцією[1].

Іншим важливим інструментом є впровадження електронного урядування. Досвід Естонії, де цифровізація державних послуг знизилася корупційні ризики, є надзвичайно показовим. Завдяки цифровим технологіям більшість державних послуг в Естонії доступна онлайн, що дозволяє значно зменшити участь чиновників і, відповідно, ризики зловживань. В Україні вже працює система електронних закупівель “ProZorro”, але є значний потенціал для розширення електронного урядування на інші сфери, зокрема податкову звітність, судові послуги та реєстрацію бізнесу[2].

Також важливо розглянути можливості застосування блокчейн-технологій у сфері державних реєстрів та фінансових транз-акцій. Використання блокчейну може забезпечити прозорість та підзвітність у державних процесах, захищаючи їх від втручання посадовців і знижуючи ризики корупції.

Роль громадянського суспільства у боротьбі з корупцією важко переоцінити. Досвід країн Центральної та Східної Європи показує, що активна участь громадськості у контролі за діяльністю державних органів є ефективним інструментом такої боротьби. У Чехії, наприклад, численні громадські організації здійснюють моніторинг державних закупівель та витрат державних коштів, що допомагає виявляти корупційні схеми та забезпечувати прозорість[3].

В Україні вже існують активні громадські організації, такі як Центр протидії корупції, які виконують подібну функцію. Однак для підвищення ефективності громадського контролю необхідно забезпечити належний доступ до інформації, підтримку незалежних медіа й розвиток механізмів зворотного зв'язку між громадськістю та державними органами.

Україна повинна продовжувати активно співпрацювати з міжнародними організаціями й партнерами у сфері боротьби з корупцією. Досвід співпраці з Групою держав проти корупції (GRECO) та Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) вже показав свою ефективність[4]. Ці організації не лише надають рекомендації, а й здійснюють моніторинг їхнього виконання, що допомагає підвищити відповідальність української влади.

Адаптація іноземного досвіду до українських реалій потребує врахування ряду специфічних чинників. Один з головних ризиків полягає в тому, що механічне копіювання успішних моделей без урахування місцевих особливостей може призвести до їхньої неефективності. Наприклад, електронне урядування, що успішно працює в Естонії, може зіткнутися з труднощами в Україні через нерівномірний доступ до інтернету в різних регіонах або через недостатній рівень цифрової грамотності серед населення.

Попри існуючі виклики, адаптація успішного світового досвіду має в Україні чималі перспективи. Поєднання інституційних реформ, технологічних нововведень, громадянської активності й міжнародного співробітництва може призвести до значного зменшення рівня корупції та підвищення довіри громадян до державних інституцій.

Перелік використаних джерел:

1. Головачко В., Максименко Д. Боротьба проти корупції в Україні, Румунії, Угорщині та Словаччині // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка». 2019. Вип. 2(12). – URL: <https://economics-msu.com.ua/web/uploads/pdf/Scientific%20Bulletin%20of%2>

[oMSU.%20Series%20Economics 2019 Issue 2\(12\) 27-32.pdf](#)

2. Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі [Текст]: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 9 – 10 грудня 2021 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. – 457 с. – URL: http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/14978/1/materialy_konf_korup_o81221.pdf

3. Corruption Prevention. Members of Parliament, Judges and Prosecutors. Conclusions and Trends. Council of Europe, Strasbourg 2017. – URL: <https://rm.coe.int/corruptionprevention-members-of-parliament-judges-and-prosecutors-con/16807638e7>

Малишак Андрій, здобувач ступеня доктора філософії
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Науковий керівник: Білоус Н.Б.,
канд. екон. наук
Інститут адміністрування, державного управління та
професійного розвитку Національного університету
"Львівська політехніка",
м. Львів, Україна

ГУМАНІТАРНІ ВИКЛИКИ В УМОВАХ ВІЙНИ:ЯК СТАНДАРТИ ЄС МОЖУТЬ ДОПОМОГТИ ЕФЕКТИВНІШОМУ УПРАВЛІННЮ

Гуманітарні виклики, що виникають в умовах війни, є багатограними і мають масштабні наслідки для населення, що опинилося в зоні конфлікту. Одним із

ключових аспектів цих викликів є масова міграція населення. Воєнні дії змушують мільйони людей залишати свої домівки в пошуках безпеки, що створює значний тиск на ресурси як всередині країни, так і за її межами. Внутрішньо переміщені особи (ВПО) стикаються з необхідністю знайти тимчасове житло, отримати доступ до основних послуг, таких як медична допомога, харчування, вода, а також адаптуватися до нових соціальних умов. Тим часом біженці, які перетинають кордони, зустрічаються з інтеграційними викликами в країнах, що їх приймають, де їхні потреби іноді перевищують можливості місцевих систем підтримки.

Паралельно з цим, значно обмежуються базові права людини, особливо у зонах активних бойових дій та регіонах, де зосереджені ВПО. Населення стикається з труднощами у доступі до життєво необхідних ресурсів, таких як їжа, питна вода, медичні послуги, освіта та житло. Такі обмеження підривають фундаментальні права громадян і створюють умови для соціального занепаду. Відсутність доступу до базових послуг ускладнює стабілізацію ситуації, сприяє виникненню хаосу та посилює гуманітарну кризу.

Ще однією серйозною проблемою є зростання соціальної напруги. У регіонах, куди масово переміщуються ВПО, може виникати конфлікт між місцевим населенням та переселенцями через конкуренцію за обмежені ресурси, такі як житло, робочі місця, доступ до медичних та освітніх установ. Соціальна напруга ускладнює інтеграцію переміщених осіб, створюючи ризики дискримінації та соціального виключення, що, своєю чергою, може дестабілізувати ситуацію навіть у відносно мирних регіонах країни.

Окремо слід виділити ризики дискримінації, які загострюються в умовах війни. Зростає кількість випадків насильства, експлуатації та торгівлі людьми, особливо серед найбільш уразливих груп населення, таких як жінки та діти. Це підкреслює необхідність посилення механізмів захисту, розробки спеціальних програм підтримки та створення ефективних правових інструментів, які б гарантували дотримання прав усіх постраждалих.

Усі ці фактори створюють складну систему викликів, яка потребує комплексного підходу та ефективного управління з використанням міжнародного досвіду, зокрема стандартів Європейського Союзу, для мінімізації наслідків гуманітарної кризи.

Гуманітарна діяльність ґрунтується на принципах гуманності, неупередженості, незалежності та нейтральності, що визначають її основну мету — полегшення страждань і забезпечення прав людини. Ці принципи, закріплені в міжнародному гуманітарному праві, праві з питань прав людини та захисту біженців, формують основу для захисту постраждалих осіб і визначають характер наданої допомоги. Гуманітарна хартія проекту «Сфера» деталізує ці принципи через зобов'язання, критерії якості та дії, спрямовані на забезпечення добробуту постраждалих. Важливим аспектом є взаємодоповнення гуманітарної діяльності та обов'язків держав у захисті та підтримці населення в умовах криз [4].

Для ефективнішого управління в умовах криз стандарти ЄС закріплені у Хартії основних прав Європейського Союзу та пропонують практичні рішення, спрямовані на захист найуразливіших груп населення, зокрема біженців і внутрішньо переміщених осіб. Наприклад, принципи рівності та солідарності

допомагають створювати інтеграційні програми для підтримки ВПО, а право на гідність і соціальну допомогу забезпечує базові потреби постраждалих. Водночас європейські механізми, такі як правова захищеність і доступ до ресурсів, дозволяють країнам-учасницям адаптувати найкращі практики для координації гуманітарної допомоги, що сприяє мінімізації наслідків кризових ситуацій [1].

Ефективна координація між міжнародними гуманітарними організаціями, військовими силами, місцевою владою та громадськими ініціативами дозволяє адаптувати допомогу до специфічних потреб постраждалих громад. Гуманітарні кластери, робочі групи та інтеграція локальних підходів сприяють підвищенню ефективності реагування та мінімізації соціальної напруги [5].

Стандарти Європейського Союзу у сфері координації гуманітарної допомоги є важливим інструментом для ефективного управління кризами, зокрема в умовах війни. Одним із ключових механізмів є Механізм цивільного захисту ЄС, який забезпечує швидке реагування на кризові ситуації. Цей механізм дозволяє мобілізувати ресурси, зокрема резерви RescEU, що включають медикаменти, харчові продукти, обладнання та інші гуманітарні товари, які можуть оперативно доставлятися у постраждалі регіони. Наприклад, у 2022 році RescEU забезпечив доставку понад 500 тонн гуманітарного вантажу в Україну, включаючи ліки, генератори та медичне обладнання, що стало ключовим фактором у підтримці громадян у кризовий період.

Прозорість і цільове спрямування допомоги забезпечується через такі інструменти, як Європейська гуманітарна платформа ЕСНО Flight, що дозволяє моніторити рух гуманітарних вантажів, їх доставку та

використання. Ця платформа мінімізує ризики корупції та забезпечує довіру міжнародних партнерів. Наприклад, у 2023 році DG ECHO запровадив систему звітності для використання гуманітарних грантів, виділених Україні, що дозволило ефективно розподілити понад 550 мільйонів євро допомоги.

Європейський Механізм цивільного захисту забезпечує ефективне управління гуманітарними кризами завдяки координації зусиль держав-членів та партнерів. Він дозволяє створити єдиний центр управління кризами через Emergency Response Coordination Centre (ERCC), який працює цілодобово. Це забезпечує швидку мобілізацію ресурсів, таких як рятувальні команди, медичні підрозділи та технічне обладнання, зокрема для ліквідації наслідків стихійних лих, техногенних катастроф або воєнних дій. Колективна взаємодія, що об'єднує 27 країн-членів ЄС і 10 партнерів, сприяє узгодженню дій, уникаючи дублювання зусиль та покращуючи розподіл допомоги.

Механізм також акцентує увагу на запобіганні та готовності до кризових ситуацій. Регулярні навчання, симуляції надзвичайних ситуацій та оцінка ризиків сприяють посиленню національних систем реагування. Використання таких інструментів, як супутникові дані Copernicus, дозволяє швидше оцінювати масштаби кризи та планувати дії. Крім того, європейські стандарти прозорості та неупередженості забезпечують ефективне використання ресурсів, підвищуючи довіру до механізму та його операцій.

У глобальному контексті Механізм дозволяє реагувати на надзвичайні ситуації як у межах ЄС, так і за його кордонами. Наприклад, під час війни в Україні він забезпечив координацію найбільшої гуманітарної операції в історії ЄС, включаючи постачання мільйонів одиниць

гуманітарної допомоги та евакуацію пацієнтів для лікування у європейських лікарнях. Завдяки своїй інтеграційній природі та орієнтації на довгострокові рішення Механізм стає зразком для ефективного управління гуманітарними кризами, поєднуючи швидке реагування, стале планування та стратегічну співпрацю [2].

Впровадження стандартів ЄС у гуманітарному управлінні сприяє створенню прозорих механізмів обліку, моніторингу та розподілу допомоги. Зокрема, використання цифрових платформ, таких як ECHO Flight, дозволяє ефективно відстежувати надходження гуманітарної допомоги від міжнародних та внутрішніх джерел. Це не лише мінімізує ризики корупції, але й забезпечує, що ресурси потрапляють саме до тих, хто їх найбільше потребує. Такий підхід підвищує довіру міжнародної спільноти до України як партнера, а також покращує координацію між донорами та виконавцями.

Інтеграція внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у місцеві громади є ще одним важливим напрямком. Адаптація європейських програм підтримки, таких як субсидування робочих місць, організація професійного перенавчання та безкоштовний доступ до освіти, допоможе ВПО знайти своє місце у нових соціальних умовах. Це сприятиме не лише економічній активності, але й зниженню соціальної напруги в регіонах, які приймають переселенців, забезпечуючи їхню повноцінну інтеграцію в суспільство.

Підтримка місцевих громад також є ключовою складовою ефективного управління гуманітарними викликами. Грантові програми, спрямовані на розвиток громадських ініціатив та місцевих адміністрацій, дозволяють будувати центри тимчасового проживання, організувати логістику та навчати персонал для роботи в

умовах кризи. Це підвищує стійкість локальних структур до викликів та дозволяє швидше і ефективніше реагувати на надзвичайні ситуації. Завдяки таким практичним заходам можна забезпечити стабільність і розвиток навіть у складних гуманітарних умовах.

Перелік використаних джерел:

2. Хартія основних прав Європейського Союзу [Електронний ресурс] // Європейська Комісія. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/UK/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT>.
3. Механізм цивільного захисту ЄС [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Європейської Комісії. URL: https://ec.europa.eu/echo/what/civil-protection/mechanism_en.
4. Основний гуманітарний стандарт з якості та підзвітності [Електронний ресурс] // Офіційний сайт ГО "Захист". URL: https://zahyst.ks.ua/wp-content/uploads/2016/04/osn_gum_st_2016_15-10-2016_web.pdf.
5. Управління гуманітарними кризами під час війни [Електронний ресурс] // Науковий журнал "Екологічні проблеми". URL: <https://epa.nltu.edu.ua/index.php/journal/article/view/532>.

Перець Анастасія, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок,
Науковий керівник: Капленко Г. В.,
д-р екон. наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

На сьогодні в Україні актуальності набуває процес формування нової системи управління стратегічним розвитком держави, регіонів, громад з урахування важливих потреб в умовах надзвичайних обставин, що стосується, в першу чергу, воєнного стану [1].

Публічне управління – це пошук у найкращий спосіб використання ресурсів задля досягнення пріоритетних цілей державної політики. Поява нової форми управління у публічній сфері була спричинена потребою модернізувати організаційні структури і процедури, які вони використовують, для того, щоб усі інституції публічної сфери працювали краще. Публічне управління стосується ефективного функціонування всієї системи політичних інституцій [4].

Головними механізмами розвитку публічного управління, що спрямовані на підвищення його ефективності через втілення нової моделі стратегування, ефективних інструментів стратегічного планування – фінансовий, соціальний, ринковий. Окрім стратегічного планування, важливе значення для розвитку публічного управління в умовах надзвичайних обставин належить планування у випадку реалізації відповідних загроз,

кризових чи надзвичайних обставин. Публічне управління в умовах надзвичайних обставин має свої особливі характеристики та відповідні механізми розвитку, що вимагають окремих наукових досліджень з метою вироблення ефективних пропозицій для пріоритетних напрямків підвищення результативності управління країною в період військового протистояння агресії [1].

Основні напрямки розвитку публічного управління в умовах євроінтеграції:

- 1. децентралізація влади:** передача повноважень та ресурсів на місцевий рівень, що сприяє більшій самостійності регіонів і громад;
- 2. реформа державної служби:** створення професійного корпусу державних службовців на основі конкурсу, підвищення їхньої кваліфікації та відповідальності;
- 3. електронне урядування:** впровадження інформаційних технологій у всі сфери діяльності державних органів для підвищення ефективності та прозорості;
- 4. участь громадськості:** залучення громадян до процесу прийняття рішень, забезпечення їхньої участі у розробці та реалізації державної політики;
- 5. боротьба з корупцією:** створення ефективної системи запобігання та протидії корупції, підвищення довіри громадян до державних інститутів;
- 6. регуляторна реформа:** спрощення та оптимізація нормативно-правової бази, зменшення адміністративного тиску на бізнес.

Якщо публічне управління добре забезпечує виконання завдань, воно є суспільно ефективним та результативним.

Результативність публічного управління – це міра досягнення поставлених цілей публічного управління, що може визначатися за допомогою двох груп показників:

- результативності як співвідношення між фактично досягнутими результатами публічного управління і встановленими результативними показниками;
- результативності як співвідношення між показниками результатів (наслідків) і продуктів публічного управління, іншими словами, кількості одиниць продукту публічного управління, що забезпечує одну одиницю результату [2].

Ефективність публічного управління – це співвідношення між затратами на здійснення публічного управління та отриманими результатами, що вимірюється як у натуральних показниках, так і у вартісних, якщо можливо дати грошову оцінку всім затраченим ресурсам і отриманим продуктам. Якщо затрати публічного управління вимірюються в натуральних одиницях, то відповідне співвідношення продукт/затрати називається продуктивністю публічного управління, що є різновидом ефективності [2].

При розвитку публічного управління виникають такі проблеми, як:

1. Опір з боку державних службовців та/або окремих зацікавлених груп, які не зацікавлені у реформах.
2. **Недостатнє фінансування** (реалізація реформ потребує значних фінансових ресурсів, яких може не вистачати в державному бюджеті).
3. **Відсутність кваліфікованих кадрів** (для успішної імплементації реформ необхідні фахівці з відповідними знаннями та навичками).

Шляхи вирішення проблем:

- сильна політична воля є ключовим фактором успішних реформ;
- залучення міжнародної технічної допомоги та експертного досвіду;
- **співпраця з громадянським суспільством:** залучення громадських організацій до процесу реформ;
- **поступовість і системність:** реформи повинні здійснюватися поступово, але системно, з урахуванням особливостей кожної країни.

Розвиток публічного управління – це тривалий і складний процес, який потребує зусиль усіх зацікавлених сторін. Однак, результатом цих зусиль стане більш ефективна, прозора та підзвітна держава, яка відповідає потребам сучасного суспільства.

У реаліях сьогодення інтеграційні процеси України міцно переплетені із безпековими, політичними та економічними чинниками. К. Нестеренко та М. Богатирьова вважають, що державні інституції повинні розробляти і формувати ефективну політику задля реалізації національних інтересів. Для цього необхідно нарощувати ресурсну базу та на її основі зміцнювати економічну, фінансову, науково-технічну потужність країни, підвищувати добробут населення, сприяти культурному, моральному, інтелектуальному розвитку [3].

У рекомендаціях Європейського Союзу, щодо плану післявоєнного відновлення України зазначається, що Україна повинна рухатись шляхом чіткого розмежування на законодавчому рівні компетенції центральної та місцевої влади. Пріоритетним напрямком є зміцнення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування [2].

В умовах правового режиму воєнного стану, активізації інтеграційного руху України до Європейської Спільноти, необхідності післявоєнного відновлення актуалізується потреба запровадження нової регіональної політики. Основні підходи до реалізації повинні сприяти створенню належних умов для розвитку регіонів у рамках загальнодержавних інтересів і водночас з орієнтацією на максимальне використання власних ресурсів. Важливим є залучення досвіду європейських країн, де сучасні демократичні цінності є основою для формування нової світоглядної системи [3].

Розвиток публічного управління є дуже важливим фактором. Для успішної інтеграції в ЄС необхідно досягти високих стандартів у сфері публічного адміністрування, відповідних до європейських норм і правил. Сучасне суспільство вимагає від держави ефективного управління, що забезпечує якісне надання послуг громадянам та розвиток економіки.

Європейські цінності передбачають відкритість, прозорість і підзвітність органів влади, що є невід'ємними елементами ефективного публічного управління.

Перелік використаних джерел:

1. Могиль О., Дангадзе С. Євроінтеграційний вектор розвитку публічного управління в умовах надзвичайних обставин в Україні. 2024, с. 56-62. URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/political/article/view/4324> (дата звернення: 07.11.2024);
2. Кравченко С. О. Конспект лекцій з дисципліни «Основи публічного управління». 2018, с. 1-54. URL: <https://tnu.edu.ua/sites/default/files/normativbasa/osnpulek.pdf> (дата звернення: 07.11.2024);

3. Масик Р. І. Вплив євроінтеграційних процесів на сферу публічного управління: загальні аспекти. 2023, с. 77-83. URL:

https://pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/2_2023/13.pdf (дата звернення: 07.11.2024);

4. Офіційний сайт: Вікіпедія. Публічне управління та адміністрування. URL:

https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Публічне_управління_та_адміністрування (дата звернення: 07.11.2024).

Холост Анастасія здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освіти,
Спеціальність: 072. Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок.
Науковий керівник: Юрків Р.Р.,
канд. екон. наук
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Євроінтеграція для України – це шлях до значних змін у публічному управлінні. Насамперед, це вимагає адаптації до європейських стандартів і практик. Публічне управління має стати прозорим, підзвітним та ефективним. Це включає впровадження нових технологій, реформу державних інституцій і покращення управлінських процесів.

23 червня 2022 року Європейська рада офіційно надала Україні статус кандидата на вступ до ЄС. Рішення було прийняте під час проведення засідання Європейської ради за участі глав держав та урядів 27 держав-членів Європейського Союзу 23-24 червня у Брюсселі, Бельгія. Головною темою порядку денного зустрічі було зміцнення безпеки і стабільності ЄС, в рамках чого розглядаються й питання надання Україні, Молдові та Грузії статусів кандидатів на членство в Євросоюзі [1].

У рекомендаціях Європейського Союзу, щодо плану післявоєнного відновлення України зазначалося, що Україна повинна рухатись шляхом чіткого розмежування на законодавчому рівні компетенції центральної та місцевої влади. Пріоритетним напрямком є зміцнення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування. Тому розпочався процес євроінтеграції [2].

Україна стикається з викликами та можливостями на цьому шляху. Європейські країни пропонують модель для впровадження передових практик управління, таких як децентралізація, електронне урядування та підвищення участі громадськості. Це також вимагає боротьби з корупцією, підвищення професійності державних службовців та залучення громадян до процесів прийняття рішень.

Реформування системи публічного управління в контексті євроінтеграції є складним та багатогранним процесом, який вимагає злагоджених зусиль уряду, громадянського суспільства та міжнародних партнерів. Втілення цих реформ не тільки сприятиме підвищенню якості життя громадян та розвитку економіки, але й забезпечить створення міцної основи для повноцінної інтеграції країни в європейське співтовариство.

Реформування системи публічного управління в умовах війни, враховуючи цілі євроінтеграції, вимагає гнучкості, інноваційного підходу та готовності до швидкого адаптування до змінюваних умов. Важливо зосередитися на забезпеченні безпеки, стабільності та продовженні руху країни до європейських інтеграційних стандартів, навіть у надзвичайно складних умовах.

Розвиток публічного управління в контексті євроінтеграції є одним з ключових напрямів реформ в Україні. Цей процес передбачає не лише формальне наближення до європейських стандартів, але й суттєву трансформацію системи державного управління на всіх рівнях.

Євроінтеграція вимагає від України дотримання високих стандартів прозорості, підзвітності та ефективності публічного управління, що є характерними для країн ЄС. Ефективна система публічного управління приваблює інвестиції, сприяє розвитку бізнесу та міжнародній співпраці. А реформи в публічному управлінні спрямовані на покращення якості життя громадян шляхом забезпечення ефективних послуг, боротьби з корупцією та підвищення рівня довіри до державних інституцій.

Розвиток публічного управління в контексті євроінтеграції є важливою темою для країн, які прагнуть інтеграції до Європейського Союзу або вже є його членами. Цей процес охоплює не лише гармонізацію законодавства, але й реформування управлінських систем для досягнення європейських стандартів прозорості, підзвітності та ефективності державних інституцій. Тому ось основні напрямки реформ:

- Передача повноважень та ресурсів на місцевий рівень, що сприяє більшій самостійності громад у вирішенні місцевих проблем. Європейський Союз

підтримує розвиток децентралізованих моделей управління, де регіональні і місцеві органи влади відіграють значну роль у прийнятті рішень і реалізації політики. Це сприяє зміцненню демократичних процесів і підвищенню ефективності управління на місцевому рівні.

- Важливою частиною реформ є впровадження цифрових технологій у державне управління, що полегшує надання публічних послуг громадянам і бізнесу, а також підвищує ефективність та прозорість роботи державних установ.

- Підвищення професійного рівня державних службовців, впровадження конкурсного відбору та системи оцінювання.

- Спрощення процедур для бізнесу, зменшення адміністративного тиску.

- Європейська інтеграція передбачає створення сучасних, ефективних і підзвітних державних інституцій, що відповідають вимогам ЄС. Це включає зміцнення спроможностей органів державної влади, реформу судової системи, боротьбу з корупцією та децентралізацію влади.

- Одним з ключових завдань для країн на шляху до євроінтеграції є адаптація національного законодавства до норм та стандартів ЄС. Це охоплює різні сфери – від економічних і соціальних питань до питань екології, безпеки та прав людини.

- Євроінтеграція передбачає впровадження стандартів публічного управління, спрямованих на зниження рівня корупції, збільшення прозорості процесів прийняття рішень, а також забезпечення підзвітності органів влади перед громадськістю.

- В рамках євроінтеграції посилюється роль громадянського суспільства у процесі прийняття рішень.

ЄС сприяє активній участі громадян у прийнятті політичних рішень через різні механізми, такі як консультації, петиції, електронні платформи для обговорення законопроектів тощо.

• Європейські країни дотримуються високих стандартів фінансового контролю і аудиту державних фінансів. Важливим елементом є дотримання принципів належного управління бюджетом, контроль за витратами та ефективне використання фінансових ресурсів.

Отже, перспективи розвитку публічного управління в контексті євроінтеграції є позитивними. Україна вже досягла певних успіхів у цьому напрямку, проте для повної інтеграції в європейський простір необхідно продовжувати реформи та досягати більш високих стандартів. Розвиток публічного управління в контексті євроінтеграції є важливою темою для країн, які прагнуть інтеграції до Європейського Союзу або вже є його членами. Цей процес охоплює не лише гармонізацію законодавства, але й реформування управлінських систем для досягнення європейських стандартів прозорості, підзвітності та ефективності державних інституцій.

Перелік використаних джерел:

1. Офіційно! Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС. URL: <https://niss.gov.ua/news/novyny-nisd/nadannya-ukrayini-statusu-kandydata-na-chlenstvo-v-yes> (дата звернення: 23.10.2024).
2. Європейський Союз надав висновки та рекомендації щодо плану відновлення України в частині місцевого самоврядування. Децентралізація в Україні. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15582> (дата звернення: 22.10.2024).

Шуліга Соломія, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня, спеціальність 072 Фінанси,
банківська справа, страхування та фондовий ринок,

Науковий керівник: Капленко Г.В.,

д-р екон. наук, професор

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна

МІЖНАРОДНА ТЕХНІЧНА ДОПОМОГА УКРАЇНІ: НАПРЯМКИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ

Міжнародна технічна допомога (МТД) є важливим інструментом інтеграції України до світового співтовариства, сприяння її сталому соціально-економічному розвитку, вирішення структурних і галузевих проблем країни. Міжнародна технічна допомога надається Україні на безоплатній та безповоротній основі країнами-донорами та міжнародними організаціями з 1992 року. Україна отримує технічну допомогу від країн-донорів і міжнародних організацій майже в усіх сферах економіки та суспільного життя. У цьому напрямку вона співпрацює з 15 країнами, Європейським Союзом і понад 20 міжнародними організаціями. Найбільшими донорами залишаються Сполучені Штати Америки та Європейський Союз. Серед інших донорів – Канада, Німеччина, Нідерланди, Швеція, Швейцарія, Японія, Данія, а також такі організації, як ООН, Світовий банк, ЄБРР, ОЕСР.

Організаційно-правові основи співпраці з країнами-донорами та міжнародними організаціями визначені 18 рамковими міжнародними договорами, а також угодами, що регулюють реалізацію програм співробітництва в різних галузях економіки. Цілі та завдання цієї допомоги узгоджуються як на міжурядовому, так і на міжвідомчому рівнях.

З огляду на обмеженість внутрішніх ресурсів, які спрямовуються переважно на забезпечення критично важливих для суспільства сфер, уряд України активно шукає додаткові джерела фінансування. Одним із таких джерел є міжнародна технічна допомога, яка спрямована на підтримку економічних і соціальних реформ у країнах із перехідною економікою, зокрема в Україні.

Зокрема, за ініціативи Фонду державного майна України, за підтримки Transparency International Ukraine та міжнародних донорів створено Офіс сталих інвестицій. Він виконує роль консультативно-дорадчого органу, що сприяє залученню інвестицій і підтримує реформи. 21 грудня 2019 року Фонд державного майна України (ФДМУ) та громадська організація «Трансперенсі Інтернешнл Україна» уклали меморандум про співпрацю. Основною метою цього документа є забезпечення максимальної прозорості та ефективності в управлінні державним майном України, а також консультування щодо вдосконалення інформаційних систем ФДМУ.

Крім того, ФДМУ встановив партнерські відносини з Агентством США з міжнародного розвитку (USAID). У квітні 2020 року в межах програми USAID «Конкурентоспроможна економіка України» було підписано грантову угоду обмеженого обсягу в натуральній формі (№ LSGA_001). Ця угода спрямована на підтримку Фонду у створенні «віртуальної кімнати даних» (ВКД) — інноваційного інструменту, що демонструє сучасний підхід до приватизації та сприяє посиленню спроможності Фонду в довгостроковій перспективі. У межах угоди виконавець проєкту, компанія «Кімонікс Інтернешнл Інк.», забезпечила закупівлю та передачу програмного забезпечення iDeals для створення ВКД, 15 ліцензій Microsoft, а також розробку двох відеороликів.

Міністерство фінансів України протягом 2023 року брало участь у реалізації 11 проектів міжнародної технічної допомоги. Проекти міжнародної технічної допомоги реалізовувалися за фінансової підтримки Уряду Федеративної Республіки Німеччини, Японії, США, Європейського банку реконструкції та розвитку, Європейського Союзу, ПРООН.

Основні напрямки надання допомоги:

- інституційна спроможність, прозорість бюджету, фіскальні ризики, податкова та митна система;
- підтримка малого та середнього підприємництва;
- реформа банків державного сектору;
- підтримка розвитку ІТ Мінфіну, підтримка напрямку бухгалтерського обліку і аудиту;
- покращення роботи державного фінансового сектора України у процесі впровадження структурних реформ та наближення до стандартів Європейського Союзу;
- забезпечення цілісності і стійкості національної фінансової системи та її захист від зловживань з метою відмивання коштів, фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення;
- підвищення ефективності використання енергії.

Також Міністерство фінансів України здійснює співробітництво в рамках Меморандуму про взаєморозуміння щодо співробітництва між Міністерством фінансів України та Міністерством фінансів Королівства Нідерландів в частині питань, що стосуються державного внутрішнього фінансового контролю у формі обміну знаннями, досвідом та експертами. Вся допомога, що надавалась партнерами з розвитку Міністерству фінансів України в рамках проектів МТД, відповідала міжнародним зобов'язанням України згідно чинних міжнародних договорів, спільним середньостроковим стратегіям

(програмам), досягненням Цілей сталого розвитку, схвалених резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 р. № 70/1, пріоритетам соціально-економічного розвитку України, зокрема Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1805-р, та Програмі діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 № 471.

У зв'язку з війною та супутніми політичними й економічними кризами Україна, яка протягом останніх десятиліть стикалася з численними викликами та трансформаціями, нині як ніколи потребує міжнародної підтримки. Саме завдяки такій допомозі можна оперативної й ефективно надати допомогу постраждалим від війни, відновити зруйновану інфраструктуру, а також забезпечити фінансову, технічну й експертну підтримку для реалізації реформ і покращення соціально-економічної ситуації в країні.

Воєнні реалії змусили Україну переосмислити систему зовнішніх відносин і співпраці з міжнародними партнерами. На сьогодні ключовими критеріями стратегічного партнерства є підтримка боротьби України проти російської агресії, засудження злочинів РФ як держави-агресора, а також розвиток довгострокових взаємних інтересів, заснованих на демократичних цінностях, верховенстві права та сприянні європейській інтеграції України.

Висновки: Ефективність використання МТД залежить від правильної оцінки її впливу. Методи оцінювання допомагають виявити сильні сторони проєктів, оптимізувати бюджети та планувати майбутні програми.

Особливо важливими є підходи, що враховують економічну та соціальну ефективність, порівняння витрат і вигід. Проте в Україні такі методи ускладнені через нестачу достовірних даних, що вимагає адаптації міжнародних практик. Воєнні реалії суттєво змінили характер співпраці з міжнародними донорами. Фокус допомоги перемістився на пріоритетні напрями: підтримку фінансової системи, реформування державного управління, розвиток малого бізнесу та відновлення інфраструктури. Ця допомога також слугує інструментом для зміцнення зв'язків із міжнародною спільнотою, включно з активною євроінтеграцією.

Перелік використаних джерел:

1. Міжнародна технічна допомога URL: <https://www.spfu.gov.ua/ua/content/spf-collaboration-mizhnarodna-tehnicna-dopomoga.html>
2. Моніторинг проєктів міжнародної технічної допомоги. URL: https://mof.gov.ua/uk/monitoring_of_international_technical_assistance_projects-422
3. Міжнародна допомога Україні в умовах війни URL: <http://geopolitics-of-ukraine.uzhnu.edu.ua/article/download/305029/296788>
4. Інформаційно-довідкові матеріали щодо МТД URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=60b916e3-d383-4560-a50d-5b48af9d810c&title=Informatsiino->

Управління людськими ресурсами в органах державної влади та місцевого самоврядування

**Human resources
management in state
and local self-
government bodies**

Кададов Микола, здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня,
Спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування
Науковий керівник: Подвірна Н.С.,
канд. політ. наук
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ЕФЕКТИВНІ КОМУНІКАЦІЙНІ ПРАКТИКИ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Комунікація є основою функціонування будь-якої організації, особливо в сфері державного управління. Державні установи відіграють важливу роль у задоволенні суспільних потреб, їх ефективність залежить від управління людськими ресурсами. Сьогодні, коли суспільство вимагає від державних установ більшої прозорості, підзвітності та ефективності, особлива увага приділяється комунікаційним практикам. Ефективна комунікація допомагає підвищити продуктивність, зміцнити довіру між співробітниками, зменшити кількість конфліктів і забезпечити скоординовану роботу. У той же час Державні установи стикаються з багатьма проблемами: ієрархічна структура, бюрократія і недостатня мотивація співробітників. Саме тому необхідно впровадження сучасних методів комунікації.

Комунікація в управлінні персоналом державних установ є основою для забезпечення продуктивності праці та досягнення стратегічних цілей організації. Її якість впливає не тільки на внутрішню організацію роботи, а й на сприйняття державних установ суспільством. У зв'язку зі складною структурою державного апарату, великою

кількістю співробітників і особливим характером діяльності впровадження ефективних комунікаційних практик вимагає особливого підходу.

Ефективна комунікація в державних установах виконує 2 важливі функції: управління і мотивацію. Перший дає зрозуміти, що вони визначають завдання, контролюють виконання рішень і забезпечують скоординовану роботу між різними підрозділами. Другий спрямований на створення позитивної робочої обстановки, підвищення захищеності співробітників і створення атмосфери довіри між керівництвом і підлеглими.

Державні установи стикаються з низкою проблем, серед яких важливі бюрократія, вертикальна ієрархія і значна кількість процедур. У таких ситуаціях існує ризик втрати важливої інформації та спотворення даних. Що стосується управління людськими ресурсами за допомогою ефективно комунікації, то важливо створити чіткий і прозорий механізм.

Однією з найважливіших практик є систематичне інформування співробітників про організаційні процеси, нові завдання або зміни в стратегії. Це можна зробити за допомогою регулярних зустрічей, розсилки інформаційних листів або за допомогою цифрових платформ. Така поведінка допомагає уникнути непорозумінь, сприяє кращому розумінню ролі кожного співробітника в досягненні спільних цілей і підвищує загальний рівень залученості персоналу.

Особливе значення має розвиток горизонтальної комунікації між співробітниками різних рівнів і підрозділів. У традиційних бюрократичних структурах вертикальна ієрархія часто створює бар'єри для вільного обміну інформацією та уповільнює робочий процес. Для вирішення цієї проблеми використовуються такі методи:

створення міжвідомчих робочих груп, організація спільних проєктів, впровадження електронних платформ для обміну інформацією.

Ще одним важливим заходом є створення ефективного зворотного зв'язку. Це дозволяє керівникам своєчасно отримувати інформацію про настрої і потреби співробітників, виявляти проблемні зони в організації роботи. Впровадження анонімних опитувань, відкритих зустрічей та скриньок пропозицій створює атмосферу відкритості та підвищує довіру до керівництва.

Важливим фактором успіху є використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Наприклад, впровадження інтернет-системи дозволяє співробітникам створити єдину інформаційну платформу, яка надасть можливість їм отримувати доступ до важливих документів, обмінюватися повідомленнями і швидко дізнаватися про внутрішні новини. Такий інструмент допоможе мінімізувати витрати часу на комунікацію і підвищить прозорість роботи організації.

Незважаючи на переваги сучасного підходу до комунікації, Державні установи стикаються з багатьма перешкодами при їх впровадженні. Одним з найбільш поширених є опір змінам від співробітників. Багато персоналу, особливо ті, хто довгий час працював в органах державної влади, можуть негативно сприймати інновації через звичку до традиційних методів роботи. Це ускладнює впровадження цифрових технологій, зміну процедур обміну інформацією та адаптацію до нових підходів до управління.

Іншим питанням є відсутність фінансування в державному секторі, якому часто не вистачає ресурсів для розробки та впровадження сучасних засобів комунікації, таких як корпоративні платформи та професійне навчання.

Це питання потребує підвищеної уваги з боку вищого керівництва та оптимізації бюджетного планування.

Впровадження ефективних комунікаційних практик в управління людськими ресурсами в державних установах дає величезну перевагу. По-перше, це підвищення рівня продуктивності праці. Співробітники, які отримують чіткі завдання та мають доступ до необхідної інформації, працюватимуть швидше та ефективніше. По-друге, знижується рівень стресу і конфліктності в колективі, що сприяє створенню позитивної робочої атмосфери.

Крім того, ефективна комунікація допомагає зміцнити довіру між працівниками та керівництвом. Це може зменшити плинність кадрів, оскільки мотивовані працівники рідше звільняються. В результаті органи влади отримують стабільну і професійну команду, здатну ефективно виконувати свою роботу.

Таким чином, ефективна комунікація є важливим фактором успіху управління людськими ресурсами в державних установах. Це забезпечує оптимізацію робочого процесу, створює атмосферу довіри і сприяє професійному розвитку співробітників. В умовах поточних викликів важливо розробляти та впроваджувати нові методи, які відповідають потребам державних службовців та сприяють підвищенню їх ефективності.

Перелік використаних джерел:

1. Boselie P., Van Harten J., Veld M. A human resource management review on public management and public administration research: stop right there...before we go any further... *Public Management Review*. 2019. P.1–18. URL: <https://doi.org/10.1080/14719037.2019.1695880> (date of access: 21.11.2024).

2. Kellough J. E. Human Resources and Public Administration. *PS: Political Science & Politics*. 2019. Vol. 53, no. 1. P. 173–178.
URL: <https://doi.org/10.1017/s1049096519001793> (date of access: 21.11.2024).
3. One HRM Fits All? A Meta-Analysis of the Effects of HRM Practices in the Public, Semipublic, and Private Sector / R. Blom et al. *Review of Public Personnel Administration*. 2018. Vol. 40, no. 1. P. 3–35.
URL: <https://doi.org/10.1177/0734371x18773492> (date of access: 21.11.2024).

Кобякова Ірина, здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Пак Н.Т.,
канд. екон. наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ У ДЕРЖАВНИХ ОРГАНАХ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ

В умовах активної цифровізації країни автоматизація управлінських процесів у державних органах стає необхідною для оптимізації роботи з персоналом, покращення операційних процедур та забезпечення своєчасного моніторингу результативності діяльності у сфері управління кадрами. Людський капітал, що включає

знання, навички, таланти та досвід, відіграє ключову роль у процесі цифрової трансформації державного сектору. Розвиток цифрових компетенцій працівників стає визначальним фактором успішної реалізації завдань сучасного державного управління, адже поширення цифрових технологій не лише змінює підходи до роботи, але й висуває нові вимоги до кваліфікації персоналу.

Мета: розглянути сучасний стан інноваційних процесів в державних органах та запропонувати нові адаптивні способи роботи, які будуть характеризуватись автоматичністю, відкритістю до змін та стійкістю.

Ключові слова: цифровізація, управління персоналом, HR-процеси, державна структура, HR-менеджмент.

Протягом останнього року, в умовах війни, управління персоналом у державних структурах зазнало одних із найзначніших змін у способах роботи, комунікації, передачі, пошуку та отримання інформації про особовий склад. Впровадження інформаційних технологій у сферу управління людськими ресурсами державних органів обумовлене двома ключовими факторами: ефективністю та стійкістю. Ефективність сприяє кращому задоволенню змінних потреб працівників, а стійкість забезпечує здатність організацій швидко адаптуватися до раптових викликів і змін.

На сьогоднішній день однією з проблем є відсутність автоматизованих систем управління персоналом у державних структурах. У контексті цифровізації країни для досягнення ефективного управління кадрами в державних органах необхідно автоматизувати кадрові процеси, впровадити автоматизовану комунікацію між співробітниками державного сектору, а також покращити операційні процедури з кадрових питань. Важливою

складовою цього є своєчасний і ефективний моніторинг результативності діяльності державних органів.

Основними функціями та можливостями, які мають бути в інструментах чи платформах для управління персоналом, є:

- Зручна панель оператора, що забезпечує легкий доступ до всієї інформації про співробітника;
- Електронна версія з доступом до редагування штатно-організаційної структури підрозділів;
- Генератор документів, який дозволяє редагувати документи у формі визначеній користувачем;
- Моніторинг результативності роботи підлеглих працівників
- Ведення кадрового аналізу та звітності;
- Можливості підписання електронної версії контракту;
- Надання та порядок визначення тривалості відпусток;
- Порядок звільнення зі служби підготовка та оформлення пенсійної документації тощо.

Перехід кадрових органів державних структур до цифрових технологій дозволяє значно підвищити ефективність кадрових процесів і знизити витрати. Безпаперова система в службі цивільного захисту здатна обробляти значно більше документів за той самий час порівняно з ручною обробкою. Оцифрування також дозволяє зменшити витрати на папір, принтери, чорнило та поштові послуги, а також звільняє офісні приміщення від великих обсягів паперових файлів. Крім того, цифровізація економить час співробітників, який вони зазвичай витрачають на рутинну обробку документів, що особливо важливо при роботі з великими обсягами даних.

Зважаючи на це, важливо дослідити сучаний стан інноваційних процесів у державних установах, сучасні електронні платформи, які сприяють зручності та ефективності роботи працівників, а також запропонувати нові підходи до організації роботи, які будуть адаптивними, стійкими і здатними оперативно реагувати на зміни.

Однією з перспективних пропозицій є впровадження Е-кабінету для працівника державного органу. Це інструмент автоматизованої комунікації HR-процесів, що сприятиме ефективнішій співпраці між працівниками та реалізації ініціатив із впровадження сучасних інформаційних систем. Е-кабінет забезпечить зручний і швидкий доступ до персонального профілю, дозволяючи співробітникам переглядати й додавати особисті документи, користуватися електронним кадровим документообігом та іншими необхідними функціями.

Цей інструмент стане важливим елементом підтримки внутрішніх процесів державної структури та розвитку цифрового середовища. Працівники матимуть можливість локального доступу до свого профілю незалежно від географічного розташування, що сприятиме оперативнішому прийняттю рішень, підвищенню ефективності роботи та продуктивності.

Е-кабінет працівника має в собі такі функції та можливості:

1. Можливість перегляду та додавання особистих документів;
2. Онлайн профіль працівника (включаючи інформацію про проходження служби, періоди навчання та підвищення кваліфікації);
3. Доступ до персональних даних з можливістю отримання довідки з місця праці;
4. Доступ до щорічних та додаткових відпусток;

5. Доступ до терміну дії контракту та можливість підписання електронної версії контракту;

6. Доступ до електронної версії табеля обліку робочого часу та інші.

Отже, автоматизація стандартних і повторюваних кадрових завдань дозволяє HR-відділам служби цивільного захисту значно зменшити витрати та час, який раніше витрачався на ручну обробку документів і планування процесів. Завдяки впровадженню стратегічної автоматизації можна мінімізувати паперову роботу та переорієнтувати HR-відділи на виконання більш важливих стратегічних завдань у сфері управління персоналом.

Також, розробка та впровадження таких інструментів, як Е-кабінет працівника, не лише спрощує доступ до особистих даних і кадрових документів, а й забезпечує прозорість та зручність взаємодії між працівниками і керівництвом

Тому, в умовах цифровізації країни автоматизація управлінських процесів у державних органах стає необхідною для ефективного управління людськими ресурсами та оптимізації операційних процедур у цій сфері.

Перелік використаних джерел:

1. Х. С. Матківська. ЦИФРОВІЗАЦІЯ HR-ПРОЦЕСІВ У ПІДРОЗДІЛАХ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ [Електронний ресурс] / Х. С. Матківська, О. Б. Зачко. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <file:///C:/Users/Nout/Downloads/2622-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-8989-1-10-20240103.pdf>.
2. Чернікова Н.М. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ В УПРАВЛІННІ HR-ПРОЦЕСАМИ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ [Електронний ресурс] / Чернікова Н.М.,

Вороніна В.Л., Чеботарьов К.Г. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <file:///C:/Users/Nout/Downloads/35-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-35-1-10-20230703.pdf>.

3. ДІДЖІТАЛІЗАЦІЯ HR-ПРОЦЕСІВ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ [Електронний ресурс] / Ярослав Касяненко, Наталія Данилевич, Світлана Рудакова, Людмила Щетініна. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/32485/2/ГЕВ_2020_v64n3_Danylevych_N-HR_processes_digitization_147-156.pdf.

Колодій Софія-Любов, здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня освіти, Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Біль М.М.,
д-р. екон. наук, ст. наук. спів.
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЧИННИК ПОКРАЩЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ КОЛЕКТИВУ

Колектив є групою людей, які об'єднані спільною діяльністю у професійній сфері, проте можуть цілком відрізнятися за моральними принципами та нормами, вихованням, інтересами, віросповіданням тощо. Саме тому

конфлікти в колективах, зокрема органах державної влади та місцевого самоврядування, є постійною складовою робочих процесів. Причини їх виникнення можуть бути абсолютно різними - від особистісної неприязності до відмінностей у професійних поглядах.

В умовах зростаючих вимог до ефективності управління та зменшення довіри з боку громадськості конфлікти можуть по-різному впливати на роботу державних службовців: з негативної точки зору вони є джерелом зниження продуктивності праці, натомість з позитивної - сприяють появі нових рішень та перспектив, якщо управління конфліктами здійснюється правильно. Ефективне управління конфліктами стає основою для формування продуктивної робочої атмосфери, що сприяє нормалізації та покращенню соціально-психологічного клімату в колективі.

Органи державної влади та місцевого самоврядування - це структури з чіткою ієрархією, з окремими департаментами та управліннями, що мають визначені завдання, пріоритети і повноваження. З одного боку, це сприяє розподілу відповідальності, але з іншого - створює підґрунтя для конфліктів.

У статті 16 Закону України про державну службу [3] вказано, що державні службовці зобов'язані запобігати виникненню конфліктів та дотримуватися правил їх врегулювання. На відміну від інших організацій конфлікти у державних структурах мають свою специфіку виникнення - вони виникають за умови перевищення державним службовцем повноважень та впливу особистих інтересів на загальний процес прийняття рішень.

Таким чином, найбільш поширеним типом конфліктів у органах державної влади та місцевого самоврядування є конфлікт інтересів. Його підґрунтям стає

те, що з одного боку державний службовець має особисті інтереси, але з іншого - зобов'язаний виконувати свої службові обов'язки в інтересах держави та громадян, уникаючи впливу власних інтересів, матеріального зацікавлення ті інших факторів, які можуть чинити вплив на прийняття відповідних рішень у межах службових повноважень. Причинами таких конфліктів може стати низький рівень професійної етики, недопрацьована нормативно-правова база у сфері реагування, контролю та запобігання конфлікту інтересів.

Для мінімізації виникнення конфліктів інтересу керівник чи уповноважений ним відділ має здійснювати низку заходів: сприяти утвердженню в колективі культури недопустимості порушень шляхом запровадження окремих пунктів у нормативно-правових документах організації, організувати тренінги з метою підвищення рівня обізнаності колективу у питаннях конфлікту інтересів, здійснювати контроль та моніторинг діяльності працівників.

Наступною групою є конфлікти, які виникають між органами державної влади та громадськістю, органами державної влади на різних рівнях, різними структурними підрозділами. Незалежно від суб'єкта та об'єкта конфлікту його вирішення повинне керуватись принципами рівності, доброчесності та недопустимості будь-якого виду дискримінації при виконанні службових обов'язків. Наприклад, актуальним у наш час є вирішення конфліктів за допомогою принципу забезпечення прозорості та громадського аналізу. Він водночас дозволяє підвищити довіру суспільства та гарантувати прозорість органів державної влади та гарантує контроль громадськості над врегулюванням конфлікту і його всебічний неупереджений аналіз із врахуванням усіх факторів.

Тим не менш, не варто виключати існування в органах місцевого самоврядування та державної влади неформальних конфліктів, які є частиною будь-якого соціального середовища. Такі конфлікти, хоча й не завжди є явними, можуть свідчити про глибинні проблеми колективу та суттєво впливати на ефективність управлінських процесів та прийняття рішень, оскільки вони часто призводять до нестабільності у колективі та зниження рівня його злагодженості.

Згідно з результатами якісного дослідження, проведеного експертами, яких залучив Координатор проєктів ОБСЄ в Україні, у серпні-вересні 2021 р. культура державної служби в органах місцевого самоврядування, обласних державних та районних адміністраціях характеризується приховуванням або ігноруванням конфліктів. У ній відсутні механізми аналізу конфліктів і їх запобігання, а також алгоритми залучення нейтральних внутрішніх або зовнішніх посередників для безпосередньої роботи з сторонами конфлікту для його вирішення [2].

Для вирішення таких конфліктів необхідні два фактори - визнання усіма сторонами існування суперечностей, а також їх зацікавленість не лише у вирішенні конфлікту, а й у відсутності його подальшого розвитку та недопустимості у майбутньому. Оскільки усі державні службовці мають керуватися принципами служіння суспільним інтересам та підвищення рівня особистісної відповідальності, уникнення конфліктів є однією із складових процесу забезпечення злагодженої роботи держслужбовців.

Отже, управління конфліктами в органах державної влади та місцевого самоврядування є важливим фактором підвищення ефективності роботи колективу і покращення його соціально-психологічного клімату. Конфлікти є

невід'ємною частиною будь-якої організації, і здатність керівника чи уповноваженого відділу ефективно вирішувати їх безпосередньо впливає на продуктивність роботи, мотивацію працівників і командну взаємодію. Запобігання конфліктам, оперативне реагування на їх виникнення, неупереджене вирішення, яке задовольнить усі сторони, є ключовими елементами успіху структури управління.

Перелік використаних джерел:

1. Пак Н. Т. Особливості конфлікт-менеджменту у сфері державного управління [Електронний ресурс] / Н. Т. Пак, І. А. Верзун. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ba0946df-8dof-4fe4-878c-72d2233edffb/content>.
2. Управління конфліктами для потреб публічної служби: посібник і методичні рекомендації / Калениченко Т., Кисельова Т., Копіна А., Корабльова О., Проценко Д., за заг. ред. Д. Проценко. – Київ: Ваїте, 2021. – 224 с.
3. Про державну службу. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3723-12#Text>
4. Волянський П. Б. й Шляхи запобігання конфлікту інтересів на державній службі. [Електронний ресурс] / П. Б. Волянський. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=726>.

Сабадаш Ірина здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,

Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування

Науковий керівник: Пак Н.Т.,

канд. екон. наук, доцент

Львівський національний університет ім. Івана Франка

м. Львів, Україна

ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Сучасні реалії змушують змінювати усталені стандарти та фокусуватися не просто на професійності працівника, але й на його умінні приймати важливі та обґрунтовані рішення в стресових ситуаціях. В органах державної влади це вміння повинно розглядатися, як першочергове, адже саме вони вирішують долю області, регіону та країни. З огляду на це постає важливе питання трансформації системи управління персоналом, яка б відповідала швидким змінам та необхідним тенденціям для розвитку. Стає очевидним, що усталені механізми регулювання прийняття управління людськими ресурсами потребують вдосконалення. Важливим аспектом тут виступатиме вміння не тільки наймати кваліфікованих працівників, а ще й знаходити приховані таланти, що допомагатимуть в регулювання важливих питань [1].

Вправдження електронної інформаційної системи в управління людськими ресурсами (людський ресурс - сукупність людей з їхніми фізичними і розумовими здібностями та відповідним трудовим потенціалом [2]) допомагає спростити певні процеси, що в свою чергу вимагає від державних службовців певних знань із кібербезпеки (Кібербезпека є невід'ємною складовою

безпеки країни саме на національному рівні). Особливо важливим є проходження додаткових навчань усіх працівників державного сектору, зокрема це зауважує голова НАДС. Такий підхід дозволяє поглибити навички та мінімізувати можливі ризики витоку таємної інформації, інформації з обмеженим доступом. В сучасних умовах хакерські атаки на різноманітні компанії та державні установи є досить частими, тому кожен повинен відповідало ставитись до безпеки в інформаційному просторі. Інформація на сьогоднішній час є рушійною силою і тому потрібно вправно керувати нею, щоб вона не потрапила в руки нашого ворога [3].

Система HRMIS(Це один із інструментів розвитку інформаційного суспільства, його впровадження сприяє створенню умов для відкритого, прозорого та ефективного здійснення державного управління з використанням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій) активно впроваджується в органах державної влади України. Зокрема, зміни в системі державного сектору почали здійснюватись ще з 2021 році і станом на зараз в систему внесено дані щодо 39665 працівників. HRMIS система включає функціонування таких підсистем: «Штат і персонал», «Зарплата та табель», «Кабінет самообслуговування» та багато інших. Державний сектор (згідно системи HRMIS) автоматизував такі робочі процеси як: ведення структури та штатного розпису державного органу, здійснення розрахунку стажу працівника, особові справи працівників, накази та схожі операції з обліку персоналу, а також нарахування заробітної плати [4].

Система HRMIS включає також «Публічний портал», що забезпечує всім громадянам відкрити інформацію про державні органи та певні статистичні дані. Підхід даного типу робить значну частину інформації

прозорою, що в свою чергу мінімізує можливість корупції в державному секторі та збільшує рівень довіри населення до владних інституцій.

Результат глобального Індексу сприйняття корупції Transparency International зафіксував позитивні зміни в Україні за 2023 рік. Україна посідає 104 місце поміж 180 країн по Індексу сприйняття корупції і стала однією з 17 країн, що продемонстрували свій найкращий показник за увесь час [5]. Отже можна зробити висновок, що впровадження інформаційної системи в державному секторі допомагає не тільки спростити виконання певних повноважень, а й також допомагає мінімізувати суб'єктивний вплив на різноманітні процеси та покращує імідж державних службовців оскільки кожен громадянин може отримати необхідну інформацію про діяльність відповідного службовця.

Основними проблемами функціонування державної служби та управління людськими ресурсами на державній службі в Україні на сьогодні є:

- Високий рівень плинності кадрів, що значною мірою залежить від низького рівня зарплат державних службовців;
- Якість відбору на посаду державної служби, а саме недосконала конкурсна процедура, (виникає через брак працівників);
- Низький рівень мотивації серед державних службовців
- Неякісна система соціального захисту державних службовців
- Високий рівень корупції [6].

Успішне управління людськими ресурсами передбачає наступне:

- Вміння кожного працівника приймати рішення в кризових умовах;
- Володіння відповідними професійними навичками;
- Застосування комунікативних навичок;
- Аналітичні вміння
- Soft skills , та багато інших.

Через такі зовнішні фактори, як пандемія COVID-19, а згодом і війна багато закладів надання професійної освіти закрилися або були змушені частково працювати в дистанційному режимі, що в свою чергу негативно вплинуло на певні професійні навички нових кадрів. Важливим зараз є розуміння HR- менеджерів, які кандидати їм необхідні, а також вміння менеджера бачити потенціал людини, щоб не втратити цінного працівника. Сучасна тенденція до постійних змін змушує всіх працівників державного сектору до постійного навчання та вдосконалення власних механізмів управління людськими ресурсами задля якісного виконання своїх обов'язків перед суспільством [7] .

Підсумовуючи слід зауважити, що впровадження системи HRMIS в управління людськими ресурсами в органах державної влади позитивно впливає на імідж державних службовців, оскільки збільшує довіру громадян. Система HRMIS не є досконалою і для того щоб впровадити її в повному обсягу потрібно більше часу. Як зазначає відомий філософ Р.Декарт “Уточніть значення слова, і ви позбавите світ від половини непорозумінь та помилок” [8]. Важливим є не тільки впроваджувати дані системи в державний сектор, але й повідомляти громадськість про наявність таких ресурсів. Обізнаність громади в певній частині публічної інформації сприяє кращій комунікації державної влади з населенням оскільки обидві сторони

розуміють один одного. Таким чином можна мінімізувати витік інформації при кібератаках, навчивши працівників розпізнавати файли, що можуть містити приховані віруси і захистити в цілому систему функціонування держави.

Перелік використаних джерел:

1. Пархоменко-Куцевіл О. І. Інноваційні аспекти управління людськими ресурсами державної служби України. Наукові перспективи. 2023. Т. 6(36). С. 151–153. URL:

[https://www.academia.edu/105015088/ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ.](https://www.academia.edu/105015088/ІННОВАЦІЙНІ_АСПЕКТИ_УПРАВЛІННЯ_ЛЮДСЬКИМИ_РЕСУРСАМИ_ДЕРЖАВНОЇ_СЛУЖБИ_УКРАЇНИ)

2. Людські ресурси. *Енциклопедія Сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-59920> (дата звернення: 18.11.2024).

3. Національне агентство України з питань державної служби - Триває курс із кіберзахисту у державному секторі та на об'єктах критичної інфраструктури. Головна | Національне агентство України з питань державної служби. URL: <https://nads.gov.ua/news/u-nads-vidkryly-kurs-iz-kiberzakhystu-u-derzhavnomu-sektori-ta-na-objektakh-krytychnoi-infrastruktury> (дата звернення: 17.11.2024).

4. Національне агентство України з питань державної служби - Наталія Алюшина: Інформаційна система управління людськими ресурсами довела свою ефективність. Головна | Національне агентство України з питань державної служби. URL: <https://nads.gov.ua/news/nataliia-aliushyna-informatsiina-systema-upravlinnia-liudskymy-resursamy-dovela-svoiu-efektyvnist> (дата звернення: 17.11.2024).

5. Індекс сприйняття корупції у світі - 2023. Індекс сприйняття корупції у світі - 2023. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/> (дата звернення: 17.11.2024).

6. Обушна Н., Петринська В. МОДЕРНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ТА УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ В УКРАЇНІ: ОБ'ЄКТИВНА НЕОБХІДНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ. Наукові перспективи (Naukovі perspektivi). 2021. № 4 (10). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-4\(10\)-148-162](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-4(10)-148-162) (дата звернення: 17.11.2024).

7. Бутенко І. Еволюція й генезис основних концепцій управління персоналом. Вісн. екон. науки України (Ін-т економіки промисловості НАН України; Акад. екон. наук України, Донецьк). 2013. № 2. С. 20–25/ URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/89184/5-Butenko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 17.11.2024)

8. РЕНЕ ДЕКАРТ – СПРАВЖНІЙ ГЕНІЙ XVII СТОЛІТТЯ. Національний університет біоресурсів і природокористування України. URL: <https://nubip.edu.ua/node/58836> (дата звернення: 17.11.2024).

Шкелебей Дарина, Карпа Вікторія, Чорба Марія,
здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
члени Науково-практичної проблемної групи здобувачів
освіти зі спеціальності Публічне управління та
адміністрування в УжНУ
Науковий керівник: Маріан ТОКАР,
д-р наук з держ. упр., доцент
Ужгородський національний університет,
м. Ужгород, Україна

АКТУАЛЬНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ СЕРВІСНИХ ЦЕНТРІВ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Місцеве самоврядування є законним правом територіальної громади на самостійне, автономне вирішення питань місцевого значення. За своєю природою воно виступає специфічною формою реалізації публічної влади, відмінної як від державної влади, так і від об'єднань громадян, і втілює місцеві інтереси територіальних громад шляхом залучення громадян України до участі в управлінні своїми справами. Адже головним завданням та метою місцевого самоврядування є задоволення місцевих потреб і вирішення конкретних проблем, що виникають на певній території, власними силами.

Первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень, є територіальна громада села, селища, міста. Основним ресурсом громади є її мешканці, громадяни. На різних етапах життєдіяльності будь-хто з представників територіальної громади може потрапити у складні життєві обставини та потребувати професійної соціальної підтримки [6]. Ці обставини можуть бути зумовлені такими

чинниками, як невиліковна хвороба, інвалідність, безробіття, малозабезпеченість, домашнє насильство, ухилення батьків або осіб, які їх замінюють, від виконання своїх обов'язків з виховання дитини, похилий вік чи шкода, завдана конфліктом тощо. Тому в кожній територіальній громаді необхідним є розвиток та забезпечення надання публічних (соціальних) послуг, спрямованих на профілактику складних життєвих обставин, подолання або мінімізацію їх негативних наслідків, тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах.

Для забезпечення надання базових сервісних послуг у територіальній громаді має бути створена мережа надавачів соціальних послуг державного чи комунального сектору, а також залучені надавачі соціальних послуг недержавного сектору (наприклад, неурядові організації). Надавачі недержавного сектору – це підприємства, установи, громадські організації та об'єднання, благодійні, релігійні організації, фізичні особи-підприємці та фізичні особи, які надають соціальні послуги. Шляхами залучення надавачів соціальних послуг цієї групи суб'єктів є закупівля послуг, державне і приватне партнерство, соціальне замовлення, грантова діяльність, конкурс соціальних проєктів, мікропроєктів та програм, волонтерство [1].

Сьогодні, місцеве самоврядування є середовищем акумулювання громадського інтересу, в тому числі через сферу публічних послуг. Адже вони надаються органами публічної влади, органами місцевого самоврядування, неурядовими організаціями, установами, підприємствами, які перебувають в їх управлінні. Залежно від суб'єкта, що надає сервісні послуги, розрізняють державні та муніципальні послуги. Так, державні послуги надаються органами державної влади (переважно виконавчої) та державними підприємствами, організаціями, установами,

а також органами місцевого самоврядування в порядку виконання делегованих державою повноважень за рахунок коштів державного бюджету. Муніципальні ж послуги надаються органами місцевого самоврядування, а також органами виконавчої влади та установами, організаціями, підприємствами в порядку виконання делегованих органами місцевого самоврядування повноважень за рахунок коштів місцевого бюджету [5, с. 491–492].

В управлінській практиці також часто зустрічаємо ще два терміни, які характеризують роботу сервісних центрів. Перший із них – «адміністративна послуга». Це є результат здійснення владних повноважень уповноваженим суб'єктом, що відповідно до закону забезпечує юридичне оформлення умов реалізації фізичними та юридичними особами прав, свобод і законних інтересів за їх заявою (видача дозволів (ліцензій), посвідчень, сертифікатів, проведення реєстрації тощо). Другий поширений термін, що зустрічається у даному контексті теми – «уповноважений суб'єкт». Це орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, державне підприємство, установа, організація, що на виконання закону надає адміністративні послуги [2, с.18].

А як же ж впливає на надання сервісних послуг громадське, публічне управління? Адже, публічне управління означає процес ефективного використання ресурсів для досягнення суспільних цілей. У багатьох країнах воно безпосередньо впливає на якість сервісних послуг і рівень задоволеності громадян. Тому розуміння такого взаємозв'язку як «публічне управління – сервісні послуги» має вирішальне значення для покращення публічних послуг та залучення громадян до процесів прийняття рішень у сфері їхніх інтересів. Це наближує до розуміння громадського врядування, що означає процес

управління ресурсами для досягнення спільних цілей. Ефективне управління забезпечує ефективне, прозоре та підзвітне надання сервісних послуг усім громадянам.

Тісна співпраця між громадянами та органами публічної влади може призвести до кращих результатів і прийняття ефективних рішень. Адже громадяни у такій співпраці виконують важливі ролі: 1) участь (коли громадяни беруть участь у державному управлінні, вони впливають на рішення, висловлюють свої потреби та підвищують прозорість); 2) моніторинг (громадяни можуть надавати відгуки та пропозиції щодо покращення послуг, запобігання шахрайству та зменшення корупції); 3) співпраця (управління має бути інклюзивним, враховувати різноманітні потреби, перспективи та прагнення всіх громадян, незалежно від їхньої статі, віку, етнічного походження чи соціально-економічного статусу) [3, с. 14–30].

Через те, що співуправління має ґрунтуватися на повазі та захисті прав людини, забезпечуючи гідне, справедливе й рівне ставлення до всіх громадян перед законом, залучення громадян може сприяти покращенню надання послуг і досягненню кращих результатів для розвитку держави і суспільства.

Чудовим прикладом організації сервісних послуг місцевими органами влади слугують ЦНАПи – мережа центрів надання адміністративних послуг. ЦНАП – це абревіатура від «Центр надання адміністративних послуг». Це сервісна установа, яка надає різноманітні адміністративні послуги громадянам, організаціям та підприємствам з метою спрощення взаємодії з органами публічної влади. Основні їхні функції, згідно з Законом України «Про адміністративні послуги» [4], включають:

1. Надання інформації: ЦНАП надає громадянам та підприємствам інформацію про доступні адміністративні послуги, процедури та необхідні документи.

2. Прийом документів: ЦНАП приймає документи для подачі заяв на різні адміністративні послуги, такі як видача паспортів, реєстрація автомобілів тощо.

3. Обробка заяв: після прийому документів ЦНАП здійснює їх обробку, перевірку та реєстрацію, а також видачу результатів.

4. Консультації: ЦНАП може надавати консультації громадянам щодо процедур та вимог, пов'язаних з адміністративними послугами.

5. Електронні послуги: деякі ЦНАП можуть надавати електронні послуги, що дозволяють подавати заяви та отримувати результати онлайн.

6. Видача документів: ЦНАП видає готові документи та свідоцтва, наприклад, паспорти, водійські посвідчення тощо.

Практична ідеологія ЦНАПів – сприяння і полегшення відносин між громадянами та публічною владою, доступність послуг, зменшення бюрократичних процедур, адміністративних бар'єрів і мінімізація корупційних ризиків.

Таким чином, постійне вдосконалення органів місцевого самоврядування в напрямку сервісної політики місцевої влади має супроводжуватися впровадженням інновацій та адаптації надавачів послуг до вирішення нових соціумних викликів, щоб забезпечити надання економічно ефективних та високоякісних послуг тим, хто їх потребує.

Перелік використаних джерел:

1. Визначення поняття місцевого самоврядування та його ролі у системі влади. Парламентські процедури: Посібник

для депутатів місцевих рад та активістів громад. URL:
<http://ipo.org.ua/wp-content/uploads/2015/06/web2.pdf>.

2. Галузеве управління. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Т. 4: Галузеве управління / наук.-ред. колегія: М. М. Іжа (співголова), В. Г. Бодров (співголова) та ін. К.: НАДУ, 2011. 648 с.

3. Карий О.І., Панас Я.В. Місцеві ініціативи та залучення громадськості до здійснення місцевого самоврядування: Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / Асоціація міст України. К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 176 с.

4. Про адміністративні послуги: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2013. № 32, ст.409. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>.

5. Публічне врядування. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Т. 8 : Публічне врядування / наук.-ред. кол.: В. С. Загорський (голова), С. О. Телешун (співголова) [та ін.]; Львівський регіональний інститут державного управління Національна академія державного управління при Президентові України. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. 630 с.

6. Розвиток та забезпечення надання соціальних послуг на рівні громади: роз'яснення для керівників органів місцевого самоврядування відповідно до чинного законодавства: Документ підготовлений Міністерством соціальної політики України. URL:
<https://pidgorodne.otg.dp.gov.ua/storage/app/sites/92/uploaded-files/yasnennya-dlya-kerivnikiv-organiv-mistsevogo-samovryaduvannya.pdf>.

Южека Роман, здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Науковий керівник: Біль М.М.,
д-р екон. наук, ст. наук. спів.
Львівський національний університет ім. Івана Франка
м. Львів, Україна

КРАЦІ ПРАКТИКИ ПРОФЕСІЙНОГО ВІДБОРУ В НЕУРЯДОВИХ ТА КОМЕРЦІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

Кращі практики професійного відбору персоналу в неурядових та комерційних організаціях формуються на основі багаторічного досвіду та з урахуванням унікальних викликів кожної галузі. Незважаючи на те, що ці організації функціонують у різних секторах та мають різні місії, вони поділяють схожі цілі в частині відбору кваліфікованих, надійних і мотивованих працівників, здатних приносити користь і сприяти розвитку організації.

Професійний відбір в неурядових організаціях часто зосереджений на пошуку співробітників, які поділяють цінності організації. Ці організації зазвичай працюють у сфері гуманітарної допомоги, захисту прав людини або екологічних ініціатив. Тому під час відбору персоналу вони приділяють особливу увагу не лише навичкам кандидата, а і його емоційній стійкості та внутрішній мотивації. Наприклад, у міжнародній організації «Лікарі без кордонів» кандидати проходять тривалий процес відбору, що включає перевірку на витривалість, стресостійкість та здатність працювати в екстремальних умовах. Таким чином, вони можуть впевнитися, що новий член команди здатний витримати високі психологічні та фізичні навантаження, які супроводжують роботу на полі [1, с.85].

Комерційні організації значну увагу приділяють компетентностям і досвіду кандидатів, щоб підвищити продуктивність та якість виконання роботи. Наприклад, в компанії Google підхід до відбору зосереджений на оцінці так званих «soft skills» і аналітичних здібностей кандидатів, а не тільки на їх технічних навичках. Для цього компанія використовує структуровані співбесіди та різні тести, на основі яких оцінюють, як кандидат вирішує складні завдання або поводить себе в умовах невизначеності. Завдяки цьому Google вдається знаходити не тільки технічно обізнаних працівників, а й творчих, здатних генерувати інноваційні ідеї та швидко адаптуватися до змін.

Незважаючи на різницю у підходах, існує ряд практик, які однаково успішно застосовуються як у неурядових, так і в комерційних організаціях. Наприклад, обидві сфери активно використовують техніку компетентнісного інтерв'ю, що дозволяє зрозуміти, як кандидат поводить себе в реальних ситуаціях і які рішення приймає в умовах обмеженого часу та ресурсів. Це особливо важливо в умовах динамічного розвитку сучасного ринку праці, де швидкість прийняття рішень та адаптивність стають ключовими факторами успіху [1, с.87].

Значну увагу в процесі відбору приділяють оцінці культурної відповідності (cultural fit) кандидата. Це особливо важливо в неурядових організаціях, де загальна мета та цінності значно впливають на ефективність роботи. Наприклад, організація Amnesty International активно шукає людей, які мають сильне почуття справедливості та готові боротися за права людини. Водночас у компанії Apple цей аспект має не менш важливе значення, оскільки працювати тут – означає долучитися до філософії інновацій та змін, що глибоко вкорінені в корпоративну культуру.

Однією із найбільш ефективних практик для оцінки навичок кандидатів є використання реальних ситуацій, які дозволяють отримати точнішу картину їхньої готовності до роботи в умовах стресу чи непередбачуваних обставин. Наприклад, в організації World Wildlife Fund (WWF) кандидати проходять симуляції кризових ситуацій, де їм необхідно приймати швидкі та обґрунтовані рішення в умовах великого стресу. Це дозволяє не лише оцінити їхні професійні навички, а й здатність зберігати спокій і чіткість мислення під час екстремальних обставин, що є надзвичайно важливим для тих, хто працює в організаціях, що мають справу з кризовими ситуаціями або чутливими проблемами, такими як охорона навколишнього середовища.

У комерційному секторі також активно використовують подібні підходи для оцінки кандидатів. Наприклад, компанія Amazon застосовує «панельні інтерв'ю», де декілька співробітників із різних підрозділів одночасно проводять співбесіду з кандидатом. Цей формат дозволяє поставити питання, які не лише перевіряють технічні та професійні знання, а й оцінюють адаптивність кандидата, здатність ефективно працювати в команді, яка складається із представників різних функціональних областей. Така практика допомагає визначити, наскільки добре кандидат здатний справлятися із різноманітними завданнями, співпрацювати з людьми з різним досвідом і підходами та вирішувати складні питання, що потребують інтегрованого підходу [2, с.7].

Використання реальних ситуацій для оцінки кандидатів дозволяє отримати більш об'єктивні дані про їхню ефективність у реальному середовищі, оскільки симуляції та панельні інтерв'ю наближають процес оцінки до умов, які найбільше відповідають тим, з якими

кандидати можуть зіткнутися на роботі. Це важливий крок до зменшення ризиків невідповідності між очікуваннями роботодавця і фактичними можливостями кандидатів.

Крім того, важливою складовою відбору в обох типах організацій є оцінка довготривалої мотивації кандидата. Компанії, такі як Microsoft, проводять інтерв'ю, спрямовані на оцінку кар'єрних цілей кандидата, що дозволяє зрозуміти, наскільки він зацікавлений у довгостроковій співпраці та чи буде готовий розвиватися разом із компанією. У неурядових організаціях цей підхід також має вирішальне значення, оскільки багато проєктів потребують глибокої особистісної відданості та готовності працювати в умовах обмежених ресурсів та ризиків [3, с.50].

У багатьох комерційних організаціях на сьогодні активно використовуються технології штучного інтелекту та аналізу великих даних для відбору персоналу. Наприклад, компанія IBM застосовує алгоритми для автоматизації первинного відбору резюме, що дозволяє швидко відсіяти кандидатів, які не відповідають базовим вимогам. Водночас, у неурядових організаціях такі технології ще тільки набувають популярності, оскільки пріоритет віддається людському підходу до відбору, що дозволяє глибше оцінити особистісні якості та мотивацію.

Таким чином, професійний відбір персоналу в неурядових та комерційних організаціях має як спільні риси, так і суттєві відмінності. Кожна з цих сфер використовує власні підходи, що базуються на місії, корпоративній культурі та цільових завданнях. Проте обидві сфери дотримуються принципів компетентності, відповідності культурі та довготривалої мотивації, що дозволяє їм залучати саме тих працівників, які здатні забезпечити стабільний розвиток та досягнення стратегічних цілей.

Перелік використаних джерел:

1. Публічне управління та адміністрування : навчальний посібник / А.О. Дегтяр, О.А. Дегтяр, Х.І. Калашнікова, М.К. Гнатенко. Харків : НАУ «ХАІ», 2021. 128 с.
2. Колесникова К. О. Публічне адміністрування в Україні: огляд літературних джерел. Теорія та практика державного управління. 2013. № 3. С. 1–8.
3. Сьомич М. Особливості сучасних моделей публічного управління. Аспекти публічного управління. Дніпро : Видавництво «Грані», 2019. Том 7, № 4. С. 44-52.

Управління фінансами і бізнесом в Україні у воєнний та повоєнний період

**Financial and business
management in
Ukraine during the war
and post-war period**

Антонюк Світлана, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та
страхування

Науковий керівник: Стасишин А.В.,

канд. екон. наук, доцент

Львівський національний університет імені Івана Франка

м. Львів, Україна

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

Позитивне середовище для інвестицій є вирішальним чинником економічного зростання та розвитку будь-якої держави. Воно впливає на обсяг залучених інвестицій, що, у свою чергу, сприяє зростанню продуктивності, підвищенню ВВП, збільшенню доходів громадян, скороченню рівня безробіття і покращенню якості життя. Аналіз стану та визначення основних елементів інвестиційного середовища країни є ключовим аспектом при ухваленні рішень щодо інвестиційної діяльності. У сучасному глобалізованому середовищі держави активно змагаються за інвестиції.

Для України залучення інвестицій сьогодні виступає як одне з основних джерел фінансових ресурсів для економічного відновлення та зростання. Поліпшення інвестиційного клімату дозволить підвищити конкурентоспроможність країни на міжнародному ринку, залучаючи нових інвесторів і капітал.

Українські науковці та практики здебільшого визначають «інвестиційний клімат» як сукупність факторів, які можуть як зацікавити, так і відштовхнути інвесторів на рівні держави, регіону, галузі економіки або

окремого підприємства. Хоча визначення цього терміна можуть відрізнятися, між ними є й спільні риси.

Для здійснення інвестиційної діяльності в ту чи іншу країну, інвестор повинен оцінити інвестиційне середовище країни-реципієнта.

Якщо інвестиційний клімат країни сприятливий, то інвестор має мінімальний ризик втратити дохід та капітал. Тому він акцентує свою увагу на ряду факторів, які характеризують інвестиційний клімат держави. До них відносяться: організаційно-правовий фактор; політичний фактор; економічний фактор; характеристика потенціалу країни; фінансовий фактор; соціально- культурний фактор; міжнародні відносини; розвиток ринкової економіки; загальні умови господарювання.

Україна має значний інвестиційний потенціал, а зокрема: є одним із найбільших потенційно містких ринків Європі; володіє багатими природними ресурсами; має високий рівень науково-дослідних розробок у багатьох галузях науки і техніки та значний науково-технічний потенціал; володіє значним сільськогосподарським потенціалом (вигідне географічне розташування, сприятливий клімат, родючі ґрунти); має добре розвинуту інфраструктуру. Окрім того, привабливість української економіки для іноземних інвесторів ґрунтується на наявності відносно дешевої кваліфікованої робочої сили [1].

Проте, незважаючи на ряд потенційних переваг, існують також фактори, що формують несприятливий та ризиковий інвестиційний клімат країни та гальмують надходження інвестиційних ресурсів у національну економіку. Головним фактором звісно є російська військова агресія. На другому місці, що відлякує інвесторів є корупція і слабка судова система. Тіньова економіка та атаки на

українську енергосистему теж є вагомими несприятливими факторами.

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) є важливим чинником економічного зростання, модернізації виробництва та створення робочих місць. Вони сприяють припливу капіталу, впровадженню новітніх технологій і управлінських практик, інтеграції економіки до глобального ринку. ПІІ, як правило, мають довгостроковий характер, що робить їх стійким видом інвестицій. Для України залучення ПІІ є ключовим для стабілізації економіки та реалізації її потенціалу.

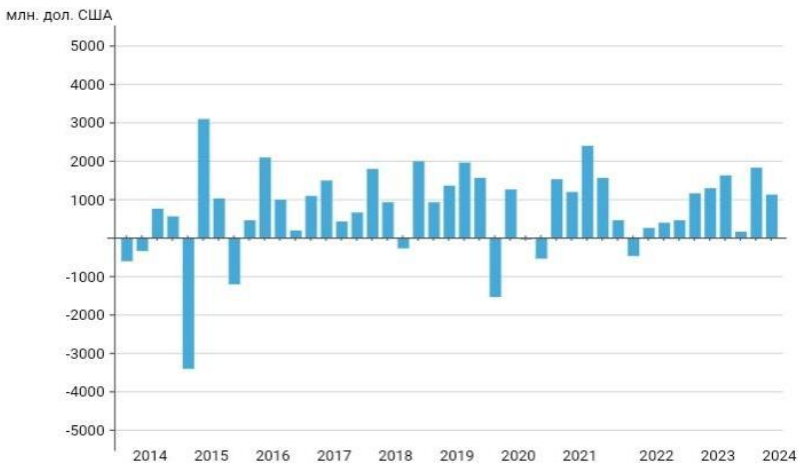

Рис 1. Щоквартальний графік надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України за останні 10 років

Джерело: [2]

Найбільш помітною особливістю є висока нестабільність надходження ПІІ. Це свідчить про те, що інвестори досить чутливі до політичної та економічної ситуації в Україні. Значне падіння надходження ПІІ

спостерігалось у 2014 році, що, ймовірно, було пов'язано з початком російської агресії та політичною нестабільністю в країні. Після 2014 року спостерігається поступове відновлення надходження ПІІ, хоча й нерівномірне. Найвищі показники надходження ПІІ були зафіксовані у 2015 році. Це може бути пов'язано з низкою факторів, таких як очікування стабілізації після подій 2014 року або окремими великими інвестиційними проектами.

Надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України є досить нестабільним процесом, який значною мірою залежить від внутрішніх та зовнішніх факторів.

Станом на 31.12.2022 найвагомійші обсяги прямих інвестицій (залишків) були спрямовані до підприємств промисловості – 41,9 відс. Та установ та організацій, що здійснюють оптову та роздрібну торгівлю, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 16,3 відс.

До основних країн-інвесторів належать Кіпр – 33,1 відс., Нідерланди – 19,5 відс., Швейцарія – 5,1 відс., Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії – 4,8 відс., Німеччина – 4,97 відс., Австрія – 3,2 відс., Люксембург – 2,5 відс. І Франція – 2,2 відс.

За даними платіжного балансу, опублікованого на сайті Національного банку, за вісім місяців 2023 року чистий приплив прямих іноземних інвестицій оцінено у 2,9 млрд дол. США (у тому числі реінвестування доходів – 2,3 млрд дол. США).

Обсяги освоєння капітальних інвестицій підприємств України в 2022 році склали 409660,0 млн грн.

Провідними сферами економічної діяльності, за обсягами освоєння капітальних інвестицій, в 2022 році залишаються: промисловість – 30,8 відс., сільське, лісове та рибне господарство – 12,6 відс., транспорт, складське

господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 12,1 відс., оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 9,0 відс., державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування – 8,9 відс., будівництво – 8,0 відс., охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – 4,3 відс., інформація та телекомунікації – 4,1 відс., операції з нерухомим майном – 3,5 відс [3].

Інвестиційна привабливість України є одним з ключових показників, що характеризують стан національної економіки та її потенціал для зростання. Європейська Бізнес Асоціація регулярно здійснює моніторинг інвестиційного клімату в Україні, проводячи опитування серед компаній-членів та аналізуючи макроекономічні показники.

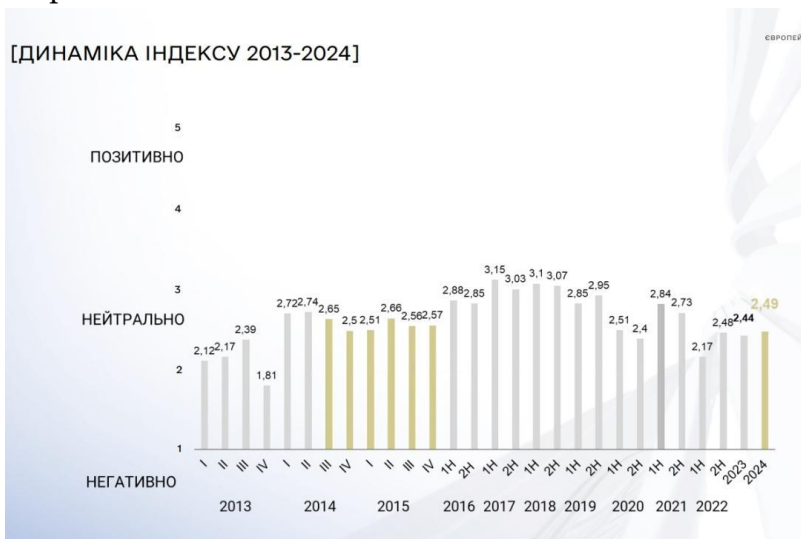

Рис 2. Динаміка інвестиційної привабливості України

Джерело: [4].

Графік демонструє динаміку індексу інвестиційної привабливості України за даними Європейської Бізнес Асоціації з 2013 по 2024 роки. Він дозволяє простежити, як змінювалося сприйняття інвестиційного клімату в Україні в різні періоди, зокрема під час Революції Гідності, російської агресії та пандемії COVID-19.

Періодом зростання був з 2013 по 2017 роки. Цей період характеризується стійким зростанням індексу, що свідчить про позитивні зміни в економічному кліматі та зростання довіри інвесторів.

Періодом стабільності з 2017 по 2020 рр. Після 2017 року індекс демонструє меншу динаміку, але зберігається на відносно високому рівні.

Період зниження індексу 2020-2024 рр. З 2020 року спостерігається певне зниження індексу, що може бути пов'язано з впливом глобальної пандемії COVID-19 та повномасштабної війни в Україні. Однак, навіть у цей складний період, індекс залишається на рівні вище середнього, що свідчить про стійкість української економіки.

Також Європейська Бізнес Асоціація зробила опитування інвесторів та спеціалістів як би вони оцінили інвестиційний клімат України в цілому.

Рис 3. Оцінка інвестиційного клімату в Україні в цілому

Джерело: [4].

Більшість опитаних оцінюють інвестиційний клімат в Україні як несприятливий або дуже несприятливий, що вказує на серйозні проблеми для залучення інвестицій. Політична нестабільність, війна, корупція та непередбачуваність законодавства можуть бути основними факторами, які знижують привабливість країни для інвесторів. Невелика частка респондентів займає нейтральну позицію, що може свідчити про відсутність значних змін або явних трендів у цій сфері. Лише мала частина вважає інвестиційний клімат сприятливим, що вказує на обмежену кількість позитивних оцінок, ймовірно, через окремі реформи або поліпшення в бізнес-середовищі. Загалом, ці результати підкреслюють необхідність

проведення подальших реформ для покращення інвестиційного клімату в Україні.

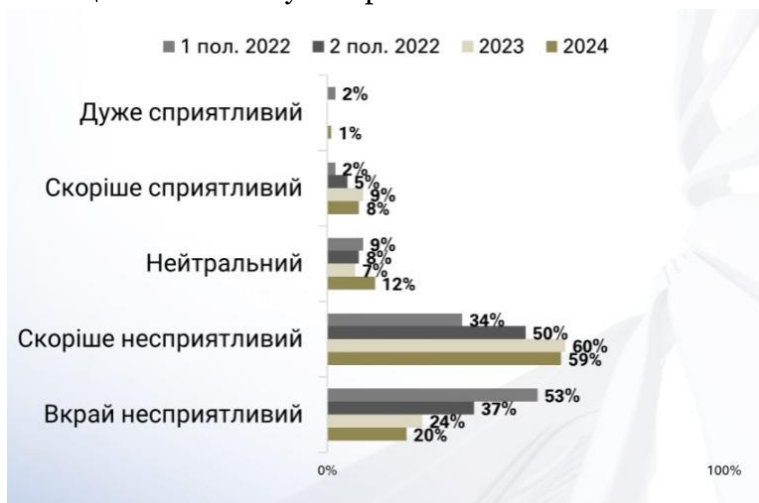

Рис 4. Динаміка інвестиційного клімату в період з 2022-2024 рр.

Джерело: [4].

Можемо помітити, що у 2022 році інвестиційний клімат України був зовсім не сприятливим, а головним фактором було повномасштабне вторгнення з боку РФ. Інвестори не хотіли вкладати свої кошти і ресурси в Україну через нестабільну ситуацію в країні.

У 2024 році ситуація помітно покращилася, з вкрай несприятливої ситуації через реформи та адаптацію до головної проблеми війни ми змогли змінити думку інвесторів на скоріше несприятливу, що є значним досягненням, оскільки це дало змогу залучити нові фінансові ресурси, зміцнити економіку та забезпечити стійкий розвиток ключових галузей навіть в умовах викликів, спричинених війною.

Урядом України в листопаді 2022 року започатковано реалізацію експериментального проєкту із створення, впровадження та забезпечення функціонування Єдиної цифрової інтегрованої інформаційно-аналітичної системи управління процесом відбудови об'єктів нерухомого майна, будівництва та інфраструктури. Проєкт створено з метою максимального залучення інвестицій з різних джерел фінансування. Максимальна прозорість системи дозволить мінімізувати корупційні ризики. Функціонал системи дозволить: презентувати проєкти донорам, здійснювати контроль за проєктами, отримувати звіти та аналітику, здійснювати обмін інформацією, відстежувати витрати на всіх етапах реалізації проєкту[5].

У вересні 2023 року внесені зміни в дуже актуальний для потенційних інвесторів Закон «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні». У законопроєкті №8138 передбачено більш сприятливі умови для інвестиційних проєктів, які можуть претендувати на підтримку з боку держави, а саме: розширено перелік галузей; знижено граничний поріг щодо суми інвестицій з 20 до 12 млн. євро. (з них до 30% суми може бути інвестовано не пізніше, ніж за 18 місяців до укладання договору); знижено вимоги до кількості нових робочих місць та розміру заробітної плати [6]

На сьогодні при Кабінеті Міністрів України створено тимчасовий консультативно- дорадчий орган Стратегічну інвестиційну раду. Головними завданнями Ради з публічних інвестицій є сприяння координації дій органів виконавчої влади для узгодження стратегічних пріоритетів; підготовка пропозицій щодо єдиного проєктного портфеля, напрямків підвищення ефективності та вдосконалення законодавства [7].

З метою участі України у Багатосторонній координаційній платформі донорів (Платформа) було затверджено Порядок сприяння координації діяльності центральних органів виконавчої влади, який визначає пріоритетні напрями підтримки України, здійснює моніторинг та оцінку виконання програм і проєктів, що фінансуються міжнародними програмами, а також пропонує вдосконалення діяльності виконавчої влади у цій сфері. Дія Порядку не поширюється на співпрацю з міжнародними партнерами України щодо військової допомоги [8].

Інвестування вимагає ретельного планування та управління ризиками. Ефективне страхування може суттєво знизити потенційні втрати і забезпечити більш впевнений розвиток бізнесу в регіоні. До основних типів ризиків, які характерні для сьогодення, додався ризик фізичного знищення (пошкодження або втрати активів в результаті воєнних дій). В той же час, суттєво зріс рівень політичних (ризик націоналізації, політичної нестабільності) та економічних ризиків (нестабільність валюти, інфляція, зміни в законодавстві).

Саме відсутність механізмів страхування воєнно-політичних ризиків великого масштабу зробила інвестиційний клімат в Україні непривабливим. Результатом роботи Уряду в цьому напрямку стали зміни до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків, який набув чинності з 1 січня 2024 року [9].

Згідно до цього Закону Експортно-кредитне агентство (ЕКА) отримало право страхувати перестраховувати ризики та вже почало приймати заявки. ЕКА створене з метою стимулювання масштабної експансії

експорту товарів, робіт та послуг українського походження шляхом страхування. Агенція може страхувати: зовнішньоекономічний договір; експортний кредит, інвестиційний кредит; пряму інвестицію в Україну, банківську гарантію на суму до 204 млн грн. Агентство пропонує два страхових продукти: страхування прямих інвестицій для інвесторів та страхування інвестиційних кредитів для банків. Перший передбачено для інвесторів з часткою у корпоративних правах не менше 10%, другий для банків, які надаватимуть інвестиційний кредит [10].

Раніше в Україні страхуванням від політичних ризиків займалися лише міжнародні агенції, такі як MIGA та DFC. Багатостороннє агентство з гарантій інвестицій MIGA частиною Групи Світового банку. Перший застрахований проект MIGA в Україні індустриальний парк M10 у Львові. Американська корпорація міжнародного фінансування DFC в Україні працює над підтримкою економічного розвитку через фінансування інфраструктурних проектів та сприяння інвестиціям у стратегічно важливі галузі [11]. Суттєве розширення можливостей страхування завдяки початку діяльності ЕКА стане додатковим стимулом для іноземних та вітчизняних інвесторів.

Дослідження показало, що окрім головної загрози — війни, яка впливає на всі аспекти діяльності підприємств і підкреслює необхідність страхування інвестицій від воєнних ризиків, загострилися існуючі проблеми. Воєнні дії посилюють перешкоди для залучення як вітчизняних, так і іноземних інвестицій.

Серед основних бар'єрів для іноземних інвестицій в Україні залишаються: корупція, яка підвищує витрати для бізнесу; політична нестабільність; недосконала правова система; відсутність підтримки держави; незахищеність

прав власності; високий рівень інфляції та нестабільний курс гривні; недостатній розвиток інфраструктури. Подолання цих викликів потребує реформ і створення сприятливого бізнес-клімату.

Головною проблемою залишається нестабільність податкового законодавства, що не відповідає міжнародним стандартам. Законодавча невизначеність створює додаткові ризики для інвесторів, залишаючи їх у складних умовах ведення бізнесу.

Запровадження страхування воєнно-політичних ризиків є ключовим для захисту інвестицій і відновлення економіки. Це забезпечить стійкість бізнесу, продемонструє здатність України до ефективного управління та сприятиме залученню інвестицій для відбудови країни.

Перелік використаних джерел:

1. Гура А.О. Інвестиційний клімат в Україні: сучасний стан та напрями покращення / Гура А.О. // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного Університету ім. Г.С. Сковорози «Економіка», 2015, вип. 15 [Електроний ресурс]. – URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/ojs/>
2. Мінфін: офіційний веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення: 16.11.2024 р)
3. Міністерство економіки України: офіційний веб-сайт. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&isSpecial=True&id=b6d0940d-2443-41c4-82ec-86e6d2e56973&title=InvestitsiinaDiialnistVUkrainiZa2022-Rik> (дата звернення: 16.11.2024 р)
4. Пикало О. Інвестиційний клімат в Україні покращився: індекс ЄБА досяг 2,49 бала. Газета mind. 05.11.2024 р. URL:

<https://mind.ua/news/20281111-investicijnij-klimat-v-ukrayini-pokrashchivsvya-indeks-eba-dosyag-249-bala> (дата звернення: 17.11.2024р)

5. Постанова Кабінету Міністрів України № 1286 від 15.11.2022 р. «Про реалізацію експериментально просту в створення, впровадження забезпечення функціонування Єдиної цифрової інтегрованої інформаційно-аналітичної системи управління процесом відбудови об'єктів нерухомого майна, будівництва та інфраструктури». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1286-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 17.11.2024р)

6. Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів їх значними інвестиціями в Україні» (із змінами, внесеними згідно Законом № 3311-1X від 09.08.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text> (дата звернення: 17.11.2024р)

7. Уряд створив Стратегічну інвестиційну раду для нових проектів та моніторингу. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3863630-urad-stvoriv-strategicnu-investicijnu-radu-dla-novih-proektiv-ta-monitoringu.html> (дата звернення: 17.11.2024р)

8. Постанова Кабінету Міністрів України № 603 від 14.05.2024 р. «Про деякі питання сприяння координації діяльності центральних органів виконавчої влади для підтримки участі України у Багатосторонній координаційній платформі донорів для України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/603-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 17.11.2024р)

9. Закон України Із змінами, внесеними згідно із Законом № 3497-10 від 22.11.2023) «Про Фінансові механізми стимулювання експортної діяльності ». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1792-19#Text> (дата звернення: 17.11.2024 р.)

10. ЕКА розпочинає прийом заявок на страхування від воєнних та політичних ризиків. URL: <https://www.eca.gov.ua/eka-rozpochynaye-pryjom-zayavok-na-strahuvannya-vid-voyennyh-ta-politychnyh-ryzykiv/> 11 (дата звернення: 17.11.2024 р.)
11. Шевчук С. Страхування військових ризиків. MIGA та DFC фіналізують шість українських проєктів. URL: <https://forbes.ua/news/strakuvannya-viyskovikh-rizikiv-miga-ta-dfc-finalizuyut-shist-ukrainskikh-proektiv-02112023-17035> (дата звернення: 17.11.2024 р.)

Вороняк Вікторія, здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, с Спеціальність 072 Фінанси, митна та податкова справа
Науковий керівник: Базарко І.М.,
канд. наук з держ. упр.
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ ПІСЛЯ ВІЙНИ: РОЛЬ ДЕРЖАВИ

Війна в Україні призвела до масштабних та руйнівних втрат: знищено вщент тисячі житлових будинків та об'єктів інфраструктури: мостів, доріг, шкіл, лікарень тощо. Цілі міста зараз знаходяться в суцільних руїнах. Без сумніву – українці трудолюбива нація і після перемоги вони швидко все відбудують. Зараз мова про те, що ми можемо зробити для стабілізації економіки країни, яка перелаштовується на роботу в умовах військового стану.

Оскільки маємо багато негативних макроекономічних явищ і процесів, які гостро назріли, а саме:

- відтік іноземного і внутрішнього капіталу з країни: міжнародні компанії, які здійснюють свою виробничу діяльність в Україні змушені її були припинити через високі ризики та фінансові втрати, що призвело до зростання рівня безробіття в країні;

- зупинено міжнародну логістику, і як наслідок, вся внутрішня торгівля в країні практично зупинилася, а значить десятки тисяч людей зараз без роботи;

- кілька мільйонів людей вже стали “біженцями”, вони емігрували або до інших країн, або до інших регіонів всередині країни, втратили роботу – головне джерело своїх доходів, вони випали з економічного кругообігу країни, оскільки такі громадяни не мають можливості споживати і виробляти продукти і послуги, сплачувати податки тощо;

- інфляція, падіння купівельної спроможності національної валюти, необхідність державного фінансування соціальних виплат для населення та фінансування збройних сил України виснажують державний бюджет країни, який через війну поповнюється незначними темпами [1].

Держава має відігравати важливу роль у відновленні промисловості, сільського господарства, інфраструктури та соціальної сфери в Україні. Це включає розробку та впровадження комплексних програм відбудови, забезпечення фінансування, стимулювання приватних інвестицій, підтримку підприємництва та створення сприятливого інвестиційного клімату.

Держава може вжити наступних заходів для відновлення різних секторів економіки:

- розробка комплексних програм відбудови: держава повинна розробити і реалізувати комплексні програми відбудови, які будуть враховувати потреби різних секторів економіки. Ці програми повинні бути гнучкими, адаптивними та орієнтовані на результат, забезпечуючи ефективне використання ресурсів;
- забезпечення фінансування: держава повинна забезпечити достатній обсяг фінансування для реалізації програм відбудови та підтримки різних секторів економіки. Це може включати внутрішнє та зовнішнє боргове фінансування, а також співпрацю з міжнародними фінансовими організаціями та донорами;
- стимулювання приватних інвестицій: держава повинна працювати на відновлення сприятливого інвестиційного клімату, що спонукатиме приватний сектор інвестувати в розвиток промисловості, сільського господарства, інфраструктури та соціальної сфери. Це може включати податкові заохочення, гарантії кредитів, спрощення бюрократичних процедур та підтримку інновацій. [2]
- розбудова місцевого самоврядування: держава повинна сприяти розвитку місцевого самоврядування та децентралізації влади, надаючи більше повноважень та ресурсів місцевим органам влади, що допоможе забезпечити більш ефективне відновлення та розвиток регіонів країни.

В Україні для успішної економічної трансформації необхідно реалізувати наступні послідовні етапи та заходи:

- розробку та впровадження сучасної інноваційної концепції трансформації економіки із врахуванням реально встановленої геополітичної ситуації;
- реалізацію розробленої та погодженої вітчизняними вченими, дослідниками, науковцями та урядом стратегії

відновлення та розвитку територій, які перебували під окупацією або були пошкоджені в результаті ракетних обстрілів;

- ідентифікація пріоритетних (ключових) сфер економічної діяльності та галузей, які забезпечуватимуть підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів та послуг на зовнішніх ринках, а також істотну підтримку таких галузей з боку держави;

- розробка та використання дієвих механізмів освоєння позичених коштів та моніторингу за їх використанням;

Проблему масштабного фінансування повоєнного відновлення України можна вирішити за аналогією з тим самим “Планом Маршалла”, коли уряд США після завершення Другої світової війни викупував спеціально емітовані акції європейських компаній. Таким чином надававши їм капітал для інвестицій у власні виробництва в Європі. У повоєнний період (після Другої світової війни) за 1947-1952 рр. країнам Європи вдалося досягти рівня майже повного відновлення економіки своїх регіонів з населенням майже 400 млн. осіб завдяки, перш за все, “Плану Маршалла”.

Партнерські уряди можуть надати своїм компаніям державні гарантії для залучення фінансування, необхідного для інвестицій в Україну. Такі гарантії покрийуть страхові ризики та сприятимуть реалізації великих промислових проєктів. Одним із ключових джерел фінансування може стати Трастовий фонд, який планує створити Європейський Союз. Ця нова структура, розроблена за зразком фонду відновлення після COVID-19 для країн-членів ЄС, забезпечить фінансування інвестицій і проведення реформ в Україні. Усвідомлюючи масштабність та складність визначення пріоритетів

відновлення, уряд України готовий значно доопрацювати стратегічний план "United24" за підтримки західних партнерів. Таким чином, необхідно орієнтуватися на напрацювання політиків, вчених, дослідників, науковців, економістів, державних діячів з усього світу та врахувати їхній досвід та напрацювання. [3]

Отже, для успішного відновлення промисловості, сільського господарства, інфраструктури та соціальної сфери в Україні необхідна узгоджена та систематична співпраця держави, приватного сектору, громадськості та міжнародних партнерів. Лише спільними зусиллями вони зможуть подолати наслідки війни і закласти основу для стійкого та збалансованого розвитку країни. Демократичний світ бажає допомогти нашій країні якнайшвидше повернутися до мирного життя. Крім людських почуттів співчуття і підтримки, у цьому є і прагматичний інтерес. Приводом для оптимізму є й те, що керівництво України мислить не лише категоріями сьогодення, а намагається зазирнути у майбутнє та визначити там місце нашої держави після перемоги над агресивним сусідом. Це допоможе нам не гаяти часу і розпочати роботу в перший же мирний день. Вирішення переважної більшості соціальних проблем мешканців нашої держави має відбуватися в основному за рахунок стимулювання їх самозайнятості, включаючи зменшення податкового навантаження на працю, та впровадження дієвого механізму громадських робіт. Це створить передумови для зростання доходів громадян, зменшення рівня їх безробіття та працевлаштування в легальному секторі економіки, який дає змогу отримати значно вищий рівень соціальних гарантій ніж у тіньовому секторі.

Перелік використаних джерел:

1. Шекета Є. Ю. Макроекономічна ситуація в Україні у період війни. Економічна безпека держави та суб'єктів підприємницької діяльності в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення: Мат. ІХ Всеукраїн. наук.-практ. конф. (20-22 травня 2022 р., м. Львів). Львів: Укр. акад. друкарства, 2022. 106 с. С. 92-94.
2. Роль держави у післявоєнній відбудові України / Київ 2023 / С. 30-32 / студент БП-4, спеціальності 051 Економіка Закарлюка Михайло Сергійович Науковий керівник: Біла І. С.
3. Борщевський В., Куропась І., Микита О. Економіка війни та повоєнний економічний розвиток України: проблеми, пріоритети, завдання. Громадська організація "Громадський простір". (дата звернення: 09.11.2024).

Козік Мирослава, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та
страхування,

Науковий керівник: Ватаманюк-Зелінська У. З.,
д-р екон. наук, професор

Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ

Забезпечення економічного зростання в умовах
тривалого військового конфлікту стає пріоритетним

завданням для України. Особливу увагу слід приділити подоланню проблем, спричинених нестабільністю зовнішнього інвестиційного середовища. Інвестиційна привабливість України після початку широкомасштабної війни в усіх сферах економіки значно погіршилась через високі ризики і нестабільність прибутковості. Проте навіть за таких умов український інвестиційний ринок залишається перспективним, оскільки його розвиток відіграє ключову роль у залученні необхідних ресурсів для реалізації стратегічних проєктів. Це допомагає Україні зберегти свої позиції на міжнародній арені та закласти основу для сталого економічного розвитку у майбутньому.

Станом на лютий 2023 року загальна сума прямих збитків, завданих економіці України, включаючи руйнування житлових і нежитлових будівель та енергетичної інфраструктури, сягнула \$143,8 млрд, потреби у відновленні України становлять \$411 млрд (оцінки Світового банку). Загальні потреби у фінансуванні плану відновлення України в період з 2023 по 2032 рік оцінюються українським урядом в \$750 млрд [1]. Попри це, навіть у період війни українські та міжнародні компанії ініціюють численні інвестиційні проєкти, що є ключовими для економічного розвитку, створення робочих місць та забезпечення стабільності. Україна має значний інвестиційний потенціал завдяки розвиненій інфраструктурі, доступу до ринків і впровадженню передових технологій.

Прямі іноземні інвестиції є найбільш бажаним капіталовкладенням для країн, що розвиваються, оскільки вони дозволяють реалізовувати великомасштабні проєкти економічного розвитку. Крім того, в країну додатково надходять нові технології, нові методи корпоративного управління, тощо. Дані Міністерства фінансів України

щодо обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку України станом на 2021-2023 рр. подано на рис. 1:

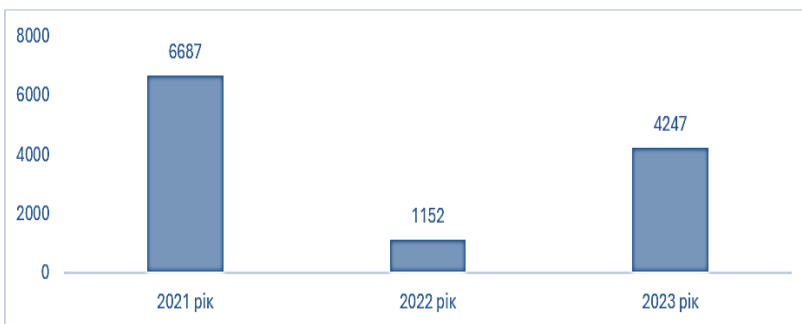

Рис. 1. Обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України впродовж 2021-2023 рр., млн дол. США

Джерело: складено за даними [2]

Обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України у 2021-2023 роках демонструє значні коливання. У 2021 році інвестиції становили 6687 млн дол. США, що свідчить про активний інтерес іноземних інвесторів. Однак у 2022 році обсяг інвестицій різко скоротився до 1152 млн дол. США, відповідно, через повномасштабне вторгнення агресора та пов'язану з цим економічну нестабільність. У 2023 році інвестиції почали відновлюватися, досягнувши 4247 млн дол. США, але залишаються нижчими за рівень 2021 року. Станом на листопад 2024 року обсяг прямих іноземних інвестицій становить 2960 млн дол. США, що може свідчити про поступове відновлення довіри інвесторів, хоча повна стабілізація інвестиційного клімату ще не досягнута (див. рис. 1).

Звичайно, війна є основним викликом для інвестицій. Вона створює невизначеність, руйнує інфраструктуру і «відлякує» інвесторів. Корінною

проблемою, яка потребує системного вирішення є також корупція, котра підриває довіру вкладників і створює перешкоди для ведення бізнесу. Часті зміни законодавства ускладнюють прогнозування і планування бізнесу, а складні адміністративні процедури збільшують витрати часу і коштів. Проте можливостей для інвесторів все ж є досить багато. До прикладу, відновлення енергетичної інфраструктури, адже величезні обсяги інвестицій будуть потрібні для відновлення житлових будинків, доріг, мостів, енергетичних систем тощо. Ще Україна має великий потенціал для розвитку таких галузей, як ІТ, агропромисловий комплекс, енергетика та туризм. Реформа державного сектору відкриває нові можливості для приватного бізнесу. Для залучення інвестицій країні необхідно в першу чергу посилювати безпеку, бо гарантування безпеки інвестицій є головною передумовою для залучення капіталу, проводити ефективні антикорупційні заходи, надавати інвесторам гарантії захисту їхніх прав і інтересів та створювати сприятливі умови для розвитку підприємництва.

Таким чином, інвестиції стають ключовим фактором для реалізації плану відновлення на 2023–2032 роки, що передбачає фінансування у \$750 млрд, і створюють можливості для сталого розвитку економіки навіть в умовах післявоєнної відбудови. Для відновлення інвестиційної привабливості Україна повинна зміцнювати безпеку, реформувати державний сектор, забезпечувати антикорупційні заходи та гарантувати стабільні умови ведення бізнесу. Тоді наявність освіченої робочої сили, стратегічного географічного розташування, фінансової підтримки міжнародної спільноти та великих можливостей у таких секторах, як ІТ, агропромисловий комплекс, зелена енергетика, логістика та енергетичне інфраструктурне

будівництво, створять сприятливі умови для залучення інвестицій і стабілізації економіки України.

Перелік використаних джерел:

1. Гуцан Т., Мельникова О. Тенденції інвестиційної привабливості України в умовах воєнного стану. Галицький економічний вісник, No 2 (87) 2024. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.02 (дата звернення 17.11.2024)
2. Прямі іноземні інвестиції. Мінфін: офіційний веб сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2023/> (дата звернення 17.11.2024)
3. Мамка Г. Інвестиційна привабливість: законодавчі рішення та ключові фактори для економіки України. Юридична практика, 19 квітня 2023 р. URL: <https://pravo.ua/investytsiina-pryvablyvist-zakonodavchirishennia-ta-kliuchovi-factory-dlia-ekonomiky-ukrainy/> (дата звернення 17.11.2024)

Косенко Артем, здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та
страхування
Науковий керівник: Капленко Г.В.,
д-р екон. наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Газуда Л.М., Готько Л.М., Лалакулич М.Ю. досліджували питання розвитку сільських територій, акцентуючи увагу на підвищенні економічного потенціалу та якості життя сільського населення, Степенко О.В. вивчав розвиток природно-господарських систем у просторовій економіці, зокрема, як оптимізація використання природних ресурсів сприяє ефективності господарських систем, Усата Н.В. досліджувала роль державно-приватного партнерства як інструменту для залучення інвестицій у відбудову та розвиток сільських територій.

Фінансові аспекти природокористування та розвитку сільських територій мають ключове значення в сучасній економічній ситуації України, особливо в умовах військових дій. Війна не лише призвела до масштабних людських і матеріальних втрат, а й суттєво вплинула на економічний розвиток сільських територій, включаючи питання природокористування, збереження ресурсів і фінансування відновлення та розвитку інфраструктури [2].

З початком військових дій в Україні зіштовхнулася з низкою економічних викликів, серед яких значну увагу

привертає питання ефективного використання природних ресурсів та забезпечення сталого розвитку сільських територій. Природокористування в умовах війни стає критично важливим питанням для забезпечення основних потреб країни та для збереження екологічного балансу. Це стосується, зокрема, охорони ґрунтів, водних і лісових ресурсів, які є основою для сталого розвитку аграрного сектора і, відповідно, забезпечення продовольчої безпеки країни.

Фінансове забезпечення ефективного природокористування в умовах війни передбачає переорієнтацію існуючих фінансових потоків на відновлення і захист природних ресурсів та надання підтримки сільським громадам, що залишаються поза основними напрямками військових дій. Розвиток сільських територій під впливом конфлікту є суттєво залежним від нових моделей фінансування, які передбачають залучення міжнародної допомоги, державного фінансування і приватних інвестицій.

Основні проблеми фінансування природокористування в умовах війни пов'язані з браком фінансових ресурсів для підтримки заходів з відновлення екосистем, що постраждали від військових дій, а також для запобігання подальшій деградації земель. Основні проблеми включають руйнування лісів, ґрунтів та водних ресурсів, що потребують термінових заходів з відновлення, а також збереження сільськогосподарських земель, забруднених токсичними речовинами через бойові дії.

Значна частина сільських територій, які є важливими з точки зору продовольчого виробництва, наразі потребує не лише додаткових фінансових ресурсів, а й нових підходів до їх використання і збереження. Військові дії спричинили як прямі пошкодження природних

ресурсів, так і непрямий вплив, пов'язаний із переміщенням значної кількості населення з сільських територій, що зменшує можливості для обробки і підтримки сільськогосподарських земель. Водночас, високий рівень забруднення ґрунтів та води вимагає додаткових витрат на очисні заходи [3].

Війна також ускладнює доступ до фінансових ресурсів через підвищений ризик інвестування в сільські території, що значно обмежує можливості для розвитку природокористування. У сучасних умовах державний бюджет спрямовується передусім на фінансування оборонних заходів, що знижує можливості для підтримки сталого розвитку природних ресурсів і сільських територій. Крім того, зростання дефіциту бюджету, інфляційні процеси та зниження податкових надходжень від сільськогосподарського сектора суттєво обмежують можливості держави щодо фінансування природокористування.

Для забезпечення сталого розвитку сільських територій та ефективного природокористування в умовах війни важливим аспектом є залучення міжнародних донорів, організацій і урядів інших країн для підтримки відповідних проєктів. У числі таких організацій можна виокремити Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, Програму розвитку ООН та інші, які активно підтримують проєкти з екологічного відновлення та сталого розвитку.

Окрім міжнародної допомоги, важливим джерелом фінансування є державні субсидії та дотації, які спрямовуються на розвиток сільських територій і підтримку малих та середніх фермерів, що залишаються важливими учасниками аграрного ринку України. Державна підтримка може включати часткову

компенсацію витрат на відновлення ґрунтів, водних ресурсів, очищення земель від військових забруднень і стимулювання сталого використання природних ресурсів у сільськогосподарському виробництві [2].

Частину фінансових ресурсів для розвитку сільських територій можуть надавати приватні інвестори та компанії, особливо ті, що займаються аграрним виробництвом. Розвиток партнерських відносин з приватним сектором може сприяти залученню інвестицій у виробничу інфраструктуру, що забезпечить збільшення виробництва і сталий розвиток сільських територій.

З огляду на обмеженість фінансових ресурсів держави та високу конкуренцію за міжнародну допомогу, значного значення набувають інноваційні фінансові інструменти, такі як зелені облігації, екологічні фонди, компенсаційні механізми та схеми добровільних внесків від населення і бізнесу на підтримку екологічних проєктів. Зелені облігації, наприклад, можуть бути випущені з метою фінансування проєктів відновлення лісів і водних ресурсів, що зазнали негативного впливу військових дій.

Інноваційні підходи включають також фінансування заходів зі зменшення викидів парникових газів у сільськогосподарському виробництві. Це не тільки позитивно вплине на клімат, а й підвищить ефективність використання земель і сприятиме створенню умов для сталого розвитку.

Для ефективного природокористування потрібне також розвиток страхових механізмів для захисту фермерських господарств від ризиків, пов'язаних із війною та економічною нестабільністю. Такі страхові програми можуть компенсувати фермерським господарствам втрати від пошкодження земель та іншої інфраструктури, що

сприятиме відновленню і забезпеченню довгострокового розвитку сільських територій [1].

В умовах військових дій питання сталого розвитку сільських територій стає ще більш актуальним, оскільки саме сільські регіони мають потенціал для забезпечення економічного зростання та продовольчої безпеки. Після завершення військових дій ключовим завданням стане відновлення інфраструктури, природних ресурсів та економічного потенціалу сільських територій. Це передбачає не лише залучення інвестицій, а й перегляд підходів до природокористування з акцентом на сталий розвиток.

Особливу роль у відновленні природних ресурсів сільських територій повинні відігравати екологічно орієнтовані програми, які спрямовані на збереження біорізноманіття, поліпшення стану ґрунтів та водних ресурсів, а також на підтримку адаптації сільськогосподарського виробництва до нових кліматичних умов.

Перелік використаних джерел:

1. Газуда Л.М., Готько Л.М., Лалакулич М.Ю. Розвиток сільських територій: монографія. Ужгород: Вид-тво ФОП Сабов А.М., 2015. 204 с.
2. Матковський П.Є., Шеленко Д.І., Левандівський О.Т. Кооперація сільськогосподарських підприємств на основі їх земельного та інноваційно-інвестиційного ресурсного потенціалу. *Східна Європа: Економіка, бізнес та управління*. Вип. 2(39). 2023. С. 37-40. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/bitstream/123456789/10754/1/Matkovskiy.pdf> (датазвернення: 10.11.2024).
3. Усата Н.В. Державно-приватне партнерство як ефективний механізм інвестиційного забезпечення

відбудови та розвитку сільських територій. *Збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції «Капіталізація аграрних підприємств та їх інвестиційне забезпечення» з нагоди 85-ї річниці від дня народження доктора економічних наук, професора, член-кореспондента НААН Підлісецького Гліба Макаровича (1937-2013), 8 вересня 2022 р. Київ: НААН України, ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2022. С. 362-365.*

Кочіш Тетяна, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування і
фондовий ринок,
Науковий керівник: Пак Н.Т.,
канд. екон. наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Російська агресія проти України стала викликом безпрецедентного масштабу для національної економіки. Воєнний стан, руйнування інфраструктури, перебої з електроенергією та логістичні проблеми створили безпрецедентні труднощі для українського бізнесу. Малий і середній бізнес є ключовим драйвером економічного розвитку, створення робочих місць та забезпечення фінансової стійкості держави. У таких умовах надзвичайно важливо сформувати ефективну систему державної

підтримки, яка здатна не лише допомогти бізнесу вистояти у кризовий період, а й сприяти його адаптації та розвитку.

Державна підтримка бізнесу в умовах воєнного стану охоплює комплекс заходів, спрямованих на пом'якшення негативного впливу кризових явищ та забезпечення стабільного функціонування підприємств. Наприклад, в Україні основні засади щодо підтримки малого і середнього бізнесу прописані в Законі України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні». Згідно нього: метою державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні є[2]:

- 1) створення сприятливих умов для розвитку малого і середнього підприємництва;
- 2) забезпечення розвитку суб'єктів малого і середнього підприємництва з метою формування конкурентного середовища та підвищення рівня їх конкурентоспроможності;
- 3) стимулювання інвестиційної та інноваційної активності суб'єктів малого і середнього підприємництва;
- 4) сприяння провадженню суб'єктами малого і середнього підприємництва діяльності щодо просування вироблених ними товарів (робіт, послуг), результатів інтелектуальної діяльності на внутрішній і зовнішній ринки;
- 5) забезпечення зайнятості населення шляхом підтримки підприємницької ініціативи громадян.

Окрім цього основними видами фінансової державної підтримки є: часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів малого і середнього підприємництва; часткова компенсація лізингових, факторингових платежів та платежів за користування гарантіями; надання гарантії та

поруки за кредитами суб'єктів малого і середнього підприємництва; надання кредитів, у тому числі мікrokредитів, для започаткування і ведення власної справи; надання позик на придбання і впровадження нових технологій; компенсація видатків на розвиток кооперації між суб'єктами малого і середнього підприємництва та великими підприємствами; фінансова підтримка впровадження енергозберігаючих та екологічно чистих технологій та інші види не забороненої законодавством фінансової державної підтримки. [2]

Окрім цього було введено чимало постанов протягом 2022-2024 років, які сприяли покращенню умов введення малого і середнього бізнесу під час воєнних дій. Наприклад, до таких можна віднести: гранти на старт або розвиток бізнесу 9,3 млрд грн за урядовим проєктом «єРобота», який був запроваджений Урядом в липні 2022 року. За понад два роки його дії 19 600 підприємців отримали гранти. Майже половину названої суми грантоотримувачі де-факто повернули до бюджету – через сплачені податки та збори. За словами Юлії Свириденко: “Держава інвестувала в їхні проєкти через гранти загалом 9,3 млрд грн. Це інвестиції в тисячі нових компаній, масштабування діючих підприємств, освоєння ними нових напрямків та підтримку виходу на нові ринки. А також це інвестиції в створення нових робочих місць. Завдяки програмі вже вдалося забезпечити 55 тисяч людей новими робочими місцями.” [3]

Також Президент України підписав закон «Про внесення змін до деяких законів щодо спрощення умов провадження господарської діяльності в період воєнного (надзвичайного) стану в Україні» 2 вересня 2024 року, де йдеться про те, що суб'єкти господарювання можуть у період воєнного стану проводити окремі види

господарської діяльності на підставі подання до відповідних органів ліцензування, дозвільних органів та ЦНАПів декларації про провадження господарської діяльності, без отримання документів дозвільного характеру, одержання яких передбачено законодавством.[4]

АТ «Прозорро.Продажі» 12 вересня 2024 р. за підтримки Міністерства економіки України спільно з Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC) та Державним секретаріатом з економічних справ Швейцарії (SECO) презентували новий сервіс факторингу, який повинен сприяти поліпшенню доступу до фінансування для українського бізнесу. Факторинг та реверсивний факторинг допоможуть компаніям залучати кошти для поповнення оборотного капіталу, нарощуючи обсяги продажів. Це дасть змогу покращити фінансове становище підприємств, підвищити стійкість до викликів воєнного часу.[5]

13 вересня КМУ прийняв постанову «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28», підтримавши запропоноване Мінфіном удосконалення процесів надання фінансової державної підтримки мікро-, малого та середнього підприємництва (ММСП), яка передбачала: зменшення процентної ставки для бізнесу шляхом поєднання державної програми «5-7-9» з партнерськими програмами уповноважених банків; удосконалення механізму надання гарантій уповноваженим банкам з боку Фонду розвитку підприємництва (ФРП) та упровадження умов екологічних та соціальних стандартів Світового банку під час надання кредитів з 1 грудня 2024 р. сільськогосподарським підприємствам у межах державної програми «Доступні кредити 5-7-9 %».[6]

І останнім інструментом стала Єдина державна електронна система дозвільних документів («єДозвіл»), яка запрацювала 18 вересня 2024 р. Проєкт «єДозвіл» фінансує Європейський Союз у межах проєкту EU4DigitalUA, що впроваджувано ФІААР. На порталі «Дія» стала доступна для підприємців послуга з реєстрації декларації відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства з охорони праці, яку раніше реєстрував територіальний центр Держпраці протягом п'яти днів. Відтепер подати декларацію можна в один клік, а система «єДозвіл» автоматично перевірить та зареєструє її. Послуга є частиною комплексної послуги «е-Підприємець». Цією послугою можуть користуватися підприємства, які мають на виробництві важкі машини та механізми. 2023 р. документ подали понад 13,2 тис., у січні – липні 2024 р. – майже 8 тис. Підприємців.[7]

Українські підприємці могли отримати 6500 грн в межах програми «єПідтримка» в областях, де велися найактивніші бойові дії. Ці кошти можна було спрямувати на оплату будь-яких витрат без обмеження видів бізнесу. [1]

Уряд також розширив програми евакуації підприємств із зони бойових дій на захід України, де їм були створені належні умови для роботи на новому місці та можливості працевлаштування людей. На сьогодні на порталі “Дія Бізнес” в інформаційному розділі «Підтримка бізнесу в умовах війни» узагальнено інформацію про державні та донорські програми, приватні ініціативи підтримки підприємців в умовах війни, що допоможуть зберегти бізнес, робочі місця та підтримати економіку України. [1]

Отже, як бачимо в умовах воєнного стану державна підтримка бізнесу є критично важливим інструментом для збереження економічної стабільності країни. Поєднання

фінансових, податкових, адміністративних та інституційних механізмів дозволяє не лише пом'якшити наслідки кризи, але й забезпечити умови для розвитку підприємництва.

Ефективна реалізація цих заходів сприяє збереженню робочих місць, зміцненню стійкості економіки та створенню основи для її відновлення після завершення війни. Проте успіх цих ініціатив залежить від прозорості, гнучкості та комплексного підходу до їх впровадження. Лише за умови співпраці держави, бізнесу та громадянського суспільства можливе формування економічного середовища, здатного відповісти викликам сучасності та забезпечувати довготривалу стабільність і розвиток країни.

Перелік використаних джерел:

1. Т. М. Лозинська, ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ, Серія: Публічне управління і адміністрування, 2022 р., № 4 (78). 2022. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2022/7.pdf?utm_source=perplexity (Дата звернення 19.11.24)
2. Закон України “Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні”. Відомості Верховна рада України (ВРР). 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text> (Дата звернення 19.11.24)
3. «Робота: 9,3 млрд грн інвестувала держава в розвиток малого й середнього бізнесу через гранти. Міністерство економіки України. Урядовий портал. 2024. <https://www.kmu.gov.ua/news/yerobota-93-mlrd-hrn-investovala-derzhava-v-rozvytok-maloho-i-serednoho-biznesu-cherez-hranty> (Дата звернення 19.11.24)

4. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо спрощення умов провадження господарської діяльності в період воєнного (надзвичайного) стану в Україні. Відомості Верховна рада України (ВРР). 2024. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39529> (Дата звернення 19.11.24)
5. Прозорро Продажі презентували новий сервіс факторингу. Відділ зв'язків з громадськістю та засобами масової інформації. Міністерство економіки України. Державні сайти України. 2024. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=47251160-5b1b-456d-9152-0e8e9559027f&title=ProzorroProdazhiPrezentuvaliNoviiServisFaktoringu> (Дата звернення 19.11.24)
6. Уряд підтримав запропоновані Мінфіном зміни для удосконалення процесів надання державної підтримки малому бізнесу. Міністерство фінансів України. Державні сайти України. 2024. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/uriad_pidtrimav_zaproponovani_minfinom_zmini_dlia_udoskonalennia_protsesiv_nadannia_derzhavnoi_pidtrimki_malomu_biznesu-4782 (Дата звернення 19.11.24)
7. З 18 вересня запрацює «Дозвіл: для бізнесу стане доступна перша послуга — Юлія Свириденко. Відділ зв'язків з громадськістю та засобами масової інформації. Міністерство економіки України. Державні сайти України. 2024. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=bc2f11c7-3448-4c68-bbbo-8de6c681cf11&title=Z18-VeresniaZapratsiudozvil> (Дата звернення 19.11.24)

Кравець Яна, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок,
Науковий керівник: Стасишин А.В.,
канд. екон. наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

РОЛЬ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТІЙКОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА ПІСЛЯ НЕЇ

Війна в Україні значно вплинула на економічне та бізнес-середовище, перед країною постали серйозні труднощі: масштабні руйнування інфраструктури, втрата людських ресурсів, загальна фінансова нестабільність, зменшення попиту на певні категорії товарів, порушення ланцюгів постачання а також зниження обсягів інвестиції. Ці виклики вплинули на значну частину українського бізнесу та змусили бізнес переглянути свої довготривалі стратегії, оперативно адаптуватися до нових реалій. Здатність бізнесу адаптуватися до умов кризи та забезпечити стабільність залежить від ефективного управління фінансовими ресурсами. У цій ситуації роль фінансового менеджменту набула першочергового значення. Відсутність ефективного фінансового менеджменту може призвести до втрати ринкової позиції або банкрутства.

Фінансовий менеджмент як галузь наукових знань – це знання про управління, які ґрунтуються на різних теоріях, і, перердусім, про гроші (суть, закони, принципи) та їх використання з метою задоволення потреб людини,

отримання відповідного прибутку та зростання вартості господарства [1]. Отже фінансовий менеджмент це певний комплекс дій, який включає планування, організацію, контроль і управління фінансовими ресурсами підприємництва з метою забезпечення рентабельності, довгострокового розвитку та стійкого бізнесу. Стійкість бізнесу – це здатність підприємству, компанії ефективно реагувати на зовнішньоекономічні зміни, перешкоди та непередбачувані ситуації, при цьому зберігати свою конкурентоспроможність. Це не тільки вміння долати труднощі, а й швидка адаптовуватися до них.

В умовах війни в Україні фінансовий менеджмент підприємств зазнав суттєвих змін, оскільки бізнес повинен був адаптуватися до нових викликів та нестабільності. Основні аспекти, які стали критично важливими для забезпечення стійкості бізнесу, включають короткострокове планування, ризик-менеджмент, діджиталізацію, інновації та адаптацію до нових реалій.

Короткострокове планування стало основою для багатьох підприємств у період війни, оскільки швидкі зміни в економічних умовах вимагають оперативних рішень. У таких складних обставинах компанії зосереджуються на створенні фінансових планів, які дозволяють їм швидко реагувати на зміни в ринкових умовах. Важливим елементом короткострокового планування є чітке уявлення про майбутні грошові потоки. Це дозволяє підприємствам не лише виконувати свої зобов'язання, але й своєчасно реагувати на можливі фінансові труднощі. Ефективне управління фінансовими ресурсами в умовах невизначеності допомагає бізнесам залишатися конкурентоспроможними та готовими до викликів сучасного ринку.

Управління ризиками стало необхідним елементом фінансового менеджменту під час війни, оскільки підприємства стикаються з численними викликами, які можуть загрожувати їхній стабільності та виживанню. Ефективний ризик-менеджмент включає три основні етапи: ідентифікацію ризиків, розробку стратегій реагування та моніторинг ризиків. Першим кроком у процесі управління ризиками є ідентифікація потенційних загроз, які можуть вплинути на діяльність підприємства. Це передбачає систематичний аналіз різних факторів, що можуть викликати ризики. Після ідентифікації ризиків підприємства повинні розробити стратегії реагування на виявлені загрози. Це включає створення плану дій у кризових ситуаціях, визначення пріоритетності ризиків а також розробка резервних планів. Останнім етапом управління ризиками є постійний моніторинг зовнішніх умов і внутрішніх процесів. За допомогою оцінки нових загроз, постійного збору нових даних підприємства зможуть своєчасно реагувати на нові виклики та адаптуватися до нових змін.

Інновації у фінансовому менеджменті стали критично важливими для виживання та розвитку бізнесу, особливо в умовах війни. Впровадження нових технологій і рішень дозволяє підприємствам адаптуватися до змінюваного ринку, підвищити ефективність своїх операцій і забезпечити стійкість у складних обставинах.

Сучасні цифрові технології трансформують фінансовий менеджмент, роблячи його більш ефективним і доступним. Автоматизація обліку та звітності є одним із ключових аспектів цього процесу. Завдяки автоматизації підприємства можуть знизити витрати часу на рутинні операції, що дозволяє їм зосередитися на стратегічних завданнях. Наприклад, програмне забезпечення для

бухгалтерії може автоматично формувати звітність, зменшуючи ризик помилок [2]. Діджиталізація спростила бухгалтерське життя компанії, підвищила точність у розрахунках та дозволила швидко адаптуватися до нових змін. Крім того, інноваційні технології, такі як блокчейн, забезпечують безпечні фінансові транзакції та прозорість у фінансових операціях. Блокчейн дозволяє створювати незмінні записи, що є важливим для запобігання шахрайству та забезпечення довіри до фінансової системи.

У контексті війни підприємства повинні бути готовими швидко змінювати свої стратегії у відповідь на зовнішні фактори, такі як зміни в попиті або порушення постачання. Гнучкість у стратегіях управління є критично важливою для забезпечення стійкості бізнесу. Інвестування в навчання співробітників також допомагає підвищити їхню кваліфікацію та здатність адаптуватися до змін.

Фінансовий менеджмент відіграє ключову роль у забезпеченні стійкості бізнесу в Україні після війни, оскільки він дозволяє підприємствам ефективно адаптуватися до нових економічних реалій. Після завершення бойових дій компанії стикаються з необхідністю відновлення та стабілізації своїх фінансових ресурсів, що вимагає ретельного планування та управління. Ефективний фінансовий менеджмент включає в себе аналіз ризиків, оптимізацію витрат, а також інвестування в інноваційні технології, що сприяють підвищенню продуктивності. Крім того, важливим аспектом є використання державної та міжнародної фінансової підтримки для відновлення бізнесу. Успішна реалізація цих стратегій дозволяє підприємствам не лише відновити свої позиції на ринку, але й знайти нові можливості для зростання в умовах постконфліктної економіки [3].

Фінансовий менеджмент є критично важливим інструментом для забезпечення стійкості бізнесу в Україні, особливо в умовах війни та після її закінчення. Сучасні цифрові технології, такі як автоматизація обліку і використання блокчейн-технологій, значно підвищують ефективність фінансових процесів, дозволяючи підприємствам зосередитися на стратегічних завданнях. Автоматизація знижує витрати часу на рутинні операції і зменшує ризик помилок, що є важливим для підтримки фінансової стабільності.

У контексті війни підприємства повинні бути готовими швидко змінювати свої стратегії у відповідь на зовнішні фактори, такі як зміни в попиті та порушення постачання. Гнучкість у стратегіях управління є критично важливою для забезпечення стійкості бізнесу. Інвестування в навчання співробітників також сприяє підвищенню їхньої кваліфікації та здатності адаптуватися до нових умов.

Після війни ефективний фінансовий менеджмент допоможе підприємствам відновити свої позиції на ринку, оптимізувати витрати та залучити нові інвестиції. Використання державної та міжнародної фінансової підтримки стане важливим аспектом відновлення бізнесу. Успішне управління фінансами вимагає постійного вдосконалення і готовності до змін, що дозволить підприємствам не лише вижити, а й знайти нові можливості для зростання в умовах постконфліктної економіки.

Перелік використаних джерел:

1. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / Скаско О. І., Майор О. В., ТимчишинЧемерис Ю. В., Нашкерська М. М., Виклюк М. М., Килин О. В., Атаманчук З. А., Свелеба Н. А. – Львів : Растр-7, 2018.

2. Автоматизація бухгалтерського обліку. URL:
https://www.netsoft.com.ua/articles-soft/bas-news/avtomatizacija-bukhgaltjerskogo-uchjeta-prjeimushhjestva-kritjerii-vybora-po-osobjennosti-vnjedrjenijaU.html?utm_source=perplexity
3. Фінансовий менеджмент під час війни. URL:
https://mdes.khmnu.edu.ua/index.php/mdes/article/view/354?utm_source=perplexity

Марцеховська Віта, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок,
Науковий керівник: Ясіновська І.Ф.,
канд. екон. наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ВПЛИВ ЛІКВІДНОСТІ І ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан є викликом для економіки будь-якої країни, а особливо для бізнесу. В таких умовах фінансова стійкість підприємств стає критично важливою, адже є його фундаментом. Вона формується поступово, протягом усієї господарської діяльності, і визначає здатність компанії не тільки виживати, але й розвиватися. Регулярна оцінка фінансової стійкості дозволяє зрозуміти, наскільки ефективно підприємство використовує свої ресурси, та виявити слабкі місця. Особливу увагу в нинішніх умовах

варто приділяти ліквідності та платоспроможності, оскільки саме вони забезпечують безперерійну діяльність компанії та дозволяють їй реагувати на виклики воєнного часу. Нестабільність ситуації в країні, руйнування інфраструктури та перебої в постачанні призводять до значних фінансових труднощів для підприємств. Здатність компанії своєчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями та забезпечувати безперерійну діяльність безпосередньо залежить від рівня її ліквідності та платоспроможності.

Платоспроможність підприємства є ключовим індикатором його фінансової стійкості, оскільки визначається рівнем забезпечення оборотних активів довгостроковими джерелами фінансування. Вона відображає здатність підприємства своєчасно і в повному обсязі виконувати свої платіжні зобов'язання перед кредиторами.

Ліквідність характеризує здатність підприємства швидко перетворити свої активи на грошові кошти для погашення зобов'язань. Висока ліквідність гарантує швидкий доступ до коштів, що дозволяє компанії уникнути дефолтів навіть у кризові моменти [1]. Хоча ці поняття тісно пов'язані, вони не є тотожними. Ліквідність є необхідною, але не достатньою умовою платоспроможності.

Аналіз ліквідності та платоспроможності дозволяє оцінити фінансовий стан підприємства, виявити потенційні ризики та розробити ефективні стратегії управління. Основними інструментами такого аналізу є розрахунок коефіцієнтів ліквідності (абсолютної, швидкої, загальної). Для визначення цих показників проводиться оцінка структури балансу підприємства, його активів і пасивів. Активи класифікуються за рівнем ліквідності, а пасиви — за термінами погашення. Детальніша структура

представлена в табл.1. Ліквідність балансу розраховується ступенем покриття зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких на кошти відповідає терміну погашення зобов'язань.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (0,2–0,3) — показує, яка частина поточної заборгованості може бути погашена негайно на дату складання звітності. У нормальних умовах цей коефіцієнт має бути близько 0,3, але в умовах воєнного стану важливо підтримувати хоча б мінімальну ліквідність для запобігання дефолту.

Таблиця 1.

Групування активів і пасивів для аналізу ліквідності балансу

Активи		Пасиви	
A1 Високолікві дні	це суми за всіма статтями коштів та їх еквівалентів	П1 Термінові	найбільш термінові зобов'язання, які необхідно погасити впродовж поточного місяця
A2 Швидко- ліквідні	дебіторська заборгованість	П2 Короткостроко ві	короткостроко ві кредити і залучені засоби
A3 Повільно- ліквідні	запаси та інші оборотні активи	П3 Довгострокові	довгострокові кредити і зобов'язання
A4 Важко- ліквідні	активи, які передбачено використовув ати в господарській діяльності впродовж тривалого періоду	П4 Постійні	підсумок I розділу пасиву балансу

Джерело: складено автором на основі [2]

Коефіцієнт термінової ліквідності (0,7–0,8) — оцінює, скільки з поточної заборгованості може бути погашено за рахунок готівки та очікуваних надходжень від дебіторів. Цей коефіцієнт важливий для прогнозування платоспроможності підприємства у середньостроковій перспективі.

Коефіцієнт поточної ліквідності (2,0–2,5) — відображає здатність підприємства покривати свої поточні зобов'язання за рахунок оборотних активів, що дозволяє виявити, чи здатне підприємство підтримувати нормальний рівень діяльності протягом одного оборотного циклу.

Коефіцієнт платоспроможності — це один з основних індикаторів фінансової стійкості, який визначає здатність підприємства виконувати свої зобов'язання в повному обсязі та вчасно. Він розраховується як співвідношення власного капіталу до загальних зобов'язань підприємства. Чим вищий цей коефіцієнт, тим менше підприємство залежить від позикових коштів, що підвищує його фінансову стійкість та здатність витримувати економічні шоки, зокрема в умовах воєнного стану.

Коефіцієнт покриття (або коефіцієнт забезпеченості) використовується для оцінки того, наскільки оборотні активи можуть покрити короткострокові зобов'язання підприємства. Він розраховується як співвідношення поточних активів до поточних зобов'язань. Чим вищий цей коефіцієнт, тим більша ймовірність того, що підприємство здатне своєчасно погасити свої поточні борги, навіть якщо виникнуть фінансові труднощі [3].

Важливим є також правильне управління оборотним капіталом, яке дозволяє підприємствам зберігати необхідну ліквідність навіть в умовах скорочення прибутку та зростання витрат. Так, аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства дозволяє своєчасно виявляти фінансові проблеми, а також підготувати відповідні стратегії для їх вирішення, наприклад, реструктуризацію боргу, перегляд умов співпраці з постачальниками та клієнтами, а також пошук нових джерел фінансування. Умови воєнного стану вимагають від українських підприємств високого рівня адаптивності та гнучкості. Ті компанії, які зможуть ефективно управляти своїми фінансовими ресурсами та швидко реагувати на зміни ринку, мають більші шанси на виживання та успішний розвиток [4]. Загалом, у воєнний час підприємства повинні орієнтуватися на стратегії, що включають покращення ліквідності та забезпечення оптимальної структури капіталу, щоб успішно пережити труднощі та забезпечити свою стабільність.

Перелік використаних джерел:

1. Кузьміна В.Д., Шубіна С.В. Специфіка аналізу ліквідності та фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. Наукові дослідження молоді з проблем європейської інтеграції : матеріали міжнар. науково-практ. конф., Харків. 2023. С.26-28
2. Голуб В.П., Таращенко В.А. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємств. Облік і оподаткування: контрольню-аналітичний аспект : матеріали міжнар. науково-практ. конф., Ірпінь. 2023. С.213-215
3. Кухарук А.А. Вплив аналізу ліквідності і платоспроможності на фінансову стійкість підприємства.

Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття : матеріали міжнар. науково-практ. конф., Одеса. 2021. С.123-125

4. Ващиніна Є. О., Мелень О. В. Оцінка ліквідності та платоспроможності фінансового

стану підприємства в умовах воєнного стану. Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я : стаття, Харків. 2024. С.731. URL:

<https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/22ecd9fc-6133-43e8-8639-4c55d2d24edd/content> (дата

звернення: 20.11.2024)

Нормативно-правове забезпечення державного та муніципального управління

**Regulatory and legal
provision of state and
municipal administration**

Васюта Роман, здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 081 Право,
Наукова керівниця: Никорак О. Ю.,
доктор філософії в галузі права
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ІНСТИТУТ ПРЕФЕКТІВ: ДОСВІД ФРАНЦІЇ ТА ПОТЕНЦІЙНА РЕАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ

Реформа децентралізації в Україні стала однією із найбільш успішних змін останніх десяти років. Із часу її початку було створено понад 1400 громад та укрупнено райони, що суттєво змінило структуру місцевого самоврядування та зумовило розвиток українських міст та сіл. Наступним запланованим етапом впровадження децентралізації є зміна структури виконавчої влади на місцях, а саме інститут префектів як представників держави та заміну місцевих державних адміністрацій.

Згідно із законопроектом «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)», змінам підлягають дві статті Основного Закону: 118 та 119. Після аналізу положень пропонованих нововведень, можна вивести визначення, що префект – це представник держави в округах (згідно із законопроектом саме термін «округи» буде новою назвою звичних нам районів), областях та місті Києві. Законодавець пропонує обмежити строк перебування префекта на посаді до трьох років, що змінює теперішні положення закону «Про місцеві державні адміністрації», де голову призначають на строк повноважень Президента України.

Окрім цього, положення пропонуваної редакції статті 119 Конституції передбачають, що префекти здійснюють

нагляд за додержанням Конституції і законів України органами місцевого самоврядування, що сприяє збереженню конституційного порядку та запобігає можливим порушенням.

Префекти також мають право вносити Президенту подання про зупинення дії рішень органів місцевого самоврядування, якщо вони суперечать Конституції або створюють загрозу суверенітету, територіальній цілісності чи національній безпеці, що є ефективним механізмом для запобігання ризикам на місцях, але відсутність чітких критеріїв для оцінки таких загроз може призвести до суб'єктивності рішень. Саме тому, на нашу думку, було би доцільним розглянути варіант прописування вичерпного переліку таких загроз та пропрацювати прозорий і ефективний механізм їх виявлення і оцінки у майбутньому законі України «Про префектів».

Свій висновок щодо пропонованих змін Конституції надала Рада Європи. До проблем змін до статті 119 PE вносить насамперед порядок повноважень та рекомендує розставити їх від найважливішого до найменш важливого. Міжнародна організація вказує на те, що основним завданням префекта не може бути нагляд за законністю роботи органів місцевої влади, оскільки, наприклад, у Франції у відсотковому співвідношенні нагляд займає лише 5-10% від усієї роботи префекта, тому порядок рекомендується замінити.

Окрім цього, Рада Європи просить роз'яснення доцільності самого існування інституту префекта із пропонованими повноваженнями, що включають координацію державних послуг, деконцентрованих на відповідній території, та нагляду за діяльністю органів місцевого самоврядування. На думку міжнародної організації, із такими функціями створюється потужний

орган державної влади на субнаціональному рівні та РЄ стверджує, що ці дві функції можна передати двом різним органам, хоча й вона не підтримує жодного із рішень, оскільки обидва відповідають Європейській хартії місцевого самоврядування та іншим стандартам Ради Європи. На мою думку, доцільності у розділенні функцій на два окремі органи немає. Насамперед, більшість європейських країн, що проводили таку реформу, теж об'єднали ці функції у повноваженнях префекта. По-друге, таке об'єднання виконуватиме вимоги ефективності та економії, що зумовить більшу оптимальність такого органу.

Особливо цінним у формуванні інституту префектів в Україні є досвід Франції, у якій він існує з наполеонівських часів. Корпус префектів у Франції формується здебільшого (на 4/5) із випускників Національної школи адміністрації (Ecole Nationale d'Administration), які обираються з-поміж супрефектів та представників цивільної адміністрації. Решта (1/5) призначається урядом за власним розсудом. Префекти – це високопосадові державні службовці, які формально входять до структури Міністерства внутрішніх справ. У кожному департаменті вони представляють центральну владу в державних і місцевих установах, здійснюючи адміністративний нагляд за місцевими органами влади та координацію діяльності територіальних підрозділів центральних відомств.

Професійна діяльність префектів формально не залежить від їхньої політичної належності, однак їхня кар'єра перебуває під впливом центрального уряду, що може перевести їх до іншого департаменту або відправити в резерв. Префекти керують департаментами, очолюють адміністративний апарат і підпорядковують собі супрефектів, які працюють в межах округів, а також координують діяльність місцевих підрозділів центральних

органів, зокрема поліції, дорожньої служби тощо. У межах регіону посаду регіонального префекта обіймає префект найбільшого департаменту.

Одним із ключових завдань префекта є контроль за законністю рішень місцевих органів самоврядування. Муніципальні ради зобов'язані передавати свої рішення префекту, і вони набувають чинності лише після його перевірки та офіційного оприлюднення. Якщо префект вважає, що якесь рішення суперечить законам республіки, він може протягом двох місяців оскаржити його в адміністративному суді або тимчасово зупинити його дію. У випадках, коли рада не спроможна виконувати свої функції, префект має право призупинити її діяльність до одного місяця, а президент, за погодженням з урядом, може розпустити раду достроково. У разі грубих порушень з боку мера префект звертається до міністра внутрішніх справ, який може тимчасово усунути мера з посади або ініціювати його звільнення указом президента.

Префекти також координують діяльність поліції та жандармерії у питаннях забезпечення безпеки, включаючи боротьбу зі злочинами, що загрожують державній безпеці, такими як тероризм чи шпигунство. Вони мають право видавати постанови про арешти, обшуки та інші дії, пов'язані зі збереженням громадського порядку. До їхніх адміністративних функцій належать видання водійських посвідчень, облік мігрантів, управління державним майном у департаменті та контроль за державними витратами.

Окрім адміністративних і правоохоронних функцій, префекти виконують роль медіаторів у конфліктах між місцевими органами влади чи політичними силами. Завдяки нейтральному статусу вони сприймаються місцевими елітами як ефективні посередники. Загалом,

префекти у Франції виконують такі функції: представляють державу на місцевому рівні, контролюють виконання законів і актів уряду, забезпечують громадський порядок, приймають нормативні рішення та сприяють впровадженню державної політики.

Із аналізу двох систем - французької та пропонованої української - можемо провести порівняння спільних та відмінних рис. У сучасній Франції та в українських законопроєктах префекти є представниками держави на місцевому рівні, здійснюють адміністративний нагляд за органами місцевого самоврядування, координують роботу територіальних підрозділів центральних органів і виконують важливі функції у екстремальних правових режимах ситуаціях, таких як воєнний чи надзвичайний стан. Водночас у Франції корпус префектів здебільшого формується з випускників Національної школи адміністрації, що гарантує їхній професіоналізм та певну відстороненість від політичного впливу. В Україні чіткої системи підготовки префектів поки не існує, а їхня кар'єра значною мірою залежить від Президента і центрального уряду.

Важливою відмінністю є механізми контролю за рішеннями місцевих органів. У Франції рішення муніципальних рад набувають чинності лише після перевірки префектом, який у разі сумнівів може оскаржити їх у суді. Це забезпечує баланс між наглядом і захистом автономії місцевого самоврядування. В Україні законопроєкт про запровадження інституту префектів надає їм право зупиняти рішення органів місцевого самоврядування, якщо вони суперечать Конституції чи загрожують національній безпеці, але відсутність чітких критеріїв таких порушень створює ризик суб'єктивності та зловживань. Крім того, французькі префекти виконують

функції медіаторів у місцевих конфліктах завдяки своєму нейтральному статусу, тоді як в Україні політична залежність префектів може обмежувати їхню спроможність виступати в цій ролі.

На нашу думку, Україні важливо засвоїти уроки Франції під час формування інституту префектів. Зокрема, доцільно створити національну школу підготовки префектів за зразком французької Ecole Nationale d'Administration, що забезпечить високий рівень професіоналізму й мінімізує політичний вплив. Законодавчо необхідно чітко визначити межі компетенції префектів, щоб уникнути дублювання функцій із центральними органами виконавчої влади та забезпечити баланс між їхніми повноваженнями і місцевою автономією. Проте з іншого боку буде зайвим запровадження медіативних повноважень префекта, оскільки це суперечитиме повноваженням теперішніх місцевих голів та старост, що натепер наділені цим правом.

Обмеження терміну перебування префекта на посаді трьома роками, як пропонує законопроект, виправдане, але його слід доповнити механізмом ротації, щоб запобігти утворенню "феодальних структур". Префекти повинні призначатися на основі професійних досягнень, а не політичної лояльності. Також важливо забезпечити чіткі критерії для оцінки загроз конституційному ладу чи національній безпеці, щоб запобігти надмірному втручанню у діяльність місцевих органів.

Отже, запровадження інституту префектів в Україні має потенціал стати ключовим етапом реформи децентралізації, що забезпечить ефективний адміністративний нагляд за діяльністю місцевих органів влади та посилить вертикаль виконавчої влади.

Перелік використаних джерел:

1. Марцелюк О. В. Інститут префекта у Франції як приклад для України. Науковий вісник Ужгородського Національного університету. 2015. Т. 1. № 35. С. 113–117. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/16878/1/Інститут%20префекта%20у%20Франції%20як%20приклад%20для%20України.pdf>
2. Слободян Ю. Ю. Інститут префекта: зарубіжний досвід і перспективи впровадження в Україні. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. 2019. Т. 2, № 11. С. 46–49.
3. Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) : Проект закону від 01.07.2015 № 2217а. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812 (дата звернення: 21.11.2024).
4. Попередні коментарі до проекту Закону України “Про внесення змін до Конституції України”. Страсбург, 2020. 20 с. URL: <https://rm.coe.int/cegg-lex-2024-1-local-state-administrations-draft-law-4298-as-of-21-fe/1680aea85f> (дата звернення: 21.11.2024).

Тимоха Анатолій, здобувач ступеня доктора філософії,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування

Науковий керівник: Латинін М. А.,

д-р наук з держ. упр., професор

**Навчально-науковий інститут “Інститут державного
управління” Харківського національного**

університету імені В. Н. Каразіна

м. Харків, Україна

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ДОРОЖНЬОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Розвиток дорожнього господарства відіграє ключову роль в економічному зростанні, соціальному розвитку та забезпеченні національної безпеки України. Ефективна дорожня інфраструктура сприяє розвитку торгівлі, туризму, підвищенню мобільності населення та зміцненню територіальної цілісності країни. Однак повномасштабна воєнна агресія російської федерації завдала значної шкоди дорожній інфраструктурі України. Руйнування доріг та мостів ускладнює логістику військових та гуманітарних вантажів, евакуацію населення та постачання товарів першої необхідності. Війна суттєво вплинула на всі сфери життя, в тому числі і на розвиток дорожнього господарства, створивши нові виклики та потребу в адаптації системи управління. В цих умовах питання відновлення та розвитку дорожнього господарства набуває особливої актуальності. Необхідно оперативно реагувати на зміни ситуації, забезпечувати ефективне використання ресурсів, а також

враховувати перспективи післявоєнної відбудови країни. Тому важливим аспектом є дослідження нормативно-правового забезпечення публічного управління розвитком дорожнього господарства та розробка пропозицій щодо його вдосконалення.

Нормативно-правова база, що регулює розвиток дорожнього господарства України, є досить розгалуженою, але водночас має певні недоліки та прогалини, особливо в контексті сучасних викликів, спричинених воєнною агресією. Серед ключових законодавчих актів у цій сфері можна виділити Закон України «Про автомобільні дороги» [1], який визначає загальні принципи управління дорожнім господарством, планування, будівництво, утримання та ремонт доріг. Важливу роль відіграє також Закон України «Про транспорт» [5], який встановлює правові засади функціонування транспортної системи України, включаючи дорожнє господарство. В умовах воєнного стану особливого значення набувають Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» [2] та Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [4], які надають уряду широкі повноваження, в тому числі щодо управління розвитком дорожнього господарства. Не менш важливою є Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України» [4], яка визначає Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України як ключовий орган, відповідальний за відновлення дорожньої інфраструктури. Окрім зазначених законів, діє низка підзаконних нормативно-правових актів, спрямованих на регулювання окремих аспектів розвитку дорожнього господарства.

Проте, аналіз законодавства виявляє і певні проблемні аспекти. Зокрема, деякі нормативні акти не

повністю відповідають викликам воєнного часу, наприклад, щодо пріоритетності відновлення доріг та залучення міжнародної допомоги. Спостерігаються також прогалини та колізії в законодавстві, які ускладнюють процес управління та прийняття рішень, зокрема, через нечіткий розподіл повноважень між органами влади. Крім того, механізми координації та контролю за використанням ресурсів не завжди є достатньо ефективними.

Важливо зазначити, що в контексті євроінтеграційних процесів України, особливої актуальності набуває питання гармонізації вітчизняного законодавства у сфері дорожнього господарства з європейськими стандартами та нормами. Це стосується як технічних регламентів та норм безпеки, так і питань управління та фінансування дорожньої інфраструктури. Врахування європейського досвіду та імплементація кращих практик сприятиме підвищенню ефективності та конкурентоспроможності дорожнього господарства України.

Для ефективного управління розвитком дорожнього господарства України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення, необхідно зосередитись на вдосконаленні нормативно-правової бази, яка б враховувала сучасні реалії та потреби. Першочергово, важливо адаптувати законодавство до викликів воєнного часу. Це передбачає внесення змін до існуючих законів та розробку нових нормативних актів, що регулюють питання планування, фінансування та реалізації проектів з відновлення та розвитку дорожньої інфраструктури в умовах надзвичайних ситуацій. Зокрема, необхідно чітко визначити повноваження та відповідальність органів влади різних рівнів, а також механізми їх взаємодії в умовах

воєнного стану. Важливо також запровадити чіткі критерії для визначення пріоритетності відновлення доріг, враховуючи їх стратегічне значення, соціально-економічну важливість та ступінь пошкодження.

Окрему увагу слід приділити вдосконаленню механізмів координації та контролю. Створення єдиного координаційного центру з широкими повноваженнями дозволить забезпечити ефективну взаємодію між різними органами влади, військовими адміністраціями та іншими зацікавленими сторонами. Для підвищення прозорості та ефективності використання ресурсів необхідно впровадити сучасні інформаційні системи управління дорожніми активами та забезпечити громадський контроль за їх використанням. Важливим напрямом є залучення міжнародної допомоги для фінансування відбудови та модернізації дорожньої інфраструктури. Це передбачає активну співпрацю з міжнародними організаціями, такими як Світовий банк, Європейський інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, а також урядами країн-партнерів. Необхідно розробити чіткі механізми та процедури залучення та використання міжнародної допомоги, забезпечуючи її цільове та ефективне використання.

Впровадження інноваційних технологій є ключовим фактором підвищення ефективності управління розвитком дорожнього господарства. Це включає в себе використання сучасних методів проектування та будівництва доріг, впровадження інтелектуальних транспортних систем, систем моніторингу стану доріг та інших інноваційних рішень. Застосування цих технологій дозволить підвищити якість та безпеку доріг, оптимізувати транспортні потоки та зменшити негативний вплив на навколишнє середовище. Не менш важливим є забезпечення сталого розвитку

дорожнього господарства. Це передбачає врахування екологічних, соціальних та економічних аспектів при плануванні та реалізації проектів з розвитку дорожньої інфраструктури. Зокрема, необхідно використовувати екологічно чисті технології будівництва та утримання доріг, забезпечувати доступність транспорту для всіх верств населення, а також ефективно використовувати ресурси.

Важливим аспектом вдосконалення управління розвитком дорожнього господарства є посилення громадського контролю. Це передбачає створення ефективних механізмів участі громадськості в процесах прийняття рішень, контролю за використанням коштів та моніторингу якості виконання дорожніх робіт. Зокрема, доцільно розробити інструменти громадського обговорення планів розвитку дорожньої інфраструктури, забезпечити доступ громадськості до інформації про використання бюджетних коштів, а також створити платформи для збору та аналізу звітів громадян про стан доріг. Залучення громадськості до управління розвитком дорожнього господарства сприятиме підвищенню прозорості та підзвітності в цій сфері.

Вдосконалення нормативно-правового забезпечення публічного управління розвитком дорожнього господарства є складним та багатограним процесом, який потребує комплексного підходу та врахування різноманітних факторів. Проте, реалізація зазначених напрямів дозволить створити ефективну та адаптивну систему управління, здатну забезпечити сталий розвиток дорожнього господарства України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. Подальші наукові розробки в цій сфері повинні бути спрямовані на дослідження кращих світових практик управління дорожнім господарством в умовах воєнних дій та

післявоєнного відновлення, а також на розробку інноваційних технологій для підвищення якості та безпеки доріг.

Перелік використаних джерел:

1. Про автомобільні дороги : Закон України від 08.09.2005 р. № 2862-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-15#Text> (дата звернення: 04.07.2024).
2. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text..>
3. Про затвердження Положення про Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України : Постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 р. № 439. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/439-2014-%D0%BF#Text>.
4. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
5. Про транспорт : Закон України від 10.11.1994 р. № 232/94- ВР Дата оновлення : 04.07.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/232/94-%D0%B2%D1%80#Text>

Тіхонова Оксана, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Правові основи діяльності публічних службовців відіграють важливу роль у забезпеченні функціонування системи державного управління. Згідно із Законом України «Про державну службу», державні службовці зобов'язані діяти на основі принципів законності, професіоналізму, прозорості та підзвітності[1].

Це дозволяє забезпечити належне виконання обов'язків службовцями, а також забезпечити ефективність державного управління. Державна служба визначається як діяльність на основі законодавства, спрямована на виконання завдань і функцій держави. Особливу увагу в правовому регулюванні приділяють розподілу повноважень між органами влади та забезпеченню належного виконання службових обов'язків державними службовцями. Цей процес охоплює чітке визначення ролей, що виконують публічні службовці, а також інструментів контролю та звітності [2].

Основним завданням правового регулювання є встановлення чітких правил, які регулюють роботу

службовців, забезпечують ефективність, контроль та відповідальність у їх діяльності. Це дозволяє уникнути порушень і сприяє зміцненню довіри громадян до державного управління. Зміцнення довіри громадян до органів влади є важливою складовою стабільності державної системи. В умовах глобалізації та технологічних змін роль державних службовців стає все більш складною, що вимагає від них високого рівня кваліфікації та моральної стійкості. В цьому контексті особливо важливим є дотримання міжнародних стандартів публічної служби, таких як принципи прозорості й етичної поведінки. Прозорість передбачає відкритість в усіх аспектах державної діяльності: від планування до реалізації політик. Законодавство України сприяє цьому через створення ефективних механізмів публічного контролю та доступу до інформації, що дозволяє громадянам брати участь у процесах прийняття рішень та надавати зворотний зв'язок щодо діяльності органів влади [3].

У Конституції України закріплені загальні принципи діяльності публічних службовців, серед яких виділяється дотримання прав і свобод громадян, забезпечення рівного доступу до державної служби та дотримання норм етики. Принцип рівності є важливим, оскільки забезпечує рівні можливості для всіх громадян незалежно від соціального статусу, політичних переконань чи інших факторів. Це, в свою чергу, допомагає створювати більш демократичне та справедливе суспільство [1]. Особливу роль відіграють етичні аспекти діяльності державних службовців.

Кодекс етики передбачає дотримання стандартів чесності, об'єктивності та політичної нейтральності, що сприяє зміцненню довіри до органів влади. Кодекс етики, затверджений для державних службовців, є важливим інструментом підтримки високих моральних стандартів на всіх етапах виконання державної служби. Окрім того, дотримання етичних норм є запорукою створення позитивного іміджу державної служби. Цей кодекс дає чіткі рекомендації щодо поведінки в складних ситуаціях, щоб уникнути конфліктів інтересів та підвищити якість публічної адміністрації [4]. Інноваційні технології сьогодні є важливим інструментом для модернізації роботи публічних службовців. Запровадження електронних послуг значно скорочує час обробки запитів громадян, підвищує прозорість та знижує рівень бюрократизації. Це сприяє покращенню взаємодії між громадянами та державними органами. Електронізація публічної служби, в свою чергу, дозволяє зменшити людський фактор у процесах прийняття рішень і знизити ризик виникнення корупційних схем, що вкрай важливо для розвитку державної служби в Україні та в усьому світі [5]. Антикорупційна політика є ще одним важливим аспектом діяльності державної служби. Законодавство України встановлює чіткі механізми для боротьби з корупцією, зокрема через контроль за доходами та витратами службовців, а також через дисциплінарні процедури. Це передбачає обов'язкове декларування доходів державних службовців, а також перевірку законності цих доходів. Одним із найважливіших

інструментів у боротьбі з корупцією є створення антикорупційних органів, які займаються моніторингом та аудитом державних фінансів і діяльності службовців [6].

Державні службовці зобов'язані регулярно підвищувати кваліфікацію, щоб відповідати сучасним вимогам. Освітні програми включають теоретичні та практичні знання, що дозволяє службовцям ефективно реагувати на виклики сучасності. Ключовими напрямками навчання є розвиток лідерських якостей, підвищення рівня професійної підготовки та знайомство з останніми тенденціями у галузі публічного управління. Це дозволяє забезпечити адаптацію державної служби до змінюваних умов, а також ефективніше реалізувати державну політику [4].

Правова основа діяльності державної служби також охоплює механізми відповідальності. Недотримання службових обов'язків може призводити до дисциплінарних санкцій, звільнення чи навіть кримінальної відповідальності, залежно від характеру порушення. Водночас механізми оскарження рішень і дій державних службовців також є важливими для забезпечення правової захищеності. Це дозволяє забезпечити баланс між правами службовців та їх обов'язками перед державою та громадянами [2]. Система правових основ діяльності публічних службовців охоплює не лише їх обов'язки, але й права. Наприклад, державні службовці мають право на належні умови праці, захист своїх трудових

прав та отримання соціальних гарантій. Це визначено як у Конституції України, так і в спеціалізованих законодавчих актах, таких як Закон України «Про державну службу». Завдяки цьому забезпечується соціальна стабільність і захист прав працівників державної служби[1]. Прозорість і підзвітність — це важливі засади діяльності публічних службовців. Завдяки розвитку сучасних інформаційних технологій створюються механізми для забезпечення публічного доступу до інформації про діяльність державних органів та службовців. Це включає публікацію звітів, статистики та електронних декларацій. Публічна доступність інформації щодо діяльності органів державної влади допомагає громадянам контролювати та оцінювати роботу публічних службовців, що є важливим для підтримки демократичних процесів і підвищення довіри до органів влади [5].

Інше важливе питання — це адаптація української державної служби до європейських стандартів. Реформа державного управління включає підвищення професійності службовців, імплементацію міжнародного досвіду та створення умов для запобігання дискримінації в доступі до державної служби. Це забезпечує відповідність українських органів влади стандартам ЄС і сприяє інтеграції України в європейське співтовариство. Важливим кроком є також боротьба з бюрократією, що дозволяє створити більш гнучку та адаптовану до потреб громадян систему управління[6].

Законодавство також передбачає механізми захисту службовців від неправомірних дій. Наприклад, працівники публічної служби мають право звертатися до суду у разі порушення їхніх прав або незаконного звільнення. Це гарантує їхню правову безпеку та сприяє формуванню незалежного інституту державної служби. Така система забезпечує високий рівень правової захищеності для службовців і дозволяє їм ефективно виконувати свої обов'язки, не побоюючись незаконного втручання в їхню діяльність з боку інших органів або осіб. Більш того, наявність чітко визначених механізмів для захисту прав службовців є важливим елементом стабільності і забезпечення справедливості в публічній службі [3]. Ефективне функціонування державної служби неможливе без чіткого розподілу повноважень і обов'язків. Регулювання цього питання здійснюється через систему нормативно-правових актів, які визначають конкретні функції кожного органу влади та їхніх працівників. Ці акти створюють необхідні умови для належної взаємодії між різними структурами державної влади, забезпечуючи ефективне та збалансоване управління державними ресурсами. Крім того, чітке розмежування повноважень дає змогу запобігти дублюванню функцій і зловживанням, що є важливим для оптимізації роботи органів державної влади [2].

Забезпечення дисципліни та відповідальності є важливим елементом роботи державних службовців. Регулярні перевірки, аналіз результативності та

контроль за дотриманням законодавства дозволяють мінімізувати ризики зловживань у державному апараті. Відповідальність публічних службовців за їхні дії передбачає як юридичні, так і етичні наслідки, що сприяє формуванню правосвідомості та високої професійної культури серед державних службовців. Важливим інструментом для забезпечення дисципліни є система оцінки результатів діяльності, яка дозволяє виявляти недоліки в роботі і вживати відповідних заходів для їх усунення [4].

Також важливим аспектом є роль державних службовців у забезпеченні соціальної справедливості та рівного доступу до державних послуг. Право на рівний доступ до державної служби є гарантованим принципом, що сприяє формуванню інклюзивного суспільства. Зокрема, важливо, щоб при відборі кандидатів на державні посади враховувалися не тільки їх професійні якості, але й морально-етичні стандарти. Це дозволяє обирати найбільш кваліфікованих та відповідальних осіб для виконання функцій публічної служби, що, в свою чергу, сприяє ефективному виконанню державних завдань [1]. Система публічної служби має адаптуватися до нових реалій, що включає глобалізацію, розвиток новітніх технологій та зміни в економічній та політичній ситуації. Модернізація публічної служби, яка включає цифровізацію, автоматизацію та впровадження нових технологій управління, є необхідним кроком до покращення якості надання державних послуг. Це дозволяє не тільки підвищити ефективність

адміністративних процесів, але й забезпечити більшу прозорість та доступність державної служби для громадян. Врахування сучасних викликів вимагає від державних службовців постійного вдосконалення своїх професійних знань і навичок, а також відкритості до інновацій і змін [5].

Завдяки комплексному підходу до правового регулювання, удосконаленню етичних норм та впровадженню сучасних технологій можна забезпечити більш ефективну, прозору та підзвітну діяльність державних органів, що в кінцевому підсумку позитивно впливає на функціонування держави та покращує взаємодію між громадянами та органами влади. У свою чергу, це сприяє підвищенню якості державних послуг, зменшенню рівня корупції та забезпеченню більш справедливого розподілу ресурсів.

Висновок: правові основи діяльності публічних службовців повинні сприяти забезпеченню не тільки законності, а й високого рівня етичної та професійної культури. Вони мають створювати умови для розвитку публічної служби, відповідно до європейських стандартів, та забезпечувати ефективність, підзвітність і відповідальність у процесі управління державними справами. Це дозволяє зміцнити довіру громадян до органів державної влади та сприяти соціально-економічному розвитку країни. Важливо, щоб публічні службовці, діючи в рамках законодавства та етичних стандартів, створювали

позитивний імідж державної служби і сприяли досягненню стратегічних цілей держави [6].

Перелік використаних джерел:

1. Закон України «Про державну службу», № 889-VIII від 10 грудня 2015 року.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

2. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 року.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

3. Закон України «Про доступ до публічної інформації», № 2939-VI від 13 січня 2011 року. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>

4. Кодекс етики публічного службовця України, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2016 року. URL:

<https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-kodeksu-etiki-publichnogo-sluzhbovcya>

5. Антикорупційна стратегія в Україні, затверджена указом Президента України.

URL:

<https://www.president.gov.ua/documents/1222018-25347>

6. Реформа державного управління в Україні: підходи та перспективи, А.І.

Коваль. URL: https://www.researchgate.net/publication/322105721_Reforma_derzhavnogo_upravlinnya_v_Ukraini_pidkhody_ta_perspektivi

Інформаційні технології у публічному управлінні

Information technologies in public administration

Карпущенко Михайло, здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Капленко Г.В.,
д-р екон. наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ В УКРАЇНІ ТА ЗАГАЛЬНА ПРОБЛЕМАТИКА ШІ

Неможливо уявити сучасну діяльність людини, зокрема у сфері публічного управління та адміністрування, без використання штучного інтелекту. Сучасні технології дедалі більше інтегруються в управлінську сферу, забезпечуючи її цифрову трансформацію. Цифровізація процесів є актуальним і необхідним етапом розвитку, особливо в умовах значного навантаження на органи місцевого самоврядування, державної влади та їхні структурні підрозділи, що зростає в умовах воєнного стану.

Одним із перспективних напрямів використання штучного інтелекту в публічному управлінні є його застосування у сфері комунікацій органів місцевого самоврядування. Наприклад, штучний інтелект може використовуватися для автоматизованого створення прес-релізів, обробки документів, а також формування відповідей на типові запити за допомогою наявних даних. Це дозволяє оперативно надавати інформацію, наприклад, щодо витрат за окремими статтями бюджету. В Україні вже є кейс використання моделі штучного інтелекту у представництві органу влади з певних питань – у травні

2024 року Міністерство закордонних справ призначило цифрову особу з консульських питань – Вікторію Ші. За словами тодішнього міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби : «Використання згенерованої штучним інтелектом цифрової особи для консульського коментування — це насамперед економія часу та ресурсів МЗС. Реальні дипломати зможуть бути більш ефективними та фокусуватися на інших завданнях з надання допомоги громадянам». Окремо міністр наголосив, що використання ШІ – це вимога воєнного часу, і багато процесів в діяльності, зокрема, його міністерства мають бути пришвидшеними задля досягнення необхідних результатів [2].

Крім того, штучний інтелект може ефективно функціонувати на гарячих телефонних лініях як автовідповідач для поширених запитань або для реєстрації звернень громадян у телефонному режимі. Водночас використання чат-ботів у соціальних мережах дозволяє зменшити необхідність залучення значної кількості спеціалістів для обробки великого потоку однотипних звернень. Це, своєю чергою, дає змогу фахівцям зосередитися на вирішенні складних та індивідуальних проблем, що потребують детального аналізу та комплексного підходу.

Важливим аспектом впровадження штучного інтелекту в публічне управління є забезпечення безпеки обробки та обміну інформацією із його використанням, а також створення відповідного законодавчого підґрунтя для регулювання таких процесів. У цьому контексті доцільно звернути увагу на досвід Сінгапуру — держави, яка є одним із лідерів у впровадженні сучасних технологій у різні сфери суспільного життя. У Сінгапурі, окрім спеціального законодавства, яке регулює використання штучного

інтелекту, функціонує низка профільних регуляторних органів, що забезпечують дотримання встановлених норм. Зокрема, урядом Сінгапуру було ініційовано створення Кодексу етики щодо використання штучного інтелекту та автоматизованих систем (Ethics in AI and Automated Systems Code of Practice). Цей документ визначає етичні стандарти та надає рекомендації щодо впровадження штучного інтелекту та автоматизованих систем. Кодекс базується на шести фундаментальних принципах: відповідальність, прозорість, повага до приватності та безпеки, рівність і справедливість, індивідуальний контроль, а також інновації та стійкість [1, 3].

Ключовим законодавчим актом, що регулює використання штучного інтелекту в Сінгапурі, є Закон про захист персональних даних (Personal Data Protection Act). Цей нормативний документ визначає правила збору, використання та розкриття персональних даних, а також встановлює стандарти для організацій, що займаються обробкою таких даних. Основною метою закону є забезпечення приватності та конфіденційності особистої інформації громадян [3].

Застосування подібних регуляторних підходів може слугувати важливим орієнтиром для інших держав, зокрема України, у формуванні правової бази для впровадження штучного інтелекту в управлінські процеси. При цьому необхідно забезпечити етичність та безпеку використання таких технологій. Суттєвим аспектом безпеки є забезпечення захисту персональних даних користувачів. Особливо критичним є запобігання можливості несанкціонованого доступу до державних та національних реєстрів через злам цифрових сервісів, що може призвести до серйозних наслідків, включаючи

несанкціоноване використання інформації у злочинних цілях.

Однією з потенційних загроз є використання цифровізованих сервісів у виборчому процесі, зокрема ризик створення віртуальних осіб та пов'язаних із цим явищем «викрадення особистості». У міжнародному праві цей термін активно використовується, зокрема у США та країнах ЄС, де він має чітке законодавче регулювання. Натомість в Україні така термінологія поки що не закріплена у законодавстві, що створює прогалини у правовій відповідальності за подібні злочини. З огляду на це, використання штучного інтелекту в Україні потребує чіткого законодавчого регулювання, особливо у сфері публічного та державного управління. Особливу увагу слід приділити захисту прав людини, забезпеченню непорушності особистих даних та встановленню правил обміну і використання інформації. Водночас важливо передбачити правову відповідальність за підробку службової та публічної інформації, якщо така інформація була створена із застосуванням штучного інтелекту. Це особливо актуально у випадках, коли подібні дії призводять до значних збитків або шкоди. Таким чином, створення чіткої законодавчої бази є нагальною потребою для забезпечення етичного та безпечного використання штучного інтелекту в Україні.

У підсумку, інтеграція штучного інтелекту в процеси публічного управління є важливим кроком до оптимізації адміністративних процесів, скорочення бюрократичного навантаження та підвищення ефективності взаємодії органів влади із суспільством. В умовах сучасних викликів, зокрема зростання навантаження на державні установи та органи місцевого самоврядування, а також необхідності адаптації до викликів цифрової епохи, штучний інтелект

відкриває нові можливості для вдосконалення управлінських функцій. Інтеграція ШІ має потенціал не лише для підвищення ефективності функціонування державного апарату, а й для зміцнення взаємодії між державою та суспільством. Водночас її реалізація потребує комплексного підходу, який поєднує технологічні інновації, правове регулювання та етичні стандарти. Проте, варто звертати прискіпливу увагу до розробки відповідного правового та етичного регулювання. Зокрема, необхідно забезпечити захист персональних даних користувачів цифрових сервісів, розв'язання питань безпеки інформації та попередження потенційних зловживань, таких як «викрадення особистості» або маніпуляції з використанням цифрових платформ.

Перелік використаних джерел:

1. Асірян С. Законодавча практика Сінгапуру щодо використання штучного інтелекту. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.03.57> (дата звернення: 13.11.2024).
2. МЗС України призначило цифрову особу для інформування щодо консульських питань. *Міністерство закордонних справ України*. URL: <https://mfa.gov.ua/news/mzs-ukrayini-priznachilo-cifrovu-osobu-dlya-informuvannya-shchodo-konsulskih-pitan> (дата звернення: 13.11.2024).
3. ARTIFICIAL INTELLIGENCE GOVERNANCE FRAMEWORK MODEL SECOND EDITION. *Personal Data Protection Commission*. URL: <https://www.pdpc.gov.sg/-/media/files/pdpc/pdf-files/resource-for-organisation/ai/sgmodelaigovframework2.pdf> (date of access: 13.11.2024).

4. Legal Issues of Artificial Intelligence. *Singapore Academy of Law*. 2020.
URL: <https://journalsonline.academypublishing.org.sg/Journals/Singapore-Academy-of-Law-Journal-Special-Issue/e-Articles/ctl/eFirstArticleDetails/mid/1198/artId/1605> (date of access: 13.11.2024).

Лойко Ростислав, здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Возняк Г.В.,
д-р екон. наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

РОЛЬ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ПІДВИЩЕННІ ПРОЗОРОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Сучасна війна – це не лише збройний конфлікт, а й боротьба за інформаційну перевагу. Цифрові технології стали невід'ємною частиною життя суспільства, і їхня роль у сфері публічного управління особливо зросла в умовах війни та післявоєнного відновлення. В цій роботі досліджую проблеми аналізу того, як цифрові інструменти можуть підвищити прозорість та ефективність публічного управління в таких складних умовах.

Цифрові інструменти надають безліч можливостей для підвищення прозорості публічного управління. Вони дозволяють: оприлюднювати великі обсяги даних: Відкриті

дані про бюджетні витрати, державні закупівлі, кадровий склад органів влади тощо сприяють підвищенню довіри громадян до влади. В Україні активно розвивається платформа «Єдиний веб-портал використання публічних коштів», яка надає громадськості доступ до інформації про використання бюджетних коштів; забезпечувати онлайн-участь громадян у прийнятті рішень: Платформи електронного урядування дозволяють громадянам брати участь у громадських обговореннях, подавати петиції та звернення. Наприклад, платформа «Дія» в Україні стала одним із лідерів у сфері електронного урядування, надаючи широкий спектр послуг онлайн; моніторити виконання державних програм та проектів: Цифрові інструменти дозволяють відстежувати хід виконання державних програм та проектів у реальному часі, що підвищує відповідальність органів влади [1].

В Україні цифрові інструменти відіграли ключову роль у підтримці функціонування державного управління під час війни. Наприклад, платформа Дія забезпечила безперервний доступ до державних послуг навіть у зоні бойових дій. Електронні сервіси дозволили громадянам швидко отримувати допомогу, сертифікати чи оформлювати статус ВПО.

Платформа Дія включає функцію електронних петицій, яка дозволяє громадянам впливати на прийняття рішень. Ще один приклад – ініціатива Open Budget, яка дає можливість відстежувати витрати державних та місцевих бюджетів у реальному часі, сприяючи прозорості й зниженню корупційних ризиків [2].

В Україні система ProZorro є зразком прозорості у сфері публічних закупівель [3]. Наприклад, завдяки ProZorro вдалося зекономити мільярди гривень, які були використані для гуманітарних цілей. Аналогічні системи

впроваджені в інших країнах, таких як Естонія, де цифрові платформи мінімізують людський фактор у закупівлях.

Платформа Єдина екосистема управління кризовими ситуаціями, створена в Україні, дозволяє державним органам координувати дії під час війни, зокрема евакуацію, розподіл гуманітарної допомоги та роботу пунктів незламності. У Канаді аналогічні платформи використовуються для управління природними катастрофами, наприклад, пожежами чи повеннями.

Естонія стала світовим лідером у цифровізації державного управління. Наприклад, система X-Road дозволяє обмінюватися даними між державними установами, мінімізуючи потребу в паперових документах. Україна, впроваджуючи аналогічну систему, використовує цей досвід для створення єдиних баз даних, зокрема для соціальних виплат.

В Україні в рамках ініціативи "Розумні міста" Київ запустив Kyiv Smart City, що включає електронний квиток, моніторинг якості повітря та управління транспортними потоками. Ці інструменти підвищують якість життя мешканців і сприяють екологічній сталості. Аналогічні практики застосовуються в містах ЄС, таких як Барселона чи Гельсінкі [4].

Війна в Україні пришвидшила цифровізацію. Наприклад, запроваджені еПідтримка та еДопомога дозволяють оперативно надавати фінансову підтримку населенню. У післявоєнний період ці платформи можуть бути адаптовані для управління проектами реконструкції інфраструктури.

Виклики цифровізації: в Україні, попри успіх Дія, залишається проблема нерівного доступу до Інтернету в сільській місцевості та зоні бойових дій; у сфері кібербезпеки успішно працює команда CERT-UA, яка

протидіє кібератакам, проте загроза залишається високою; освітні ініціативи, такі як Цифрова грамотність для держслужбовців, лише частково розв'язують проблему недостатніх навичок роботи з цифровими інструментами.

Пропозиції щодо вдосконалення цифрових інструментів: підвищення кіберзахисту: створення спеціалізованих підрозділів для моніторингу та запобігання атакам на державні ресурси; освіта і цифрова грамотність: розширення курсів на базі Дія. Цифрова освіта, які націлені на державних службовців і місцеве самоврядування; розширення доступу: інвестиції в розвиток інфраструктури Інтернету в сільській місцевості та громадах, що постраждали від війни.

Цифровізація публічного управління є ключовим чинником модернізації державних процесів, підвищення ефективності управління та забезпечення прозорості й підзвітності в Україні. Реалізація таких проектів, як Дія, ProZorro та ініціативи "Розумні міста", показує, що сучасні цифрові інструменти можуть не лише вирішувати нагальні проблеми, спричинені війною, а й сприяти побудові довгострокових сталих практик.

Однак, перед Україною стоять значні виклики, зокрема у сфері кібербезпеки, цифрової грамотності населення та забезпечення доступу до цифрових сервісів у всіх регіонах. Досвід країн ЄС, таких як Естонія, та провідних світових держав, як-от США і Канада, може стати прикладом для вдосконалення українських практик.

Інтеграція цифрових технологій у післявоєнний період матиме вирішальне значення для відновлення інфраструктури, підтримки економіки та підвищення якості життя громадян. Успіх цих процесів залежить від комплексного підходу: модернізації нормативно-правового

забезпечення, залучення громадськості та міжнародного співробітництва.

Таким чином, цифрова трансформація не лише прискорює адаптацію управлінських процесів до сучасних викликів, а й стає інструментом стратегічного розвитку, який забезпечує сталу перспективу для України в контексті євроінтеграції та глобальних процесів модернізації.

Перелік використаних джерел:

1. Єдиний портал державних послуг Дія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://diia.gov.ua/>
2. Open Budget – Державний веб-портал бюджету для громадян [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/>
3. Електронна система публічних закупівель Prozorro [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://prozorro.gov.ua/uk>
4. Міська ініціатива Kyiv Smart City [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://smartcitykyiv.com/>

Строцький Богдан, здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Науковий керівник: Возняк Г.В.,
д-р екон. наук, ст. наук. спів.
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ЦИФРОВІЗАЦІЯ

Цифровізація публічного управління є однією з ключових тенденцій у сучасному світі, що визначає конкурентоспроможність держав у глобалізованому середовищі. Інтеграція інформаційних технологій у публічне управління дає змогу оптимізувати державні процеси, підвищити прозорість, зміцнити довіру громадян до інституцій влади та забезпечити інклюзивний доступ до послуг. У період економічних і політичних криз цифрові інструменти стають критично важливими для збереження функціональності держави, зокрема у таких сферах, як охорона здоров'я, освіта, судочинство та взаємодія з громадянським суспільством.

В Україні цифровізація посіла центральне місце в урядових реформах, ставши не лише шляхом до модернізації, але й інструментом для зміцнення демократії та підвищення ефективності управління. Ініціативи, зокрема запуск мобільного застосунку та порталу «Дія», а також розвиток електронного урядування, є прикладами трансформацій, які стали можливими завдяки інноваційним підходам та підтримці міжнародних партнерів. У цьому контексті дослідження ролі

інформаційних технологій у публічному управлінні є актуальним і має значний науково-практичний інтерес.

У сучасному публічному управлінні активно впроваджуються технології штучного інтелекту (ШІ), великих даних (Big Data) та блокчейн. ШІ використовується для аналізу великих обсягів інформації та автоматизації прийняття рішень. Наприклад, алгоритми на основі машинного навчання допомагають прогнозувати економічні показники або ідентифікувати ризики у сфері охорони здоров'я. Система обробки великих даних використовується для оптимізації державних витрат та розробки стратегічних рішень. Блокчейн-технології, у свою чергу, стають основою для прозорих і незмінних реєстрів, таких як земельні кадастри чи реєстрація прав власності.[1]

Інформаційні технології дозволяють державним інституціям автоматизувати рутинні процеси, що знижує навантаження на персонал і скорочує витрати. Наприклад, у сфері адміністративних послуг використання електронних черг і онлайн-заявок мінімізує час очікування для громадян. Згідно з даними уряду України, лише через платформу «Дія» у 2023 році було оброблено понад 30 мільйонів звернень громадян до державних органів, що значно перевищує показники попередніх років. Інноваційний підхід до цифрової ідентифікації впроваджено через мобільний додаток «Дія». Завдяки цьому громадяни мають доступ до електронного паспорта, водійського посвідчення, податкового номера тощо. Цей крок знижує залежність від паперових документів і спрощує процеси взаємодії з державними установами.[3]

Прозорість є однією з основних переваг цифровізації. Інформаційні технології дозволяють забезпечити відкритий доступ до даних про державні фінанси, закупівлі, регуляторні акти тощо. Наприклад, система Prozorro, що

використовується для публічних закупівель, дозволила заощадити мільярди гривень бюджету, завдяки підвищенню конкуренції серед постачальників та мінімізації ризиків корупції. Відкриті дані є фундаментом для підвищення прозорості уряду. В Україні платформа data.gov.ua забезпечує доступ до тисяч наборів даних, які використовуються для аналітики, розробки інноваційних сервісів та підвищення громадського контролю. Наприклад, аналіз даних про бюджетні витрати дозволяє журналістам та громадським активістам виявляти потенційні випадки корупції. [2]

У сфері охорони здоров'я електронна система eHealth дозволила лікарям і пацієнтам отримати доступ до медичних послуг через цифрові платформи. Це включає електронні рецепти, записи до лікарів та облік медичних даних. Під час пандемії COVID-19 такі рішення стали вирішальними для ефективного реагування на кризу. Наприклад, впровадження електронних COVID-сертифікатів через платформу «Дія» дозволило громадянам легко підтверджувати свій вакцинальний статус під час подорожей або відвідування громадських місць.

Цифровізація сприяє також інтеграції бізнесу у державні процеси. Онлайн-платформи для реєстрації підприємств і податкової звітності скоротили адміністративний тягар на бізнес. Такі сервіси, як «е-Підприємець», дозволяють реєструвати бізнес менш ніж за 30 хвилин, що є одним із найшвидших показників у світі. Водночас цифровізація супроводжується певними викликами. Одна з ключових проблем — це нерівний доступ до цифрових технологій серед різних груп населення. У сільській місцевості доступ до високошвидкісного інтернету часто є обмеженим, що

створює цифровий розрив між містами та селами. Для подолання цієї проблеми в Україні реалізується програма «Інтернет-субвенція», спрямована на забезпечення доступу до мережі в усіх регіонах країни. [3]

Кібербезпека є ще одним викликом у процесі цифровізації. У 2023 році Україна зазнала понад 4000 серйозних кібератак, що підтверджує важливість інвестування в безпеку Кібератаки на державні установи вимагають постійного удосконалення систем захисту. Для підвищення рівня захищеності було створено спеціалізовані відомства, такі як Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації, а також розроблено нормативну базу для боротьби з кіберзлочинністю. [4]

Цифровізація публічного управління відкриває нові можливості для підвищення ефективності та прозорості державного апарату. В Україні вона стала не лише важливим кроком до інтеграції в європейське цифрове середовище, але й ефективним інструментом для модернізації суспільних процесів у складних умовах війни та економічної нестабільності. Однак для подальшого розвитку необхідно приділяти увагу подоланню цифрового розриву, підвищенню рівня кіберзахисту та удосконаленню законодавства у сфері цифрових послуг.

Розширення доступу до цифрових послуг, зміцнення співпраці з міжнародними партнерами та впровадження інноваційних технологій, таких як штучний інтелект та блокчейн, є перспективними напрямками для покращення публічного управління. У результаті такі трансформації сприятимуть не лише економічному зростанню, але й підвищенню якості життя громадян.

Перелік використаних джерел:

1. Сиротін В. Д. СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ [Електронний ресурс] — Режим доступу : <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-8-02-05>
2. Бабічев А.В., Котковський В.Р., Чередниченко Т.О. ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЇ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: СУЧАСНІ ТРЕНДИ, ВПЛИВ НА ЯКІСТЬ ДЕРЖАВНИХ ПОСЛУГ [Електронний ресурс] — Режим доступу : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-82>
3. Результати цифрової трансформації в регіонах України за 2023 рік [Електронний ресурс] — Режим доступу <https://www.kmu.gov.ua/news/rezultaty-tsyfrovoi-transformatsii-v-rehionakh-ukrainy-za-2023-rik>
4. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України [Електронний ресурс] — Режим доступу <https://cip.gov.ua/ua/statics/zakhist-informaciyi>

Когуч Ілона, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 071 Облік і оподаткування,
Науковий керівник: Приймак С.В.,
канд. екон. наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ

Цифрова трансформація публічного управління є важливим етапом розвитку сучасних держав, спрямованим на підвищення ефективності, прозорості та доступності управлінських процесів. Вона охоплює застосування новітніх інформаційних технологій для оптимізації роботи державних установ, автоматизації послуг і покращення взаємодії між громадянами, бізнесом і урядом.

Сучасний світ все більше переходить до цифрової економіки та інформаційного суспільства, де саме цифрові технології відіграють ключову роль у всіх сферах життя. Публічне управління зазнає змін, оскільки є фундаментом розвитку держави та гарантією її інноваційної стабільності.

Для нашої держави цифрова трансформація цієї сфери набуває особливого значення, оскільки сприяє стимулюванню інноваційної діяльності вітчизняних підприємств і підвищенню їх конкурентоспроможності на міжнародній арені. Попри значні переваги, цифровізація стикається з численними викликами, які потребують комплексного підходу для їх подолання [1].

Цифрова трансформація публічного управління – це процес впровадження сучасних технологій у роботу державних органів для підвищення ефективності,

прозорості та доступності державних послуг. Вона передбачає використання електронних систем для автоматизації процесів, покращення управління даними та залучення громадян до прийняття рішень. Однак цей процес супроводжується викликами, такими як недостатнє фінансування, технічна застарілість, кіберзагрози та опір змінам. Водночас цифровізація відкриває перспективи створення більш прозорої, адаптивної та орієнтованої на громадян системи управління, що сприятиме покращенню якості послуг і зміцненню довіри до держави [2].

Тож варто розглянути наступні виклики цифрової трансформації в Україні:

- недостатність цифрової інфраструктури тобто в сільських і віддалених регіонах доступ до інтернету залишається обмеженим, що ускладнює повноцінну інтеграцію електронних послуг особливо під час воєнного стану в країні;
- фінансові обмеження, значна частина бюджетних коштів спрямовується на нагальні потреби, зокрема оборону, що обмежує можливості фінансування цифрових реформ;
- кіберзагрози та захист даних, тобто зростання обсягу електронного документообігу та баз даних громадян підвищує ризик кібератак, що вимагає посилення кібербезпеки;
- низький рівень цифрової грамотності, не всі громадяни та держслужбовці мають достатній рівень знань для ефективного використання цифрових платформ;
- опір змінам та бюрократія, традиційні управлінські структури часто чинять опір нововведенням через звичку до усталених методів роботи;

- правові бар'єри, законодавча база часто не встигає за швидким розвитком цифрових технологій, що створює прогалини у регулюванні.

Перспективи цифрової трансформації в Україні:

- розширення доступу до електронних послуг. Завдяки платформі "Дія" громадяни отримали можливість реєструвати бізнес, подавати документи та отримувати довідки онлайн. Подальший розвиток таких ініціатив спрощуватиме взаємодію з державою;
- підвищення прозорості управління, цифрові інструменти, такі як відкриті дані та електронний документообіг, сприяють зменшенню корупції та підвищенню довіри громадян до державних інституцій;
- створення "розумних міст" (Smart Cities), упровадження технологій для управління транспортом, енергетикою, безпекою та екологією сприятиме покращенню якості життя в містах;
- залучення інвестицій і розвиток бізнесу, сприяння інноваційній діяльності українських компаній через цифрові інструменти дозволить підвищити їхню конкурентоспроможність на світовому ринку;
- європейська інтеграція, цифровізація допомагає Україні відповідати стандартам Європейського Союзу, що є важливим кроком на шляху до інтеграції;
- оптимізація управлінських процесів, автоматизація рутинних завдань у державному секторі дозволяє економити час і ресурси, спрямовуючи їх на вирішення стратегічних питань.

В Україні процес цифрової трансформації активно впроваджується через платформу "Дія", яка дозволяє

отримувати понад 30 державних послуг онлайн. Впровадження цифрових паспортів, реєстрація бізнесу та електронне декларування стали важливими етапами у цифровізації державного управління. Війна в Україні стала стимулом для інтенсивного впровадження цифрових технологій, наприклад, як "єДопомога" та інші цифрові платформи для підтримки громадян і координації гуманітарної допомоги, продемонстрували важливість цифрової трансформації навіть у кризових умовах [3].

Отже, введення воєнного стану через повномасштабне вторгнення РФ суттєво вплинуло на розвиток національних сервісів та інструментів електронного урядування в Україні. В умовах війни було впроваджено певні обмеження для громадян, бізнесу та фізичних осіб-підприємців. Ці обмеження мають тимчасовий характер і пов'язані передусім із забезпеченням безпеки, а після завершення воєнних дій планується їхнє скасування.

Попри складні обставини, процес цифрової трансформації на національному рівні в Україні не зупинився, а, навпаки, набув нового імпульсу. Майже за три роки війни платформа "Дія" стала ще більш інтегрованою у соціальне та економічне життя громадян.

Цифрова трансформація публічного управління в Україні є невід'ємною частиною її розвитку та інтеграції у глобальну економіку. Вона не лише покращує якість державних послуг, але й сприяє побудові відкритого та ефективного управління. Подолання викликів, таких як недостатня інфраструктура, фінансові обмеження та кіберзагрози, є ключовим завданням для забезпечення успішної реалізації цифрових реформ.

Перелік використаних джерел:

1. Електронний науково-практичний журнал. Проблеми сучасних трансформацій, 2024 р. URL: <https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2024-12-02-04>
2. Науковий журнал «Аспекти публічного управління». Цифрова трансформація публічного управління: перспективні напрямки досліджень. URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/1081>
3. Платформа «Дія. Безбар'єрність.». Що таке «єДопомога» і як проєкт може допомогти переселенцям. URL: <https://bf.diiia.gov.ua/articles/shcho-take-proiekt-iedopomoha>

Лаврова Соломія, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок,
Науковий керівник: Капленко Г.В.,
д-р. екон. наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Впровадження електронного урядування є однією із ключових реформ, що активно реалізуються в Україні та багатьох країнах світу. Це процес, який передбачає використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для підвищення ефективності державного управління, забезпечення прозорості діяльності урядових структур і спрощення доступу громадян до державних

послуг. Метою мого дослідження є оцінка рівня розвитку електронного урядування в Україні та його порівняння з іншими країнами за основними показниками, такими як Індекс розвитку електронного урядування (EGDI), Індекс електронної участі (EPI) та Індекс прозорості (TI).

Поняття електронного урядування включає декілька основних компонентів. Перший з них — це електронні послуги (E-services), що передбачають надання державних послуг через Інтернет. Прикладами таких послуг є можливість сплати податків онлайн, реєстрація бізнесу або отримання довідок через електронні портали. Другий компонент — електронна участь (E-participation), що включає залучення громадян до прийняття рішень через онлайн-опитування, електронні петиції та інші інструменти, які дозволяють громадянам висловлювати свої думки та впливати на державні рішення. Третій аспект — це електронна адміністрація (E-administration), яка покращує внутрішні процеси управління завдяки використанню ІКТ, наприклад, через електронний документообіг та автоматизацію робочих процесів.

Світовими лідерами у сфері електронного урядування є Данія, Південна Корея та Естонія. Ці країни демонструють високі показники EGDI та відзначаються розвиненими цифровими послугами [2]. Наприклад, Данія займає перше місце у світі завдяки доступності електронних сервісів та широкому впровадженню цифрових технологій у різних сферах державного управління [2]. Естонія є ще одним прикладом успішного впровадження електронного урядування: країна першою у світі запровадила електронне голосування на виборах та забезпечила громадянам доступ до понад трьох тисяч онлайн-сервісів, що зробило державне управління більш ефективним і прозорим [4].

Україна, у свою чергу, активно розвиває власну систему електронного урядування. За даними ООН, у 2022 році Україна посіла 78 місце серед 193 країн за Індексом розвитку електронного урядування, що свідчить про прогрес у порівнянні з попередніми роками [1]. Дослідження E-Government Development Index за 2024 рік показало, що за рейтингом Online services Index Україна піднялась зі 102 місця, який вона займала у 2018 році, на 5 місце за рівнем розвитку цифрових державних послуг. [3] Особливо помітним є зростання використання онлайн-послуг через державний портал “Дія”, де з 2019 по 2023 рік кількість користувачів збільшилася на 250% [5]. Україна стала першою у світі державою з офіційними електронними паспортами. Також Україна стала однією з перших країн світу, чиї COVID-сертифікати в застосунку Дія ЄС визнав офіційно, та четвертою країною Європи, яка має цифрові водійські права. Застосунок Дія налічує майже 21 млн користувачів, для яких доступні 21 документ та понад 30 послуг, а на порталі Дія майже 6 мільйонів людей мали змогу отримати більш ніж 120 прозорих послуг. Також активно розвивається цифрова-інфраструктура та додатки, що дозволяють підвищити цифрову грамотність населення. Це демонструє високий рівень довіри громадян до електронних сервісів і підтверджує ефективність державних ініціатив у сфері цифровізації.

Проте, впровадження електронного урядування в Україні стикається з низкою викликів. По-перше, це низький рівень цифрової грамотності серед певних груп населення, особливо серед літніх людей, які мають обмежений досвід користування Інтернетом і сучасними технологіями. По-друге, значною проблемою є нерівномірний доступ до Інтернету в сільських та віддалених районах країни, що ускладнює доступ до

електронних послуг для жителів цих регіонів. По-третє, існують загрози кібербезпеці, які потребують створення надійних механізмів захисту персональних даних громадян та державних систем від кібератак.

Незважаючи на ці виклики, Україна має значний потенціал для подальшого розвитку електронного урядування. Подальше вдосконалення системи включає розширення функціоналу платформи “Дія”, підключення нових державних послуг та розробку освітніх програм для підвищення рівня цифрової грамотності населення. Важливим кроком також є розвиток інфраструктури для захисту персональних даних, що забезпечить довіру громадян до цифрових послуг та покращить ефективність державного управління.

Загалом, електронне урядування є важливим інструментом підвищення прозорості та ефективності державного управління. Дані свідчать про те, що Україна здійснює поступові кроки у напрямку вдосконалення електронних послуг, що позитивно впливає на рівень довіри громадян до уряду. Проте для подальшого успішного розвитку необхідно вирішувати існуючі виклики, зокрема підвищувати рівень цифрової грамотності та покращувати доступ до Інтернету у віддалених регіонах [5].

Окрім основних напрямків розвитку електронного урядування, слід звернути увагу на новітні інноваційні підходи, які вже реалізуються у провідних країнах світу. Один із них — інтеграція блокчейн-технологій у державні процеси. Блокчейн може забезпечити високу прозорість та безпеку операцій, що є критично важливим у таких сферах, як реєстрація майнових прав, ведення реєстрів та електронне голосування. Естонія першою в Європі почала використовувати блокчейн у своїй системі електронного

урядування для забезпечення безпеки даних і запобігання можливим кібератакам [1]. Це дозволяє громадянам мати доступ до власних даних у реєстрах, а також контролювати, хто і коли їх переглядав.

Важливим аспектом є також впровадження штучного інтелекту (ШІ) у процесі електронного урядування. ШІ може автоматизувати рутинні задачі, такі як обробка запитів від громадян або надання консультацій через чат-боти. В Південній Кореї активно використовуються системи на основі ШІ для управління трафіком, що допомагає зменшити затори на дорогах великих міст та оптимізувати транспортну інфраструктуру [2]. Інший приклад — використання ШІ для аналізу великих обсягів даних і прогнозування соціально-економічних змін, що дозволяє уряду швидше реагувати на нові виклики та потреби населення.

Ще одним перспективним напрямком є впровадження концепції “розумних міст” (Smart City), які базуються на використанні ІКТ для покращення міського середовища та підвищення якості життя громадян. У рамках цієї концепції розробляються цифрові рішення для управління енергетикою, транспортом, охороною здоров’я та іншими сферами життєдіяльності. Наприклад, у Сінгапурі впроваджено комплексну систему моніторингу якості повітря, яка дозволяє в реальному часі відстежувати рівень забруднення та швидко приймати відповідні заходи для його зменшення [6].

Впровадження мобільних додатків для взаємодії з державою стає все більш популярним серед громадян. Український мобільний додаток “Дія” є яскравим прикладом ефективного використання таких технологій. Завдяки йому громадяни можуть отримувати доступ до різноманітних послуг, зокрема реєстрації транспортних

засобів, отримання виписок з реєстрів та здійснення інших адміністративних операцій. Важливим нововведенням стало запровадження цифрового підпису, що дозволяє підписувати документи без фізичної присутності, що значно спрощує бюрократичні процедури та економить час [5].

Варта зазначити, що окремі країни активно розробляють стратегії щодо розвитку електронного урядування з фокусом на інклюзивність і доступність для всіх категорій населення. Наприклад, Фінляндія приділяє особливу увагу створенню цифрових сервісів, які будуть доступні для людей з інвалідністю, враховуючи їхні особливі потреби. Це відображає принцип рівності та інклюзії, який є важливим елементом сучасного електронного урядування [7].

Висновок: електронне урядування є важливим напрямком розвитку сучасних держав. Україна продемонструвала значний прогрес у цій сфері, однак для досягнення світового рівня необхідно подолати наявні виклики та активно впроваджувати новітні технології, такі як блокчейн, ШІ та мобільні рішення для покращення доступності державних послуг. Порівняння з передовими країнами дозволяє визначити успішні практики, які можуть бути адаптовані в Україні, забезпечуючи ефективне, прозоре і доступне урядування для всіх громадян.

Перелік використаних джерел:

1. United Nations E-Government Survey 2022. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2022> (Дата звернення: 08.11.2024)

2. OECD Digital Government Index 2023. URL: <https://www.oecd.org/digital/digital-government/digital-government-index-2023.htm> (Дата звернення: 07.11.2024)
3. E-Government Development Index (EGDI) URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/About/Overview/-E-Government-Development-Index> (Дата звернення: 08.11.2024)
4. The Estonian e-Government. URL: <https://e-estonia.com/solutions/e-governance/e-government/> (Дата звернення: 09.11.2024)
5. Міністерство цифрової трансформації України. Дія. URL: <https://diia.gov.ua/> (Дата звернення: 08.11.2024)
6. Singapore Smart Nation Initiative. URL: <https://www.smartnation.gov.sg/> (Дата звернення: 09.11.2024)
7. Digital Finland Strategy 2023. URL: <https://www.digitalfinland.fi/> (Дата звернення: 09.11.2024)

Окопна Оксана, здобувачка освіти фахового молодшого бакалавра,
Спеціальність 123 Комп'ютерна інженерія,
Тернопільський фаховий коледж Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

СТРАТЕГІЇ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ У ПУБЛІЧНОМУ ПРОСТОРИ

Впровадження надійних стратегій захисту інформаційних систем є критично важливим для

забезпечення безпеки даних та стабільної роботи державних установ. Публічний сектор зберігає значний обсяг конфіденційної інформації, що робить його привабливою ціллю для кіберзлочинців. Ця робота розглядає основні методи та стратегії захисту інформаційних систем, використовувані у публічному секторі.

Однією з ключових стратегій є впровадження системи управління інформаційною безпекою (СУІБ). СУІБ охоплює політики, процеси та процедури, призначені для забезпечення конфіденційності, цілісності та доступності інформації. Відповідно до стандартів ISO/IEC 27001, впровадження таких систем у публічному секторі дозволяє знижувати ризики кіберзагроз і підвищує загальну захищеність інформаційних ресурсів. Це включає розробку та впровадження політик безпеки, регулярний моніторинг систем та проведення аудитів для виявлення потенційних загроз [1].

Ще одним важливим аспектом є технологія шифрування даних. Воно забезпечує захист конфіденційних даних під час їх зберігання та передачі, що є критично важливим для державних установ які обробляють велику кількість чутливої інформації. Використання сучасних алгоритмів шифрування, таких як AES (Advanced Encryption Standard), дозволяє значно ускладнити несанкціонований доступ до даних, навіть у разі їх перехоплення. [2].

Важливим елементом є регулярне тестування та оцінка безпеки інформаційних систем. Проведення регулярних аудитів безпеки допомагає виявити потенційні вразливості та недоліки в інформаційних системах, що дозволяє вчасно їх усунути. Це включає як внутрішні, так і зовнішні аудити, які можуть бути проведені незалежними

експертами з кібербезпеки. Цей процес має бути безперервним, оскільки загрози кібербезпеці постійно змінюються та вдосконалюються [3].

Розробка планів реагування на інциденти є ще однією важливою складовою стратегії захисту. Плани реагування на інциденти повинні включати чітко визначені процедури для виявлення, оцінки та усунення кіберзагроз. Вони повинні забезпечувати можливість швидкого виявлення загроз, ефективної оцінки їхнього впливу та оперативного реагування для мінімізації шкоди. Успішні плани реагування включають не тільки технічні заходи, але й організаційні аспекти, такі як координація дій між різними відділами та комунікація з громадськістю [1].

Регулярні тренування та симуляції є невід'ємною частиною підготовки до інцидентів. Вони дозволяють працівникам бути готовими до реальних загроз і вміти правильно реагувати на них. Організації повинні проводити регулярні тестування своїх планів реагування, щоб переконатися, що вони залишаються ефективними у випадку виникнення нових загроз [2].

Роль навчання та підвищення обізнаності працівників також не можна недооцінювати. Кіберзагрози часто використовують методи соціальної інженерії для проникнення у системи, тому важливо забезпечити регулярне навчання персоналу з основ кібербезпеки та методів захисту від атак. Кампанії з підвищення обізнаності можуть включати тренінги, інформаційні бюлетені та симуляції фішингових атак, що допомагає працівникам краще розуміти потенційні загрози та реагувати на них [3].

Використання сучасних технологій, таких як штучний інтелект (ШІ) та машинне навчання (МН), дозволяє підвищити ефективність захисту інформаційних систем. ШІ та МН можуть аналізувати великі обсяги даних для

виявлення аномалій та підозрілої активності, що допомагає вчасно реагувати на потенційні загрози. Застосування цих технологій у сфері кібербезпеки дозволяє автоматизувати процеси моніторингу та реагування, що значно підвищує швидкість та точність виявлення загроз. [4].

Кібербезпека в публічному секторі також вимагає регулярних аудитів та оцінки ризиків. Проведення регулярних аудитів безпеки допомагає виявити потенційні вразливості та недоліки в інформаційних системах, що дозволяє вчасно їх усунути. Оцінка ризиків включає аналіз потенційних загроз та їх ймовірності, що дозволяє розробити ефективні заходи захисту. Цей процес має бути безперервним, оскільки загрози кібербезпеці постійно змінюються та вдосконалюються [1].

Важливо зазначити, що ефективна стратегія захисту інформаційних систем повинна бути багаторівневою та включати різноманітні засоби захисту. Це включає використання брандмауерів, систем виявлення вторгнень (IDS), антивірусних програм та інших технологій для забезпечення всебічного захисту. Поєднання цих технологій забезпечує комплексний підхід до кібербезпеки, що дозволяє значно знижувати ризики та забезпечувати стабільну роботу інформаційних систем [2].

Крім технологічних заходів, важливу роль відіграє нормативно-правове регулювання та дотримання стандартів. Впровадження законодавчих актів та стандартів, таких як GDPR (General Data Protection Regulation), зобов'язує організації дотримуватися високих вимог щодо захисту даних. Це стимулює впровадження передових практик та технологій захисту, що, в свою чергу, підвищує загальний рівень кібербезпеки у публічному секторі [3].

Співпраця між державними установами та приватним сектором є важливим елементом ефективної стратегії захисту. Обмін інформацією про загрози та кращі практики між різними організаціями дозволяє швидко адаптуватися до нових викликів у сфері кібербезпеки. Крім того, спільні зусилля у розробці та впровадженні нових технологій забезпечують вищий рівень захисту інформаційних систем. Така співпраця допомагає створити стійкі та захищені інформаційні системи, що є критично важливим для забезпечення безпеки даних [4].

Таким чином, впровадження комплексних стратегій захисту інформаційних систем у публічному секторі є критично важливим для забезпечення безпеки даних та стійкості державних установ до кіберзагроз. Важливо не лише використовувати сучасні технології та стандарти, але й забезпечити постійне навчання персоналу та співпрацю з іншими організаціями. Це дозволить підвищити рівень кібербезпеки та забезпечити стабільну роботу державних інформаційних систем.

Перелік використаних джерел:

- 1, ISO/IEC 27001:2013. Information technology – Security techniques – Information security management systems – Requirements.
- 2, Stallings, W., Brown, L. (2018). Computer Security: Principles and Practice. Pearson.
- 3, Alberts, C., Dorofee, A., et al. (2019). A Risk Management Framework for Information Systems and Organizations: A System Life Cycle Approach for Security and Privacy. NIST Special Publication.
- 4, Hadnagy, C. (2018). Social Engineering: The Science of Human Hacking. Wiley.

Савчук Діана, здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня,
Спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Подвірна Н.С.,
канд. політ. наук
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

СОЦІАЛЬНІ МЕДІА ЯК ПЛАТФОРМА ДЛЯ ВЗАЄМОДІЇ ГРОМАДСЬКОСТІ ТА ОРГАНІВ ВЛАДИ

Сучасне публічне управління активно впроваджує інформаційні технології для оптимізації процесів прийняття рішень, підвищення прозорості та залучення громадськості до управлінських процесів. Соціальні медіа, як важливий елемент цифрових технологій, стали ключовою платформою для комунікації між органами влади та громадянами. Їхня інтерактивність та широка доступність дозволяють розширити участь громадськості в управлінні та сприяють зміцненню довіри до державних інституцій.

Соціальні медіа дозволяють органам влади швидко поширювати інформацію, забезпечуючи широкий доступ громадян до офіційних повідомлень. Це особливо важливо в умовах кризових ситуацій, таких як природні катастрофи, епідемії чи військові конфлікти. Наприклад, під час війни в Україні платформи, такі як Facebook, Telegram і Twitter, використовуються для оперативного інформування про дії влади, стан безпеки та надання рекомендацій населенню.

Водночас соціальні медіа стають простором для громадського обговорення, збору ідей та пропозицій щодо проєктів реформ чи стратегій розвитку. Завдяки

механізмам опитувань, коментарів і публічних консультацій влада може отримати цінні інсайди щодо потреб та очікувань громадян. Це дозволяє не лише підвищити якість управлінських рішень, а й сформуванати відчуття причетності громадян до процесу управління.

Інтеграція сучасних інформаційних технологій, таких як Big Data і штучний інтелект, у роботу з соціальними медіа відкриває нові перспективи для публічного управління. Аналітичні інструменти дозволяють відстежувати громадські настрої, аналізувати реакції на політичні ініціативи та прогнозувати можливі соціальні ризики. Наприклад, аналіз даних із соціальних медіа може бути використаний для моніторингу ефективності комунікаційних кампаній, виявлення актуальних проблем або оцінки впливу запроваджених заходів.

Незважаючи на численні переваги, використання соціальних медіа у публічному управлінні супроводжується значними викликами. Одним із ключових питань є поширення дезінформації та фейкових новин, які можуть спотворювати суспільне сприйняття дій влади та знижувати рівень довіри до офіційних джерел інформації. Ще одним важливим викликом є цифрова нерівність. Частина населення, зокрема вразливі соціальні групи, має обмежений доступ до інтернету або недостатній рівень цифрової грамотності, що перешкоджає їхній участі у цифрових процесах. Етичні аспекти також відіграють значну роль у використанні соціальних медіа. Захист персональних даних громадян, забезпечення прозорості алгоритмів, які використовуються для аналізу даних, та запобігання маніпуляціям є ключовими умовами для ефективного й безпечного використання соціальних медіа у публічному управлінні.

Для подолання цих викликів та забезпечення ефективного використання соціальних медіа у публічному управлінні необхідно вжити комплексних заходів. Одним із першочергових кроків є розробка стратегій цифрових комунікацій. Органи влади повинні визначити чіткі правила роботи із соціальними медіа, регламентувати процедури публікації інформації та порядок реагування на запити громадян. Важливим аспектом є впровадження механізмів протидії дезінформації, включно зі співпрацею з фактчекінговими організаціями та використанням сучасних інструментів для виявлення фейкових новин.

Підвищення цифрової грамотності населення є ще одним ключовим напрямом. Для цього необхідно розробляти освітні програми, що навчають базових навичок роботи з цифровими платформами. Особлива увага має приділятися вразливим групам, які залишаються поза межами цифрового середовища. Інформаційні кампанії сприятимуть обізнаності громадян щодо переваг використання соціальних медіа у взаємодії з владою, а також навчать розпізнавати достовірні джерела інформації.

Крім того, розвиток технологічної інфраструктури є важливим для зниження цифрової нерівності. Забезпечення доступу до інтернету у віддалених регіонах, створення інтерактивних державних платформ і впровадження новітніх технологій, таких як штучний інтелект та аналітика великих даних, дозволить оптимізувати комунікаційні процеси. Використання цих технологій сприятиме аналізу громадських настроїв, підвищенню ефективності управління та прогнозуванню потенційних викликів.

Узгоджені дії у сфері комунікацій, освіти та технологій дадуть змогу подолати бар'єри на шляху

інтеграції соціальних медіа у публічне управління. Це створить можливості для більшої прозорості, залучення громадян до прийняття управлінських рішень та зміцнення довіри до державних інституцій. Соціальні медіа мають потенціал стати не лише інструментом інформування, а й платформою для конструктивної взаємодії між владою і суспільством, сприяючи сталому розвитку у цифрову епоху.

Отже, соціальні медіа є важливою складовою інформаційних технологій у публічному управлінні. Вони забезпечують прозорість, підзвітність і залучення громадян до процесу управління, сприяють побудові довіри між владою та суспільством. Утім, для реалізації їхнього потенціалу необхідно враховувати ризики дезінформації, цифрової нерівності та етичних проблем.

Інтеграція соціальних медіа у публічне управління є важливим напрямом цифровізації державних процесів. Впровадження комплексних стратегій і технологічних рішень дозволить забезпечити ефективність використання цього інструменту та сприяти сталому розвитку суспільства.

Перелік використаних джерел:

1. UN E-Government Survey 2024. *DESA Publications*. URL: <https://desapublications.un.org/publications/un-e-government-survey-2024> (date of access: 19.11.2024).
2. Digital Transformation Initiative. *World Economic Forum*. URL: <https://www.weforum.org/publications/digital-transformation-initiative/> (date of access: 19.11.2024).
3. Digital government. *OECD*. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/digital-government.html> (date of access: 19.11.2024).

Фолюш Марія, здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Науковий керівник: Стасишин А.В.,
канд. екон. наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ HR-МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ: ДОСВІД ЄС ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Цифрова трансформація охопила майже всі сфери життя, і HR-менеджмент не став винятком. Впровадження цифрових технологій в управління персоналом відкриває нові можливості для підвищення ефективності роботи компаній, поліпшення взаємодії з працівниками та адаптації до мінливих вимог ринку праці.

Європейський Союз є лідером у сфері цифрових технологій, і HR-менеджмент не є винятком. Більшість європейських компаній активно використовують такі інструменти, як:

- Системи управління персоналом (HRIS): Автоматизація рутинних процесів, таких як облік робочого часу, нарахування заробітної плати, управління відпустками тощо.
- Рекрутингові платформи: Ефективний пошук та відбір кандидатів за допомогою цифрових інструментів.
- Онлайн-навчання: Забезпечення безперервного розвитку співробітників за допомогою дистанційних курсів та вебінарів.

- Аналітика даних: Використання великих даних для прийняття обґрунтованих рішень в області управління персоналом.

- Мобільні додатки: Забезпечення зручного доступу до HR-сервісів для співробітників.

Незважаючи на пандемію COVID-19, інвестиції в HR-технології в Європі продовжують зростати. Особливо виділяються такі країни як Велика Британія, Німеччина, Іспанія та Франція. Цей тренд свідчить про те, що цифрова трансформація економіки є одним з пріоритетів для Європейського Союзу. Проте, незважаючи на амбітні цілі, пов'язані з підвищенням цифрової грамотності населення, багато європейських країн ще мають докласти значних зусиль для досягнення поставлених цілей.

Європейський Союз поставив амбітну мету – забезпечити 80% населення базовими цифровими навичками до 2030 року. Однак, аналіз даних свідчить про значний розрив між цілями та реальністю. Хоча деякі країни, такі як Нідерланди та Фінляндія, досягли значних успіхів, більшість країн відстають від запланованих показників. Це свідчить про необхідність подальших інвестицій в розвиток цифрових навичок населення [1].

Україна активно інтегрується в європейський цифровий простір. Ухвалення Кабінетом Міністрів розпорядження про впровадження Індексу цифрової економіки та суспільства є важливим кроком на цьому шляху. Це дозволить відстежувати прогрес України у сфері цифрової трансформації та порівнювати його з іншими країнами ЄС. Особливу увагу приділяється розвитку цифрових навичок працівників, що є необхідною умовою для успішної участі України в програмі «Цифрова Європа». Це відкриває нові можливості для українських талантів, дозволяючи їм брати

участь у міжнародних проєктах та розвиватися в сфері новітніх технологій.

Україна також активно рухається в напрямку цифрової трансформації HR-менеджменту. Однак, перед українськими компаніями стоять ряд викликів:

- Недостатнє фінансування: Впровадження нових технологій потребує значних інвестицій.
- Відсутність кваліфікованих кадрів: Нестача спеціалістів, які володіють цифровими компетенціями.
- Опір змінам: Частина працівників може негативно сприймати впровадження нових технологій.

Українські компанії вже досягли значних успіхів у сфері цифрової трансформації HR-процесів [2]. Так, компанія Eldorado розробила чат-бота для співробітників, який автоматизував багато рутинних завдань. Компанія VARUS створила корпоративний чат-бот для швидкого обміну інформацією між співробітниками. Salateira використовує чат-бот для проведення початкових співбесід, а SoftServe проводить регулярні опитування для збору зворотного зв'язку від співробітників. Ці приклади демонструють, що цифрова трансформація HR-процесів може значно покращити ефективність роботи компанії та підвищити задоволеність співробітників.

Компанія Kernel є лідером в галузі цифрової трансформації HR-процесів в Україні [3]. Завдяки впровадженню сучасних технологій, компанія підвищила ефективність роботи HR-служби, покращила задоволеність співробітників та досягла значних результатів у бізнесі. Вона повністю автоматизувала та цифровізувала всі етапи управління персоналом, від підбору кандидатів до звільнення. Компанія використовує широкий спектр цифрових інструментів, таких як LMS, чат-боти та системи управління персоналом, що дозволяє оптимізувати

процеси, підвищити ефективність роботи HR-служби та забезпечити зручний доступ співробітників до необхідної інформації. Досвід Kernel може слугувати прикладом для інших українських компаній, які прагнуть досягти цифрової трансформації.

Разом з тим, цифровізація HR-менеджменту відкриває перед українськими компаніями широкі можливості:

- Підвищення ефективності роботи: Автоматизація рутинних процесів дозволяє звільнити час для більш стратегічних завдань.

- Поліпшення взаємодії з працівниками: Цифрові інструменти забезпечують більш зручний та прозорий доступ до інформації.

- Привабливість для молодих спеціалістів: Сучасні технології допомагають створити більш привабливе робоче середовище.

- Підвищення конкурентоспроможності: Цифрова трансформація HR-менеджменту дозволяє компаніям швидше адаптуватися до змін на ринку.

В найближчому майбутньому очікується подальший розвиток цифрових технологій в HR-менеджменті в Україні. Зокрема, можна очікувати:

- Поширення штучного інтелекту: ШІ буде використовуватися для автоматизації більш складних завдань, таких як підбір персоналу та оцінка ефективності працівників.

- Розвиток чат-ботів: Чат-боти будуть використовуватися для надання відповідей на часто задавані питання співробітників.

- Посилення ролі аналітики даних: Компанії будуть використовувати великі дані для прийняття більш обґрунтованих рішень в області управління персоналом.

- Індивідуалізація підходів до управління персоналом: Завдяки цифровим технологіям кожен працівник зможе отримати персоналізований досвід роботи.

Цифровізація HR-менеджменту є невід'ємною частиною сучасного бізнесу. Впровадження нових технологій дозволяє підвищити ефективність роботи компаній, поліпшити взаємодію з працівниками та адаптуватися до мінливих вимог ринку праці. Українські компанії мають всі можливості для успішної цифрової трансформації HR-менеджменту.

Перелік використаних джерел:

1. Digital Economy and Society Index (DESI) 2022(2022). Thematic chapters The European Commission. URL: <https://digital-decade-desi.digital-strategy.ec.europa.eu/>
2. Орел Ю. Л., Смаглюк А. А.. HR-менеджмент в українському бізнесі: виклики цифровізації. Академічні візії, вип. 19, Травень 2023, URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/368>
3. HR Wisdom Summit-2023. URL: <https://ua.news/ua/money/luchshye-hr-strategyy-v-uslovyah-vojny-top-rukovodytely-podelylys-sekretamy-upravlenyya>

Яцканич Діана, здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Подвірна Н.С.,
канд. політ. наук
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ- РЕСУРСІВ ТА ІНТЕРНЕТ-ТЕНОЛОГІЙ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність теми: Інтернет став основним джерелом інформації для мільярдів людей у сучасному світі. Ефективне використання цих можливостей, зокрема розуміння принципів пошуку та критичне оцінювання достовірності джерел, є надзвичайно важливим завданням.

Поява всесвітньої мережі Інтернет вважається одним з визначних досягнень сучасної цивілізації. Це не лише через те, що Інтернет вже зараз майже нескінченний джерело інформації, але й тому, що він є справжнім універсальним знансєвим ресурсом, глобальним та загальнодоступним. Цей ресурс постійно поповнюється новими знаннями, об'єднує їх і дає можливість користувачам використовувати потрібну інформацію в потрібний момент.

Інтернет можна розглядати як середовище, в якому зосереджена величезна кількість інформації, та як платформу, яка надає можливість пошуку цієї інформації [1].

Ефективний пошук та перегляд інформації на різних Веб-ресурсах вимагає глибокого розуміння принципів роботи пошукових систем, вміння формулювати влучні ключові слова та запити, аналізувати релевантність

результатів пошуку та критично оцінювати знайдену інформацію [2].

Вміння шукати інформацію в інтернеті передбачає здатність користуватися:

- пошуковими системами («Google», «Bing», «Yahoo!» та ін.), їх інструментами та опціями (пошук інформації спрямований на знаходження вказаних у пошуковому запиті ключових слів, елементів зображень, аудіо чи відео на вебресурсах);

- гіперпосиланнями (пошук даних реалізовується через використання активних текстів, зображень чи спеціальних кнопок на веб-сторінці, які передбачають перехід на інше інтернет-джерело чи частину поточного [3].

Можливості пошуку інформації в Інтернеті охоплюють широкий спектр інструментів та ресурсів, які допомагають знаходити й оцінювати інформацію:

- пошукові системи, бо сучасні пошукові системи, такі як Google, Bing, або DuckDuckGo, надають доступ до великого обсягу інформації в Інтернеті через введення ключових слів або фраз;

- Веб-сайти інформаційних ресурсів, оскільки багато організацій, видавництв та установ мають веб-сайти, де публікуються офіційні матеріали, дослідження та новини;

- агрегатори новин – сервіси, які збирають новини з різних джерел та групують їх за тематикою або регіоном, допомагаючи користувачам слідкувати за останніми подіями;

- соціальні медіа – платформи соціальних мереж, такі як Twitter, Facebook або Reddit, можуть бути корисними для отримання інформації та думок про різні

теми, хоча важливо ретельно перевіряти достовірність джерел;

- бази даних – онлайн-бази даних, які містять наукові публікації, статистику, аналітичні звіти та інші корисні матеріали, можуть бути важливим джерелом інформації для спеціалізованих досліджень;

- експертні форуми та блоги – спеціалізовані ресурси, де експерти та професіонали діляться своїми знаннями та досвідом у різних галузях.

Міркуючи про інтернет-технології треба для початку уточнити зміст початкового поняття «технологія», що включає в себе: по-перше, процес обробки і перетворення, в результаті якого виходить готова продукція; по-друге, нормативну сторону цього процесу, що визначає, як і що треба робити, щоб реалізувалися необхідні процеси перетворення.

Технологія – мистецтво, майстерність, наука і поняття, вчення, знання. Можна припустити, що в широкому сенсі слова під технологією слід розуміти наукові знання про вміння, мистецтво, майстерність.

Виходячи з визначення терміну «технологія», інтернет технологія це «наука» про мережу Інтернет, мистецтво користуватися ним, вміння правильно і вміло використовувати його у своїй діяльності, чи то у навчанні, чи то у науковій тощо.

Узагальнюючи поняття інтернет-технології можна зробити висновок, що це не тільки робота в Інтернеті, це ще і створення та підтримка інформаційних ресурсів, це серфінг мережею, це комунікації між користувачами, різноманітний обмін інформацією тощо.

Розвиток інтернет-технологій спричинив втілення в життя ідеї про надання мереж послуг програмним

забезпеченням та послуг, пов'язаних із роботою в Інтернеті. Сюди можна віднести:

- зберігання великих обсягів даних у спеціальному сховищі, яке має надійних програмний та апаратний захист – хмарні технології;
- надання послуг потужних апаратних засобів та високошвидкісних каналів передачі даних;
- розробку інформаційних систем та окремих програмних продуктів;
- дизайн web-сторінок, їх підтримку та супровід;
- оренда ліцензійного програмного забезпечення [4].

Постійний розвиток інтернет-технологій, створення глобальних інтеграційних ресурсів сприяє розширенню інтернет-аудиторії, що відбувається як на рівні державних, комерційних, громадських установ – з метою вирішення найважливіших проблем економічного, політичного характеру, так і на рівні окремої людини – для забезпечення комунікаційних потреб, прояву творчості при створенні інформаційних потоків.

З огляду на те, що інтернет-аудиторія розширюється, актуалізується питання дослідження та вивчення інформаційних процесів середовища Інтернету, їхнього впливу на свідомість громадян, політичну, соціальну, культурну сфери суспільства для врахування в інформаційно-аналітичній діяльності в процесі підготовки інформаційно-аналітичної продукції та послуг, формування сучасного національного інформаційного простору [5].

За даними дослідження DataReportal (табл. 4.1), на початку 2021 року рівень проникнення інтернету в Україні становив 67,6%, а кількість інтернет-користувачів - 29,47

мільйонів. Перед війною ці показники зросли до 71,8% та 31,1 мільйона відповідно.

Таблиця 1.

Кількість інтернет-користувачів в Україні

	2021	2022	2023	2024
Кількість інтернет-користувачів (млн.)	29,47	31,10	28,57	29,64
Проникнення інтернету (%)	67,6	71,8	79,2	79,2
Кількість користувачів у соцмережах (млн.)	25,70	28	26,70	24,30

**Джерело складено на основі [6]*

У січні 2023 року в Україні було 28,57 мільйонів користувачів інтернетом (79,2% від чисельності населення) та 26,7 мільйона користувачів соціальних мереж (74% від населення).

На початок 2024 року кількість інтернет-користувачів в Україні становила 29,64 мільйонів (79,2% від населення), а користувачів соцмереж - 24,3 мільйонів (64,9% від населення).

Серед найпопулярніших соціальних мереж в Україні - Facebook (13,85 млн), YouTube (24,3 млн), Instagram (12,4 млн), TikTok (16,47 млн) та LinkedIn (5,1 млн).

Інтернет-технології дають можливість користуватися віртуальними бібліотеками, які містять величезний запас інформації. Як правило, віртуальні бібліотеки надають своїм користувачам практично ті самі основні послуги, що й традиційні бібліотеки. Проте, вони дозволяють значно покращити процес пошуку необхідного матеріалу, отримати доступ до бібліотечного фонду,

представленого електронними аналогами різних видань (книг, журналів, газет тощо). Також до переваг віртуальних бібліотек можна віднести можливість використання бібліотечного фонду поза бібліотечною будівлею, відсутність обмежень на одночасну кількість використання документів електронної бібліотеки, можливість використання документів в електронному вигляді з подальшою локалізацією окремих фрагментів [5].

Для Інтернету характерна наявність недостовірної інформації. У періоди інформаційного протистояння «вироблення» недостовірної інформації значно активізується. Найчастіше вона з'являється на новинних ресурсах, що пояснюється їхньою популярністю, оперативністю публікації даних і, відповідно, швидким поширенням в інтернет-середовищі, а також неможливістю перевірки в режимі реального часу достовірності даних. Інакше кажучи, інформація поширюється набагато швидше, ніж відбувається процес її верифікації та спростування в разі виявлення недостовірності. Таким чином, мета поширення недостовірної інформації досягається набагато швидше, ніж протидія цьому процесу.

Варто зазначити, що при пошуку інформації в Інтернеті достовірність інформації визначається трьома основними факторами:

- повнотою;
- цілісністю;
- істинністю викладених даних.

На жаль, в інтернет-середовищі існує небагато онлайн-ресурсів, які заслуговують на повну довіру. До таких офіційних і перевірених джерел можна формально віднести лише сайти, створені державними органами, установами чи повноважними особами. Інформація, розміщена на таких ресурсах, не потребує додаткового

аналізу та перевірки достовірності. Щодо інших непрофесійних джерел, то необхідно проявляти обережність та критичне ставлення, зважаючи на ризик поширення дезінформації.

Перед тим, як довіряти інформації з будь-яких непрофесійних чи неперевірених онлайн джерел, слід ретельно її проаналізувати та застосувати критичне мислення.

По-перше, варто звертати увагу на авторитетність і репутацію джерела – чи має воно визнання в певній галузі, на яку посилаються офіційні інстанції тощо.

По-друге, важливо перевіряти достовірність наведених фактів та статистичних даних, співставляючи їх з іншими надійними ресурсами.

Крім того, необхідно пильно вивчати стиль та мову публікацій на предмет можливих маніпулятивних технік, упереджених формулювань чи емоційно забарвлених висловів, які можуть свідчити про наявність прихованих інтересів. [3].

Отже, хоч Інтернет є потужним інструментом для отримання знань, він також є джерелом великої кількості недостовірної інформації. Тому важливо розвивати навички критичного мислення та вміння перевіряти достовірність джерел. Ефективний пошук та використання інформації в Інтернеті є складним завданням, яке вимагає постійного навчання та вдосконалення.

Перелік використаних джерел:

1. Біличенко А. С. Аналіз проблем і можливостей, пов'язаних з пошуком інформації в мережзі інтернат. Автоматизація та Приладобудування : збірник студентських наукових статей. – Харків : ХНУРЕ, 2024. – Вип. 1. URL:

<https://openarchive.nure.ua/handle/document/26753> (дата звернення: 05.11.2024)

2. Андреев А. С. Пошук інформації в інтернеті: проблеми та можливості. Автоматизація та Приладобудування : збірник студентських наукових статей. – Харків : ХНУРЕ, 2024. – Вип. 1. URL: <https://openarchive.nure.ua/handle/document/26766> (дата звернення: 05.11.2024)

3. Шишак А. Вміння шукати інформацію в інтернеті: сутність та напрями формування в учнів початкової школи. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців: педагогічна та філологічна парадигми : матеріали Міжнародної науковопрактичної міждисциплінарної конференції. 11 травня 2023 року. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2023. С. 69-72.

4. Юрченко А.О. Аналіз підходів до тлумачення та використання поняття «інтернет технології» в процесі навчання. Україна майбутнього : Матеріали міжнародного науково-освітнього круглого столу студентів та молодих учених, 15-17 вересня 2017 р. Суми : СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2017. С. 111-113.

5. Петрович І. В. Сучасні інтернет-технології у суспільстві. Гуманітарні студії НАКККиМ – 2017: матеріали Міжнародної науковотеоретичної конференції 23 листопада 2017 р. Київ: НАКККиМ, 2017. С. 377-379.

6. Як повномасштабна війна відобразилася на кількості інтернет-користувачів в Україні. Слово і Діло. URL: https://www.slovoidilo.ua/2024/04/15/infografika/sus-pilstvo/yak-povnomasshtabna-vijna-vidobrazylasya-killkosti-internet-korystuvachiv-ukrayini#google_vignette (дата звернення: 06.11.2024).

Участь громадськості у прийнятті політичних рішень

**Public participation in
political decision-
making**

Боднарук Надія, здобувачка другого (магістерського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування

Науковий керівник: Возняк Г.В.,

д-р екон.наук, ст.наук.спів.

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна

РОЛЬ МОЛОДІ В РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Молодь відіграє важливу роль в державотворчих процесах, що відбуваються в Україні. Вона бере активну участь в громадських і волонтерських організаціях, займає активну позицію щодо політичних та інших процесів країни, а також стоїть на захисті нашої держави на фронті. Тому, надзвичайно важливим є провадження молодіжної політики, для забезпечення якнайповнішого розвитку потенціалу молодих людей, надання можливостей для їхньої самореалізації та стимулювання активного громадянства.

Молодіжна політика являє собою напрям державної політики, спрямований на створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов і гарантій для соціалізації та інтеграції дітей та молоді в суспільні процеси, що здійснюються в інтересах дітей та молоді та за їх участю [1]. Для реалізації молодіжної політики використовується низка інструментів, зокрема створення молодіжних рад при органах державної влади, функціонування молодіжних центрів та просторів, різноманітна підтримка молодіжних проєктів та ініціатив, участь молоді в неурядових організаціях.

Молодіжна робота, як діяльність, спрямована на залучення дітей та молоді до суспільного життя, що здійснюється дітьми та молоддю, разом з дітьми та

молоддю або в інтересах дітей та молоді за допомогою інструментів спільного прийняття рішень, є чи не найвизначнішим чинником в ефективній реалізації молодіжної політики [1]. Адже, саме вона є ключовим інструментом підтримки та розвитку молодих людей, який забезпечує їхню участь в житті суспільства та сприяє формуванню активної громадянської позиції.

Молодіжну роботу можна охарактеризувати такими основними рисами:

- ціннісно-орієнтована: орієнтована на вищі цілі, такі як інклюзія та соціальна згуртованість, спрямована на служіння загальним соціальним цінностям;

- орієнтована на потреби молоді: активно враховує ключові потреби та очікування молоді, які визначаються самими молодими людьми;

- добровільна: базується на добровільній участі молоді, не є обов'язковою, ставлячи акцент на вільний вибір учасників;

- розвивальна: спрямована на особистісний, соціальний та етичний розвиток молодих людей, надаючи їм можливість для зростання;

- саморефлексивна та критична: заснована на постійному оцінюванні та переосмисленні своєї місії, зусиль та внеску для відповідності визначеним цілям;

- побудована на стосунках: акцентує на аутентичному спілкуванні з молоддю, сприяє розвитку взаємин і сприяє підтримці життєздатності громад та спільнот [2].

Окрім того, можна визначити такі основні завдання молодіжної роботи:

- впровадження інклюзивного підходу та забезпечення рівного доступу до якісних послуг та можливостей молодіжної роботи;

- забезпечення підтримки дітей та молоді, які проживають на тимчасово окупованій території, та внутрішньо переміщених осіб;

- розвиток волонтерства, неформальних молодіжних об'єднань, програм національних і міжнародних обмінів, молодіжного туризму;

- організація змістовного дозвілля, культурного, емоційного розвитку особистості [1].

Молодіжна робота охоплює велику різноманітність суб'єктів, які здійснюють діяльність у даній сфері. Зокрема, до них входять молодіжні працівники, радники з питань молоді, неформальні молодіжні об'єднання, органи студентського та учнівського самоврядування, молодіжні простори та центри, молодіжні ради.

Варто детальніше зупинитися на таких поняттях як «молодіжний центр» та «молодіжний простір», адже, на нашу думку, це є основою молодіжної інфраструктури та основними осередками практичної молодіжної роботи й об'єднання суспільно активної молоді. Так от, молодіжний центр – це установа, що утворюється для розв'язання питань соціального становлення та розвитку молоді. Молодіжний простір – це приміщення або його частина, що використовується з метою організації роботи з молоддю на базі установ та закладів різного підпорядкування [3].

Як приклад вдалої організації молодіжної роботи через діяльність молодіжних центрів та просторів можна навести Львівську область. Так, у Львові діє Львівський обласний молодіжний центр, який не тільки провадить свою діяльність у Львові, а також, допомагає реалізовувати молодіжну політику по територіальних громадах області, надаючи експертну підтримку по створенню молодіжних просторів та їхній подальшій роботі.

Також, важливо згадати мережу молодіжних просторів «ТВОРИ!», до якої входить чотири простори: «МолоДвіж.Центр», «Lviv Open Lab», «Pixlab prostir» та «URBAN CAMP». Дані простори розміщені в різних районах Львова, що забезпечує велику доступність для молоді, а також зорієнтований на різних тематиках, так, наприклад «Lviv Open Lab» сфокусований на розвиток науки, а «Pixlab prostir» - на розвиток дизайну та медіа.

Отже, як бачимо, молодіжна робота дійсно відіграє велику роль в реалізації молодіжної політики України. За останні кілька років, можемо спостерігати розвиток даної сфери, зокрема закріплення на законодавчому рівні. Важливо, не зупинятися на досягнутому і продовжувати розвивати молодіжну роботу спираючись на кращі практики світу, а також України, для того щоб підтримувати запал молоді, та реалізувати їхній потенціал.

Перелік використаних джерел:

1. Про основні засади молодіжної політики : Закон України від 27.04.2021 р. № 1414-IX : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text> (дата звернення: 24.10.2023).
2. Молодіжна робота - Youth Portfolio - www.coe.int. *Youth Portfolio*. URL: <https://www.coe.int/uk/web/youth-portfolio/youth-work-essentials> (дата звернення: 24.10.2023).
3. Дзюба Н., Мукосеева Л., Тілікіна Н. Молодіжна робота: запитання та відповіді. Київ : ДУ “Держ. ін-т сімейн. та молодіж. політики”, 2020. 84 с. URL: <https://dismp.gov.ua/wp-content/plugins/download-attachments/includes/download.php?id=4543> (дата звернення: 25.10.2023).

Гренюх Ірина, здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Возняк Г.В.,
д-р екон. наук, ст.наук.спів.
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ГОЛОС НАРОДУ У ВЛАДІ: ЯК ГРОМАДСЬКІСТЬ ВПЛИВАЄ НА ПОЛІТИЧНІ РІШЕННЯ

У демократичних державах участь громадян у прийнятті політичних рішень є не лише їхнім правом, але й необхідним елементом для розвитку суспільства. Це ключ до ефективного управління, що ґрунтується на потребах і прагненнях громадян, які беруть безпосередню участь у політичних процесах. Відповідальне залучення громадян не лише підвищує довіру до влади, але й формує активну громадянську позицію, яка стимулює владу працювати в інтересах суспільства. В Україні, особливо в умовах складних викликів сьогодення, таких як війна та економічна криза, участь громадськості у прийнятті політичних рішень стає ще важливішою.

Кожне політичне рішення, навіть найменше, має значний вплив на життя громадян. Політичні рішення можуть стосуватися різних сфер життя, від економіки до освіти та соціального захисту. Від того, як розподіляються бюджетні кошти, які закони ухвалюються або скасовуються, залежить добробут суспільства. Залучення громадськості до цих процесів сприяє більшій прозорості влади, зменшує корупційні ризики та підвищує довіру до державних інституцій. [1]

Особливо це актуально у періоди криз, таких як війна чи економічні виклики. Участь громади може сприяти кращому розумінню ситуації та прийняттю більш реалістичних рішень.

Громадськість, яка бере участь у прийнятті рішень, виступає не лише як контролер, але й як ідейний натхненник змін. Чим більше людей включені в процес, тим ширший спектр думок враховується. Вона, безперечно, є джерелом інноваційних ідей, оскільки окремі громадяни або громадські організації нерідко краще розуміють проблеми на місцях. Так, під час війни в Україні волонтерські ініціативи часто визначали ключові пріоритети допомоги армії та переселенцям, а діалог між громадськістю й владою був основою цих процесів.

Існує безліч способів та форм, як громадяни можуть долучитися до процесу ухвалення рішень. Комусь до вподоби громадські слухання та обговорення. Цей механізм дає можливість представникам влади та громадськості обговорити актуальні питання, наприклад, зміни до законодавства або проекти бюджету. Участь у таких заходах дозволяє громадянам висловити свої позиції та вплинути на остаточні рішення. До того ж, такий формат обговорення законопроектів чи інших важливих питань є найпоширенішим. Такі заходи дають змогу озвучити зауваження й пропозиції. [2, с.5]

З розвитком цифрових технологій з'явилась також інша форма участі громадян - електронні петиції. У сучасному світі цифрових технологій це один із найпопулярніших способів залучення громадськості. Наприклад, якщо петиція набирає необхідну кількість підписів, органи влади зобов'язані розглянути її на офіційному рівні.

Створення громадських рад при органах влади є також однією із способів. Такі ради формуються з представників громадських організацій, експертів та активістів, які допомагають владі враховувати інтереси суспільства у своїй роботі.

Консультації із громадськістю та референдуми. Вони можуть проводитися у вигляді опитувань, круглих столів чи дебатів. Референдум є прямою формою демократії, яка дозволяє громадянам ухвалювати найважливіші рішення самостійно. Опитування, хоча й мають консультаційний характер, допомагають органам влади зрозуміти громадську думку. [3]

Співпраця з громадськими організаціями також часто виступає як посередник між громадянами й владою, лобіюючи інтереси суспільства. Наостанок, активна участь у виборах. Вибори — це основний механізм реалізації громадянами свого права на вплив. Вибір представників до органів влади — це спосіб делегування повноважень тим, хто найкраще представляє інтереси громади. [4]

Звичайно, цей процес не завжди ідеальний й дуже непростий. Недовіра до влади є головною перешкодою у залученні громадськості у прийнятті політичних рішень. Ця недовіра виникає через непрозорі рішення чи корупційні скандали. Також часто влада ігнорує думку суспільства або участь громадськості зводиться до формального виконання вимог закону, без реального впливу на ухвалення рішень. Інший виклик – недостатня активність самих громадян. Багато хто вважає, що їхній голос нічого не змінить, інші ж утримуються через нестачу знань і досвіду для участі. Також проблема із належними механізмами комунікації. У деяких регіонах взагалі відсутні ефективні способи комунікації між громадськістю та владою, що ускладнює процес обміну інформацією. [5]

Для вирішення цих проблем і для процесу успішного залучення громадськості у прийнятті політичних рішень вкрай важливо забезпечити прозорість і відкритість політичних процесів шляхом публічного доступу до інформації та прозорості рішень, аби громадяни почували себе захищено та впевнено, приймаючи політичні рішення. Звичайно, важливо й підвищувати правову обізнаність громадян, щоб вони знали свої права й можливості. Розвиток цифрових платформ для участі громадян також значно покращує взаємодію між владою та суспільством. Насотанок, відкинути всі формальності. Реальне врахування пропозицій та зауважень громадськості, забезпечуючи їхнє реальне втілення, допоможе залучити якомога більше громадян. [6]

Отож, залучення громадськості до процесу прийняття політичних рішень є наріжним каменем ефективного управління та сталого розвитку демократичного суспільства. Це не лише про право громадян висловлювати свою позицію, а й про обов'язок кожного бути активним учасником процесів, які формують майбутнє країни.

Громадськість виступає важливим партнером влади, надаючи їй зворотний зв'язок, який дозволяє врахувати реальні потреби людей і зменшити ризики прийняття необґрунтованих рішень. Крім того, активна участь громадян допомагає долати корупційні ризики, забезпечує прозорість та сприяє підвищенню рівня довіри до державних інституцій.

Попри існуючі виклики, такі як пасивність частини населення чи формальний підхід влади до діалогу, участь громадськості залишається невід'ємною складовою сталого розвитку держави. Цей процес потребує вдосконалення: розширення інструментів для залучення, підвищення

обізнаності громадян та створення сприятливих умов для конструктивного діалогу між владою і суспільством.

Залучення громадян — це не лише про право говорити, а й про здатність слухати й діяти. Від успішного впровадження механізмів громадської участі залежить те, наскільки держава відповідатиме викликам сучасності. Громадяни, які розуміють свою важливість у системі прийняття рішень, здатні не лише змінювати владу, а й реформувати країну. Таким чином, громадська участь у політичних процесах не є абстракцією. Це реальний інструмент побудови кращого суспільства, в якому голос кожного буде почутий. Лише через об'єднання зусиль влади і громадськості можливо досягти справжніх змін, які забезпечать гідне майбутнє для всіх громадян.

Перелік використаних джерел:

1. Національне агентство України з питань державної служби. НАДС. Механізми та процедури залучення громадськості до прийняття рішень [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://nads.gov.ua/nads-u-mezhah-rovpovazhen-rozglyanulo>. — Дата звернення: 17.11.2024.
2. Політична активність громадян: сучасний стан і перспективи розвитку / Ю. Гриценко. — Одеса: Астропринт, 2020. — Дата звернення: 17.11.2024.
3. Білик О. Громадські консультації: досвід українських громад. Український центр демократії. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://democracy-center.org>. — Дата звернення: 18.11.2024.
4. Політична участь громадян: досвід та перспективи розвитку в Україні / О. Ковальчук. — Львів: Піраміда, 2015. — Дата звернення: 18.11.2024.
5. Глобальні виклики демократії: тенденції та перспективи. Світовий банк. [Електронний ресурс]. — Режим доступу:

<https://worldbank.org/democracy>. – Дата звернення: 19.11.2024.

6. Досвід е-урядування в Україні. Центр цифрової трансформації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://digital.gov.ua>. – Дата звернення: 19.11.2024.

Медвідь Софія, здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня,

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

Науковий керівник: Возняк Г. В.,

д-р. екон. наук, ст. наук. спів.

Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ФОРМУВАННЯ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ ВЛАДНИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ ТА НЕДЕРЖАВНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Формування взаємодії інститутів громадянського суспільства та держави відбувалось поступово, протягом багатьох років, пройшовши крізь призму історичних, соціальних, культурних, економічних, політичних змін, що відбувались у суспільстві. Особливо важливою взаємодія стала в умовах розвитку демократії та глобалізації, що спонукає впроваджувати нові методи управління державою за участі громадян. Вчені по-різному трактують поняття «громадянське суспільство». Тому, немає єдиного правильного визначення даному терміну.

Американські дослідники Дж. Коен та Е. Арато вважали, що громадянське суспільство – це сфера соціальної взаємодії між економікою та державою, що

складається в першу чергу з особистої сфери, що включає в себе сім'ю, сфери добровільних об'єднань, суспільних рухів та форм публічної комунікації [1, с. 7]. Георг Вільгельм Фрідріх Гегель розглядав громадянське суспільство як сукупність індивідів, які задовольняють власні потреби за допомогою праці. Основою громадянського суспільства дослідник вважав приватну власність, але рушійною силою історичного прогресу – не суспільство, а саме державу.

Сьогодні під громадянським суспільством ми розуміємо суспільство громадян, які мають рівні права та можливості, громадян з моральними цінностями, високим ступенем розвитку, яке разом із державою творить такий простір власного буття, де розвинені правові відносини та процвітає демократія і добробут населення. Питання взаємин влади і суспільства - це одне з ключових питань соціуму, від якого залежить його політична облаштованість і стабільність. Щоб встановити між ними компроміс потрібне гармонійне єднання, баланс між приватними і публічними інтересами з метою забезпечення прав і свобод людини. Якщо брати до уваги нормативно-правові документи, то згідно статті 36 Конституції України громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей [2].

В умовах воєнного стану роль державних і недержавних інститутів стає особливо важливою. Кожен сектор суспільства, від урядових структур до громадських організацій, має відігравати свою роль у забезпеченні

безпеки, підтримці морального духу нації та наданні допомоги тим, хто постраждав від наслідків дій агресора. Проте, нові реалії не стали перешкодою для країни у розвитку недержавних організацій. Розгляньмо статистику громадських організацій (див. рис. 1).

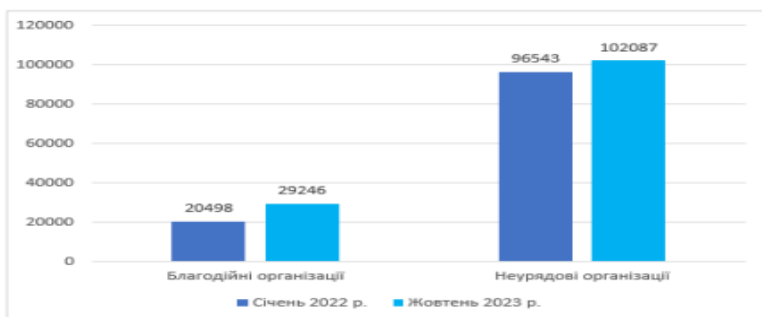

Рис. 1. Кількість неурядових та благодійних організацій в Україні у січні 2022 р. та в жовтні 2023 р.

Джерело: 3, с. 10-12

Протягом 2022–2023 рр. відбувалося зростання кількості благодійних організацій. За даними Держстату, станом на 1 січня 2022 р. в Україні було зареєстровано 20 498 таких організацій, а станом на жовтень 2023 р. – уже 29 246. Значною мірою новостворені організації та благодійні фонди опікуються питаннями допомоги армії та вирішенню гуманітарних потреб громадян. Наприклад, 65,1 % новостворених інституцій сфокусовані на допомозі армії, 61,8 % – допомагають жертвам війни. Зокрема, 42,1 % пояснюють вибір актуальністю напряму; 29,7 % переконані, що існує нагальна потреба в подібних організаціях; 19,4 % обрали цей напрям, тому що він дотичний до допомоги державі в ліквідації наслідків війни [3, с.12]. Можна сказати, що в Україні переважна більшість недержавних

організацій це громадські організації та волонтерські установи.

В умовах війни пріоритетного значення набувають потреби забезпечення ефективної інтеграції та залучення ветеранів до діяльності інститутів громадянського суспільства. Чудовим прикладом комунікації влади та громадянського суспільства є відкриття у Львові реабілітаційного центру «UNBROKEN». Це унікальна екосистема людяності, що об'єднує більше двадцяти проєктів. Проєкт Національного реабілітаційного центру реалізується за підтримки Офісу Президента України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства у справах ветеранів України, Львівської обласної військової адміністрації та Львівської міської ради [4]. Активно залучає ветеранів сектор економіки, внутрішньої політики та комунікації з громадськістю та туризму. Також Апарат Львівської обласної військової адміністрації активно кумунікує з ветеранськими просторами для покращення їхньої діяльності. Нещодавно, 16 жовтня, відбулася зустріч керівника апарату Тараса Греня з представниками ветеранських просторів області. Зокрема Тарас Грень додав: «Ми повинні створювати умови, щоб ветерани відчували підтримку на всіх рівнях. Це не просто робота з документами чи цифрами — це реальна допомога людям, які захищали нашу країну» [5].

Як бачимо, комунікація влади з громадськістю, особливо з ветеранами, в Україні є важливим компонентом соціальної стабільності та розвитку демократичних процесів, особливо в умовах війни. Взаємодія між органами влади та ветеранами і ветеранськими просторами, організаціями діяльність яких спрямована на їх інтеграцію сприяє соціальній адаптації, реабілітації та інтеграції в

суспільство, що має критичне значення для відновлення країни після війни.

Перелік використаних джерел:

1. Ващенко А.С. Моделі взаємодії громадянського та політичного суспільства: теоретико-конспектуальний аспект: стаття. Київ, 2019, с. 9.
2. Офіційне інтернет-представництво Президента України. Конституція України. URL: <https://surl.li/opawmg> (дата звернення: 20.11.2024)
3. Падалка Г., Бікла О., Білоскурський А. Потреби та проблеми організацій громадянського суспільства (ОГС) України в умовах війни: дослідження. Київ, 2023. с. 68.
4. Офіційна сторінка реабілітаційного центру UNBROKEN. URL: <https://unbroken.org.ua/ua> (дата звернення: 20.11.2024)
5. Офіційний веб-портал Львівської обласної військової державної адміністрації. URL: <https://loda.gov.ua/news/118275> (дата звернення: 20.11.2024)

Путій Катерина, здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня,

Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,

Науковий керівник: Подвірна Н. С.,

канд. політ. наук

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна

СТРАТЕГІЇ ТА НАПРЯМКИ КОМУНІКАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ

Успішне функціонування державних органів безпосередньо залежить від ефективної комунікації з громадянами, що є ключовим елементом розвитку демократії та стабільної управлінської системи. Це питання залишається актуальним із самого початку існування державності, оскільки належна організація інформаційно-комунікаційної інфраструктури має вирішальне значення для задоволення потреб громадськості, забезпечення прозорості та підзвітності органів влади. Особливо важливою є комунікація в умовах криз і воєнного стану, коли необхідно оперативно і точно інформувати населення про зміни в державних процесах, а також підтримувати довіру до влади та забезпечувати національну безпеку.

В умовах війни стратегічне формування комунікаційної політики набуває особливої важливості, оскільки в цей час комунікаційні канали та інструменти стають вирішальними для забезпечення стабільності та оперативності взаємодії між державою і суспільством. Одним із найважливіших аспектів є боротьба з дезінформацією. Створення органів для перевірки фактів, активне використання офіційних каналів комунікації (вебсайти, соціальні мережі, новинні агентства), а також

тісна співпраця з міжнародними партнерами для коректного представлення ситуації на глобальній арені є важливими кроками для протидії маніпуляціям і фейковим новинам, які можуть дестабілізувати ситуацію в країні.

Сучасні технології, такі як соціальні мережі, месенджери, мобільні додатки, стали основними інструментами для ефективної комунікації з громадянами. Зокрема, телеграм-канали урядових установ мають важливе значення для надання оперативної інформації про поточні загрози, зміну ситуації, евакуаційні плани та інші важливі питання. Однак в умовах відсутності інтернет-зв'язку необхідно використовувати альтернативні механізми сповіщення, такі як сирени, радіо або мобільні платформи для інформування населення. Ці технології також допомагають у зборі коштів на підтримку армії, інформуванні про зміни в законодавстві та підвищенні обізнаності громадян щодо поточних загроз.

У стратегічному плані комунікації в умовах воєнного стану важливим є мобілізація підтримки серед населення. Це включає не лише інформування про зміни в законодавстві, але й підвищення рівня обізнаності через популяризацію позитивних меседжів - героїчних історій, прикладів самовідданості та мужності, що сприяє зміцненню внутрішньої підтримки і єдності. Крім того, особливу увагу слід приділяти кризовому зв'язку, оперативному реагуванню на запити громадян, наданню інформації щодо соціальних послуг, медичних послуг та правової допомоги.

Міжнародна комунікація є стратегічно важливим аспектом, оскільки вона сприяє формуванню позитивного іміджу країни на міжнародній арені, захисту національних інтересів та підтримки України в умовах війни. Це вимагає активної взаємодії з міжнародними партнерами, залучення

дипломатичних каналів і створення інституцій для координації зовнішньоекономічної та культурної діяльності країни. Одним із важливих інститутів для таких цілей є Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки, що працює при Міністерстві культури та інформаційної політики. Цей центр розробляє наративи для зміцнення міжнародних позицій України, займається протидією дезінформації та активно взаємодіє з громадським сектором для зменшення негативного впливу фейкових новин.

Іншим важливим аспектом є стратегія комунікації у сфері європейської інтеграції, яка спрямована на інформування громадян про можливості, що відкриваються завдяки інтеграції з ЄС, а також на боротьбу з дезінформацією, що ставить під загрозу європейський курс України. Підвищення обізнаності щодо європейських стандартів прав людини, гендерної рівності та утвердження проєвропейської більшості є важливими завданнями, які сприяють стабільності та розвитку країни в умовах кризи.

Ключовою умовою для ефективної комунікації є прозорість та відкритість органів державної влади. Регулярне надання публічних звітів про діяльність уряду, проведення інформаційних кампаній та залучення громадських організацій і медіа до інформування населення допомагає створювати атмосферу довіри. Використання сучасних комунікаційних технологій дозволяє оперативно реагувати на зміни ситуації, забезпечуючи громадянам доступ до актуальної інформації, що особливо важливо в умовах війни.

Цифрові технології також відіграють важливу роль у покращенні комунікації між органами влади та громадянами. Платформи для електронного урядування, такі як портал «Дія», дозволяють громадянам швидко

отримувати важливу інформацію та послуги онлайн, що значно підвищує ефективність публічного управління в кризових ситуаціях. Цей інструмент також сприяє розвитку цифрової грамотності серед населення і полегшує доступ до державних послуг.

У підсумку, державна комунікаційна політика в умовах воєнного конфлікту має бути спрямована на максимальне використання сучасних технологій для оперативного інформування громадян, забезпечення прозорості влади, підтримання міжнародної репутації та ефективного управління кризовими ситуаціями. Це дозволяє зміцнити внутрішню єдність, мобілізувати ресурси для захисту країни та забезпечити стабільність у важкий час.

Для цього необхідно розробляти комунікаційні стратегії заздалегідь, враховуючи можливі сценарії, цільові аудиторії, інструменти взаємодії та конкретні дії. Комунікація повинна бути розумною та продуманою, щоб запобігти неефективному реагуванню на серйозні кризи, такі як пандемії, війна чи техногенні аварії, і зберегти довіру та впевненість громадян. Важливим є правильне прогнозування інформаційних потреб населення та інших зацікавлених сторін у різних фазах розвитку кризи, адже кожен етап вимагає унікальних комунікаційних рішень.

Особливістю комунікацій в умовах сьогодення є постійний розвиток і адаптація до нових викликів, де ефективне управління та своєчасне поширення точної інформації через різні канали зв'язку стають запорукою подолання кризи. Рівень небезпеки та успіху залежить від здатності органів публічної влади забезпечити чітке, зрозуміле і своєчасне інформування громадян, що сприяє зміцненню суспільної стійкості в умовах найгостріших загроз.

Перелік використаних джерел:

1. Іваницька О. М., Похожалова А. І., Ткачова Н. М. Стратегія розвитку комунікацій держави та суспільства під час дії правового режиму воєнного стану. 2022. URL: <https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/article/view/299/261> (дата звернення: 17.11.2024).
2. Ключина М. О., Комунікативні практики української влади в умовах війни. 2024. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream/12345/20154/3/%D0%9A%D0%BB%D1%8E%D1%88%D0%B8%D0%BD%D0%B0%20%D0%9C.%D0%9E.pdf> (дата звернення: 18.11.2024).
3. Михайлова О. Г. Сучасні стратегії комунікації у публічному управлінні та адмініструванні в умовах невизначеності. 2022. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2022-5-02-03> (дата звернення: 18.11.2024).
4. Монографія. Стратегічні комунікації в умовах гібридної війни: погляд від волонтера до науковця. 2021. URL: https://msj.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2024/01/Stratehichni_komunikatsii_v_umo_vakh_hibrydnoi_viiny_pohliad_vid_volontera_do_naukovtsia.pdf (дата звернення: 18.11.2024).
5. Ніцевич О. В. Проблеми комунікацій між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства в умовах воєнного конфлікту. 2024. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2024/2/4.pdf> (дата звернення: 19.11.2024).
6. Практичний посібник. Стратегічні комунікації для безпекових і державних інституцій. 2022. URL:

http://fes.kiev.ua/n/cms/fileadmin/upload2/Book_28-06-2022_web-3.pdf (дата звернення: 19.11.2024).

7. Руденко А. Ф. Основні форми та напрями взаємодії органів державної влади з організаціями громадянського суспільства в Україні на регіональному рівні. URL: https://www.niss.gov.ua/sites/default/files/2017-11/Rudenko_region-0c8fe.pdf (дата звернення: 19.11.2024).

8. Тайєр А. Вплив комунікативних технологій на ефективність публічного управління в Україні в умовах воєнного стану. 2023. URL: <https://maup.com.ua/assets/files/dis/25-00-05/tajer-disertaciya.pdf> (дата звернення: 17.11.2024).

Соціальні інновації та публічне управління

Social innovations and public administration

Кочіш Тетяна, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та
страхування

Науковий керівник: Капленко Г.В.,

д-р екон. наук, професор

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна

МОЛОДЬ І СТАЛЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО: СТВОРЕННЯ БІЗНЕСУ З СОЦІАЛЬНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Сучасний світ стикається з численними викликами, такими як зміни клімату, соціальна нерівність, виснаження природних ресурсів, які потребують нових підходів і рішень. Молодь відіграє важливу роль у формуванні майбутнього, оскільки саме вона має можливість переосмислити традиційні моделі підприємництва та створювати бізнес, орієнтований не лише на прибуток, але й на сталий розвиток. Зараз це стає потужним трендом, який привертає увагу не лише молоді, а й зрілих людей, зацікавлених у вирішенні суспільних проблем. Компанії роблять це, інвестуючи кошти у розвиток освіти, медицини, науки, промисловості, підтримуючи соціально незахищених людей та піклуючись про екологічні заходи, вони отримують певну користь від цієї діяльності. У західних країнах соціальна відповідальність функціонує як стабільний соціальний інститут, раціональний та ефективний. Для багатьох такий бізнес є не лише джерелом фінансування доходу, але й можливістю зробити особистий внесок у суспільство, посилюючи відчуття особистої відповідальності.

В Україні ця форма бізнесу також активно розвивається. Наприклад, провідною організацією, що займається питаннями розвитку соціального підприємництва в Україні є Enactus Ukraine. «Enactus» – це міжнародна організація, яка має 35 незалежних офісів у країнах, об'єднаних спільною метою, цінностями та підходом та до якої приєднується в щорічно 40 000 молодих людей з, майже, 100 країн. Вона прагне підготувати наступне покоління лідерів, які матимуть інноваційне мислення, навички та приведуть до глобальних цілей і позитивного соціального та екологічного впливу на оточуючих. [1]

Окрім цього в містах України також існують багато прикладів соціального бізнесу, наприклад: «Good Bread from Good People» – інклюзивна пекарня у Києві, в якій працюють люди з ментальною інвалідністю. «WoodLuck» – соціальна меблева майстерня у Львові, яка працевлаштовує ветеранів і людей, що пройшли реабілітацію від залежностей. «Vbrani» – соціальне підприємство, яке продає в'язані вироби, створені людьми старшого віку. «Veterano Pizza» – мережа закладів, яка працевлаштовує ветеранів і сприяє їх реалізації й інтеграції в соціум. «Горіховий дім» – пекарня-кондитерська у Львові з власним виробництвом солодоців, яка 40% від прибутку бізнес віддає на соціальні проєкти Фонду «Горіховий дім», зокрема, на роботу Центру інтегральної опіки для жінок, які опинилися у кризових ситуаціях, та «інклюзивне ательє «Lady Di Atelier», де виготовляють хустини, принти для яких малюють люди з інвалідністю. [2]

Окрім самих підприємств, з'являється чимало проєктів, які прагнуть допомогти розвиватися в цій сфері і створювати свою власні проєкти. Наприклад, існує програма «Акселератор соціального підприємництва», яка

існує, щоб допомогти учасникам протестувати бізнес-ідею, удосконалити свої продукти та послуги, підвищити рівень їх підприємницьких компетенцій та залучити інвестиції.[3]

Як бачимо можливостей є дійсно багато і зрозуміло, чому так відбувається, оскільки за даними Gradus research company, майже, половина українських споживачів (44%) станом на 2022 рік обирали бренди відносно їх позицій щодо підтримки армії, політичної позиції, мови спілкування чи співпраці з країною-агресором. І війна в Україні серйозно вплинула на цю нову “вимогливість” людей — для 21% опитаних громадян важливою була волонтерська діяльність бренду. Наявність зрозумілої політичної позиції — важливий аспект вибору для 18% покупців. Мовне питання також має певну вагу —16% українців слідкують за тим, якою мовою комунікує бренд. [4]

Отже, як бачимо, зараз соціальне підприємство та загалом позиція брендів відіграє чималу роль. Багато людей дійсно прагнуть змінити цей світ на краще і впровадити, щось, що зможе допомогти суспільству розвиватися та не стояти на місці. За даними онлайн-опитування учасників «Junior Achievement Ukraine» серед мотиваційних факторів розпочати соціальний бізнес чи працевлаштуватися в ньому найпривабливішими були такі три: можливість заробляти гроші та допомагати іншим, шанс змінити суспільство на краще та підтримка українського бізнесу. Також можна спостерігати позитивну тенденцію в статистиці – 36% опитаних респондентів зазначили, що вони зацікавлені у започаткуванні соціального бізнесу, при цьому 34% будуть зацікавлені працювати в такому бізнесі, тоді як 0,8% – 1 особа – вже займається соціальним бізнесом і лише 29% не зацікавлені в соціальному бізнесі взагалі. У цьому контексті соціальний

бізнес є важливим інструментом, здатним перетворити ініціативи молоді на потужні зміни для майбутнього нашої планети.[5]

Це лише є підтвердженням того, що багато хто хоче і прагне змінювати світ на краще. Ключову роль відіграє саме молодь – наше майбутнє, ті хто завдяки своїй креативності, енергії та прагненню до змін, прагне створити планету, на якій людям не байдуже на екологію, нерівність, ставлення до інших людей. Ті, які прагнуть вчитися і розвиватися, щоб домогтися досягненню цих цілей. Ті, хто хоче щось робити чи допомагати. Лідери думок, які тягнуть за собою мільйони, тому така відповідальна місія дійсно вимагає того, щоб вони отримували підтримку та ресурси для реалізації своїх ідей. Це вимагає не лише знань і навичок, але й підтримки з боку суспільства, бізнесу та держави. Лише об'єднаними зусиллями ми зможемо допомогти новому поколінню створити світ, де цінуються екологія, рівність і повага до кожної людини. Соціальний бізнес у цьому контексті є важливим інструментом, який здатний перетворити ініціативи молоді на потужні зміни для майбутнього нашої планети.

Перелік використаних джерел:

1. Transforming Our Impact: Enactus and Resolution Together. Enactus. URL: <https://enactus.org/2024/02/15/transforming-our-impact-enactus-and-resolution-together/> (Дата звернення: 16.11.24)
2. Х.Федор. Як розвивати соціальне підприємництво: особливості бізнесу та українські кейси. Kyivstar Business Hub. 2024. URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/yak-rozvivati-soczialne-pidpriyemnicztvo-osoblivosti-biznesu-ta-ukrayinski-kejsi> (Дата звернення: 16.11.24)

3. Розвиток громад через соціальне підприємництво. Акселератор соціального підприємництва. Платформа соціальних змін. URL: <https://sochange.webflow.io> (Дата звернення: 16.11.24)
4. Майже половина українців обирають бренди, які підтримують ЗСУ: онлайн-опитування «Gradus Research». 2022. URL: <https://gradus.app/uk/open-reports/brand-activism-gradus-research-survey-ukr/> (Дата звернення: 16.11.24)
5. В. Другова. Соціальний бізнес: думка молоді про новий напрямок підприємництва: онлайн-опитування учасників програм «Junior Achievement Ukraine». Громадський простір. 2024. URL: <https://www.prostir.ua/?library=sotsialnyj-biznes-dumka-molodi-pro-novuj-napryamok-pidpryjemnytstva> (Дата звернення: 16.11.24)

Кривута Діана, здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Возняк Г.В.,
д-р екон. наук, ст.наук.спів.
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ: ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ

Соціальне підприємництво — це бізнес, що спрямований на вирішення соціальних проблем та

досягнення соціальних змін. Основною метою є не прибуток, а позитивний соціальний ефект. Прибутки таких підприємств використовуються для розвитку бізнесу та підтримки соціальних ініціатив. М. Юнус описує його як прибутковий бізнес, що працює за принципами корпоративної соціальної відповідальності та підтримує соціальні проекти.

Соціальне підприємництво вирізняється кількома важливими характеристиками:

- воно задовольняє соціальні потреби, які не можуть бути вирішені державою чи приватним бізнесом;
- займається працевлаштуванням соціально вразливих груп населення;
- має на меті подолати пасивність громадян та сприяти їхній самостійності;
- створює інноваційні рішення для соціальних проблем.

У світовій практиці існують різні моделі соціального підприємництва, зокрема «працевлаштування» та «фінансування послуг». В Україні найбільшу перспективу мають саме ці моделі, особливо в контексті міграційних процесів та потреб внутрішньо переміщених осіб.

Українське суспільство стикається з кризовими явищами в соціальній, економічній та політичній сферах через війну. Держава має обмежені можливості для вирішення соціальних проблем, таких як низький рівень матеріального забезпечення, безробіття і висока частка вразливих груп населення. Соціальні підприємства стають важливим інструментом для вирішення гострих соціальних проблем в умовах війни, коли економічна ситуація значно погіршилася, безробіття зросло, а соціальний захист ослаблено. За даними соціології, значна частина населення втратила роботу, що підвищує потребу в відновленні

підприємницької діяльності для нормалізації життя під час війни. Безробіття веде до низки проблем, таких як втрата доходів, зниження кваліфікації, погіршення соціального статусу та психологічний стрес, а також викликає соціальні та економічні наслідки, включаючи зростання криміногенності та соціальної напруги. Соціальні підприємства орієнтуються на соціально вразливі категорії населення, такі як люди з інвалідністю та внутрішньо переміщені особи. Вони активно співпрацюють з державними та міжнародними організаціями для залучення фінансування, наприклад, через краудфандинг-платформи, як «Спільнокошт». Такі ініціативи сприяють розвитку соціального підприємництва, підтримують вразливі верстви населення та допомагають подолати соціально-економічну кризу. Соціальне підприємництво в Україні підтримують міжнародні та вітчизняні організації, такі як «Фонд Східної Європи», «Фонд розвитку інновацій» та інші, через надання грантів для реалізації проєктів. В Україні можна виділити кілька типів соціальних підприємств, але брак стартового капіталу є серйозною перешкодою. Крім того, відсутність інформації про ефективність таких підприємств стримує інтерес інвесторів. Незважаючи на труднощі, потенціал українського соціального підприємництва великий, і розвиток цього сектора підтримується різними міжнародними та вітчизняними фондами, такими як Міжнародний фонд «Відродження», «Фонд Східної Європи» та інші. Наприклад, конкурс «Краудфандинг для соціального підприємництва» має на меті підтримку існуючих підприємств і створення нових. Благодійні організації, зокрема TESIS, Save the Children, IREX, активно залучають соціальних підприємців до спільних ініціатив. Один із таких проєктів, EUnlocking, підтримує соціальне

підприємництво в Україні, допомагаючи молодим підприємцям розпочати бізнес, надаючи інформаційні та фінансові консультації, а також створюючи платформу для обміну досвідом. Український соціальний венчурний фонд запустив програму для підтримки підприємств, що змінюють свою діяльність під час війни, щоб допомогти цивільному населенню та вразливим групам. Соціальні підприємці також можуть отримати фінансову допомогу від держави, зокрема 6500 грн для фізичних осіб-підприємців, а також податкові пільги. Додатково, органи місцевого самоврядування підтримують соціальний бізнес через програми, які включають відшкодування відсотків за кредитами, участь у виставках та надання приміщень для бізнесу. Завдяки такій підтримці соціальні підприємці мають можливість вирішувати важливі соціальні проблеми, сприяти працевлаштуванню та соціальній інтеграції в умовах воєнного стану. Розвиток соціального підприємництва важливий для підвищення економічного потенціалу регіонів і становить пріоритет для стратегії соціально-економічного розвитку країни. У розвинених країнах соціальні підприємства активно працюють у таких сферах, як надання соціальних, медичних і освітніх послуг, а також інтеграція уразливих груп. Попри відсутність чітких визначень у законодавстві, соціальні підприємства вже функціонують в Україні, і їхня роль в економічному та соціальному житті країни зростає. Вони мають на меті вирішення соціальних проблем, а не збагачення. Основною ознакою соціального підприємства є його мета — вирішення соціальних завдань через бізнес-модель. Прикладом соціальних підприємств в Україні є Veterano Group, що надає робочі місця ветеранам, Urban Space 100, де частина прибутку йде на громадські проекти, та Інвафішки, магазин для людей з інвалідністю. Ці

підприємства демонструють, як бізнес може впливати на позитивні зміни в суспільстві.

Соціальні підприємці орієнтовані на вирішення соціальних проблем, а не на отримання прибутку, що робить їх діяльність важливою для економічного та соціального розвитку України, зокрема після війни. Це дозволяє зменшити навантаження на державний бюджет і залучити міжнародні інвестиції, сприяючи сталому розвитку. Активна фаза війни та постійні ризики воєнного стану актуалізують потребу в нових бізнес-проєктах, які сприятимуть післявоєнній відбудові економіки та покращенню якості соціального життя. Одним з таких проєктів є соціальне підприємництво, яке має значний потенціал розвитку під час і після війни.

Соціальні підприємства відіграватимуть важливу роль у післявоєнному відновленні України в силу того, що:

- соціальна підтримка вразливих груп — це створення робочих місць для ВПО, учасників бойових дій, людей з інвалідністю, що сприятиме їх психологічному відновленню;
- фінансова підтримка місцевих громад — це розвиток місцевих ініціатив, створення робочих місць і поповнення бюджету;
- співпраця з міжнародними організаціями — це залучення додаткових ресурсів для реалізації соціальних проєктів;
- екологічна відповідальність — це розвиток екологічних ініціатив і відновлення екосистем після бойових дій.

Соціальне підприємництво є важливим елементом відновлення країни та може значно покращити соціально-економічну ситуацію в поствоєнний період. Завдяки підтримці держави та міжнародних організацій, воно може

стати ключовим елементом у післявоєнному відновленні країни, сприяючи економічному розвитку та соціальній інтеграції. Однак для подолання існуючих бар'єрів необхідна подальша підтримка та вдосконалення законодавства.

Перелік використаних джерел:

1. Ачкасова О. Розвиток соціального підприємництва в Україні в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2022. № (37).
2. Богацька Н. Перспективи розвитку соціального підприємництва в Україні. Економіка та суспільство. 2023. № (53).
3. Бойда С. Соціальне підприємництво як інструмент післявоєнної відбудови економіки України. Економіка та суспільство. 2023. № (58).
4. Горинь В., Булавинець В. Соціальне підприємництво як інструмент диверсифікації фінансування соціальної політики. Агросвіт. 2021. № 15. С. 29-35.

Кусевич Юлія, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,

Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,

Науковий керівник: Табачук А.Я.,

канд. екон. наук, доцент

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна

СОЦІАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Соціальні інновації стають невід'ємною складовою сучасного публічного управління, відкриваючи нові можливості для підвищення ефективності та прозорості державних інституцій. В умовах глобалізації, викликів та загроз, швидких технологічних змін, традиційні підходи до управління вже не здатні задовольнити зростаючі потреби суспільства. Соціальні інновації в публічному управлінні передбачають використання нових стратегій, залучення громадян та впровадження інноваційних моделей управління для ефективного вирішення суспільних проблем [2-3]. Науковці у своїх працях пропонують перехід від традиційних моделей, таких як New Public Management (NPM), до більш партисипативних та інклюзивних підходів, з акцентом на відкритому уряді та залученні громадськості.

У сучасних умовах, коли Україна перебуває в стані війни та одночасно є країною-кандидатом на вступ до Європейського Союзу, роль соціальних інновацій у публічному управлінні набуває особливого значення. Соціальні інновації стають ключовим інструментом для вирішення складних соціально-економічних проблем, підвищення ефективності державних інституцій та зміцнення довіри громадян до влади. Курс України до європейської інтеграції вимагає від органів влади на усіх

рівнях управління адаптації кращих практик публічного управління, заснованих на принципах прозорості, підзвітності та громадської участі [1]. Соціальні інновації сприяють впровадженню цих принципів через нові форми взаємодії між владою та громадянським суспільством, використання сучасних технологій та залучення громадян до процесу прийняття управлінських рішень. В умовах війни саме соціальні інновації можуть стати ефективним засобом підтримки соціальної стійкості та згуртованості українців, забезпечення соціального захисту населення та відновлення зруйнованих територій, дозволяють оперативно реагувати на гуманітарні виклики. Крім того, впровадження соціальних інновацій у публічне управління сприяє посиленню демократичних інститутів та розвитку громадянського суспільства [3-4].

Соціальні інновації спрямовані на радикальне покращення публічного управління шляхом впровадження нових підходів, технологій та практик (електронне врядування, соціальні підприємства, створення коворкінгів та хабів для співпраці громадян та державних службовців, тощо).

Соціальні інновації в публічному управлінні пропонують численні переваги, підвищуючи ефективність, дієвість і інклюзивність функцій держави та уряду. Дослідники виокремлюють такі переваги соціальних інновацій у публічному управлінні:

- підвищується якість і ефективність послуг: соціальні інновації допомагають покращити якість послуг державного сектору; інновації в публічному управлінні можуть зробити функції уряду ефективнішими (наприклад, ініціативи місцевої ради Сеула продемонстрували, як можна управління на місцевому рівні робити більш

ефективним та розвивати можливості партнерства, сприяти креативності, стійкості та лідерству) [5];

- соціальні та економічні вигоди: соціальні інновації та управління мають спільні риси (передбачають практику співпраці між організаціями громадянського суспільства та громадськими діячами для розробки альтернативних рішень для задоволення соціальних потреб і вирішення соціально-політичних викликів) та відмінності в розумінні [6]; інновації в публічній сфері призвести до економічних вигод шляхом сприяння креативності, знанням і довірі [7];

- інклюзивність і участь: залучення мешканців до діалогу через інструменти участі та співпрацю, що призводить до матеріальних і нематеріальних переваг [8]

- впровадження нових моделей управління та вплив політики: соціальні інновації часто передбачають нові способи управління, включно із залученням та колективним прийняттям рішень, що може призвести до інституційних змін і нової політики [9-10]; соціальні інновації стимулюють інституційні зміни та впливають на формування і розробку політики, створюючи цикл зворотного зв'язку, де політика також впливає на ініціативи соціальних інновацій [11]

- підвищення довіри громадськості: впровадження інновацій у публічному управлінні стикається з численними викликами, такими як бюрократичні перешкоди, рівень зацікавленості з боку державних службовців та недостатня обізнаність про системні зміни. Саме соціальні інновації покращують імідж органів державної влади та підвищують довіру до них у громадян.

- Щоб отримати переваги соціальних інновацій у публічному управлінні необхідно дотримуватися таких

принципів: при використанні інноваційних моделей в центрі уваги повинні бути потреби та інтереси громадян, забезпечуючи їх активну участь у процесах прийняття рішень; принцип прозорості та підзвітності; співпраця між державою, бізнесом та громадянським суспільством дозволяє об'єднати ресурси для досягнення спільних цілей; гнучкості та адаптивності, як реакція на зміни та впровадження нових підходів, що є ключовими для вирішення сучасних викликів; інноваційності та творчості.

Соціальні інновації в публічному управлінні є необхідним компонентом для підвищення ефективності та результативності діяльності органів державної влади. Вони сприяють більш справедливому розподілу ресурсів, залученню громадян до процесу прийняття управлінських рішень та покращенню якості життя громадян. Соціальні інновації є невід'ємною складовою успішного розвитку публічного управління в Україні. Вони допомагають долати сучасні виклики, сприяють європейській інтеграції та забезпечують сталий розвиток суспільства в умовах глобальних змін та викликів.

Соціальні інновації є ключовим чинником трансформації публічного управління, спрямованим на підвищення його ефективності, прозорості та інклюзивності. В умовах сучасних глобальних викликів і інтеграційних процесів України до Європейського Союзу, впровадження інноваційних підходів сприяє розв'язанню актуальних соціально-економічних проблем, зміцненню довіри громадян до державних інституцій та розвитку громадянського суспільства. Запровадження нових моделей управління, технологій, і практик дозволяє удосконалити якість державних послуг, забезпечити ширше залучення громадян до процесу прийняття рішень і підвищити адаптивність органів влади до швидкозмінного

середовища. Крім того, соціальні інновації створюють передумови для розвитку партнерських відносин між державою, бізнесом і громадянським суспільством, сприяють демократизації управлінських процесів та формуванню сталого суспільного розвитку. Таким чином, соціальні інновації у публічному управлінні є не лише необхідністю, а й потужним інструментом для досягнення цілей європейської інтеграції, підвищення рівня життя громадян та забезпечення довготривалої стійкості українського суспільства.

Перелік використаних джерел:

1. Грішнова О. А., Міщук Г. Ю. Соціальні інновації у трудовій сфері: сутність, види, особливості реалізації в Україні. *Демографія та соціальна економіка*. 2013. № 2. С. 167-178. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=URN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=dse_2013_2_18
2. Терон І. В. Соціальні інновації у процесах модернізації соціально-трудових відносин. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки: зб. наук. пр.* Кіровоград: КНТУ, 2011. Вип. 20, ч. 2. С. 57-66.
3. Annick Bourguignon, Véronique Malleret and Hanne Nørreklit (2001) Balanced scorecard versus French tableau de bord: beyond dispute, a cultural and ideological perspective. URL: https://www.researchgate.net/publication/4802740_Balanced_Scorecard_Versus_French_Tableau_de_Bord_Beyond_Dispute_A_Cultural_and_Ideological_Perspective

4. Unceta, A., J. Castro Spila, and J. Garcia-Fronti. 2016. "Social Innovation Indicators." *Innovation: The European Journal of Social Science Research* 29 (2): 1–15.
5. O'Byrne, L., Miller, M., Douse, C., Venkatesh, R., & Kapucu, N. (2014). Social Innovation in the Public Sector: The Case of Seoul Metropolitan Government. *Journal of Economic and Social Studies*, 4, 51-69.
<https://doi.org/10.14706/JECOSS11414>
6. Galego, D., Moulaert, F., Brans, M., & Santinha, G. (2021). Social innovation & governance: a scoping review. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 35, 265 - 290. <https://doi.org/10.1080/13511610.2021.1879630>
7. Ferreira, J., Fernandes, C., & Oliveira, V. (2018). Social Innovation in Public Organisations: The Perspectives of Managers, 31-46. https://doi.org/10.1007/978-3-319-89857-5_3.
8. Ricciardelli, A., Raimo, N., Manfredi, F., & Vitolla, F. (2020). Urban Civic Network as practice of social change and innovation. A case-study analysis. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 27, 1989-2003. <https://doi.org/10.1002/csr.1940>.
9. Galego, D., Moulaert, F., Brans, M., & Santinha, G. (2021). Social innovation & governance: a scoping review. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 35, 265 - 290. <https://doi.org/10.1080/13511610.2021.1879630>.
10. Ludvig, A., Sarkki, S., Weiss, G., & Živojinović, I. (2021). Policy impacts on social innovation in forestry and back: Institutional change as a driver and outcome. *Forest Policy and Economics*, 122, 102335.
<https://doi.org/10.1016/j.forpol.2020.102335>.

Марусик Юлія, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня освіти,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Суббот А. І.,
д-р юрид наук, професор
**Хмельницький університет управління та права Імені
Леоніда Юзькова
м. Хмельницький, Україна**

ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ, ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Сучасний світ стрімко рухається в напрямку цифровізації, що зумовлює трансформацію традиційних управлінських процесів у високотехнологічні рішення. Одним із ключових інструментів цієї трансформації є електронний документообіг (ЕДО), який спрощує адміністративні процедури, забезпечує прозорість, ефективність та швидкість обміну інформацією. ЕДО не лише економить ресурси, але й мінімізує бюрократичні бар'єри, створюючи умови для прозорого та оперативного функціонування як державних, так і приватних установ. У 2023 році, за даними платформи М.Е.Дос, українські компанії обробили рекордні 73 мільйони електронних документів, що свідчить про зростаючу популярність цієї технології навіть у складних умовах війни [5].

"Держава має стати сервісом для громадян — зручним, простим і непомітним. Електронний документообіг — це шлях до максимальної прозорості, мінімізації бюрократії та економії часу людей і ресурсів країни." – Володимир Зеленський [6].

Впровадження ЕДО потребує чіткого правового регулювання, яке гарантує захист даних, легітимність електронних документів та дотримання прав учасників процесу. Основні засади функціонування ЕДО в Україні регулюють закони "Про електронні документи та електронний документообіг" (2003 р.) [1] і "Про електронні довірчі послуги" (2017 р.) [2]. Вони визначають поняття електронного документа, вимоги до його використання, статус електронного підпису та умови, за яких електронний документ вважається оригіналом.

Ключовим елементом забезпечення автентичності та юридичної сили електронних документів є електронний підпис. Законодавство розрізняє простий електронний підпис (ПЕП), який використовується для менш значимих документів, і кваліфікований електронний підпис (КЕП), що має повну юридичну силу та є обов'язковим для юридично значимих документів. Використання КЕП передбачає співпрацю з довірчими постачальниками послуг, які гарантують безпечність підпису та відповідність вимогам акредитованих центрів сертифікації ключів.

Серед переваг ЕДО виділяються прозорість, що дозволяє мінімізувати ризики корупції, економія часу та ресурсів завдяки відмові від паперової документації, а також швидкість обміну інформацією, що особливо важлива в умовах глобалізації. Крім того, можливість дистанційної взаємодії стає ключовою перевагою у періоди надзвичайних ситуацій, таких як пандемії чи воєнні дії.

Проте впровадження ЕДО стикається з певними викликами. Зокрема, важливо забезпечити захист персональних даних відповідно до закону "Про захист персональних даних" (2010 р.) [3] і кібербезпеку інформаційних систем згідно із законом "Про основні засади забезпечення кібербезпеки України" (2017 р.) [4].

Серед інших проблем – висока вартість довірчих послуг, що може обмежувати доступ до КЕП для малого бізнесу та громадян, а також необхідність гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами, такими як eIDAS [7].

Для вдосконалення правових механізмів пропонується оновити законодавство, інтегрувавши новітні технології, наприклад блокчейн, для забезпечення прозорості та надійності. Важливо також розширити доступність електронних підписів, спростивши процедури їх отримання та знизивши вартість послуг довірчих провайдерів. Крім того, слід створити єдиний державний портал для обміну електронними документами, інтегрований із державними реєстрами, що сприятиме подальшій цифровізації адміністративних процесів. Важливо проводити освітні кампанії для підвищення рівня обізнаності громадян і бізнесу про переваги та безпечність ЕДО.

Гармонізація українського законодавства з міжнародними стандартами, зокрема eIDAS, забезпечить розвиток транскордонного документообігу та підвищить конкурентоспроможність України на світовій арені. Це також сприятиме визнанню українських електронних документів за кордоном, що є критично важливим у контексті міжнародного співробітництва [7].

Отже, електронний документообіг є фундаментальним елементом цифрової трансформації, спрямованої на прозорість, ефективність та інноваційний розвиток. Подальше вдосконалення правових механізмів, впровадження новітніх технологій і посилення заходів безпеки сприятимуть його поширенню та інтеграції України в глобальний цифровий простір.

Перелік використаних джерел:

1. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 № 851-IV : станом на 1 січ. 2024 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 16.11.2024).
2. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII : станом на 1 січ. 2024 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (дата звернення: 16.11.2024).
3. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI : станом на 27 квіт. 2024 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення: 16.11.2024).
4. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII : станом на 28 черв. 2024 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення: 16.11.2024).
5. Аналітичні дані щодо використання електронного документообігу в Україні, 2023 р. *Міністерство цифрової трансформації України*.
URL: <https://thedigital.gov.ua/> (дата звернення: 16.11.2024).
6. Виступ Володимира Зеленського про значення електронного документообігу для державного управління, 2023. *Youtube*.
URL: https://www.youtube.com/watch?v=D_IeEeHUbUw (дата звернення: 16.11.2024).
7. Міжнародний стандарт eIDAS (Electronic Identification, Authentication and Trust Services). *European Commission*.
URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/discover-eidas> (дата звернення: 16.11.2024).

Тимофтевич Ярослав, здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Возняк Г.В.
д-р екон. наук, ст. наук. спів.
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ВПРОВАДЖЕННІ СОЦІАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙ

Взаємодія бізнесу із органами місцевої влади в Україні є пріоритетним аспектом розвитку економіки та покращення бізнес-середовища. У сучасних умовах вона має свої особливості, які доцільно враховувати.

Громадські організації відіграють ключову роль у впровадженні соціальних інновацій, оскільки саме вони виступають містком між суспільством, державою і приватним сектором. Вони здатні швидко реагувати на виклики, шукати нові підходи до вирішення проблем і забезпечувати стійкі зміни в суспільстві. Соціальні інновації, своєю чергою, є новими ідеями чи рішеннями, спрямованими на покращення життя людей, особливо тих, хто перебуває у вразливих умовах. Ці інновації охоплюють різні сфери, такі як освіта, охорона здоров'я, екологія, рівність прав та можливостей. Громадські організації мають унікальну можливість працювати на перетині різних секторів, впроваджуючи інноваційні ідеї, які можуть змінювати правила гри в суспільстві.

По-перше, громадські організації мають тісний зв'язок із місцевими громадами, що дозволяє їм ідентифікувати соціальні проблеми на ранніх стадіях. На відміну від державних структур, які часто діють згори

донизу, громадські організації працюють у безпосередньому контакті з людьми, що дозволяє їм краще розуміти потреби конкретних груп населення. Наприклад, організації, які займаються проблемами бездомності, можуть не тільки надавати базову допомогу, але й розробляти довгострокові програми ресоціалізації, допомагаючи людям повернутися до нормального життя. Це стосується і таких сфер, як освіта чи екологія, де громадські організації впроваджують пілотні проєкти, що згодом можуть бути масштабовані на державному рівні [1].

По-друге, ГО є лабораторіями соціальних інновацій, оскільки вони мають більше свободи для експериментів, ніж державні установи чи бізнес. Вони можуть випробовувати нові підходи, моделі і технології, оцінювати їх ефективність і, у разі успіху, пропонувати масштабування. Наприклад, у сфері освіти такі організації, як Teach For All, працюють над тим, щоб забезпечити рівний доступ до якісної освіти для дітей із соціально незахищених груп. Ці ініціативи часто включають використання цифрових технологій, інтерактивних методів навчання чи створення нових платформ для обміну знаннями між викладачами і учнями. В інших сферах, таких як охорона здоров'я, ГО можуть працювати над новими підходами до медичної допомоги, наприклад, створювати мобільні клініки або програми профілактики захворювань для вразливих груп [2].

По-третє, громадські організації відіграють важливу роль у мобілізації ресурсів, як фінансових, так і людських. Завдяки своїй мережі контактів вони залучають міжнародні гранти, благодійні внески, а також волонтерів, які готові працювати над реалізацією інноваційних проєктів. Цей аспект є особливо важливим у країнах, де державні ресурси обмежені, а приватний сектор не готовий

інвестувати в соціальні проекти через низьку рентабельність. Крім того, ГО використовують свої ресурси для підвищення обізнаності населення про ті чи інші проблеми, що сприяє залученню ширшого кола громадян до вирішення соціальних питань. Наприклад, екологічні організації часто проводять адвокаційні кампанії, спрямовані на зміну поведінки людей, такі як зменшення використання пластику або підтримка відновлюваних джерел енергії [2].

Важливо також зазначити, що громадські організації слугують посередниками між державою і суспільством, особливо коли йдеться про складні соціальні проблеми. ГО можуть транслювати реальні потреби громадян до владних структур, допомагаючи розробляти політики, які краще відповідають реаліям. У країнах з високим рівнем демократії ГО часто залучаються до розробки соціальних програм, а їхня експертна думка враховується на рівні законодавства. Наприклад, у країнах Скандинавії громадські організації активно беруть участь у впровадженні екологічних інновацій, таких як перехід на циркулярну економіку або зменшення викидів вуглецю. У свою чергу, у країнах із перехідною економікою, таких як Україна, ГО є важливим фактором підтримки реформ, спрямованих на децентралізацію та прозорість публічного управління.

Одним із найважливіших аспектів діяльності громадських організацій є їхня здатність поширювати кращі практики та надихати інші спільноти на впровадження змін. Завдяки своїй відкритості до співпраці ГО створюють платформи для обміну знаннями і досвідом, що дозволяє масштабувати успішні соціальні інновації. Наприклад, програми з мікрофінансування, впроваджені окремими організаціями для підтримки малого бізнесу в

сільських районах, були адаптовані у багатьох країнах світу. Такий підхід сприяє не лише вирішенню локальних проблем, але й глобальному прогресу в подоланні бідності чи соціальної ізоляції [3].

Крім того, ГО активно використовують сучасні технології для посилення свого впливу. Діджиталізація процесів дозволяє організаціям створювати інноваційні платформи, які підвищують рівень залученості громадян до соціальних ініціатив. Наприклад, через краудфандингові платформи чи мобільні додатки ГО можуть швидко залучати фінансову і людську підтримку для реалізації своїх проєктів. Використання відкритих даних і аналітики допомагає організаціям ефективніше планувати діяльність і досягати кращих результатів. Це демонструє, що роль громадських організацій у впровадженні соціальних інновацій постійно розширюється, адже вони не тільки реагують на виклики, а й формують нові підходи до їх вирішення.

Однак роль громадських організацій у впровадженні соціальних інновацій не позбавлена викликів. Однією з головних проблем є обмеженість фінансування, адже багато ГО залежать від грантів чи благодійних внесків, які не завжди є стабільними. Крім того, в деяких країнах ГО стикаються з політичним тиском або навіть прямими обмеженнями своєї діяльності. Це особливо актуально для організацій, які займаються правозахисною діяльністю або екологічними питаннями, що можуть конфліктувати з інтересами впливових економічних груп. Іншою проблемою є низький рівень довіри до ГО з боку суспільства, особливо якщо йдеться про організації, які працюють з іноземними донорами [3].

Незважаючи на ці виклики, громадські організації залишаються одним із головних агентів змін у сучасному

світі. Їхній внесок у впровадження соціальних інновацій важко переоцінити, адже саме вони є рушійною силою, яка стимулює суспільство до розвитку. ГО мають потенціал створювати стійкі рішення, які базуються на інтересах громад, і доводити їх ефективність через реальні кейси. У співпраці з державними структурами, приватним сектором і громадянами вони здатні змінювати соціальні системи, роблячи їх більш інклюзивними, справедливими та ефективними. Таким чином, громадські організації є не лише виконавцями соціальних програм, але й джерелом натхнення для тих, хто вірить у можливість створення кращого світу.

Перелік використаних джерел:

1. Кутепова М. В. Громадські організації як інструмент децентралізації державної влади. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2023. № 7.
2. Volska O.M. СОЦІАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ. Актуальні Проблеми Державного Управління. 2021. Т. 2, № 58.
3. Карпук В. В. Громадські організації як фактор формування соціальної компетентності молоді. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія "Педагогіка. Соціальна робота". 2019. Вип. 2 (45). С. 86–89.

Централізація vs. децентралізація у впровадженні сталих практик управління

Centralisation vs. decentralisation in the implementation of sustainable management practices

Басараб Софія, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та
страхування

Науковий керівник: Капленко Г.В.,

д-р екон. наук, професор

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна

ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ У СТАЛИХ ПРАКТИКАХ УПРАВЛІННЯ

Децентралізація як управлінський підхід набуває все більшої актуальності в сучасному світі, де компанії та організації прагнуть до гнучкості, інновацій та ефективного використання ресурсів. У контексті сталих практик управління, децентралізація дозволяє адаптувати ініціативи до локальних потреб, залучати регіональні команди до прийняття рішень і сприяти підвищенню відповідальності на місцевому рівні. Такий підхід сприяє швидшому впровадженню екологічних, соціальних та економічно вигідних рішень. Водночас, децентралізація створює і певні виклики, зокрема ризик розрізненості стратегій та труднощі у забезпеченні єдиної корпоративної візії сталого розвитку.

Децентралізація влади в рамках державної політики регіонального розвитку є однією з ключових реформ в Україні, що знаменує початок суттєвих змін, спрямованих на підвищення якості життя громадян і продовження галузевих реформ. Завдяки новій системі розподілу повноважень між центральною та місцевою владою, Україна створює нову структуру взаємовідносин між різними рівнями управління та формує оновлений баланс

стримувань і противаг. Зважаючи на війну, яка вимагає сильної централізованої влади та мобілізації всіх ресурсів країни, такий перерозподіл повноважень може здаватися суперечливим. Проте сама децентралізаційна реформа не призводить до відцентрових тенденцій і не загрожує конфліктами між центральною владою та регіонами. Як демонструє світовий досвід, успішна реалізація проектів територіального розвитку, здійснюваних територіальними громадами, значно сприяє економічному розвитку регіонів та зміцненню єдності країни [1].

В Україні процес децентралізації розпочато 2014 року з прийняттям Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (01.04.2014), законів України «Про співробітництво територіальних громад» (17.06.2014), «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (05.02.2015) та змін до Бюджетного і Податкового кодексів – щодо фінансової децентралізації [2].

Реформа децентралізації дала поштовх до створення життєво важливої та найближчої громадянської влади - місцевого самоврядування. Добровільне об'єднання місцевих органів влади дозволило новоствореним громадам сконцентрувати та оптимізувати власні повноваження та ресурси, які до реформи належали містам обласного значення. Зараз інтереси громадян, які проживають в громаді, представляють обраний голова, депутатський корпус та виконавчі органи, які забезпечують здійснення законних повноважень в інтересах населення даної громади. У населених пунктах, що входять до об'єднаної громади, інтереси жителів на місцеве самоврядування представляють обрані старости. У Європейському Союзі управління розглядається як сукупність правил, процесів та стандартів поведінки, що

регулюють здійснення повноважень, зокрема з точки зору відкритості, залучення, підзвітності, ефективності та узгодженості. Однією з головних цілей реформ, реалізованих інституціями ЄС, є посилення ролі громадянського суспільства у формуванні політики, що передбачає активне залучення громадян до процесу прийняття державних рішень. У рамках цього підходу, відкритість передбачає інформування громадськості про функції та обов'язки урядових структур, а також про ухвалені рішення. Громадяни розглядаються не як пасивні суб'єкти політичного процесу, а як активні учасники, які мають право брати участь на всіх етапах ухвалення рішень. Підзвітність, окрім традиційних форм політичної та адміністративної відповідальності, зобов'язує уряд враховувати потреби громадян, забезпечуючи чіткий розподіл завдань між державними установами та соціальними інститутами. Ефективність означає, що державна політика має відповідати реальним потребам суспільства, бути гнучкою й швидко реагувати на зміни, враховуючи місцеві особливості. Послідовність, своєю чергою, вимагає узгодженості між різними інструментами, політичними механізмами та стратегіями, щоб досягати цілісного та стабільного впливу [2].

Під час реалізації реформи децентралізації в Україні виникла низка проблем. Однією з них стала недостатня ефективність комунікації між владою та громадянами, що призвело до інформаційного вакууму на місцевому рівні. Ще одна проблема полягала у неузгодженості повноважень між органами місцевого самоврядування та виконавчої влади, а також у складності розподілу функцій між місцевими радами об'єднаних територіальних громад, районними державними адміністраціями та районними радами. Також були труднощі в координації реформи

місцевого самоврядування з секторальними реформами, зокрема у сфері охорони здоров'я, освіти, надання адміністративних послуг та соціальної політики. Навіть зараз створення об'єднаних територіальних громад стикається з проблемою залучення висококваліфікованих кадрів до місцевих органів влади. У новостворених громадах, переважно сільських, часто спостерігається нестача кваліфікованих фахівців, оскільки місцеві громади не можуть забезпечити конкурентну заробітну плату та високі стандарти життя для своїх працівників. Крім того, громади мають труднощі з ефективним використанням фінансових ресурсів — кошти часто спрямовуються на проекти, що підвищують популярність голови громади, але не приносять реальної користі для розвитку громади в цілому. Децентралізація в Україні спрямована на покращення умов життя громадян та підвищення ефективності управління. Розподіл повноважень між центральною та місцевою владою посилює відповідальність і залученість на місцях. Важливою перспективою є зростання фінансової самостійності громад, оскільки частина податків тепер спрямовується до місцевих бюджетів, що дозволяє враховувати потреби населення. Децентралізація також підвищує контроль громад над владою, знижує корупцію, підтримує розвиток малих міст та рівномірний розвиток регіонів [3].

Отже, децентралізація в Україні має суттєві переваги, зокрема посилення фінансової самостійності територіальних громад, підвищення відповідальності місцевих органів влади та залучення громадян до процесу прийняття рішень. Вона також сприяє зниженню рівня корупції, розвитку малих міст та рівномірному розвитку регіонів. Перспективи децентралізації включають покращення якості життя громадян завдяки більш

ефективному використанню ресурсів та врахуванню конкретних потреб місцевого населення. Водночас, для досягнення максимальних результатів необхідно подолати існуючі виклики, зокрема в питаннях комунікації, кваліфікації кадрів та координації реформ.

Перелік використаних джерел:

1. Петренко О.А. Особливості реалізації концепції децентралізації влади в Україні. *Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту Кафедра управління імені Олега Балацького*. 2021. С. 43
2. Реформа децентралізації. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/reformi/efektivne-vgyaduvannya/reforma-decentralizaciyi> (дата звернення: 03.11.2024)
3. Адамовська, В., Голобородько, Т., & Єловський, Д. Децентралізація в Україні: перспективи розвитку та нормативно-правове забезпечення. *Наукові інновації та передові технології*, 2023. №(6 (20)).

Козловець Анна, здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня,
Науковий керівник: Капленко Г.В.,
д-р екон. наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ В УКРАЇНІ: ДОСЯГНЕННЯ, ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Одне із найважливіших питань сучасного державотворення – децентралізації влади. Набуває особливої актуальності в контексті євроінтеграції, глобалізації, та прагнення до більшої демократизації управління.

Децентралізація – це комплексний процес, що передбачає можливість органів центральної влади передати, а органів місцевого самоврядування - отримати і ефективно розпорядитися владними повноваженнями; визначення обсягу повноважень, які необхідно передавати, та механізм їх передачі [1, с. 3].

Основними завданнями децентралізації є:

- передача повноважень з вищих рівнів державного управління на нижчі з одночасною передачею відповідних фінансових ресурсів;
- чітке розмежування повноважень між органами виконавчої влади та між різними рівнями органів місцевого самоврядування;
- посилення відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед виборцями й державою [2].

Процес децентралізації В Україні розпочато в 2014 році з прийняттям Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, законів України «Про співробітництво територіальних громад», «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та змін до Бюджетного і Податкового кодексів – щодо фінансової децентралізації.

Це дозволило сформуванню відповідно до положень Європейської хартії місцевого самоврядування значний дієвий і спроможний інститут місцевого самоврядування на базовому рівні – об'єднані територіальні громади.

2020 рік став ключовим у питанні формування базового рівня місцевого самоврядування, 12 червня 2020 року Уряд затвердив новий адміністративно-територіальний устрій базового рівня, відповідно в Україні сформовано 1469 територіальних громад та 136 районів.

Російсько-українська війна, що триває, принесла величезні виклики для публічного управління територіальними громадами в Україні. Запровадження воєнного стану сприяло консолідації зусиль усіх гілок влади для досягнення захисту суверенітету, територіальної цілісності, інформаційної й економічної безпеки нашої країни.

Перша зміна спричинена введенням правового режиму воєнного стану у діяльність органів місцевого самоврядування це створення тимчасових державних органів – військових адміністрацій, це не тягне за собою позбавлення органів місцевого самоврядування їхніх повноважень. Проте органи місцевого самоврядування є зобов'язаними співпрацювати з органами військового управління у здійсненні заходів, які мають зв'язок із правовим режимом воєнного стану [3]. Окрім налагодження співпраці з військовими адміністраціями та

військовим командуванням, потрібно було узгодити порядок роботи та, за потреби, погодити перерозподіл окремих повноважень. Це дозволило в короткий термін організувати оборону та забезпечити всі необхідні для цього ресурси, доносити актуальну інформацію до населення, щоб зберегти життя та здоров'я громадян. [4, с. 70]

Велика кількість внутрішньо переміщених осіб в перші дні війни зобов'язала органи місцевого самоврядування вирішувати питання де і як розміщувати переміщених осіб, реєстрацію статусу ВПО, де знайти житло для тих мешканців, котрі його втратили, видачу довідок, яким чином розподіляти гуманітарну допомогу, як надавати необхідні послуги за умов постійних обстрілів, і те як громади змогли впоратись із труднощами, визначення пріоритетів заходів для подолання екстремальної ситуації ще раз підтверджує успішність попередніх зусиль децентралізації.

Особливої уваги заслуговує питання роботи органів місцевого само-врядування на тимчасово окупованих територіях. Першочергово, органам місцевого самоврядування рекомендували проаналізувати інформацію, яка розміщена на їх ресурсах у відкритому доступі та закрити ту інформацію, яку може використати ворог [4, с. 70].

Пройшовши комплексний та тривалий процес становлення та розвитку інститут місцевого самоврядування в Україні, як основний «бенефіціар» децентралізації набуло статусу ефективного інструменту забезпечення інтересів громад. Проте незворотній вплив війни на організацію публічної влади та громадянське суспільство показав, що децентралізація в умовах, коли

часу для прийняття рішень немає – є запорукою не просто ефективності, а виживання.

На нашу думку, одним з провідних напрямів розвитку місцевого самоврядування в Україні є питання місцевого референдуму. Відповідно до ст. 7 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» це форма безпосередньої демократії, спрямована на вирішення територіальною громадою питань місцевого значення шляхом прямого волевиявлення. Проте, після втрати чинності Закону «Про всеукраїнський та місцеві референдуми» у 2012 році утворилася ситуація коли формально цей інститут існує, а на практиці використати його неможливо. Інститут місцевих референдумів є важливою складовою демократичних процесів у багатьох європейських країнах. Конституції Польщі, Словенії, Болгарії, Данії, Іспанії, Італії, Франції, Угорщини, Бельгії та Португалії прямо передбачають можливість проведення таких референдумів. При цьому, у Польщі, Італії та Словенії чітко визначено коло питань, що можуть виноситися на місцеве голосування. В інших країнах, таких як Мальта, Ірландія та Фінляндія, регулювання місцевих референдумів здійснюється відповідними національними законами. Польща, наприклад, має окремий закон, присвячений виключно місцевим референдумам [5, с. 47].

Керуючись принципом запозичення найкращих принципів та методів управління, звернемося до досвіду Швейцарії, як батьківщини прямого волевиявлення народу. Конституцією Швейцарії передбачено два види референдумів: обов'язковий та факультативний. Обов'язковий референдум проводиться лише за чітко визначених законом підстав, коли інше вирішення питання неможливе. Громадяни голосують за законопроект, який не вдалося вирішити іншим шляхом. Факультативний

референдум може бути проведений за ініціативою 50000 громадян. Це означає, що його проведення не є обов'язковим, але може бути ініційоване громадськістю. Визначальним є право народу через референдум ветувати прийняті парламентом закони, «свого роду засіб забезпечення механізму стримування та противаг у організації та здійсненні публічної влади» [6, с. 93].

Таким чином, неможливість проведення місцевих референдумів в Україні через відсутність окремого нормативно-правового акта свідчить про значне обмеження правоздатності громад, оскільки це прямо впливає на спроможність населення вирішувати питання місцевого значення, що є метою конституційною здійснення місцевого самоврядування. З огляду на це, на основі дослідження європейського дослідження життєво важливим для подальшого розвитку децентралізації видається розробка та впровадження відповідного закону.

Воєнний стан суттєво вплинув на управління територіальними громадами в Україні, децентралізація, яка розпочалася ще до повномасштабного вторгнення була однією з найуспішніших реформ, проте російська агресія внесла корективи в цей процес. З одного боку, війна стала випробуванням для спроможності місцевого самоврядування діяти в екстремальних умовах, з іншого – виявила нові потреби та виклики, які потребують вирішення. Не дивлячись на воєнний стан, місцеве самоврядування продемонструвало високу ефективність у взаємодії із органами державної влади, військовими формуваннями та громадськими організаціями для забезпечення та захисту прав, свобод і добробуту населення громад.

Перелік використаних джерел:

1. Матвієнко А. С. Політико-правові засади децентралізації влади в контексті адміністративної реформи в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : спец. 23.00.02 ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2010.
2. Карташов Є. Децентралізаційна реформа в Україні у контексті європейської інтеграції : монографія. Київ : Освіта України, 2018. 250 с.
3. Про утворення військових адміністрацій: Указ Президента України від 24.02.2022 № 68/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text>
4. Миколук, А. В. (2022). РОБОТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ. Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування, (2), 67-73. <https://doi.org/10.32851/tnv-pub.2022.2.9>
5. № 33 (2022): Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «ПРАВО». Випуск 33, 2022
6. Децентралізація публічної влади в Україні: здобутки, проблеми та перспективи : збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції (31 травня 2024 року, м. Львів) / [за наук. ред. проф. О. В. Батанова, доц. Р. Б. Бедрія]. Львів, 2024. 172 с.

Окольнічий Кирило, здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Крихтіна Ю.О.,
д-р наук з держ. упр., доцент
**Український державний університет
залізничного транспорту,
м. Харків, Україна**

АНТИКОРУПЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ: РОЛЬ ПРОЗОРОСТІ ТА ПІДЗВІТНОСТІ

Прозорість та підзвітність у сфері публічних фінансів набули особливої актуальності в умовах глобального поширення практики децентралізації. Децентралізація, що передбачає передачу повноважень та ресурсів від центральної влади до регіонів, є одним із провідних інструментів реформування публічного управління в багатьох країнах світу. Її впровадження переслідує мету підвищення ефективності державного управління та поліпшення якості послуг, що надаються населенню. Одним із ключових питань у цій галузі є вплив децентралізації на прозорість та підзвітність фінансових процесів, а також на рівень корупції на різних рівнях управління. У цьому контексті важливо розглянути, як передача фінансових повноважень регіонам сприяє або, навпаки, ускладнює боротьбу з корупцією. Дослідження ролі прозорості та підзвітності у процесі управління публічними фінансами є необхідним для забезпечення ефективного використання ресурсів, зниження ризиків нецільового витрачання коштів, а також підвищення довіри громадськості до державних інституцій.

Децентралізація та ефективне управління публічними фінансами є фундаментальними аспектами сучасних держав, особливо в умовах реформування та адаптації до нових викликів, таких як підвищення вимог до підзвітності органів влади з боку суспільства.

По-перше, прозорість та підзвітність є основними елементами будь-якої політики, спрямованої на боротьбу з корупцією, адже вони забезпечують можливість громадського контролю та моніторингу процесів прийняття рішень, використання ресурсів і досягнення цілей публічної політики. Прозорість у сфері публічних фінансів означає доступ до повної, достовірної, своєчасної та легко зрозумілої інформації про фінансові операції, бюджети, доходи та витрати органів влади. Завдяки цьому громадськість може оцінювати діяльність урядовців, а також виявляти можливі порушення або недоліки у фінансовій діяльності. Водночас підзвітність передбачає наявність механізмів, що змушують посадових осіб нести відповідальність за свої рішення та дії, зокрема через перевірки, аудити, інспекції та санкції у разі виявлення порушень [1].

Впровадження децентралізації дозволяє покращити прозорість та підзвітність, оскільки рішення ухвалюються ближче до населення і стають більш доступними для контролю громадянським суспільством. Більш тісний зв'язок між громадянами та органами місцевої влади сприяє підвищенню підзвітності та прозорості у сфері публічних фінансів, а також знижує ймовірність корупційних практик. За умови ефективного впровадження децентралізація може сприяти зниженню корупції шляхом скорочення дистанції між тими, хто приймає рішення, та тими, хто відчуває їх наслідки. Населення може краще контролювати використання

коштів на місцевому рівні, внаслідок чого зростає рівень відповідальності місцевих посадових осіб.

Однак, існують також ризики, пов'язані з децентралізацією, які можуть мати зворотний ефект і сприяти поширенню корупції. Один із головних ризиків полягає в тому, що місцеві органи влади часто не мають достатнього досвіду, навичок та ресурсів для ефективного управління фінансами. У багатьох країнах з низьким рівнем розвитку інституцій та відсутністю усталеної культури прозорості децентралізація може призвести до формування локальних "центрів влади", де посадовці мають широкі повноваження і мало підзвітні вищим інстанціям. Така ситуація сприяє розвитку так званої "місцевої корупції", яка є менш помітною для національних контролюючих органів та менш доступною для громадського контролю. Дослідження демонструють, що в умовах недостатньо розвинених механізмів контролю та звітності децентралізація може сприяти розквіту корупційних схем, особливо коли місцеві посадовці мають повний контроль над фінансовими ресурсами, але обмежену підзвітність перед центральною владою [2].

Загалом, децентралізація передбачає створення умов для більшої автономії місцевих органів влади у вирішенні питань, що стосуються їхніх громад, зокрема шляхом забезпечення прозорості та підзвітності фінансових процесів. Проте, для досягнення цієї мети важливо забезпечити наявність відповідних механізмів контролю, моніторингу та звітності на місцевому рівні. Зокрема, надання права громадам отримувати доступ до інформації про бюджетні витрати, залучати представників громадянського суспільства до процесу ухвалення рішень, а також проводити регулярні аудити фінансової діяльності місцевих органів влади є важливими елементами

ефективної децентралізації. Водночас важливим завданням є посилення інституційної спроможності місцевих органів влади шляхом надання їм необхідної технічної та консультативної підтримки з боку центральних органів.

Роль децентралізації у зниженні корупції особливо помітна у країнах із розвиненими демократичними інститутами та високим рівнем громадянської активності, таких як Швеція, Норвегія або Канада. У Швеції місцеві громади мають значну автономію у прийнятті рішень та управлінні ресурсами, що супроводжується суворим контролем з боку громадян та доступом до публічної інформації. Це сприяє зниженню корупційних ризиків, адже населення може вільно моніторити використання фінансів через відкриті бюджети та звіти. У Норвегії впровадження електронних платформ для прозорості бюджетних процесів дозволило громадянам отримувати повну інформацію про фінансові операції місцевих органів влади, що підвищило довіру до управлінських рішень. Уряд також активно співпрацює з неурядовими організаціями та незалежними медіа, які виконують роль контролюючих структур, виявляючи можливі порушення [3].

Канада демонструє високі стандарти підзвітності завдяки інституціоналізації незалежних аудиторських органів, які регулярно оцінюють фінансову діяльність на місцевому рівні. Громадянське суспільство тут відіграє значну роль, активно залучаючи громадян до обговорення бюджетів і контролю за їх виконанням. Це забезпечує взаємодію між владою та населенням і зменшує можливості для зловживань. Таким чином, приклади країн з ефективною децентралізацією показують, що високий рівень прозорості, підзвітності та участі громадян у прийнятті рішень є основою успішної боротьби з

корупцією. За умови належної організації ці механізми дозволяють зменшити відстань між владою та громадянами, сприяючи підвищенню довіри та ефективності управління.

У країнах із низьким рівнем демократії, слабкими інституціями та відсутністю традицій громадського контролю децентралізація може мати зворотний ефект, що добре ілюструється прикладами деяких країн Африки, Азії та Латинської Америки. У Нігерії, наприклад, передача значних фінансових повноважень місцевим органам влади без належних механізмів підзвітності призвела до створення локальних "феодальних" структур, де ресурси використовуються для збагачення місцевих еліт [4]. Це часто ускладнює виявлення зловживань, оскільки корупційні схеми функціонують на рівні, який є менш доступним для контролю центральних органів. В Індонезії, після впровадження масштабної децентралізації, спостерігалися випадки, коли місцеві посадовці використовували отримані повноваження для забезпечення особистих інтересів через непрозорі тендери та неефективний розподіл ресурсів. Недостатній рівень громадського контролю дозволив цим схемам існувати протягом тривалого часу, оскільки механізми стримувань і противаг були нерозвиненими. У Болівії децентралізація створила умови для посилення впливу місцевих еліт, які часто діяли безконтрольно через відсутність ефективних інститутів аудиту та слабку судову систему. Це сприяло зловживанням владою та використанню бюджетних коштів у власних інтересах, тоді як місцеві громади залишалися осторонь від прийняття ключових рішень. Ці приклади демонструють, що децентралізація у країнах із слабкими інституціями вимагає особливої уваги до розробки механізмів контролю, запровадження незалежних

аудиторських органів і антикорупційних структур, а також чіткого розподілу повноважень між рівнями влади. Лише за умов ефективного управління, нагляду та залучення громадянського суспільства можна уникнути негативних наслідків і зменшити ризики зловживань на місцевому рівні.

Успішна децентралізація також залежить від відповідного правового середовища, яке б забезпечувало необхідний рівень прозорості та підзвітності місцевих органів влади. Прийняття законів, що регламентують доступ до інформації, вимоги щодо публікації даних про бюджетні витрати, встановлення чітких норм та стандартів звітності для місцевих органів влади сприяють підвищенню прозорості та зниженню корупційних ризиків. Водночас розвиток цифрових технологій та використання електронних платформ для ведення фінансової звітності та контролю за витрачанням коштів є ефективним інструментом забезпечення прозорості у сфері публічних фінансів. Інноваційні технології, зокрема блокчейн, можуть забезпечити максимальну прозорість фінансових процесів і значно знизити корупційні ризики, оскільки будь-які зміни у фінансових даних стають доступними для широкого загалу та не можуть бути приховані або підроблені.

Отже, вплив децентралізації на прозорість, підзвітність та корупцію в публічних фінансах залежить від багатьох факторів, серед яких рівень розвитку інституцій, демократична культура, наявність громадянського суспільства та правовий контекст. Децентралізація може стати ефективним інструментом у боротьбі з корупцією за умови наявності належних механізмів контролю та підзвітності на місцевому рівні, а також активної участі громадян у процесі управління. Проте в умовах слабких

інституцій децентралізація може призвести до зростання корупційних ризиків, що вимагає додаткових зусиль для забезпечення належного контролю з боку центральних органів влади та громадськості.

Перелік використаних джерел:

1. Бухтіарова А. Г., Дробязко Н. С. Напрями забезпечення прозорості системи публічних фінансів в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Вип. 23. С. 461-464.
2. Freille, S., Haque, M.E., & Keller, R. (2007). Federalism, Decentralization and Corruption. Retrieved from: <http://ssrn.com/abstract=951110> [in English].
3. Місцеве самоврядування в країнах Скандинавії та Балтії [Електронний ресурс]: https://decentralization.ua/uploads/library/file/720/Ukraine_n_finalver_bluebook_compressed.pdf
4. Стогова О. В. Моделі децентралізації публічної влади. *Правовий часопис Донбасу*. 2024. (1), 8–11. <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2024-86-8-11>.

Очич Христина, здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Возняк Г.В.,
д-р екон. наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ФУНДАМЕНТ ВІДБУДОВИ: УРОКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Повномасштабна російська агресія зруйнувала інфраструктуру, економічну та соціальну сфери та завдала значної шкоди Україні. Відновлення країни - складний і трудомісткий процес, який вимагає не тільки значних фінансових ресурсів, а й ефективної системи управління. Одним з ключових елементів успішного відновлення є децентралізація влади, яка почалася в Україні ще до війни.

Децентралізація – це передача повноважень та фінансів від державної влади якнайближче до людей – органам місцевого самоврядування [1].

Децентралізація в Україні – це масштабна реформа, спрямована на передачу повноважень від центрального уряду до місцевих громад. Розпочата у 2014 році, вона стала одним із найуспішніших проектів реформування держави. Завдяки децентралізації, громади отримали більше можливостей для вирішення місцевих проблем, що сприяло розвитку регіонів і покращенню якості життя людей. Цей процес отримав широке міжнародне визнання як приклад успішної децентралізації.

Реформа децентралізації в Україні, розпочата у 2014 році, мала на меті створити ефективну систему місцевого

самоврядування, наблизити владу до людей та покращити надання публічних послуг [2].

Її основними завданнями були: розподіл повноважень між центральною та місцевою владою, формування спроможних громад, забезпечення фінансової самостійності місцевих бюджетів та підвищення якості життя громадян. Для досягнення цих цілей було передбачено низку заходів, таких як об'єднання територіальних громад, делегування повноважень, проведення місцевих виборів та розробка нових законодавчих актів. Реформа базувалася на принципах Європейської хартії місцевого самоврядування і була спрямована на створення в Україні децентралізованої держави [3].

Ключовим моментом реформи стала поява Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» у 2015 році, який дав старт процесу створення об'єднаних територіальних громад шляхом об'єднання кількох сусідніх громад [4].

Даний закон встановив порядок об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст, надання державної підтримки об'єднаним територіальним громадам та створення правових умов та можливостей для:

- укрупнення шляхом добровільного об'єднання територіальних громад, що є важливим чинником посилення гарантій місцевого самоврядування, підвищення його ролі у вирішенні питань місцевого значення;

- формування дієздатних територіальних громад, головним завданням яких мало стати поліпшення забезпечення потреб громадян, оперативне та якісне надання їм базових соціальних та адміністративних послуг, поліпшення умов сталого розвитку відповідних територій,

більш ефективне використання бюджетних коштів та інших ресурсів;

- створення передумов для удосконалення системи органів місцевого самоврядування на відповідній територіальній основі.

Цей закон став фундаментом для реформи децентралізації, дозволивши об'єднати громади та спростивши процедури їхнього об'єднання. Він неодноразово доповнювався та змінювався, щоб адаптуватися до нових викликів.

Одним із викликів стало повномасштабне вторгнення росії в Україну. Це було не тільки випробуванням держави на міцність, а й каталізатором процесу перетворень, особливо реформи децентралізації, яка виявилася важливим інструментом для забезпечення стійкості держави в умовах війни. Місцеві громади, наділені більшою автономією, змогли оперативніше реагувати на виклики, забезпечувати життєдіяльність населення та підтримувати Збройні Сили України. Громади, які мали більшу фінансову самостійність та розвинені інституції, виявилися більш стійкими до наслідків війни.

Однак, війна також виявила певні недоліки децентралізації. Так, не всі громади були однаково готові до викликів війни. Брак фінансових ресурсів, недостатня інституційна спроможність, а також нерівномірний розвиток територій призвели до того, що деякі громади опинилися в більш вразливому становищі. Крім того, війна виявила необхідність подальшого вдосконалення механізмів координації між різними рівнями влади.

Серед важливих уроків, які можна винести з досвіду децентралізації в умовах війни, є важливість фінансової спроможності громад. Громади, які мали більшу фінансову

самостійність, змогли ефективніше реагувати на виклики війни. Це підкреслює необхідність подальшого посилення фінансової децентралізації. Для цього варто зробити наступне:

- запровадження сплати ПДФО за місцем розташування платника податків, а не за місцем його реєстрації, з метою спрямування до місцевих бюджетів коштів від платників податків, що здійснюють діяльність на території громади;
- розширення бази оподаткування нерухомості та встановлення мінімального рівня ставки податку з метою усунення можливості не оподаткування нерухомості взагалі;
- вдосконалення методів оцінки вартості землі та об'єктів нерухомості;
- запровадження механізмів стимулювання органів місцевого самоврядування, які не користуються своїми податковими повноваженнями в повному обсязі, до стягнення податків на місцевому рівні;
- вдосконалення механізмів розподілу коштів Державного фонду регіонального розвитку і субвенцій на соціально-економічний розвиток окремих територій та формування інфраструктури ТТ.

Ще одним важливим уроком, який можна винести з досвіду децентралізації в умовах війни, є роль громадянського суспільства. Активна участь громадян у вирішенні місцевих проблем стала одним з ключових факторів успішної адаптації громад до умов війни. Це свідчить про необхідність подальшого розвитку інститутів громадянського суспільства.

Також є важливим значення міжмуніципального співробітництва, тобто коли спільні зусилля кількох громад дозволили ефективніше вирішувати складні завдання,

пов'язані з війною. Це підкреслює важливість розвитку міжмуніципального співробітництва.

Ще є необхідність подальшого вдосконалення законодавства. Зокрема, необхідно уточнити повноваження громад в умовах воєнного стану, спростити процедури прийняття рішень та забезпечити більш ефективну координацію дій між різними рівнями влади.

Виходячи з отриманого досвіду, можна зробити висновок, що децентралізація є важливим інструментом для відбудови України після війни. Однак, для успішної реалізації цього процесу необхідно врахувати наступні аспекти: посилення фінансової спроможності громад, удосконалення системи міжбюджетних відносин, підвищення спроможності місцевих органів влади, розширення повноважень громад, забезпечення координації дій між різними рівнями влади, розвиток громадянського суспільства.

Перелік використаних джерел:

1. Юркевич І. Децентралізація та реформування місцевого самоврядування в Україні. 2017. Вип. 3 (11). С. 100-104.
2. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p#Text>
3. Європейська хартія місцевого самоврядування: Рада Європи; Хартія, Міжнародний документ від 15 жовтня 1985 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
4. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України № 157-VIII від 05.02.2015 р. [Електронний

ресурс]. – Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>

Пономаренко Олександр,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Михайловська О.В.,
д-р наук з держ. упр., професор
Національний університет «Чернігівська політехніка»
м.Чернігів, Україна

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ РИЗИКІВ В СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Нині процес впровадження нової парадигми в організаційну структуру державотворення в Україні стикається з багатьма викликами, передусім організаційними, функціональними, правовими, соціально-економічними чинниками та несумісним з ними сучасним станом справ у країні, що поглиблюється довготривалою російською агресією.

Реформи адміністративного сектору часто вважаються недостатньо ефективними, оскільки при визначенні пріоритетів національної політики зазвичай враховуються лише потреби нації загалом, а інтереси та потреби місцевих громад ігноруються.

Програми, спрямовані на сприяння розвитку в конкретних регіонах, такі як транскордонне співробітництво чи застосування належної практики управління, часто не дають очікуваних результатів.

Однією з головних перешкод є незавершеність адміністративно-територіального поділу країни, що призводить до нерівномірного розвитку регіонів, що ще більше посилюється культурними та духовними відмінностями між місцевими громадами.

Тому центральні та місцеві органи влади повинні досліджувати нові моделі обміну, співпраці та розвивати інноваційні шляхи міжрегіональної співпраці.

Адміністративно-територіальний поділ у державах-членах Європи, де панує ліберальний демократичний порядок, є невід'ємною частиною адміністративної системи та відіграє важливу роль у забезпеченні доступу громадян до адміністративних та державних послуг [1].

Ця структура підкреслює важливість культурних, соціальних і духовних факторів у регіональній політиці, яка пов'язана з сучасним баченням європейського регіоналізму та розвитку національних прав і свобод з урахуванням національних особливостей, що в свою чергу підвищує рівень національної безпеки.

Це робить адміністративно-територіальний устрій основоположним елементом євроінтеграційного процесу, а головною метою регіональної політики є водночас забезпечення сталого розвитку нації шляхом гармонійного розвитку місцевого самоврядування; особлива увага приділяється управлінню ризиками, що виникають у процесі завершення децентралізації публічної влади.

Як зазначають Г.В. Олексюк, Н.М. Лисяк і Н.М. Попадинець [2] у рамках адміністративного аналізу в системах місцевого самоврядування ризики можна розділити на чотири основні категорії, викликані різними факторами на різних рівнях влади:

- мегаризики, викликані глобальними факторами, які впливають на всю систему державного управління світу.
- макроризики, пов'язані з деталями системи місцевого самоврядування в Україні.
- мезоризики, сформовані на рівні окремого регіону чи муніципалітету.
- мікроризики, які впливають на конкретні інституційні одиниці або окремі органи місцевого самоврядування.

В контексті останніх категорій ризику управління на місцевому рівні поділяються на нормативно-правові ризики, організаційно - управлінські, фінансово-економічні, соціальні. Заслугує на увагу їх характеристика, яку запропонували Ю. В. Хандога, І. І. Григорук [3].

Так, зокрема нормативно-правові ризики відзначаються неузгодженістю або затримкою у прийнятті важливих регуляторних інструментів, а також законодавчих ініціативах та внесенні суттєвих змін до регуляторних законів, що впливають на розвиток та функціонування систем місцевого самоврядування. Організаційно-управлінські ризики характеризуються незавершеним дослідженням проблем, що виникають у процесі реалізації національних політик розвитку місцевого самоврядування, недостатньою підготовкою адміністративного ресурсу, недосконалістю системи управління впровадженням національних ініціатив тощо. Ключовими факторами фінансово-економічними ризиками стали невиконання державою своїх фінансових зобов'язань та зменшення податкових та інших фіскальних надходжень. Для соціальних ризиків властиві опір громадян, політичних партій та організацій до цілей та

реалізації національної стратегії розвитку місцевого самоврядування. Пропонуємо до вищезгаданої класифікації включити ризики, які мають місце в зв'язку з запровадженням воєнного стану. Ці ризики безпосередньо впливають на чотири вищезазначених і пов'язані з обмеженням свободи при використанні коштів громади і можливим їх перенаправленням на військові потреби.

Як свідчить міжнародний досвід, управління ризиками в контексті розвитку та функціонування систем місцевого самоврядування передбачає інтеграцію комплексу семантичних та аналітичних операцій у процесі прийняття рішень.

Це означає визначення ризиків, оцінку їхньої ймовірності та потенційних наслідків, а також вибір стратегій боротьби з ними.

Формування політики розвитку місцевого самоврядування потребує формування управлінських показників для моніторингу та реагування на ризики. Це включає в свою чергу розробку відповідних процедур і повноважень для управління.

Системне впровадження ризик-менеджменту на всіх рівнях забезпечить раціональність та оптимізацію стратегій розвитку місцевого самоврядування, підвищить ефективність прийняття рішень, зміцнить загальну систему управління.

Принципи методології управління ризиками повинні ґрунтуватися на чинних міжнародних стандартах, враховувати особливості місцевих органів влади на різних організаційних рівнях і передбачати регулярне використання мережевих рішень інформаційно-комунікаційних технологій.

Перелік використаних джерел:

1. Адміністративно-територіальний устрій України. Історія. Сучасність. Перспективи: монографія / В. Г.Куйбіда, В. П. Павленко, В. А.Яцюк, О.Я. Матвіїшин, А.Ф.Ткачук, В. А. Негода, Ю. О.Карпінський, М. О. Пухтинський, Ю. І. Ганущак, О. М. Бабич; Секретаріат Кабінету Міністрів України. К.: Геопринт, 2009. 615 с.
2. Олексюк Г. В., Лисяк Н. М., Попадинець Н. М. Концептуально-структурні моделі ендogenous потенціалу об'єднаних територіальних громад як передумова підвищення їх конкурентоспроможності. Економіка України. Київ, 2019. № 3. С. 52-69.
3. Ю. В. Хандога, І. І. Григорук. Міжнародний досвід управління ризиками в умовах децентралізації. Регіональна економіка 2024, №2 С. 140-147.

Інноваційні практики в публічному управлінні та адмініструванні

**Innovative practices
in public management
and administration**

Воронова Ярослава, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,

Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,

Науковий керівник: Неізнана О.В.,

канд. екон. наук, доцент

Державний університет економіки і технологій,

м. Кривий Ріг, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДИПЛОМАТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: СОЦІАЛЬНІ МЕДІА ТА КОМУНІКАЦІЇ

Цифрові технології глибоко змінили традиційні аспекти дипломатичної діяльності, відкривши нові можливості для обміну інформацією, налагодження міжнародних відносин та комунікацій між державами і глобальною спільнотою. Завдяки соціальним медіа та комунікаціям, дипломатичні установи отримали в руки інструменти, що значно посилюють їхній вплив і дозволяють оперативно реагувати на події. Сьогодні дипломатія, яка містить в собі елементи інтернет-активності з використанням електронних девайсів має ряд визначень: цифрова дипломатія, електронна дипломатія, е-дипломатія, дипломатія соціальних мереж тощо [3, с. 14].

Протягом останніх двох десятиліть дипломатія піддалася значному впливу нових технологій, зокрема інтернету, мобільного зв'язку і соціальних медіа. Такий зсув сприяє швидкому обміну інформацією, підвищенню прозорості діяльності держав, а також відкриває нові шляхи для підтримки діалогу та дипломатичних ініціатив. Це зумовлює зростання важливості діджиталізації, що є каталізатором змін у дипломатичних стратегіях багатьох країн.

Соціальні медіа, як-от Facebook, Twitter, Instagram і YouTube, стали потужними інструментами у дипломатії, дозволяючи безпосередньо звертатися до глобальної аудиторії. Через соціальні платформи держави можуть досягати значної аудиторії, залучати суспільство та надавати громадянам і міжнародній спільноті інформацію про зовнішню політику. Перевагами є:

- швидкість та оперативність;
- широке охоплення аудиторії;
- гнучкість у комунікаціях.

Сьогодні багато державних діячів і дипломатичних установ використовують соціальні мережі для висловлення офіційної позиції з актуальних питань. Наприклад, американське Держдепартамент використовує Twitter для поширення інформації про офіційні події, а також для підтримки діалогу з міжнародною аудиторією. Міністерство закордонних справ України активно використовує соціальні медіа для повідомлень щодо конфліктних ситуацій. Такий підхід демонструє здатність держави впливати на глобальну думку та формувати позитивний імідж у світі.

Незважаючи на численні переваги, цифрова дипломатія має також певні виклики та загрози. Одна з головних проблем цифрової дипломатії полягає в забезпеченні безпеки інформації. Кіберзагрози, такі як хакерські атаки, перехоплення конфіденційних комунікацій, можуть суттєво вплинути на дипломатичну діяльність.

Ризик поширення дезінформації є серйозною проблемою для дипломатів. Пропагандистські матеріали та фальшиві новини, що з'являються в мережі, можуть швидко впливати на громадську думку, порушуючи репутацію держави та її дипломатів. Відповідно,

дипломатичні установи змушені оперативно реагувати на загрози, розробляючи стратегії протидії дезінформації [2, с. 46].

Зміщення дипломатії в онлайн-простір створює виклики, пов'язані з конфіденційністю та довірою до джерел інформації. Онлайн-дипломатія вимагає високого рівня прозорості, що іноді суперечить принципам закритості традиційної дипломатії.

Штучний інтелект (ШІ) стає важливим інструментом у цифровій дипломатії. Застосування ШІ дозволяє аналізувати великий обсяг даних, виявляти тренди та прогнози, а також автоматизувати багато рутинних завдань дипломатів. ШІ допомагає аналізувати потік інформації в соціальних мережах та інших онлайн-джерелах, що надає дипломатам змогу краще розуміти громадську думку та потенційні загрози. Наприклад, методи аналізу «великого даних» можуть бути використані для моніторингу геополітичних тенденцій або оцінки ставлення громадян до певних подій.

Чат-боти, які працюють на основі ШІ, можуть стати потужними помічниками для дипломатичних установ, забезпечуючи відповіді на загальні запити громадян або туристів, що зменшує навантаження на дипломатичні служби. Такі технології можуть використовуватись для поширення актуальної інформації, підтримки дипломатичних відносин та обробки загальнодоступних даних [3, с. 17].

Один з прикладів використання штучного інтелекту у цифровій дипломатії — це чат-бот 'Вікторія', який представляє Міністерство закордонних справ України. Цей чат-бот надає користувачам можливість отримати консультації з різноманітних питань міжнародних відносин, а також оперативну інформацію під час кризових

ситуацій. Досвід України у застосуванні таких інструментів може бути корисним і для інших країн, які шукають способи підвищення ефективності та доступності дипломатичних послуг. Крім того, можна використовувати найкращі практики інших держав, що впроваджують автоматизовані системи для боротьби з дезінформацією та моніторингу громадської думки у соціальних мережах [1].

Очікується, що майбутнє цифрової дипломатії буде пов'язане з розвитком спеціалізованих платформ для ведення переговорів і комунікацій на міжнародному рівні. Збільшення використання цифрових технологій для ведення багатосторонніх переговорів у віртуальному просторі значно спростить процеси комунікації. Культурна дипломатія, яка є важливою складовою зовнішньої політики, також виграє від цифрової трансформації. Створення цифрових архівів, онлайн-експозицій та проведення віртуальних культурних заходів сприяє зміцненню культурних зв'язків між народами.

Отже, використання цифрових технологій у дипломатії відкриває нові можливості для міжнародної комунікації, сприяє швидкому реагуванню на кризи і збагачує інструментарій сучасної дипломатичної діяльності. Соціальні медіа, штучний інтелект та інші цифрові інструменти стають незамінними помічниками дипломатів, надаючи можливості для ефективної комунікації, аналізу даних та побудови відносин на глобальному рівні. Проте, для успішного використання цих технологій дипломатичні установи повинні враховувати виклики, з якими пов'язана цифрова трансформація, зокрема загрози безпеки та ризики дезінформації.

Перелік використаних джерел:

1. Лисогор І. МЗС за допомогою штучного інтелекту створило представницю з консульських питань – Вікторію Ші.

URL: https://lb.ua/world/2024/05/01/611092_mzs_dopomogyu_shtuchnogo_intelektu.html (дата звернення: 08.11.2024).

2. Мальський М. Цифрова дипломатія України: синергія реального і віртуального. Матеріали міжнародної наукової конференції. Львів, 2023. 120 с.

3. Окладна М. А. Роль цифрової дипломатії в сучасній зовнішній політиці держави. Право та інноваційне суспільство, № 2 (15), 2020. С.14.

Пакош Марта, здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник Капленко Г.В.:
д-р екон. наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО- КУЛЬТУРНОЮ СФЕРОЮ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ЗМІН

Соціально-культурна сфера в умовах суспільних змін охоплює широке коло громадських відносин та інститутів, які забезпечують розвиток та збереження культури, освіти, мистецтва, традицій та інших цінностей, що формують

ідентичність суспільства. Вона є особливо важливою в умовах змін, коли соціальні, економічні чи політичні процеси в суспільстві впливають на культурну стійкість та адаптивність.

Культурну політику також розглядають і як частину державної соціальної політики, яка спрямована на відтворення механізмів послідовності різних видів діяльності, а за рахунок цього – на поліпшення якості життя людей, освоєння ними найсучаснішого штучного середовища і в результаті – на поліпшення адаптованості членів суспільства в складних і динамічних сучасних умовах [1, с. 25].

У відповідь на глобальні виклики (наприклад, цифровізацію, міграційні процеси, економічні кризи) соціально-культурна сфера змінює підходи до освіти, мистецтва та культурних практик, що проявляється через впровадження нових технологій у культурних закладах, оновлення методів освіти, розвиток віртуальної культури. У процесі суспільних змін особливо важливим також стає питання збереження культурної ідентичності та різноманіття, шляхом підтримки національної, етнічної та регіональної самобутності, а також розвитком міжкультурного діалогу. Належно підготовлені соціально-культурні заходи, освітні програми та мистецькі ініціативи сприяють вирішенню таких завдань, єднанню суспільства, подоланню конфліктів та зниженню соціальної напруги.

У громадських змінах культурні інститути виступають і засобом інтеграції та формування спільної національної ідеї. Саме тому ефективне управління цією галуззю передбачає активну участь держави, громадських організацій, волонтерських ініціатив, адже у суспільних змінах держава має забезпечити фінансову підтримку, юридичну базу та інфраструктуру для культурних проєктів

та соціальних програм. Підтримка соціально-культурної сфери, особливо у важкі часи, виступає ефективним стимулом економічного росту завдяки креативним студіям, туризму та інших пов'язаних галузях. Культурні ініціативи можуть стати важливим чинником розвитку місцевої економіки та створення нових робочих місць. Попри те, важливим у контексті глобальних викликів є підхід збереження культурної спадщини, екологічної свідомості та соціальної відповідальності. Суспільні зміни вимагають від соціально-культурних інституцій переходу до більш сталих і відповідальних практик, де відбуватимуться пошуки нових моделей взаємодії, адаптації та розвитку на основі культурних і соціальних цінностей.

Сучасне суспільство перебуває в епіцентрі постійних соціальних та економічних трансформацій. Україна не є виключенням – виклики сьогодення вимагають активного переосмислення традиційних підходів до управління соціально-культурною сферою. Такі умови пов'язані не тільки з технологічним прогресом, але й з еволюцією суспільних цінностей, зміною пріоритетів та новими очікуваннями від культурних і соціальних установ. Тому важливо зосереджуватися на ключових інноваційних підходах, які є найбільш перспективними.

Одним з ключових аспектів модернізації є цифровізація. Діджиталізація змінює не лише форму, але й зміст культурного сприйняття. В епоху інформаційного суспільства технології стають основою комунікації, освіти та культури. Культурні установи активно переходять у цифровий простір, використовуючи його як платформу для залучення молодшої аудиторії та інтерактивного спілкування з громадою. Прикладом є віртуальні музеї, онлайн-виставки, освітні платформи, а також мобільні додатки для інтерактивного доступу до культурної

спадщини. Під час пандемії COVID-19 багато музеїв світу запустили онлайн-екскурсії – Лувр та Британський музей пропонували 3D-тури, завдяки яким можна було оглянути експозиції з будь-якої точки світу. Наприклад, бібліотеки і музеї України, такі як Національний музей історії України, активно використовують технології доповненої реальності для покращення доступності експонатів і матеріалів, що значно розширює їхню платформу користувачів.

Інноваційні підходи вимагають залучення різних сторін для спільної реалізації соціально-культурних проєктів. Партнерство між державою, бізнесом та громадянським суспільством дозволяє акумулювати ресурси та ідеї, а також адаптувати послуги відповідно до потреб громад. Програми співфінансування з боку бізнесу, особливо в культурній сфері, можуть допомогти збільшити бюджет культурних проєктів, зокрема з реставрації культурної спадщини чи організації фестивалів. Партнерство з IT-компаніями особливо дозволяє розвивати цифрові платформи для культурного контенту.

Креативні індустрії також стають важливою складовою економіки і культурного розвитку. Це сфера, яка об'єднує як традиційні форми мистецтва, так і сучасні медіа, дизайн, кіноіндустрію та інші напрямки. Підтримка креативного сектору може забезпечити додаткові робочі місця та сприяти інноваціям у культурному розвитку, а також створювати середовище для розвитку художників, дизайнерів та музикантів, що допомагає зміцнювати культурну самобутність країни. Одним з прикладів є такі фестивалі, як ГогольFest в Україні, Burning Man у США, які є платформами для сучасного мистецтва, музики, театру, що збирають сотні тисяч відвідувачів. Ці фестивалі сприяють міжнародному обміну ідеями, самовираженню та підтримці ідентичності.

Успішне управління соціально-культурною сферою можливе лише за умови залучення громади до процесу прийняття рішень. Цей процес забезпечуватиме не тільки прозорість, але й відповідність послуг потребам суспільства. Принципи інклюзії гарантують, що культурні та соціальні програми враховують різні вікові, етнічні, фізичні та соціальні потреби. Наприклад, впровадження програм для людей з обмеженими можливостями, таких як спеціалізовані екскурсії для людей з вадами зору або слуху, буде створювати умови для рівного доступу до культурних послуг. До прикладу у багатьох музеях України вводяться QR-коди для доступу до аудіоекскурсій різними мовами, такий підхід дозволяє зробити культурний контент доступним для іноземців та осіб з обмеженими можливостями.

У сучасному світі відповідальне ставлення до ресурсів є одним з важливих аспектів управління. Культурні та соціальні установи можуть бути прикладом сталого розвитку, популяризуючи екологічну культуру та впроваджуючи «зелені» рішення в свою роботу. Використання еко-френдлі матеріалів в оформленні музейних виставок, або ж впровадження практик переробки відходів у великих культурних заходах, як-то музичні фестивалі, показує приклад відповідального підходу до ресурсів. Зокрема Atlas Weekend, один з найбільших музичних фестивалів України, впроваджує ініціативи зі зменшення пластикових відходів і сортування сміття. Також під час фестивалю діють зони для обміну та переробки ресурсів.

Отже, інноваційний розвиток соціально-культурної сфери є не лише інструментом оновлення, але й засобом зміцнення ідентичності нації. В умовах глобалізації і викликів, які постали перед Україною, особливо важливо

підтримувати саме ті ініціативи, які ґрунтуються на співпраці, діджиталізації, інклюзії та відповідальності. Інноваційні підходи в управлінні соціально-культурною сферою дозволяють не тільки зберегти її значення та актуальність, але й забезпечити її розвиток як ключової складової суспільного життя. Попереду ще багато роботи з модернізації цієї сфери, але завдяки системним змінам та підтримці на державному і громадському рівнях, цілком можливо створити простір, де кожен громадянин знайде можливість для культурного розвитку, обміну ідеями та особистісного зростання.

Таким чином, успішне управління соціально-культурною сферою – це не лише про збереження спадщини, а й про створення нових можливостей для суспільства, здатного відповідати на сучасні виклики і формувати майбутнє України. Впроваджуючи інноваційні підходи в управлінні соціально-культурною сферою, ми не лише вдосконалюємо її, а й готуємо наше суспільство до нових можливостей і до збереження національної ідентичності в умовах швидких змін.

Перелік використаних джерел:

1. Здіорук СІ Культурна політика України: національна модель у європейському контексті: аналіт. доп./СІ Здіорук, ОМ Литвиненко, ОП Розумна; за ред.СІ Здіорука. – К.: НІСД, 2012.–64 с.
2. Костира І. О. Культурна політика України в умовах євроінтеграції /І. Костира // Гілея: науковий вісник. – 2018. – № 131. – С. 384-387.
3. Мельниченко Н.О. Засади конституційного регулювання соціокультурної сфери країн ЄС / Н.О. Мельниченко // Актуальні проблеми держави і права. –2012. – №3. – С. 286–289.

4. Стеценко К. Стратегії культури України. Філософія і менеджмент самоздійснення нації / К. Стеценко. – К.: Держ. акад. керівн. кадрів культури та мистецтва, 2005. – 69 с.
5. Тенденції впливу глобального інформаційного середовища на соціокультурну сферу України: монограф. / [О.С. Онищенко, В.М. Горовий, В.І. Попик та ін.]; НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського.– К., 2013. – 224 с.
6. Фесенко Н. С. Загальні принципи адміністрування сфери культури в країнах-членах Європейського Союзу та США / Н. Фесенко // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Харків : Вид-во ХарПІНАДУ «Магістр», 2015. – Вип. 1 (48). – С. 224-230.
7. Щербина-Яковлева О. Поняття соціокультурної діяльності: філософські та культурологічні виміри / О. Щербина-Яковлева // Світогляд Філософія. Релігія. – 2017. – Вип. 12. – С. 71-78.

Салюк Вікторія, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Юрків. Р. Р.,
канд. екон. наук
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ВІЙНИ ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК: МОЖЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Сучасний етап розвитку України вимагає обговорення ефективних підходів до відновлення та сталого розвитку, адже війна суттєво змінила виклики та пріоритети публічного управління. В умовах, коли державні органи мають оперативно реагувати на поточні виклики й одночасно планувати майбутнє, інноваційні підходи стають важливою основою як для відбудови країни, так і для її довгострокового розвитку. Сутність цих підходів полягає у впровадженні сучасних практик управління, цифрових технологій та стратегічного планування, що здатні не лише забезпечити відновлення інфраструктури, але й створити передумови для успішного інтегрування України в європейський простір.

Важливим аспектом інноваційного управління є розвиток інфраструктури «розумних» міст, що здатні забезпечити сталий розвиток громад. Концепція «розумних» міст спрямована на оптимізацію міських процесів через використання цифрових технологій для підвищення ефективності управління, поліпшення екологічної ситуації та підвищення якості життя мешканців. У такому форматі місто може оперативно реагувати на потреби громадян, а також створювати

простір для зручного проживання та ведення бізнесу, що є важливим для післявоєнного відновлення України. Для України цей підхід є перспективним, адже більшість її міст потребують масштабної реконструкції. Таким чином, «розумні» міста можуть стати важливим елементом національного плану відновлення.

При цьому важливо пам'ятати, що концепція "розумного" міста – це не лише про впровадження технологій, але й про формування нової культури міського управління, заснованої на людських потребах і взаємодії між владою та громадянами. Для створення міст, які поєднують інновації з соціальною відповідальністю, слід активно залучати мешканців до процесів планування та ухвалення рішень, що дозволить краще зрозуміти їхні потреби й очікування. Такий підхід допоможе створити "розумні" міста, які зможуть адаптуватися до викликів майбутнього і бути стійкими до економічних, екологічних і соціальних змін.

Іншим вагомим напрямом є адаптація українського публічного управління до європейських стандартів, що включає не лише зміни в управлінських підходах, але й модернізацію законодавства та посилення прозорості прийняття рішень. Адаптація до європейських стандартів не тільки допоможе Україні досягти своєї мети – вступу до Європейського Союзу, а й закріпить довіру громадян до державних інституцій. Для цього слід зробити публічне управління більш доступним, забезпечити високий рівень громадської участі та створити умови для взаємодії громадян з владою на місцевому рівні. Євроінтеграційні виклики, які Україна наразі долає, вимагають побудови публічних інституцій, здатних працювати з урахуванням принципів прозорості, підзвітності та сталого розвитку.

Одним із пріоритетів відновлення є впровадження нових цифрових рішень, що дозволяють прискорити модернізацію управлінських процесів та створити зручні умови для громадян. Розвиток цифровізації публічного управління в Україні вже зробив значний крок уперед, і це надає унікальні можливості для використання таких технологій у відновленні країни. Наприклад, технології електронного врядування здатні підвищити прозорість процесів, зменшити корупційні ризики та надати громадянам доступ до адміністративних послуг. Впровадження інноваційних цифрових рішень, таких як реєстрація документів, облік населення, управління фінансовими ресурсами та навіть інтеграція соціальних послуг через цифрові платформи, сприяє формуванню єдиного управлінського простору, що відповідає сучасним потребам і стандартам.

Невід'ємною складовою сталого розвитку є врахування екологічних аспектів та оптимізація використання природних ресурсів. Інтеграція екоефективних рішень у процес відновлення інфраструктури, включаючи побудову житлових і комерційних об'єктів, розбудову енергетичних систем на основі відновлюваних джерел, а також удосконалення системи утилізації відходів, може забезпечити екологічну стабільність і мінімізувати негативний вплив на навколишнє середовище. Сучасні «розумні» технології дозволяють раціонально використовувати ресурси, що також є частиною європейської політики сталого розвитку.

У контексті післявоєнного відновлення важливим завданням є залучення міжнародної допомоги та інвестицій для розбудови нової економіки України, яка буде відповідати принципам сталого розвитку. Успішний розвиток України неможливий без ефективного

управління фінансовими ресурсами, що включає прозорість фінансових потоків та раціональне використання іноземної допомоги. Важливим аспектом є розробка політики підтримки малого та середнього бізнесу, адже підприємництво є важливою складовою економічного зростання.

Підтримка підприємництва сприятиме створенню нових робочих місць і забезпеченню населення стабільним доходом, що сприятиме економічній стабільності.

Ефективна реконструкція та модернізація української промисловості, інфраструктури, об'єктів соціальної та комунальної сфери може бути забезпечена за умови значної політичної, фінансової, консультативної допомоги з боку ЄС та США, вправного використання Україною цієї допомоги. У Європейського Союзу та його країн-членів є політична воля допомагати нашій державі відновлюватися після війни, є відданість цій справі. Так, ЄС планує створити трастовий фонд солідарності за зразком фонду відновлення країн-членів ЄС після Covid-19. Він фінансуватиме інвестиції у відбудову України та реформи за погодженням з українським урядом (Valero, 2022). І тут важливо зазначити, що безповоротна фінансова допомога іноземних держав має складати лівову частку (90%) міжнародної фінансової допомоги Україні [1].

Також успішне впровадження всіх цих елементів можливе тільки за умов конструктивної співпраці держави з громадянським суспільством, яке є важливим рушієм змін у суспільстві. Залучення громадянського суспільства до процесів управління та відновлення дозволяє створити стійкі рішення, що відповідають інтересам місцевих громад. Це забезпечує відкритість і підзвітність державних рішень, а також сприяє підвищенню довіри громадян до влади. Громадянське суспільство має відігравати важливу

роль у формуванні національної політики сталого розвитку, а також у досягненні Цілей сталого розвитку ООН, які мають забезпечити довготривалий та комплексний підхід до відновлення України.

Ще одним важливим аспектом є роль молодого покоління у процесі відновлення та реформування України. Молоді люди, які зростають в умовах сучасних цифрових технологій та мають доступ до інформації, є активними агентами змін і мають потенціал для участі у формуванні майбутнього своєї країни. Підтримка молодіжних ініціатив, а також створення можливостей для навчання та розвитку компетенцій у сфері сталого розвитку є важливим завданням держави, яке сприятиме вихованню нової генерації лідерів, що активно підтримуватимуть європейські цінності та принципи прозорості, екологічної відповідальності та інклюзивності.

Особливе місце в сучасній українській дійсності займає безпрецедентний за масштабами феномен волонтерського руху. Про нього сьогодні з захопленням говорять у багатьох країнах світу, називаючи це явище унікальним. Розквіт волонтерської діяльності в Україні припав на часи Революції Гідності і початок війни на Донбасі та отримав законодавче закріплення [2].

Окрім внутрішніх реформ, для України важливо активно співпрацювати з міжнародними організаціями та партнерами, що мають досвід у питаннях післявоєнного відновлення, реформування державного управління та впровадження сталих практик розвитку. Такі партнерства допоможуть адаптувати найкращі міжнародні практики та посилити спроможність місцевих управлінців. Особливо корисними можуть бути обмін досвідом з країнами, які вже пройшли шлях відновлення після збройних конфліктів і реалізували успішні стратегії інтеграції у глобальні

економічні та політичні процеси. Міжнародні організації також можуть сприяти моніторингу та оцінці реформ, що гарантуватиме підзвітність та результативність запланованих заходів.

Досвід країн, що пережили військові конфлікти, показує, що найуспішніша робота здійснюється за принципом державно-приватного партнерства. Це дозволяє залучати бізнес до цільових проєктів з відновлення інфраструктури та стабілізації економіки. Звичайно, держава не матиме достатніх власних коштів на відбудову інфраструктури, тому крім отримання фінансової допомоги від міжнародних держав та інституцій, потрібно створити єдиний відновлюваний фонд і дозволити інвестувати у нього закордонним фізичним та юридичним особам [3].

Таким чином, поєднання інноваційних практик, цифрових технологій, екологічних та соціальних принципів у відновленні України відкриває можливості для побудови стійкої та розвиненої країни. Інтеграція європейських стандартів, посилення ролі громадянського суспільства та створення інфраструктури для сталого розвитку є тими завданнями, які допоможуть Україні закріпити успіх у досягненні економічної стабільності та покращенні якості життя громадян. Залучення всіх зацікавлених сторін до процесу відновлення та готовність використовувати новітні технології дозволять Україні стати прикладом для інших країн, що прагнуть сталого розвитку та готові змінювати традиційні управлінські підходи на інноваційні та ефективні моделі.

Перелік використаних джерел:

1. Інноваційні основи відновлення та розвитку країн після збройних конфліктів: інноваційний вимір: колективна

монографія / за ред. д.е.н. Омеляненко В. А. Суми: Інститут стратегій інноваційного розвитку і трансферу знань. 2022. 280 с.

2. Закон України «Про волонтерську діяльність». Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>.

3. Данилишин Б. Як держава може підтримати бізнес в умовах війни. Економічна правда. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/20/684363>.

Тацинець Марія, здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня,

Спеціальність 281 Публічне управління та
адміністрування,

Науковий керівник: Подвірна Н. С.,
канд. політ. наук

Львівський університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ЯК ШІ МОЖЕ ОПТИМІЗУВАТИ НАДАННЯ ДЕРЖАВНИХ ПОСЛУГ?

Публічне управління – це впровадження системи, що надає розумний вплив на функціонування і розвиток команди людей, з метою підтримки, вдосконалення і розвитку об'єктів управління для досягнення заздалегідь визначених цілей, на основі інформації по поведінку і стан програм управління і об'єктів управління [5]. Варто зазначити, що сьогодні публічне управління стало

достатньо відкритим, про що свідчать широкі можливості навчання, де можна здобути професійні компетентності, які сприятимуть ефективному виконанню посадових обов'язків. Серед таких зокрема є і навички, пов'язані із цифровізацією сучасного суспільства, а окрім цього і тих, які передбачають використання технологій штучного інтелекту. Такий інструмент співдіє із загальноусталеними принципами та нормами робочого процесу та робить його більш продуктивним. Передусім, штучний інтелект передбачає застосування певної сукупності інформаційних технологій, на основі яких можуть виконуватися завдання з урахуванням системи наукових методів досліджень і алгоритмів аналізу інформації. Сьогодні, у час війни, Україна потребує стійкості у формуванні системи надання державних послуг [2]. У такий спосіб держава становлюється як правова європейська держава з високим рівнем демократії. У цьому випадку ми також можемо наголошувати на важливості єдності усталених правил та норм з інноваційними технологіями, що суттєво полегшують процес на різних етапах та вдосконалює систему у контексті наближення її до європейських стандартів.

Публічне управління стало однією із ланок сучасного суспільства, де штучний інтелект (далі – ШІ) також заповнює нішу для вдосконалення та впровадження інноваційних пріоритетів. Цей інструмент став катализатором до змін у сфері публічного управління, що відкриває значні можливості для оптимізації процесів, підвищення ефективності та якості надання державних послуг. Це питання активно вивчається науковцями, які прагнуть дослідити методи інтегрування ШІ у публічне управління та визначити головні пріоритети за якими цей інструмент може посприяти у розвитку згаданої сфери.

Враховуючи сучасні тренди цифрової трансформації, аналізом ІІІ зокрема займаються такі вчені як Квітка С., Новіченко Н., Бардах О [1]. На їхню думку, це є однією з найбільш актуальних цифрових технологій, що використовуються для вирішення широкого спектру послуг та завдань, що суттєво спрощує процеси, пов'язані з публічним управлінням та наданням муніципальних послуг [3].

В першу чергу варто зазначити про таку перспективну ділянку використання ІІІ в оптимізації надання державних послуг, як автоматизація рутинних задач. Прості задачі можуть виконуватися за допомогою процесів оптимізації, у той час як більш складні та творчі завдання будуть здійснювати безпосередньо працівники. Позаяк таким методом може виступати використання чат-ботів, що сприятимуть покращенню взаємодії з громадянами. У такий спосіб вони отримуватимуть цілодобову підтримку та вирішення конкретних проблем. Завдяки подібному механізму оператори володітимуть ширшим ресурсом для забезпечення процесу вирішення більш серйозних питань. Так будуть скорочені черги, а рівень задоволення громадян отриманими послугами зростатиме.

Одним із актуальних аспектів також є персоналізація послуг, адже зважаючи на сучасні тенденції до приділення уваги персональним потребам громадян, персоналізовані пропозиції є потрібним ресурсом. У такий спосіб врахування індивідуальних потреб та переваг можуть забезпечуватись завдяки аналізу великих обсягів даних ІІІ. Таким чином можна створювати рекомендації стосовно соціальних програм, освітніх та медичних послуг.

Ще одним якісним показником ІІІ є можливість аналізувати великі обсяги даних з огляду на тренди та прогнозування майбутніх подій , а також прийняття

рішень, які мають якісну та обгрунтовану основу. Допомога у прогнозуванні також буде корисною у плані передбачення затребування послуг та ресурсів у майбутньому. Зокрема це корисно у контексті управління у кризових ситуаціях, розробки політики організації та управління питаннями бюджету.

Існують спеціальні політичні інструменти, спрямовані на впровадження методів ШІ на державному рівні. Зокрема, одним із таких прикладів є “Національний стратегічний план досліджень і розробок у сфері мистецтва нового інтелекту” [4] запроваджений у США. Такий приклад є яскравим свідченням того, що у випадку американської системи розвитку публічного управління, першість також належить розробці та використанню ШІ.

На основі вищезазначеного можемо зробити висновок, що ШІ є одним із найбільш перспективних напрямків у плані розвитку системи публічного управління, адже такий інструмент забезпечує творення вдосконаленої моделі цієї сфери. Таким чином, країни, які обрали шлях застосування ШІ у публічному управлінні, поєднуючи його з класичними стандартами, досягають успішних результатів. Держави, які запровадили подібну практику є конкурентоспроможними на міжнародному рівні та є більш стійкими до зовнішніх викликів.

Перелік використаних джерел:

1. Квітка С., Новіченко Н., Бардах О. Штучний інтелект у муніципальному управлінні: вектори розвитку. *Public administration aspects* 9(4):85-94. Online ISSN: 2413-8231. Print ISSN: 2311-6420. URL: Штучний інтелект у муніципальному управлінні: вектори розвитку (researchgate.net).

2. Корнута. Л.М. Штучний інтелект у публічному управлінні: перспективи впровадження. Національний університет «Одеська юридична академія», 2023, 37-39 с.
3. Оболенський О., Косицька В., Рвач А, Штучний інтелект у публічному управлінні: вимоги, проблеми та ризики. Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана проспект Перемоги, 54/1, Київ, Україна, 2023, 122-137 с.
4. Digital Transformation and Public Services. URL: https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/24567/9780367333430_text17oktober.pdf?sequence=1 (дата звернення: 03.05.2023).
5. O.Yu. Obolenskyi course of lectures on the subject Conceptual principles of public management and administration 2023.

Роль громадянського суспільства у впровадженні Цілей сталого розвитку

Funded by
the European Union

Секція працювала в рамках проекту за програмою Жана Моне «SDGs 4 EUROINTEGRATION OF UKRAINE» ERASMUS-JMO-2023-MODULE 101127537

The role of civil society in the implementation of the Sustainable Development Goals

Білас Діана, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та
страхування,

Науковий керівник: Ватаманюк-Зелінська У. З.,
д-р екон. наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ

Сучасна економічна та демографічна ситуація в Україні перебуває під впливом низки кризових факторів. Повномасштабне вторгнення росії, значний «відплив» людського капіталу та фінансова нестабільність є причинами для появи низки оперативних змін, спрямованих на вдосконалення поточної економічної ситуації у нашій державі. Як результат, головна мета діяльності громадянського суспільства повинна зосереджуватись на ефективному та стабільному розвитку територіальних одиниць.

Організацією Об'єднаних Націй у 2015 році були ухвалені Цілі сталого розвитку, також відомі як Глобальні цілі. Їх зміст полягає в універсальному заклик до дій щодо скорочення бідності, захисту планети та забезпечення життя в мирі і достатку усіх людей до 2030 року. До них належать 17 окремих складових, кожна з яких спрямована на реалізацію розвитку і захисту населення в окремій галузі. Важливим є те, що усі Цілі ефективно взаємодоповнюють одна одну: дії в одній сфері також впливають на результати в інших, тому для розвитку мають бути збалансовані соціальна, економічна та екологічна стійкість [1].

Для сталого розвитку територіальних громад особливу роль відіграє Ціль №11 «Сталий розвиток міст та громад». Ціль передбачає забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стабільності міст і населених пунктів. Зокрема, до головних стратегічних підпунктів Цілі №11 входить посилення інклюзивної високорозвиненої урбанізації, інтегроване і стале планування та управління людськими ресурсами, підтримка позитивних економічних, соціальних та екологічних зв'язків між міськими, приміськими і сільськими районами шляхом зміцнення національного та регіонального планування розвитку тощо [2; 3]. Зазначимо, що Україна намагається активно впроваджувати дієві методи на шляху до здійснення вищезазначених Глобальних цілей.

Яскравим прикладом реалізації Україною Цілі сталого розвитку №11 є Децентралізація – передача значних повноважень та бюджетів від державних органів – органам місцевого самоврядування. При цьому, процес делегування повноважень відбувалось таким способом, аби якомога більше можливостей мали ті органи, які є ближчими до людей, тобто там, де такі можливості можна реалізовувати найбільш успішно.

Завдяки децентралізації є змога відкрито досліджувати показники виконання місцевих бюджетів. Це дає змогу аналізувати соціально-економічний стан відповідної території та її потенціал до сталого розвитку. Як наслідок, можна зрозуміти, куди слід спрямувати більше або менше коштів в подальшому для досягнення бажаних результатів.

Охарактеризуємо більш детально складові, що значною мірою вказують на важливу роль децентралізації для виконання Цілі №11 «Сталий розвиток міст та громад».

Наявність доступних ресурсів у місцевих бюджетах є основною запорукою стосовно надання висококваліфікованих послуг від ОМС своєму населенню. Достатня кількість матеріального забезпечення також сприяє реалізації соціальних та інфраструктурних проєктів, що є не менш важливим аспектом у випадку забезпечення сталого розвитку територіальних громад. Ефективне управління бюджетними коштами створює сприятливі умови для розвитку підприємництва і залучення інвестиційного капіталу, оскільки демонструє компетентність у підсумках роботи місцевого самоврядування. Успішне управління фінансовими ресурсами також забезпечує розробку дієвої бюджетної програми місцевого розвитку, що дозволяє виділяти кошти на інші заходи для усебічного вдосконалення умов проживання мешканців громади. Вищезазначені чинники є одними з основних причин, що підтверджують важливість ролі бюджетної децентралізації у процесі забезпечення сталого розвитку територіальних громад в Україні.

Реформа децентралізації покликана формувати ефективно місцеве самоврядування та територіальну організацію влади задля створення і підтримки повноцінного життєвого середовища громадян, надання високоякісних і доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, а також узгодження інтересів держави та територіальних громад. Зокрема, реформа спрямована на добровільне об'єднання та укрупнення територіальних громад і фінансову децентралізацію [4]. Децентралізація є однією із ключових реформ місцевого самоврядування в Україні. Її основне призначення спрямовується на зміцнення фінансового

потенціалу територіальних громад країни та, як наслідок, побудови демократичного суспільства [5].

Фінансовий аспект у децентралізації є одним із найвизначніших. Саме від нього залежить успішність і результативність функціонування територіальних громад. Фінансовий аспект передбачає наявність економічно активних суб'єктів підприємницької діяльності, збільшення кількості кваліфікованих трудових ресурсів, розвитку промислової та соціальної інфраструктури. У випадку результативного вдосконалення фінансової складової, децентралізація здатна значним чином покращити стан забезпечення місцевих фінансів [6].

Оскільки реалізація Цілей для забезпечення сталого розвитку потребує масштабної фінансової підтримки, виникає потреба у пошуку надійних джерел залучення доступних коштів. Дієвим шляхом для фінансування актуальних стратегічних кроків на шляху до здійснення Цілей сталого розвитку є фінансові інструменти. Згідно із Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 32, «фінансовий інструмент – це будь-який контракт, який приводить до виникнення фінансового активу в одного суб'єкта господарювання та фінансового зобов'язання або інструмента капіталу у іншого суб'єкта господарювання» [7, с. 2].

З метою досягнення Цілей сталого розвитку серед основних фінансових інструментів, які широко застосовуються, можна виокремити класичні та специфічні фінансові інструменти. На відміну від класичних більш стандартизованих, - специфічні включають бюджетні, податкові, кредитні та інвестиційні інструменти. З їх допомогою є змога вирішувати поточні проблеми територіальних громад, які перешкоджають досягненню ними Цілей сталого розвитку. Зокрема, в Україні

актуальною залишається проблема забезпечення ефективного функціонування енергетичного сектору внаслідок повномасштабного вторгнення росії. Це, в свою чергу, створює загрозу для досягнення Цілі №11 «Сталий розвиток міст та громад». Для вирішення цього питання, була розроблена спеціалізована кредитна програма підтримки бізнесу з метою відновлення енергетичної інфраструктури. Таким чином, лише за період з липня по листопад 2024 року банки отримали 2927 заявок від бізнесу на кредитування проєктів з відновлення енергооб'єктів та схвалили заявок на 11,7 млрд грн. Також, для відновлення енергетичної інфраструктури України країни G7 та інші партнери зібрали понад 4 мільярди дол. США. За координації Міненерго була здійснена наймасштабніша за всю історію незалежності України ремонтна кампанія, спрямована на відновлення пошкоджених енергооб'єктів. Усі вищезазначені приклади підтверджують потужну мотивацію України до виконання Глобальних цілей [8; 9].

Отже, Україна активно працює в напрямку досягнення Цілей сталого розвитку. Реформа децентралізації, застосування фінансових інструментів, відновлення енергетичної інфраструктури є прикладами здійснення Глобальної цілі №11 «Сталий розвиток міст та громад». Завдяки реформі децентралізації вже вдалося досягнути значних результатів на користь місцевого самоврядування. Основною стратегічною ціллю модернізації системи державного управління та територіальної організації влади, яка сьогодні здійснюється, є створення ефективного місцевого самоврядування, налаштування комфортних умов для проживання громадян, а також можливість надання їм якісних доступних публічних послуг. Проте, досягнення зазначених вище цілей можливе лише за наявності

належного рівня економічного розвитку відповідних територій, їх фінансового забезпечення і достатніх джерел для наповнення місцевих бюджетів. Реалізація цих умов здатна сприяти сталому розвитку територіальних громад України.

Перелік використаних джерел:

1. ЦСР У Дії. UNDP: Офіційний вебпортал. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku> (дата звернення: 19.11.2024)
2. Ціль сталого розвитку №11. Сталий розвиток міст та громад. Організація Об'єднаних Націй. Україна: Офіційний вебпортал. URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs/11> (дата звернення: 19.11.2024)
3. Goal №11. Sustainable cities and communities. UNDP: Офіційний вебпортал. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku/sustainable-cities-and-communities> (дата звернення: 19.11.2024)
4. Реформа децентралізації. Урядовий портал. Єдиний вебпортал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi> (дата звернення: 19.11.2024)
5. Шпак Ю. В. Роль процесу децентралізації у зміцненні фінансового забезпечення сталого економічного розвитку об'єднаних територіальних громад. [Електронний ресурс] URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1160> (дата звернення: 19.11.2024)
6. Місцеві бюджети. Децентралізація: Офіційний вебпортал. URL: <https://decentralization.ua/finance> (дата звернення: 19.11.2024)

7. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32. Фінансові інструменти: подання. С. 1-3
8. Secretary Antony J. Blinken with Italian Foreign Minister Antonio Tajani and Ukrainian Foreign Minister Andrii Sybiha at a G7+ Ministerial Meeting on Ukraine Energy Sector Support. U. S. Department of State: Офіційний вебпортал. URL: <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-with-italian-foreign-minister-antonio-tajani-and-ukrainian-foreign-minister-andrii-sybiha-at-a-g7-ministerial-meeting-on-ukraine-energy-sector-support/> (дата звернення: 20.11.2024)
9. Відновлення енергетичної інфраструктури: банки схвалили заявок вже на \$11,7 мільярда. Укрінформ: Офіційний вебпортал. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3924432-vidnovlenna-energeticnoi-infrastrukturi-banki-shvalili-zaavok-vze-na-117-milardiv.html> (дата звернення: 20.11.2024)

Бурлаченко Денис, здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок
Науковий керівник: Капленко Г. В.,
д-р екон. наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, України

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК РУШІЙНА СИЛА ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Категорія громадянське суспільство є однією з найважливіших для дослідження та пояснення процесів, що відбуваються в соціумі і формують соціальну дійсність в її різних аспектах. Сам термін «громадянське суспільство» є найбільш дискусійною науковою категорією. Існує досить багато підходів до його тлумачення, однак найпоширенішим є наступний. Громадянське суспільство – це система незалежних від влади суспільних інститутів, що функціонують на демократичних засадах, яка вступає з владою у економічні, соціальні, культурні, духовні, правові і політичні відносини, що проявляється у процесах підготовки, прийняття рішень і контролі за їхнім виконанням. Водночас громадянське суспільство має складну внутрішню структуру, яка характеризується складом учасників, їхніми принципами діяльності, функціями та нормами [1, с. 87-91].

Цілі сталого розвитку – це ключові напрямки розвитку країн, які були ухвалені у 2015 році на Саміті ООН зі сталого розвитку, як універсальний заклик до дій щодо скорочення бідності, захисту планети, а також забезпечення того, щоб до 2030 року усі люди жили в мирі і достатку. Для досягнення Цілей сталого розвитку у

кожному контексті необхідні творчі підходи, ноу-хау, технології та фінансові ресурси всього суспільства.

Цілі сталого розвитку поділені на 17 Глобальних цілей, яким відповідають 169 завдань. До цих цілей відносяться: подолання бідності, подолання голоду, міцне здоров'я, якісна освіта, гендерна рівність, чиста вода та належні санітарні умови, доступна та чиста енергія, гідна праця та економічне зростання, інновації та інфраструктура, зменшення нерівності, сталий розвиток міст і громад, відповідальне споживання, боротьба зі зміною клімату, збереження морських ресурсів, збереження екосистем суші, мир та справедливість, а також партнерство заради сталого розвитку.

Сталий розвиток є основною концепцією глобальної політики та політичного порядку денного розвитку багатьох держав. Він забезпечує механізм, за допомогою якого суспільство може взаємодіяти з довкіллям, не ризикуючи завдати шкоди цьому ресурсу у майбутньому. Соціально-політична складова сталого розвитку включає поняття рівності, розширення прав та можливостей, доступності впливу на прийняття політичних рішень, політичної участі, культурної самобутності та інституційної стабільності [2, с. 352].

Стабільний процес реалізації сталого розвитку потребує комплексної та відповідальної участі громадянського суспільства на всіх рівнях, а саме глобальному, національному, регіональному та корпоративному. Інститути громадянського суспільства сприяють досягненню цілей сталого розвитку через реалізацію різноманітних соціально-орієнтованих проєктів. Вони роблять внесок у підвищення рівня інформованості суспільства щодо сталого розвитку. Одним із головних напрямків діяльності громадянського

суспільства є підвищення обізнаності суспільства щодо актуальних проблем, таких як бідність, нерівність, захист прав людини, а також екологічні виклики. Громадянське суспільство відіграє дуже важливу роль у моніторингу та забезпеченні підзвітності урядів, а також приватного сектору. Зокрема, у сучасних умовах держави запроваджують практику добровільного звітування щодо досягнення цілей сталого розвитку. Також, можна стверджувати, що інститути громадянського суспільства можуть відігравати як роль ініціаторів соціально-політичних перетворень, консультантів, комунікаторів, контролерів так і інструментів зміцнення партнерства як на національному, так і на міжнародному рівні у процесі досягнення цілей сталого розвитку.

Для забезпечення ефективного впливу інститути громадянського суспільства використовують інсайдерську тактику, тобто коментування текстів переговорів, надання наукової інформації, лобіювання, а також аутсайдерську тактику, тобто звинувачення та засудження, протести, бойкоти [2, с. 353].

Суттєвою перевагою громадянського суспільства є його здатність діяти на локальному рівні та співпрацювати з громадою безпосередньо. Завдяки цьому воно може ефективно адаптувати глобальні цілі під місцеві потреби, враховуючи особливості та проблеми кожної окремої громади. Окрім цього, організації громадського суспільства сприяють прозорості й підзвітності, особливо в таких сферах, як антикорупційні дії, екологічний моніторинг та правозахисна діяльність. Зокрема, багато організацій займаються відстеженням виконання урядових зобов'язань за цілями сталого розвитку, виявляючи прогалини та недоліки в державній політиці, тим самим сприяючи досягненню конкретних результатів.

Громадянське суспільство, зокрема через діяльність неурядових організацій, освітніх та інформаційних кампаній, допомагає поширювати знання про Цілі сталого розвитку серед широких верств населення. Це сприяє кращому розумінню суспільством таких тем, як сталий розвиток, кліматична відповідальність, збереження біорізноманіття та інші питання глобального рівня. Також громадянське суспільство допомагає людям усвідомити свою роль у досягненні цих цілей та підвищити їхню соціальну відповідальність [3].

Особливо важливою є участь громадянського суспільства у партнерських відносинах. Співпраця з бізнесом, державними інституціями, міжнародними організаціями дозволяє поєднувати ресурси та знання, необхідні для масштабного впровадження Цілей сталого розвитку. Громадянське суспільство виступає каталізатором для залучення фінансування, волонтерської праці та інших ресурсів, що значно розширює можливості для досягнення сталих цілей [4].

Також, важливо розуміти, що для реалізації потенціалу громадянського суспільства потрібні сприятливі умови. Це передбачає створення відкритого правового середовища, що гарантує свободу слова, доступ до інформації, а також захист прав громадських активістів. Підтримка громадянського суспільства, як з боку держави, так і з боку бізнесу, є необхідною умовою для його розвитку і залучення до вирішення глобальних викликів.

В умовах війни Україна стикається з численними викликами, які значно ускладнюють функціонування громадянського суспільства як рушійної сили, так і для досягнення цілей сталого розвитку. Безпекові загрози та постійний ризик насильства обмежують можливості громадських організацій реалізувати свої ініціативи,

залучати волонтерів та здійснювати соціальні проекти; економічна нестабільність та руйнування інфраструктури зменшують фінансові ресурси, необхідні для реалізації програм, спрямованих на покращення якості життя населення та підтримку вразливих груп населення; інформаційна війна створює перешкоди для вільного обміну інформацією, що є критичним для прозорості та підзвітності громадських ініціатив. Крім того, еміграція активних громадських діячів та зниження рівня довіри до інституцій громадянського суспільства послаблюють здатність суспільства мобілізуватися та ефективно реагувати на кризові ситуації. Незалежно від цих перешкод, труднощів та усіх викликів, українське громадянське суспільство демонструє високий рівень стійкості та креативності, адаптуючись до нових умов та шукаючи інноваційні шляхи для підтримки сталого розвитку навіть у найскладніші часи.

Незважаючи на сьогоднішні дуже складні умови через військову агресію РФ, і як наслідок – погіршення економічної ситуації та значна соціальна напруга, провідна ідея соціальної політики України має залишатися у сфері прагнення до більшої справедливості суспільства та забезпечення сталого розвитку [5, с. 173]. Воєнна безпека України є однією із основних умов реалізації права українського народу на самовизначення, збереження державності та забезпечення її сталого розвитку на основі найвищих цінностей демократії, верховенства права, свободи, гідності, безпеки і процвітання громадян усіх національностей. Варто зазначити, що взаємозв'язок між стабільністю суспільства і воєнною безпекою має ієрархічний характер.

Таким чином, громадянське суспільство відіграє незамінну роль у досягненні цілей сталого розвитку,

виступаючи як джерело ідей, знань і натхнення, активізуючи громаду і мобілізуючи ресурси для сталого розвитку. Її активна участь сприяє формуванню соціально відповідального суспільства, підвищенню рівня прозорості та контролю над діями держави й бізнесу. Завдяки активній діяльності громадянського суспільства сталий розвиток стає більш досяжною метою, оскільки залучення громад, контроль за дотриманням зобов'язань, партнерство та мобілізація ресурсів значно підсилюють ефективність та вплив впроваджуваних ініціатив.

Перелік використаних джерел:

1. Стасишин А. В., Капленко Г. В., Комарницька Г. О. та ін. Публічне управління: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019, 460 с.
2. Шуліка А. Вплив громадянського суспільства на реалізацію концепції сталого розвитку. 2023, с. 351-356. URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/49_2023/42.pdf (дата звернення: 31.10.2024);
3. Резнік О., Степаненко В., Бекешкіна І., та ін. Соціологічні виміри громадянського суспільства в Україні: підручник. Київ: Інститут соціології НАН України, 2019, 288 с. URL: <https://i-soc.com.ua/assets/files/book/reznik.o.s/sociological-dimensions-of-civil-society-in-ukraine.pdf> (дата звернення: 31.10.2024);
4. CASE Україна. Центр соціально-економічних досліджень. Роль громадянського суспільства у відновленні країни: чи можлива співпраця з урядом? 2022. URL: <https://case-ukraine.com.ua/publications/rol-gromadyanskogo-suspilstva-u-vidnovlenni-krayiny-chy-mozhlyva-spivpratsya-z-uryadom/> (дата звернення: 31.10.2024);

5. Корж І. Ф. Соціальні орієнтири для України. 2022, с. 172-176. URL: https://lawmaking.academy/wp-content/uploads/ZBIRNYK_06.10.2022.pdf (дата звернення: 31.10.2024).

Галун Вікторія, здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Науковий керівник: Капленко Г.В.,
д-р екон. наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК КЛЮЧОВИЙ ПАРТНЕР ДЕРЖАВИ У ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Громадянське суспільство відіграє важливу роль у впровадженні Цілей сталого розвитку (ЦСР), забезпечуючи активну участь громадян у процесах формування та реалізації політик, які сприяють соціальному, економічному та екологічному добробуту. Це явище охоплює неурядові організації, громади, активістів і волонтерів, які об'єднуються для вирішення суспільних проблем та захисту прав людей. Завдяки своїй гнучкості та близькості до населення, громадянське суспільство здатне оперативно реагувати на виклики, що стоять перед суспільством, мобілізуючи ресурси та ініціюючи зміни на локальному, національному та міжнародному рівнях. У контексті реалізації ЦСР, активність громадянського суспільства може слугувати каталізатором змін, адже воно

сприяє підвищенню усвідомленості населення, формуванню відповідальної поведінки та тиску на державні інституції для впровадження ефективних і справедливих рішень.

Сталий розвиток представляє собою нову, тривалу концепцію, яка об'єднує екологічну, економічну, трудову та соціальну політику, виходячи за рамки будь-яких урядових повноважень і національних меж. Забезпечення здорового довкілля, економічного процвітання та соціальної згуртованості повинні стати спільними цілями як глобальної, так і національної та місцевої політики, щоб забезпечити якість життя для всіх людей у довгостроковій перспективі. Сталий розвиток є відповіддю на виклики, пов'язані з відповідальним управлінням соціальними, економічними та екологічними процесами, що потребує як розвитку, так і підтримки. У цьому процесі ключову роль відіграють соціально-політичні інститути, які надають експертну, організаційну та інституційну підтримку співпраці на рівні громадянського суспільства. Цілі сталого розвитку охоплюють соціальні, екологічні та економічні аспекти життя суспільства та держави. Вони були сформульовані в Резолюції Генеральної асамблеї ООН «Порядок денний до 2030», прийнятій ООН у 2015 році. Інститути громадянського суспільства сприяють досягненню цілей сталого розвитку через реалізацію різноманітних соціально-орієнтованих проєктів, а також шляхом підвищення обізнаності населення про цю концепцію. Вони відіграють важливу роль у моніторингу діяльності урядів і приватного сектору, забезпечуючи їхню підзвітність. Сьогодні держави все частіше впроваджують практику добровільного звітування щодо виконання цілей сталого розвитку. Один з важливих аспектів формування теоретичних основ сталого розвитку полягає у визначенні

його ключових принципів, серед яких виділяються три: 1) відтворюваність, що передбачає забезпечення ресурсів і умов для задоволення потреб нинішнього та майбутніх поколінь; 2) баланс, що стосується узгодження економічних, екологічних і соціальних аспектів розвитку; 3) участь, що акцентує увагу на залученні суспільства до прийняття важливих рішень. Для досягнення сталого розвитку важливо, щоб представники громадянського суспільства брали активну участь у різних сферах життя. Вони реалізують свої цілі в процесі прийняття політичних рішень через спільні з державою та бізнесом платформи участі, які слугують майданчиками для формування суспільних преференцій і їхньої трансформації на політичний вплив. У рамках переговорних процесів представники громадянського суспільства мають можливість висловлювати свої думки на різних рівнях, що включає формальні консультації з урядами та неформальні зустрічі. Щоб забезпечити ефективність свого впливу, інститути громадянського суспільства застосовують різноманітні стратегії, зокрема інсайдерські тактики, такі як надання наукової інформації та лобювання, а також аутсайдерські, до яких належать акції протесту та бойоти [1].

Співпраця між державою та приватним сектором в XIX-XX століттях призвела до реалізації значних проектів та створення численних інфраструктурних об'єктів, таких як Суецький канал (1869 р.), який змінив карту світового мореплавства, Панамський канал (1914 р.) та Ейфелева вежа (1889 р.). Важливо зазначити, що для залучення коштів, необхідних для завершення будівництва Ейфелевої вежі, було створено акціонерне товариство зі статутним фондом 5 млн франків. Витрати на будівництво окупилися вже в перший рік експлуатації, а інженер Густав Ейфель,

який уклав концесію з урядом Франції та муніципалітетом Парижа, став досить заможним завдяки успішному виконанню цього проекту. Цей приклад ілюструє, як співпраця між громадянським суспільством, державними структурами та бізнесом може сприяти сталому розвитку міста. Завдяки активній участі різних соціальних груп у реалізації масштабних інфраструктурних проектів, можна не лише задовольнити економічні потреби, але й покращити якість життя мешканців, створюючи умови для соціального прогресу та розвитку. Така синергія дозволяє досягти спільних цілей, які виходять за межі окремих секторів, сприяючи загальному добробуту та сталості міського середовища [2].

Під час відновлення України для досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР) важливо запровадити такі підходи: по-перше, необхідно інформувати громаду про розроблені стратегії, концепції та рішення щодо досягнення ЦСР, залучаючи її до процесу відбудови. Це дозволить не лише підвищити обізнаність населення, але й сприяти активному залученню громадян до прийняття рішень, що, у свою чергу, зміцнить довіру між суспільством та владою. По-друге, важливо відновлювати лише необхідний для зручної комунікації мінімум доріг, оскільки їх використання пов'язане з викидами CO₂ в атмосферу та збільшенням споживання викопних та перероблених палив і електроенергії. У цьому контексті роль громадянського суспільства полягає в моніторингу екологічних наслідків та висловленні думок щодо доцільності тих чи інших інфраструктурних проектів, що дозволяє забезпечити їх екологічну сталість. По-третє, слід віддавати перевагу модернізації та відновленню зруйнованих об'єктів, а не будівництву нових. Це не лише сприятиме відновленню історично сформованого середовища, звичного для

мешканців, але й відповідатиме принципу повторного використання матеріалів. Однак варто враховувати, що частина людей, які перебували під окупацією, може стикатися з психологічним бар'єром повернення в середовище, яке нагадує їм про пережиті події. У цьому випадку громадянське суспільство може виступати важливим посередником, підтримуючи програми реабілітації та соціальної адаптації, а також надаючи платформу для обговорення та вирішення проблем, що виникають у процесі відновлення. Таким чином, активна участь громадянського суспільства може значно полегшити процес відбудови, забезпечуючи прозорість, врахування інтересів громади та збереження соціальної гармонії [3].

Отже, громадянське суспільство виконує роль каталізатора змін, забезпечуючи участь населення у формуванні політики, що відповідає соціальним, економічним та екологічним потребам суспільства. Залучення громадськості до прийняття рішень сприяє формуванню довіри між суспільством і державою, а також підвищує обізнаність населення про стратегії та концепції сталого розвитку. Важливо акцентувати увагу на принципах відтворюваності, балансу і участі, які мають стати основою відбудови інфраструктури та модернізації зруйнованих об'єктів. Ці принципи не лише забезпечать екологічну стійкість, але й сприятимуть відновленню соціального середовища, яке є звичним для мешканців. У той же час, активність громадянського суспільства в моніторингу екологічних наслідків і в управлінні відновленням є важливими для успішного виконання ЦСР. Синергія між державою, бізнесом і громадянським суспільством у реалізації масштабних проектів, таких як інфраструктурні об'єкти, може суттєво покращити якість життя населення і сприяти соціальному прогресу.

Важливим є також визнання психологічних бар'єрів, з якими стикаються особи, що пережили окупацію, і забезпечення підтримки в процесах реабілітації та адаптації. Таким чином, комплексний підхід до відновлення України, що включає активну участь громадянського суспільства, дозволить досягти сталого розвитку, забезпечуючи довгострокову якість життя для всіх громадян та збереження соціальної гармонії.

Перелік використаних джерел:

1. Шуліка А. Вплив громадянського суспільства на реалізацію концепції сталого розвитку. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2023. Випуск 49, с. 351–356
2. Хаджирваєва С.К., Васильєва Н.В., Васильєва О.І., Киртока М. Державно-приватне партнерство як важливий інструмент забезпечення сталого розвитку територій. *Public Administration and Regional Development*. 2020. №(7). С. 253-269.
3. Базилевич, В. Досягнення цілей сталого розвитку під час відбудови України. *Містобудування та територіальне планування*. 2023. №(83). С. 29-37.

Кризина Фанні, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок,
Науковий керівник: Пікулик О.І.,
канд. екон. наук, доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

РОЛЬ МОЛОДІ В ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Цілі сталого розвитку (ЦСР), також відомі як Глобальні цілі, були ухвалені Організацією Об'єднаних Націй у 2015 році як універсальний заклик до дій щодо скорочення бідності, захисту планети та забезпечення того, щоб до 2030 року усі люди жили в мирі і достатку.

Країни зобов'язалися визначати пріоритетність прогресу для тих країн і спільнот, які найбільше відстають [1].

ЦСР взаємопов'язані та взаємодоповнюють одна одну. Дії виконані в одній сфері суттєво впливають на результати в інших сферах, тому має бути в державі гармонія у соціальній, економічній сферах, а також стійкість екологічної сфери.

До цих 17 цілей відносяться такі цілі, як: подолання бідності, подолання голоду, міцне здоров'я, якісна освіта, гендерна рівність, чиста вода та належні санітарні умови, доступна та чиста енергія, гідна праця та економічне зростання, інновації та інфраструктура, зменшення нерівності, сталий розвиток міст і громад, відповідальне споживання, боротьба зі зміною клімату, збереження

морських ресурсів, збереження екосистеми суші, сир та справедливість, партнерство заради сталого розвитку [2].

Досягнення 17 Цілей сталого розвитку ООН – завдання для держав, державних органів, благодійних та громадських організацій, проте варто зазначити, що молодь у досягненні цілей відіграє не менш важливу роль, як найчисленніша та найбільш активна група населення.

Молодь – це потужна сила змін. Їхня креативність, енергія, гнучкість та бажання створити краще майбутнє роблять їх незамінними партнерами у досягненні Цілей сталого розвитку.

Молоді люди мають свіжий погляд на проблеми, які виникають в умовах сьогодення, вони можуть легко адаптуватися до нових технологій, які можуть бути використаними для вирішення глобальних проблем, також молодь більш відкрита до змін і готова до нових викликів.

Для досягнення ЦСР молодь проявляє екологічні ініціативи. Наприклад, 16-річні школярі створили «ЕкоЛаб» - лабораторію з екологічного моніторингу, що піклується про екологію міста Маріуполя та всього світу в цілому.

Ця лабораторія дає можливість аналізувати стан ґрунту, води, продуктів харчування та навіть повітря, що робить проект унікальним. «ЕкоЛаб» відкриває нові можливості для досліджень та підтримання чистоти в атмосфері.

Також «ЕкоЛаб» надає наукову площадку для майбутніх вчених, а ще може допомагати іншим організаціям, що займаються питаннями навколишнього середовища, аналізувати рівень забрудненості повітря, підвищувати рівень обізнаності про цю проблему та пропонувати можливі рішення [3].

Проект «БУР-табір», де молодь з усієї країни та міжнародні волонтери за табір здатні подарувати громаді: відновлену школу, сучасний молодіжний простір, фельдшерський пункт чи нове помешкання для сотень українців, які втратили свій дім через війну [4].

Мета цього проекту це – об'єднати молодь з різних куточків України та за її межами для відбудови та розвитку громад, які постраждали від війни або потребують підтримки.

Також, молодь України, попри численні виклики, демонструє неабияку активність та креативність у вирішенні соціальних проблем. Одним із ефективних інструментів для цього є організація благодійних виставок та концертів. Ці заходи не лише збирають кошти на важливі проекти, але й об'єднують людей, популяризують ідеї сталого розвитку та сприяють культурному обміну.

Організація благодійних виставок, концертів значно впливають на досягнення Цілей сталого розвитку. В першу чергу, вони можуть вплинути на подолання бідності, тому що, кошти, зібрані на благодійних організаціях можуть бути спрямовані на підтримку незахищеним верствам населення. Також, на цих організаціях можуть пропагувати здоровий спосіб життя, більш широко розповідати про теми, які стосуються гендерної рівності.

Такі благодійні заходи можуть досягти великих успіхів, бо молодь пропонує цікаві ідеї та нестандартні формати заходів, вони можуть зібрати велику аудиторію,

Висадка дерев – це не просто приємна прогулянка на свіжому повітрі, а й важливий вклад у збереження довкілля та боротьбу зі зміною клімату. В Україні молодь активно долучається до таких акцій, демонструючи свою екологічну свідомість та бажання зробити світ кращим.

Проект "1 мільйон дерев життя", який був спрямований на відновлення лісів в Україні. Молодь брала активну участь у висадці саджанців та догляді за молодими деревами. Взагалом, в областях України та в 30 країнах світу на 70 локаціях українці висадили 1 мільйон дерев.

Також, молоді люди організовують страйки, демонстрації та інші заходи, щоб привернути увагу до проблеми навколишнього середовища, вони беруть активну участь у прибиранні пляжів, очищенні океанів від пластику, створюють бізнеси, які вирішують проблеми бідності, безробіття, нерівності.

Однак, існують деякі бар'єри, які можуть заважати молодим для досягнення ЦСР. Одним з найбільших бар'єрів є відсутність ресурсів. Молоді люди часто не мають достатніх фінансових коштів, доступу до інформації та необхідних навичок для реалізації своїх ідей. Це особливо актуально для молоді з малозабезпечених сімей та з віддалених регіонів.

Іншим важливим бар'єром є недостатня підтримка з боку старшого покоління та суспільства в цілому. Часто молоді активісти стикаються з недовірою, консерватизмом та байдужістю оточуючих. Старше покоління може не розуміти або не підтримувати їхні ідеї та бажання змінити світ.

Політичні обмеження також є серйозною проблемою. В багатьох країнах молоді люди можуть стикатися з обмеженнями свободи слова, зборів та інших прав. Це ускладнює їхню участь у громадському житті та обмежує можливості для реалізації своїх ініціатив.

Проте, незважаючи на всі ці бар'єри, молоде покоління частіше за все добивається свого, організовуючи страйки та демонстрації, тому їм вдається робити певні кроки для покращення майбутнього.

Тож, молодь відіграє ключову роль у досягненні Цілей сталого розвитку. Для того, щоб максимально реалізувати цей потенціал, необхідно надавати молоді фінансову, технічну та менторську підтримку, давати молоді можливість брати участь у розробці та реалізації політик, що стосуються їхнього майбутнього, будувати партнерські відносини з молодіжними організаціями для спільного вирішення глобальних проблем та пропагувати позитивний образ молоді як активної та відповідальної сили.

Інвестиції в молодь – це інвестиції в наше спільне майбутнє. Підтримуючи їх у всіх сферах ми зможемо досягти Цілі сталого розвитку та забезпечити мир і достаток.

Перелік використаних джерел:

1. United Nations Development Programme. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku> (дата звернення: 05.11.2024).
2. Global Compact Network Ukraine. URL: <https://globalcompact.org.ua/tsili-stijkogo-rozvytku/> (дата звернення: 05.11.2024).
3. UNICEF. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/> (дата звернення: 05.11.2024).
4. БУДУЄМО УКРАЇНУ РАЗОМ. URL: <https://www.bur.org.ua/> (дата звернення: 05.11.2024).

Кузнецова Олександра, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок,
Науковий керівник: Табачук А.Я.,
канд. екон. наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ВЗАЄМОДІЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА З ДЕРЖАВОЮ ТА БІЗНЕСОМ

Концепція Цілей сталого розвитку – є надзвичайно важливою для світового співтовариства, адже це концепція, спрямована на вирішення глобальних проблем та покращення якості життя. Вона є основою для формування стратегічних напрямів розвитку кожної країни. Вона була розроблена, коли розуміння про те, що небезпека глобальної екологічної кризи є неминучою. Тому відбувся масштабний форум, присвячений глобальним екологічним проблемам і проблемам розвитку суспільства. На ньому були присутні більшість глав держав країн світу, які підняли такі важливі питання як зміни клімату, розвиток медицини, якість освіти та інші. У 2015 році ООН остаточно ухвалили 17 Цілей сталого розвитку, виконання яких забов'язалась взяти на себе і Україна [1].

Взаємодія громадянського суспільства, держави та бізнесу є важливим аспектом функціонування сучасної демократичної держави. Отже від їхньої налагодженої співпраці залежить існування держави, збалансування розвитку суспільства та забезпечення врахування інтересів різних соціальних груп і секторів економіки. Цілі сталого розвитку спрямовані на допомогу суспільству, адже вони

включають подолання бідності та голоду, якісну освіту, економічне зростання, скорочення нерівності, боротьба зі зміною клімату та гендерна рівність [2].

Громадянське суспільство виконує свою важливу роль у забезпеченні Цілей сталого розвитку. Вони виступають посередником між державою та бізнесом, у вигляді різноманітних неурядових організацій, асоціацій та активних громадян. Вони перші відчувають на собі наслідки рішень держави та бізнесу. Тому вони забезпечують комунікаційний канал, через який громадяни можуть висловлювати свої потреби, пропозиції та очікування, контролювати діяльність державних органів і приватного сектору, а також мати безпосередній вплив на їхні рішення.

Державна сторона створює правову базу та інституційні механізми для взаємодії з бізнесом та громадянським суспільством. Вона повинна забезпечувати сприятливі умови для їх розвитку, адже це сприяє створенню надійної економічної бази для подальших дій держави. Наприклад, забезпечувати фінансування діяльності організацій, надання необхідного захисту. Для того, аби державні рішення мали більшу користь для громадянського суспільства та бізнесу держава передає частку своїх обов'язків неурядовим установам. Це робиться з розумінням, що громадське населення краще орієнтується у потребах суспільства та може використати кошти доцільно саме для вирішення проблем їхнього регіону. Також держава повинна активно вести екологічну політику.

Бізнес, як ключовий елемент економічного розвитку, не лише створює робочі місця та генерує економічне зростання, але й дедалі більше бере на себе соціальну та екологічну відповідальність, активно

взаємодіючи з громадськістю та державою. Створення робочих місць та генерація доходів забезпечує податкові надходження у бюджет, що в свою чергу дає змогу державі фінансувати соціальні, екологічні, інфраструктурні проекти.

Взаємодія бізнесу, держави та суспільства під час війни в Україні має критичне значення для досягнення Цілей сталого розвитку. Ця взаємодія вимагає адаптації до нових умов, викликаних конфліктом, і включає в себе різні аспекти, такі як підтримка бізнесу, соціальна відповідальність, а також активна роль держави у регулюванні екологічного становища. Державні органи повинні активно взаємодіяти з бізнесом і громадськістю для формування ефективних стратегій відновлення економічного, екологічного та соціального стану держави. Це включає в себе розробку законодавчих ініціатив, спрямованих на захист інтересів усіх учасників процесу. Держава відіграє ключову роль у створенні сприятливого середовища для бізнесу через регуляторну політику. У перші місяці війни українська влада зменшила регуляторний вплив на бізнес для його підтримки. Однак з часом очікування від бізнесу зросли, що призвело до повернення до довоєнних умов регулювання. Зараз на державу покладена велика відповідальність, проте після війни від її дій буде залежати подальше майбутнє країни. У часи війни соціальна відповідальність стає ще більш актуальною. Бізнеси повинні враховувати свій вплив на суспільство та права людини, а також активно брати участь у гуманітарних ініціативах. Ми можемо побачити це на реальних прикладах, коли підприємства донатять великі кошти на допомогу фондам, роблять знижки для учасників бойових дій та підтримують важливі соціальні проекти. Успішна реалізація цих аспектів може сприяти не лише

виживанню підприємств під час конфлікту, але й їхньому відновленню після закінчення війни. Всі ці дії держави та бізнесу спрямовані на допомогу громадянському суспільству, яке потребує підтримки найбільше. Тому для збереження його безпеки облаштовують укриття, надають пільги, організують багато соціальних проєктів та надають гуманітарну допомогу. Не менших випробувань впало і на екологію країни. Близько 30 % території заміновано, шкідливі викиди від генераторів, пов'язані з відсутністю електроенергії, детонація боєприпасів, лісові пожежі, забруднення агрохімікатами землі та водою та безліч інших чинників безпосередньо погіршили екологічний стан України [3]. Світова екологічна спільнота не менш стурбована подіями в Україні. Адже наслідки військових дій таких масштабів несуть катастрофічний вплив для довкілля не тільки України, а і всього світу. Світові експерти проводять власні дослідження та шукають шляхи зменшенню впливу війни на екологію.

Ефективна взаємодія цих трьох секторів сприяє формуванню більш відкритого, прозорого та відповідального суспільства, де рішення приймаються з урахуванням інтересів усіх зацікавлених сторін. Це особливо важливо в контексті вирішення складних соціальних, економічних та екологічних проблем, які потребують спільних зусиль та інноваційних підходів.

Перелік використаних джерел:

1. В.М.Боголюбов, М.О. Клименко, Мельник Л.Г., О.О. Ракоїд стратегії сталого розвитку: підручник. Київ: НУБІПУ, 2018, 446 с.
2. United Nations Development Programme. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku> (Дата звернення 17.11.2024).

3. Інститут аналітики та адвокації. URL: <https://iaa.org.ua/articles/vijna-ta-ekologiya-chomu-pryroda-staye-zhertvoyu-zbrojnego-konfliktu/> (Дата звернення 18.11.2024).

Швайко Дарина, здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освіти, Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Науковий керівник: Капленко Г. В., д-р екон. наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна

ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ ДО ПРОЦЕСУ ПЛАНУВАННЯ ТЕРИТОРІЙ: ПЕРЕВАГИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Залучення громадян до процесу планування територій є одним із ключових питань сучасної урбаністики та регіонального розвитку. Ця тема набуває особливої актуальності в контексті децентралізації влади, посилення ролі громадських ініціатив та прагнення до створення більш справедливих і стійких міст та регіонів, особливо в наш час. Тобто це фундаментальний принцип сталого розвитку та демократичного управління.

Громадянське суспільство – суспільство, в основі якого лежить розгалужена мережа незалежних від держави інституцій, об'єднань та організацій, створених самими громадянами для виявлення й здійснення різних громадських ініціатив, задоволення своїх суспільних потреб

та обстоювання колективних інтересів. Тобто, громадянське суспільство має свою внутрішню структуру, яка характеризується окремим складом учасників, їхніми принципами діяльності та функціями.[1]

Ось декілька причин, чому потрібно залучати громадськість до планування територій:

- громадська участь є проявом демократії, саме це дозволяє людям брати активну участь у формуванні свого середовища, кожному висловити свою думку і вплинути на прийняття рішень;

- залучення громадян до планування сприяє більш раціональному використанню природних ресурсів та збереженню навколишнього середовища;

- також це можна назвати «практичним» інструментом. Тільки ті, хто щодня стикається із проблемами міста, можуть точно сказати, що потрібно змінити. Громадяни мають безпосередні знання про свої потреби, бажання та інтереси, які можуть бути враховані при розробці планів розвитку. Це дозволяє уникнути багатьох помилок і зробити місто більш комфортним для життя його мешканців.

Тобто, цей процес як «соціальний ліфт», який сприяє розвитку громадянського суспільства, зміцненню довіри між владою та громадянами, а також підвищенню рівня якості життя на локальному рівні.

Існує багато різних форм і методів громадської участі. До них можемо віднести: формальні заходи, на яких представники влади презентують проект і збирають відгуки громадськості, неформальні заходи, які дозволяють учасникам вільно обмінюватися думками та ідеями, громадські ради, а також онлайн-платформи та картування (метод, який дозволяє громадянам визначати на карті проблемні місця та пропонувати рішення). Кожен з них має

свої переваги і недоліки, і вибір найбільш ефективного методу залежить від конкретної ситуації. Головне, щоб цей процес був прозорим, доступним і забезпечував рівні можливості для всіх учасників. Варто розуміти, що насамперед для якісного залучення мешканців до процесу ухвалення рішень першочергово має бути політичне бажання.[2]

Однак, не все так просто. Громадська участь стикається з низкою викликів. Першим фактором є низька обізнаність громадян, тобто багато людей не розуміють, як працює процес планування, які інструменти вони можуть використовувати для впливу на нього та які наслідки матимуть їхні рішення. Це призводить до пасивності та відстороненості значної частини населення. Другий – низький рівень довіри до місцевої влади, а саме корупція та непрозорість рішень підривають довіру громадян до органів місцевого самоврядування. Це ускладнює побудову конструктивного діалогу та співпраці. Третім викликом є маніпуляції з боку окремих груп і складність узгодження різних інтересів, адже деякі групи можуть використовувати громадські слухання та обговорення для просування своїх вузьких інтересів, ігноруючи потреби більшості. А ще існують різні групи інтересів з часто протилежними поглядами. Забезпечення балансу між ними є складним завданням.

Отже, для того, щоб подолати ці перешкоди, необхідно:

1. посилювати обізнаність громадян, а саме проводити інформаційні кампанії, організовувати тренінги та семінари, які б пояснювали громадянам їхні права та можливості впливати на розвиток своєї громади;
2. робити процедури участі більш зрозумілими і доступними для широкого кола громадян;

3. залучати фахівців із різних галузей для забезпечення якісного аналізу пропозицій громадськості;

4. співпрацювати з громадськими організаціями, які мають досвід у залученні громадськості та налагодження конструктивної співпраці;

5. використовувати сучасні технології, різні онлайн-платформи для організації онлайн-обговорень, збору пропозицій та візуалізації даних. Також можна використовувати мобільні додатки для того, щоб зробити процес участі більш інтерактивним та доступним;

6. важливо інформувати громадськість про результати їхньої участі та про те, як їхні пропозиції були враховані при прийнятті рішень.

Таким чином, громадська участь у плануванні територій – це не просто модний тренд, а необхідність сучасного суспільства. Це діалог між владою та громадянами, який дозволяє створювати місто, яке відповідає потребам і бажанням його мешканців. Цей процес перетворює пасивних спостерігачів на активних учасників у формуванні свого майбутнього. Також треба зазначити, що це не кінцева мета, а постійний процес. Це шлях до створення міст, в яких комфортно жити і працювати, де кожен мешканець відчуває свою причетність до розвитку свого міста.

Перелік використаних джерел:

1. Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. – Режим доступу : <https://esu.com.ua/article-31976>(дата звернення 08.11.2024).

2. Громадський простір України

<https://www.prostir.ua/?news=chomu-vazhlyvo-zaluchatyhromadskist-do-planuvannya-vidnovlennya-ta-rozvytku-hromad> (дата звернення: 09.11.2024).

3. Резнік О., Степаненко В., Бекешкіна І., та ін. Соціологічні виміри громадянського суспільства в Україні: підручник.

Київ: Інститут соціології НАН України, 2019, 288 с. URL:

<https://i-soc.com.ua/assets/files/book/reznik.o.s/sociological-dimensions-of-civil-society-inukraine.pdf> (дата звернення: 08.11.2024).

Сталий розвиток з погляду молодшої генерації

Funded by
the European Union

Секція працювала в рамках проєкту за
програмою Жана Моне «SDGs 4
EUROINTEGRATION OF UKRAINE» ERASMUS-
JMO-2023-MODULE 101127537

Sustainable development from the point of view of the young generation

Волошин Максим, здобувач вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та
страхування

Науковий керівник: Капленко Г.В.,

д-р екон. наук, професор

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна

РОЛЬ МОЛОДІ У ВИРІШЕННІ КЛЮЧОВИХ ПРОБЛЕМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Молодь є рушійною силою змін у суспільстві, здатною реагувати на глобальні виклики сучасності. У контексті сталого розвитку молоде покоління відіграє важливу роль у вирішенні ключових проблем, таких як зміна клімату, бідність, нерівність, недостатній доступ до освіти та ресурсів. Завдяки своїй активності, інноваційному мисленню та здатності адаптуватися до нових умов, молодь стає не лише споживачем, але й творцем рішень, спрямованих на забезпечення стійкого майбутнього. Залучення молодих людей до формування екологічної свідомості, впровадження соціально відповідальних ініціатив та підтримки інноваційних проєктів стає важливим елементом глобальної стратегії сталого розвитку. В цьому контексті особливе значення має розвиток партнерства між молоддю, освітніми установами, бізнесом і державними органами, що дозволяє мобілізувати ресурси для досягнення спільних цілей.

У цілому молодь - найважливіший ресурс кожної країни. Її енергія, креативність та прагнення до змін роблять її ключовим рушієм суспільного прогресу. Україна,

з її багатою історією та значним потенціалом, має унікальну можливість залучити молодь до побудови кращого майбутнього. Одним із основних інструментів для реалізації цього потенціалу є розвиток молодіжних організацій. У цій статті досліджується значення та перспективи розвитку молодіжного потенціалу і діяльності молодіжних організацій в Україні. Молодь має величезний потенціал, який може бути спрямований на досягнення ключових цілей суспільства. Розвиток цього потенціалу передбачає створення сприятливих умов для особистісного зростання, професійного становлення та активної участі молодих людей у громадському житті [1].

Сучасний рівень розвитку державної молодіжної політики в Україні вимагає її систематичного вдосконалення, що має стати не короткотривалою ініціативою, а постійним стратегічним процесом. Молодіжна політика повинна будуватися на основі наступності, продовжуючи реалізацію ключових напрямів, визначених на попередніх етапах її впровадження, та відповідати сучасним викликам. Зокрема, важливо продовжувати інтегрувати молодіжні програми у процес децентралізації, що сприяє залученню молоді до вирішення питань на місцевому рівні та ефективнішому використанню ресурсів громади. Пріоритетом молодіжної політики має стати комплексне вирішення проблем у таких важливих сферах, як здоров'я та працевлаштування молоді. Підтримка фізичного й психічного здоров'я потребує впровадження профілактичних програм, які включають популяризацію здорового способу життя, забезпечення доступу до якісної медичної допомоги, а також боротьбу з поширенням шкідливих звичок у молодіжному середовищі. У сфері працевлаштування акцент має бути зроблений на створенні умов для набуття практичного

досвіду, підтримці молодіжного підприємництва та сприянні розвитку навичок, затребуваних на сучасному ринку праці. Для забезпечення сталого розвитку України необхідно усвідомити, що підтримка молоді має бути безперервною й адаптованою до змін. Особливої уваги потребує вивчення міжнародного досвіду реалізації молодіжної політики, який може стати основою для ефективного вирішення проблем у таких напрямках:

- **соціально-трудова підтримка молоді через** програми професійного наставництва, сприяння працевлаштуванню випускників, підтримку підприємницьких ініціатив;
- **у сфері освіти та виховання:** трансформація освітніх програм до вимог ринку праці, спрямованих на формування конкурентоспроможних фахівців, впровадження цифрових технологій у навчальний процес, забезпечення доступу до якісної освіти для всіх;
- **житлова й сімейна молодіжна політика повинна передбачати** створення механізмів доступного кредитування для молодих сімей, підтримка програм оренди житла, а також сприяння у розв'язанні демографічних проблем.
- **підтримка молодіжних громадських об'єднань через** забезпечення фінансової, організаційної та інформаційної підтримки активних молодіжних ініціатив, які сприяють розвитку громадянського суспільства;
- **профілактика девіантної поведінки:** створення умов для соціалізації молоді, зменшення рівня злочинності та залучення молоді до культурних, спортивних і волонтерських активностей.

Важливою складовою цієї політики є активне заохочення молоді до участі у громадському житті,

особливо на рівні місцевих громад. В умовах децентралізації це сприяє розвитку ініціативності, лідерських якостей та соціальної відповідальності молоді, формуючи активних учасників суспільних змін. Сталий розвиток України неможливий без активної участі молоді, яка є провідником позитивних змін у всіх сферах суспільного життя. Реалізуючи свій потенціал, українська молодь стає рушієм демографічного, соціально-економічного, політичного та духовного прогресу, що відповідає нагальним потребам сучасності й викликам часу [2].

Молодіжна стратегія Європейського Союзу на 2019–2027 роки спрямована на зміцнення співпраці між різними політичними сферами та забезпечення більш активної участі молоді у формуванні майбутнього ЄС. Одним із ключових елементів цієї стратегії є запровадження посади молодіжного координатора ЄС, який координує дії, спрямовані на інтеграцію молодіжних питань у різні аспекти політики. Особливу увагу приділено забезпеченню права голосу молоді у процесі прийняття рішень на рівні ЄС. Це включає участь молодих людей у розробці політик, моніторинг їх реалізації та контроль за витратами Європейського Союзу, спрямованими на підтримку молодіжних ініціатив. У рамках цієї стратегії розпочато новий, більш інклюзивний формат молодіжного діалогу, що дозволяє молоді з різних країн ЄС висловлювати свої погляди, обмінюватися ідеями та впливати на прийняття рішень. Важливим компонентом стратегії є сприяння мобільності молоді, підтримка волонтерської діяльності та посилення соціальної єдності. Через програми, такі як «Європейський корпус солідарності», молоді люди отримують можливість брати участь у волонтерських

ініціативах, спрямованих на вирішення соціальних, екологічних та культурних викликів [3].

Отже, молодь є ключовою рушійною силою сталого розвитку, від активності та інноваційності якої залежить майбутнє суспільства. Її залучення до вирішення глобальних викликів та участь у процесах прийняття рішень сприяє соціальному, економічному й екологічному прогресу. Розвиток молодіжної політики в Україні має базуватися на підтримці ініціатив, інтеграції міжнародного досвіду та забезпеченні сталого партнерства між молоддю, державою й громадою. Інвестуючи в потенціал молоді, Україна зміцнює основу для свого успішного майбутнього.

Перелік використаних джерел:

1. Козаченко, Н., & Козаченко, В. Зміцнення ролі молоді та молодіжних організацій у сприянні сталому розвитку в Україні. *Всеукраїнська молодіжна науково-практична конференція «Роль молоді у відбудові післявоєнної України: визначаємося зі шляхами розвитку»*. 2023. С. 93-94.
2. Баранова Н.С. Соціальна підтримка молоді як фундамент сталого розвитку України. 2017. *Стратегічні орієнтири соціальної складової сталого розвитку*.
3. Баханов, О. Ю. Відповідність цілей молодіжної стратегії ес на 2019–2027 роки глобальним цілям сталого розвитку (цср) на 2015–2030 роки в контексті сфер соціального впливу на суспільство і молодь. *Політологія. Соціологія. Право*. 2021. №1(1). С. 8-13.

Гавриляк Анастасія, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та
страхування

Науковий керівник: Табачук А.Я.,

канд. екон. наук, доцент,

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна

МОЛОДЬ ЯК РУШІЙНА СИЛА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Молодь відіграє ключову роль у просуванні сталого розвитку, оскільки саме ця покоління має унікальну можливість впливати на майбутнє планети. Зростаюча свідомість молодих людей щодо екологічних, соціальних і економічних викликів створює основу для активних дій у боротьбі зі змінами клімату та іншими проблемами, що загрожують сталому розвитку. Завдяки технологічним інноваціям та можливостям, які надають соціальні мережі, молодь може не лише висловлювати свої думки, але й організовувати кампанії, ініціювати проекти та залучати громаду до участі у вирішенні нагальних питань. У результаті, молодь стає рушійною силою, здатною змінювати парадигму розвитку суспільства та формувати нові екологічні стандарти для майбутніх поколінь.

Молодь є стратегічним ресурсом розвитку та рушійною силою будь-якої держави. Багато публікацій як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників підкреслюють, що країни, які створюють сприятливі організаційні, правові, економічні та освітні умови для соціального становлення і самоактуалізації молоді, мають більше шансів досягти політичних, економічних і культурних успіхів. У рамках глобальних соціологічних проектів, таких

як "Один мільйон голосів – 2", який проводився в 2017–2018 роках під егідою міжнародного альянсу YMCA, особливу увагу було приділено молоді як ключовому елементу суспільного розвитку в майбутньому. Для ефективної модернізації суспільства, спрямованої на підвищення сталості та досягнення 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР) у рамках молодіжної соціальної політики, молодіжні організації Європи вирішили розробити власні цілі, спрямовані на розвиток і підтримку молоді у 2015–2030 роках. Це дозволить молоді впливати на локальні та глобальні процеси сталості, модернізації та розвитку. Створення Молодіжних цілей ЄС (МЦЄС) стало результатом дослідження потреб молоді в Європі. З'ясувалося, що 29% осіб віком від 16 до 29 років піддаються ризику бідності або соціальної ізоляції, а 11,6% осіб у віці від 15 до 24 років не мають освіти, роботи чи професійної підготовки. Крім того, 15,9% молодих людей у цій віковій групі є безробітними, що вдвічі перевищує рівень безробіття серед загального населення. Соціально-економічна та демократична ізоляція нерозривно пов'язані між собою. Для вирішення молодіжних проблем і досягнення цілей сталого розвитку 22 травня 2018 року в Брюсселі Європейська Комісія представила Раді нову Молодіжну стратегію ЄС на 2019–2027 роки, врахувавши пропозиції, висловлені під час конференції молоді ЄС у квітні 2018 року. Молодіжна стратегія ЄС на 2019–2027 роки має на меті покращити співпрацю між політичними сферами, зокрема через призначення молодіжного координатора ЄС; надати молоді право голосу у формуванні політики ЄС; контролювати витрати ЄС на молодь; ініціювати новий і більш інклюзивний молодіжний діалог в ЄС; сприяти мобільності волонтерства та єдності; реалізувати програму для молоді, що сприятиме визнанню

неформального навчання; а також посилити зв'язок між молодіжною політикою ЄС і відповідними програмами ЄС [1].

Ефективна молодіжна політика, що реалізується відповідно до норм нового законодавства, стане потужним чинником для встановлення партнерських відносин між молоддю та органами влади. Це сприятиме формуванню міцної та активної молодіжної спільноти, а також надасть молодим людям необхідну підтримку в подоланні ключових перехідних етапів у їхньому житті. Ці етапи включають перехід від юності до зрілості, пошук першого робочого місця, створення сім'ї та інтеграцію в суспільство. Молодь зможе скористатися різноманітними перевагами та програмами державної підтримки, які допоможуть їй адаптуватися до нових викликів. Активна участь молодих людей різних категорій у процесах планування, реалізації та оцінки молодіжної політики є критично важливою. Це не тільки підвищить якість самої політики, але й сприятиме збільшенню зацікавленості молоді у політичних процесах. Залучення молоді до формування політики забезпечить більш різноманітний та реалістичний підхід до вирішення їхніх потреб і проблем. Таке включення створює можливість для молоді висловлювати свої думки, ідеї та побажання, що, в свою чергу, сприяє більшій відкритості та прозорості в управлінні. Позитивний вплив молодіжної політики може простягатися також на зміцнення демократичних інститутів та розвитку громадянського суспільства, оскільки активна молодь є рушійною силою для змін та інновацій у суспільстві. Таким чином, реалізація молодіжної політики в контексті нових законодавчих ініціатив має потенціал не лише для покращення умов життя молоді, але й для формування більш стабільного, відповідального і активного суспільства в цілому. Це є

важливим кроком до забезпечення сталого розвитку країни, оскільки молодь є не лише майбутнім, але й сьогоднішнім, здатним впливати на позитивні зміни у своєму оточенні [2].

Для забезпечення активної участі молоді в суспільному житті необхідно дотримуватися кількох основних принципів:

1. Участь молоді в сфері публічного управління має забезпечувати їй можливість самостійного вибору.
2. Завдяки такій участі політика стане більш чутливою до потреб молодих людей.
3. Коли держава серйозно ставиться до проблем молоді, це, в свою чергу, формує в молодих людей усвідомлення їхньої відповідальності за життя країни.
4. Молоді люди мають право самостійно обирати форми участі у публічному управлінні.

Активна діяльність молоді є ключовим елементом сталого розвитку, оскільки вона здатна впливати на всі процеси прийняття рішень. Молодь, беручи участь у формуванні політики, може ефективно сприяти покращенню якості життя в суспільстві та формуванню відповідальних громадян. Залучення молоді до сталого розвитку не лише підвищує рівень відповідальності за майбутнє, але й забезпечує врахування інтересів та потреб нових поколінь у процесах управління, що є важливим для досягнення цілей сталого розвитку. Таким чином, інтеграція молоді в публічне управління та їх активна участь в суспільному житті створює основи для сталого і справедливого розвитку суспільства [3].

Отже, молодь є ключовою рушійною силою сталого розвитку, оскільки вона має унікальну можливість формувати майбутнє як на локальному, так і на глобальному рівні. Зростаюча свідомість молодих людей щодо екологічних,

соціальних та економічних викликів відкриває нові горизонти для активних дій у боротьбі зі змінами клімату та іншими загрозами, що постають перед суспільством. Їхня здатність використовувати технологічні інновації та соціальні мережі дозволяє молоді не лише висловлювати свої думки, а й організовувати кампанії, ініціювати проекти та залучати громаду до вирішення нагальних питань. Створення сприятливих умов для соціального становлення та самоактуалізації молоді є важливим кроком для досягнення сталого розвитку. Молодіжні організації, державні інституції та суспільство в цілому мають активізувати свої зусилля для підтримки молоді у її прагненні до участі у формуванні політики. Це не лише покращить якість самої політики, а й сприятиме збільшенню зацікавленості молоді у політичних процесах, забезпечуючи таким чином більш різноманітний і реалістичний підхід до вирішення їхніх потреб. Активна участь молоді в суспільному житті та їхня залученість до сталого розвитку є критично важливими для формування відповідального і активного суспільства. Відповідно, реалізація ефективної молодіжної політики та створення умов для активного залучення молоді є не лише стратегічним ресурсом для розвитку держави, але й запорукою забезпечення сталого майбутнього для всіх поколінь.

Перелік використаних джерел:

1. Баханов, О. Ю. (2021). Відповідність цілей молодіжної стратегії ЄС на 2019–2027 роки глобальним цілям сталого розвитку (цср) на 2015–2030 роки в контексті сфер соціального впливу на суспільство і молодь. *Політологія. Соціологія. Право*, 1(1), 8-13.

2. Грачевська, Т. О., & Конова, К. І. Залученість молоді до політичних процесів України: проблеми та перспективи. In *The IX International Science Conference «Problems and tasks of modern science and practice», November 15–17, Bordeaux, France. 538 p.* (p. 452).
3. Ковальов В. В. Участь молоді в публічному управлінні України: форми та механізми залучення : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 281 "Публічне управління та адміністрування" / наук. керівник В. В. Глазунов. Запоріжжя : ЗНУ, 2023. 123 с.

Поручинська Ірина, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Науковий керівник: Головня Ю.І.,
канд. екон. наук, доцент
Державний торговельно-економічний університет,
м. Київ, Україна

ЕКОІННОВАЦІЇ У ГРОМАДАХ: ЯК МІСЦЕВІ ІНІЦІАТИВИ ПРОТИСТОЯТЬ ЗМІНАМ КЛІМАТУ

У сучасному світі, який стикається з глобальними екологічними викликами, екоінновації в громадах залишаються дієвим інструментом зменшення негативного впливу на довкілля та адаптації до змін клімату. Ці ініціативи відзначаються локалізованим підходом, який враховує потреби та особливості конкретних територій та громад, дозволяючи адаптувати найкращі міжнародні практики до місцевих умов. Місцеві екоінновації

спрямовані на зменшення викидів парникових газів, скорочення енергоспоживання, мінімізацію відходів та впровадження стійких технологій з метою досягнення Цілей сталого розвитку.

Роль екоінновацій на рівні громади полягає у швидкому та ефективному впровадженні екологічно безпечних практик. На відміну від глобальних ініціатив, які потребують узгодження на міжнародному рівні, місцеві заходи можуть бути реалізовані швидко та з конкретними результатами для населення. Наприклад, громади можуть впроваджувати енергоефективні рішення в будівництві, розробляти нові підходи до управління відходами або стимулювати використання відновлюваних джерел енергії. Такий підхід дозволяє зменшити залежність від централізованих ресурсів і знизити рівень забруднення на місцевому рівні [1].

Екоінновації в громадах різних країн світу демонструють свою ефективність. У Швеції, наприклад, є місто, де впроваджено системи повного циклу відходів, які дозволяють перетворювати сміття на біогаз для опалення і роботи транспорту. У місті Мальме розроблена стратегія сталого розвитку, яка включає використання сонячних панелей, зелених дахів і системи збору дощової води. У Нідерландах громади активно інвестують у створення енергоефективного житла та велосипедної інфраструктури, що сприяє зменшенню викидів CO₂ від транспорту [2].

Також цікавим прикладом є проєкт «Громади без викидів» у США, де муніципалітети різних штатів об'єднуються для досягнення цілей щодо зменшення викидів. Наприклад, у Каліфорнії деякі громади створили мережу зарядних станцій для електромобілів, а також ухвалили програми субсидування «зелених» ініціатив для

місцевих бізнесів. Це стимулює використання екологічно безпечних технологій і зменшує вплив на довкілля.

Україна також демонструє певний прогрес у впровадженні екоінновацій на місцевому рівні, особливо в громадах, які прагнуть до енергетичної незалежності та підвищення ефективності використання ресурсів. Одним із яскравих прикладів є місто Славутич, яке активно впроваджує відновлені джерела енергії, такі як сонячні батареї, і проводить заходи для підвищення енергоефективності будівель. У рамках ініціативи «Енергоефективне місто» деякі українські громади активно співпрацюють з міжнародними організаціями, зокрема GIZ (Німецьке товариство міжнародного співробітництва), щоб запроваджувати енергозберігаючі технології в житловому секторі. Це включає модернізацію старих будівель, утеплення, заміну системи опалення, що дозволяє знизити енергоспоживання та витрати домогосподарств.

Попри позитивні зрушення, українські громади стикаються з певними викликами при впровадженні екоінновацій. Основними перешкодами є нестача фінансування, низький рівень екологічної свідомості населення та інституційні обмеження. Так, через недостатнє фінансування багато ініціатив залишаються на стадії проєктів або демонстраційних заходів. Крім того, існує потреба у просвітницькій діяльності місцевого населення щодо важливості та переваг екоінновацій.

Водночас перспективою для розширення практики впровадження екоінновацій у громадах є участь у міжнародних проєктах та програмах. Наприклад, через програму «Угода мерів» українські міста можуть отримати гранти для зниження викидів CO₂ та підвищення стійкості до змін клімату. Це сприяє інтеграції України до

глобальних екологічних ініціатив і дозволяє обмінюватися досвідом з іншими країнами.

Глобальним аспектом у забезпеченні сталого розвитку та адаптації до змін клімату в Україні в сучасних умовах є врахування екологічної складової планів відновлення та розвитку територіальних громад. Сучасні виклики, пов'язані з війною, мають значний вплив на екосистеми, природні ресурси та екологічний баланс, що потребує зосередження на екологічних перевагах у відновленні постраждалих територій. Ініціатива щодо впровадження елементів «зеленої реконструкції» спрямована на інтеграцію екологічних заходів у плани місцевих громад, що забезпечує відновлення інфраструктури з мінімальним негативним впливом на довкілля. Такий підхід включає впровадження альтернативної енергетики, управління відходами, заходи щодо очищення територій від військових залишків та збереження біо різноманіття. Важливість цього підходу полягає в тому, що він не лише сприяє швидкому відновленню громади, але й закладає основу для тривалого економічного зростання, яке базується на принципах стійкості й екологічної відповідальності [3].

Отже, екоінновації в громадах є ефективним інструментом для протидії змінам клімату на місцевому рівні. Завдяки інтеграції екологічних практик у повсякденне життя громади не лише зменшують свій екологічний слід, але й забезпечують стійкий розвиток та підвищення якості життя населення. Приклади різних країн свідчать, що місцеві ініціативи можуть бути дуже ефективними в умовах обмежених ресурсів, якщо вони спираються на екоінновації та партнерство з громадою. Україна, як і багато інших країн, має можливості для розширення екоінноваційних ініціатив на місцевому рівні.

Успішне впровадження таких проектів залежить від наявності фінансових ресурсів, інформаційної підтримки та сприяння місцевих органів влади.

Перелік використаних джерел

1. Smith, J., & Brown, A. (2020). Local Community Initiatives and Their Impact on Climate Change Mitigation. *Environmental Journal*, 45(3), стр. 122-135.
2. Марченко, О., & Новицька, Н. (2024). Екоінноваційні проекти для розвитку територій: досвід та практика ЄС. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 326(1), 247-253. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-326-39>.
3. Екологічна складова планів відновлення та розвитку територіальних громад: Рекомендації Екодії. веб-сайт. URL: <https://ecoaction.org.ua/ekoskladova-planiv-vidnovlennia-ta-rozv-terhromad.html> (дата звернення 11.11.2024).

Тяжкун Ліана, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,

Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування

Науковий керівник: Головня Ю.І.,

канд. екон. наук, доцент

Державний торговельно-економічний університет,

м. Київ, Україна

ГРОМАДСЬКА УЧАСТЬ В УПРАВЛІННІ ВІДХОДАМИ

Проблема управління відходами вже давно існує не лише в Україні, а й у всьому світі. З кожним роком обсяги сміття зростають, створюючи серйозне навантаження на

довкілля та ресурси. В Україні це питання загострюється через недостатньо розвинену інфраструктуру для збору та переробки відходів, а також брак системної підтримки з боку місцевих органів влади. Однак залучення громадян до процесів управління відходами може суттєво покращити ситуацію.

У світовій практиці існують різноманітні формати залучення громадськості до процесу управління відходами. У таблиці 1 наведена характеристика кожного формату, а також розглянуто його переваги та недоліки, що дозволяє оцінити доцільність використання різних підходів у конкретних соціально-економічних умовах.

Таблиця 1

Формати громадської участі в управлінні відходами

Формат громадської участі	Опис	Переваги	Недоліки
Громадські консультації	Обговорення проектів та ініціатив щодо управління відходами з метою врахування думок та пропозицій громадськості	Сприяє врахуванню думок місцевих жителів, підвищує довіру до органів влади	Може займати тривалий час, вимагає додаткових ресурсів на організацію
Інформаційно-просвітницькі кампанії	Проведення заходів для підвищення обізнаності громадян про важливість відповідального поводження з відходами	Підвищує обізнаність громадськості, формує екологічну культуру	Не завжди призводить до змін у поведінці, потребує регулярного проведення
Освітні програми та тренінги	Навчальні заходи для підвищення екологічної свідомості та формування навичок	Формує навички та знання, сприяє довгостроковим змінам	Потребує значних ресурсів для організації, охоплює обмежену

**III Міжнародна науково-практична конференція здобувачів вищої освіти та молодих учених
«ДЕРЖАВНЕ Й МУНІЦИПАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ У XXI СТОЛІТТІ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ,
ПРАВОВІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ АСПЕКТИ» (21-22.11.2024р.)**

	відповідального поведження з відходами		кількість учасників
Платформи для громадських ініціатив	Створення платформ для розвитку місцевих ініціатив щодо переробки, зменшення кількості відходів та очищення природних територій	Сприяє ініціативності, підтримує розвиток локальних проектів	Потребує активної підтримки з боку громади та влади для сталого функціонування
Включення до процесів прийняття рішень	Залучення громадян до ухвалення рішень на місцевому рівні, що впливають на екологічну ситуацію	Підвищує рівень довіри та відповідальності населення	Складність координації різних інтересів, можливість виникнення конфліктів
Соціальні проекти з прийому та переробки	Створення ініціатив, які надають громадянам можливість здавати відходи на переробку	Зменшує обсяги сміття на звалищах, сприяє розвитку екологічних практик	Потребує фінансування, залежить від інтересу населення та підтримки місцевої влади
Волонтерські акції та суботники	Організація заходів з очищення територій від сміття, залучення громадськості до безпосередньої участі у збереженні довкілля	Позитивний вплив на навколишнє середовище, об'єднує громаду	Тимчасовий ефект, потребує регулярного проведення та залучення нових учасників
Соціальні медіа-кампанії та онлайн-платформи	Використання соціальних мереж для поширення інформації, обміну досвідом та залучення до екологічних ініціатив	Широке охоплення, зручність обміну інформацією, залучення молоді	Може бути недостатньо для активної участі, потребує постійного оновлення інформації

Джерело: узагальнено автором

Прикладом успішної громадської участі в управлінні відходами в Європі є досвід Німеччини, яка розробила систему, що активно залучає населення та підприємство до процесу переробки та зменшення кількості відходів. Німеччина використовує комплексну модель, яка об'єднує законодавче регулювання, фінансові стимули та освітні програми, спрямовані на зміну споживчих звичок. Завдяки цій країні досягнуто один з найвищих рівнів переробки відходів у Європі, що становить близько 67% загальної кількості.

Ключовим елементом німецької системи є концепція розширеної відповідальності виробника (Extended Producer Responsibility, EPR), яка зобов'язує компанію відповідати за переробку своєї продукції після її використання. Наприклад, упаковка товарів маркується спеціальним знаком "Зелена точка" (Grüner Punkt), що свідчить про участь виробника в системі роздільного збору та переробки [1].

Важливим аспектом є участь громадян у системі роздільного збору відходів. У Німеччині побутові відходи сортуються за кількома категоріями: органічні відходи, пластик, папір, скло та загальні відходи. Для зручності громадян у населених пунктах встановлюються спеціальні контейнери, і кожна категорія відходів має колір контейнера, що полегшує сортування. Також місцева влада регулярно проводить інформаційні кампанії, які пояснюють значення роздільного збору та правильного поводження з відходами, а в школах проводяться екологічні заняття, які сприяють вихованню екологічної свідомості з раннього віку.

Ключовим елементом громадської участі є також організація громадських платформ для обговорення екологічних політик та ухвалення рішень. У Німеччині

громадяни мають можливість брати участь у громадських консультаціях щодо нових ініціатив у сфері поводження з відходами. Наприклад, при розробці місцевих планів управління відходами громадськість запрошується до обговорення проєктів і висловлення своїх пропозицій, що дозволяє врахувати інтереси різних груп населення. Така практика сприяє підвищенню рівня довіри до місцевих органів влади та стимулює громадян активніше долучатися до розв'язання екологічних проблем [2].

Європейський досвід, і зокрема німецька модель, демонструє, як громадська участь у сфері управління відходами може бути ефективним інструментом для досягнення екологічних цілей. Завдяки тісній співпраці між державою, виробниками та громадянами створюється стабільна система, яка не тільки зменшує обсяги відходів, але й змінює підходи до споживання та відповідальності за навколишнє середовище. Такий підхід може стати прикладом для України та популяризувати відповідальне поводження з відходами.

У Проєкті Національного плану управління відходами до 2033 року значна роль відведена громадськості, оскільки участь населення є важливим чинником для успішної реалізації цілей та заходів у сфері управління відходами. Громадськість розглядається як активний учасник процесу, який сприяє формуванню екологічної свідомості, дотриманню принципів сталого розвитку та відповідального ставлення до довкілля. План передбачає залучення населення до різних форм співпраці, таких як громадські обговорення, консультації, інформаційно-просвітницькі кампанії та навчальні програми, які допомагають підвищити обізнаність та підтримати політику у сфері відходів. Це, своєю чергою, сприяє створенню умов для відповідального поводження з

відходами, починаючи з сортування на побутовому рівні і завершуючи підтримкою місцевих ініціатив щодо переробки і зменшення утворення відходів [3].

Громадська участь може сприяти інформуванню та підвищенню обізнаності населення щодо відповідального поводження з відходами. В Україні вже діють численні ініціативи, спрямовані на популяризацію роздільного збору відходів серед громадян. Наприклад, у Києві за допомогою екологічних активістів та волонтерських організацій намагаються реалізовувати програму роздільного збору відходів, де громадян заохочують сортувати сміття на кілька категорій: пластик, папір, скло, метал та інші відходи. Просвітницькі заходи в навчальних закладах формують екологічну свідомість серед дітей та молоді.

Одним із прикладів ефективної громадської участі є соціальний проект, що має на меті змінити сміттеву культуру українців «Україна без сміття» (UBS). Організація UBS надає можливість жителям Києва та інших міст здавати вторинну сировину на переробку, тим самим зменшуючи обсяги відходів, які потрапляють на сміттєзвалища. На станціях прийому відходів діють установки біологічного сортування, де громадяни можуть здати пластик, метал, скло та інші відходи, а також отримати консультації щодо правильного сортування та утилізації.

Громадська участь також відбувається через волонтерські рухи, спрямовані на очищення природних територій від сміття. В Україні діють організації, такі як "Let's Do It, Ukraine!", що організовують щорічні акції збирання сміття в різних регіонах країни. Завдяки підтримці громадськості, ці дії охоплюють парки, ліси,

річки та узбережжя, що підвищує обізнаність населення про проблему забруднення.

Особливе значення відводиться також місцевим громадам, які активно впливають на політику поводження з відходами. Наприклад, у Львові, після кризи із закриттям Грибовицького сміттєзвалища у 2016 році, місцева влада та громадські організації розробили стратегію комплексного управління відходами, враховуючи інтереси населення. Внаслідок цієї ініціативи місто стало одним із перших, де запровадили систему збору та утилізації органічних відходів, а також побудували завод з переробки сміття. Така участь громадян сприяє швидшому досягненню екологічних цілей та підтримує сталий розвиток.

Відтак, інтеграція громадської участі є необхідною складовою успішної стратегії управління відходами, яка здатна забезпечити сталий розвиток, зменшити навантаження на довкілля та поліпшити якість життя в Україні.

Перелік використаних джерел:

1. Екологічне маркування: розбираємось в “зелених” знаках: веб-сайт. URL: <https://burdastyle.ua/encyclopedia/gid-po-stylyu/trend/ekologichne-markuvannya-rozbyrayemos-v-zelenyh-znakah> (дата звернення 11.11.2024)
2. Сортвання та переробка побутових відходів в Німеччині: веб-сайт. URL: <https://migrant.biz.ua/nimechina/zhittya-de/sortuvannia-i-pererobka-vidkhodiv.html> (дата звернення 12.11.2024)

3. Проект національного плану управління відходами України до 2033 року. URL: <https://mepr.gov.ua/> (дата звернення 12.11.2024)

Шах Дарія, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Табачук А.Я.,
канд. екон. наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ВІДТІК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ТА ПРАЦЕЗДАТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ: РОЛЬ ГРОМАДЯН У ЗБЕРЕЖЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Ще до проведення АТО в Україні серед громадян був поширеним процес виїзду за кордон на заробітки та навчання із подальшим поверненням до країни. Початок війни, а особливо повномасштабне вторгнення, стало поштовхом для масового переїзду українців до інших країн з метою отримання тимчасового захисту. Проте переважна більшість таких громадян наразі планують залишитися в країнах Європейського Союзу. Адже вони мали змогу порівняти рівень життя, організацію безпеки, надання послуг соціального та правового захисту, можливості працевлаштування. Це змусило українців дійти висновку, що життя на батьківщині поки менш комфортне.

Як відомо, на демографічну, соціальну та економічну ситуацію в країні значний вплив має міграція.

Так аналітичні дані за 2024 рік, подані у зведеній статті BBC News Україна "Населення України: скільки українців виїхало за кордон та які це матиме наслідки", свідчать про те, що з початком війни за кордон виїхало приблизно 8 мільйонів українців. [1] Що ж стає причинами такого міграційного руху?

Насамперед, економічна нестабільність, спричинена ще у довоєнний час підривом економіки владною агентурою країни-агресорки, військовими діями, втратою ринкової позиції країни, що викликало в свою чергу зростання цін та зниження рівня доходів населення.

Неможна оминути і питання корупції та непрозорості нашої судової системи, на якому повсякчас акцентують свою увагу наші закордонні партнери. Хабарництво, зловживання впливом, непотизм - вся ця несправедливість та нерівний доступ до певних можливостей, що залежить від фінансових або політичних статусів, підривають у населення довіру до держави.

Маючи висококваліфікованих спеціалістів-медиків, Україна, на жаль, не забезпечена на достатньому рівні матеріально-технічною базою, що обмежує громадян в отриманні якісних медичних послуг.

Відкриття бізнесу та його функціонування ускладнюється через бюрократію, великі розміри податків та відсоткових ставок за кредитами, недостатню кількість програм підтримки.

Низький рівень освіти майбутніх спеціалістів, що не мають належної навчальної мотивації, а прагнуть бути студентами задля уникнення мобілізації. І в свою чергу сама ж мобілізація змушує деяких громадян шукати шляхи перетину кордону.

Саме ці причини змушують українців шукати кращі умови, оскільки вони не бачать перспектив для життя в

Україні. Потрапляючи за кордон, люди отримують розширені можливості для реалізації та захисту своїх прав, належну соціальну підтримку у вигляді грошової допомоги, доступне житло, гарантії працевлаштування, сприяння безкоштовному оволодінню мовою та професіями.

Відтік працездатного населення, а особливо кваліфікованих працівників, значно підриває сталий розвиток нашої країни.

Розглянемо детальніше поняття сталого розвитку. Термін «сталий розвиток» бере початок від англійського «sustainable development», де «sustainable» можна трактувати як «екологічний» або «невиснажливий». Вперше термін «сталий розвиток» був задокументований Міжнародним союзом охорони природи у документі «Всесвітня стратегія охорони природи», 1980 р., але його не брали до уваги аж до появи у 1987 році доповіді Гру Гарлем Брундтланд «Наше спільне майбутнє». Описані нею погляди лягли в основу концепції сталого розвитку та популяризували її. Після цього «сталий розвиток» став центральною ідеєю національних стратегій. Адже існування будь-якої держави у майбутньому неможливе без дотримання концепції сталого розвитку, яка полягає у використанні ресурсів сьогодення без шкоди процесу задоволення потреб майбутніх поколінь. [2]

Україна також доєдналася до процесу забезпечення сталого розвитку, презентувавши у 2017 році доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна», із національними завданнями, а у 2019 році підтримавши їх на державному рівні, назвавши сталий розвиток — орієнтиром для стратегічних документів та бюджету. Нашій країні вдалося досягти прогресу у деяких цілях. Але сучасні події та викликані ними процеси, зокрема міграційні, вносять негативні корективи у процес сталого розвитку нашої держави.

Міграція – це насамперед велика втрата людського потенціалу. І вона значно впливає на всі завдання сталого розвитку. Країна втрачає інтелектуальний та працездатний потенціал. Це призводить до скорочення ВВП, дефіциту кадрів на підприємствах, уповільнення технологічного розвитку, гальмування розвитку бізнесу, меншої здатності адаптуватися до змін всередині країни та оперативності під час криз, що у свою чергу затримує розвиток інфраструктури та унеможливорює стабільне економічне зростання країни загалом. Втрачаючи внутрішній потенціал, наша держава стає слабшою в контексті конкурентоспроможності на світовій арені.

Владі варто вже зараз шукати шляхи вирішення проблеми відтоку громадян з України. Для цього необхідно впроваджувати стратегію, яка охоплюватиме в комплексі як соціальні, економічні, так і системні аспекти. Виходячи з причин міграції, варто почати, насамперед, із покращення рівня життя громадян.

Наразі є можливості використання ресурсів та допомоги таких організацій, як МОМ, ООН та інших для підтримки процесу реінтеграції.

Першочергово вкладати інвестиції в розвиток житлового фонду, зокрема будівництво доступного житла, медицини, регіональної економіки та інфраструктури.

Створювати нові робочі місця та надавати допомогу у працевлаштуванні. При цьому значно підвищити рівень мінімальної заробітної плати. Надати підтримку малому та середньому бізнесу через надання кредитів та грантів, зниження податків, спрощення та прискорення процедури реєстрації бізнесу. Також важливою є підтримка вже існуючих підприємств.

Сприяти впровадженню знань, навичок та досвіду, набутих громадянами під час перебування за кордоном.

Вдосконалювати та розширювати процес цифровізації держави, реформування судової системи, що сприятиме прозорості та значно знизить рівень корупції, забезпечить рівність усіх перед законом і гарантійний захист прав громадян.

Розробляти та впроваджувати програми поширення української культури та національних цінностей. Просувати ідеї власного внеску у відбудову та розвиток країни через соціальні мережі та ЗМІ для залучення молоді до розбудови майбутнього своєї держави.

Отже, безумовно, подолання причин відтоку інтелектуального та працездатного потенціалу України є ключовим завданням для відновлення та реалізації концепції сталого розвитку, процесу, який нині «поставлено на паузу», що в подальшому зміцнить роль нашої держави на світовій арені, сприятиме покращенню якості життя майбутніх поколінь. Оскільки саме люди, громадяни, - найцінніший ресурс, який є рушійною силою сталого розвитку своєї держави, тим інтелектуальним потенціалом, який здатен приймати креативні рішення щодо управління природними та економічними ресурсами країни, їх збереження. Залучення усіх громадян до процесів реформування та відновлення при забезпеченні їхньої належної мотивації залишатися та розвивати свою країну — це дієвий стратегічний крок до сталого розвитку держави.

Перелік використаних джерел:

1. Населення України: скільки українців виїхало за кордон та які це матиме наслідки. NV. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/naselennya-ukrajini-skilki-ukrajinciv-vijihalo-za-kordon-ta-yaki-ce-matime-naslidki-novini-ukrajini-50458864.html> (дата звернення: 15.11.2024). Вальд Б.

2. Сталій розвиток: що це, чому це важливо та до чого тут Україна. UCAP. URL: <https://ucap.io/en/stalij-rozvytok-shho-cze-chomu-cze-vazhlyvo-ta-do-chogo-tut-ukrayina/>
(дата звернення: 15.11.2024).

Яремчук Марина, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 051 Інформаційні технології в бізнесі,
Науковий керівник: Пікулик О.І.,
канд. екон. наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

МОЛОДЬ ЯК КАТАЛІЗАТОР ЕКОЛОГІЧНИХ ЗМІН ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Молоде покоління стало важливим рушієм змін у сучасному світі, активно формуючи нові тенденції, зокрема у сфері екології та сталого розвитку. В умовах глобальних викликів, таких як зміни клімату, забруднення довкілля та соціальна нерівність, молодь виступає не лише як спостерігач, а й як активний учасник процесів, що змінюють нашу реальність. Зокрема, в Україні та інших країнах молоді люди беруть на себе відповідальність за збереження планети, впроваджуючи екологічні практики у своєму повсякденному житті та активно підтримуючи соціальні ініціативи. Вони стали не лише провідниками екологічних трендів, таких як мінімалізм, zero waste та усвідомлене споживання, але й ініціаторами численних громадських та міжнародних рухів. Зокрема, молодь активно залучена до акцій очищення довкілля, мітингів за

кліматичні зміни, а також створює інформаційні кампанії в соціальних мережах, що сприяють підвищенню екологічної свідомості. Важливим аспектом є те, що ці зміни не обмежуються лише особистими переконаннями чи діями окремих осіб, але мають здатність масштабуватися і надихати інші покоління долучатися до боротьби за більш сталий та екологічно чистий світ. У цьому контексті роль молоді в підтримці екологічних ініціатив стає однією з ключових для формування сталого розвитку.

Молодь відіграє ключову роль у поширенні екотрендів, таких як мінімалізм, zero waste та усвідомлене споживання. Вони активно впроваджують ці практики у своє повсякденне життя, сприяючи зменшенню відходів та раціональному використанню ресурсів. Наприклад, філософія zero waste базується на концепції 3R: скорочення споживання (Reduce), повторне використання (Reuse) та переробка (Recycle) [1]. Молоді люди часто обирають багаторазові товари, такі як тканинні сумки, металеві пляшки для води чи бамбукові зубні щітки, відмовляються від одноразового пластику, наприклад пластикових пакетів, та підтримують локальних виробників. Це не лише сприяє зменшенню екологічного сліду, але й стимулює розвиток місцевого бізнесу, орієнтованого на сталий розвиток.

Молоде покоління все частіше стає ініціатором змін у своїх сім'ях і громадах, мотивуючи інших до екологічного способу життя. Наприклад, в багатьох країнах, включаючи Україну, молодь організовує майстер-класи з виготовлення екопорошок, домашніх засобів для прибирання або косметики. Такі ініціативи мають подвійний ефект: з одного боку, вони сприяють зменшенню споживання шкідливих товарів, а з іншого — популяризують екологічно

свідомий спосіб життя через навчання і залучення громадян.

Крім того, молодь активно долучається до екологічних ініціатив, таких як кліматичні мітинги та громадські акції з очищення довкілля. В Україні молоді екоактивісти не лише навчають співгромадян сортуванню сміття та відповідальному споживанню, але й беруть участь у глобальному кліматичному русі, виходячи на міжнародний рівень [2]. Наприклад, молодіжні організації організовують акції з висадки дерев, очищення річок та збору вторинної сировини, тим самим залучаючи дедалі більше людей до екологічної активності. Участь у таких заходах допомагає молоді не лише вирішувати локальні проблеми, але й розширювати їхній вплив через партнерства та співпрацю з міжнародними організаціями.

Крім фізичних ініціатив, молодь використовує соціальні мережі для поширення екологічної інформації. З їхньою допомогою створюються кампанії, які привертають увагу до нагальних екологічних питань, таких як скорочення викидів парникових газів, зменшення використання пластику чи боротьба з вирубкою лісів. Наприклад, численні екоблогери публікують контент, що включає поради з екологічного способу життя, історії успіху локальних ініціатив або виклики на зразок "тиждень без відходів".

Таким чином, молоде покоління не лише впроваджує екологічні практики у своє життя, але й активно сприяє поширенню екосвідомості у суспільстві. Їхня участь у різноманітних ініціативах, як локальних, так і міжнародних, формує культуру відповідального ставлення до довкілля, що має тривалий позитивний ефект для громади, держави та планети загалом.

Молодь є рушійною силою багатьох екологічних ініціатив, активно сприяючи захисту навколишнього середовища. Одним із найпоширеніших напрямів їхньої діяльності є участь у громадських акціях з очищення довкілля, таких як "чисті суботи" чи подібні ініціативи. Наприклад, в Україні молодь організовує локальні заходи зі збору сміття у природних зонах, зокрема у парках чи біля водойм. Ці акції спрямовані не лише на зменшення забруднення, але й на формування екологічної свідомості у місцевих громадах. Такі заходи часто стають платформою для неформальної освіти, де активісти діляться знаннями про важливість сортування сміття, переробки відходів та збереження природних ресурсів [3].

Також молоді активісти беруть участь у кліматичних мітингах, які стали потужним інструментом у боротьбі за екологічні права. Наприклад, глобальний рух Fridays for Future, започаткований Гретою Тунберг, об'єднав молодь з усього світу, включаючи Україну. Учасники цього руху вимагають від урядів вжиття рішучих заходів для боротьби з кліматичною кризою, зокрема переходу на відновлювані джерела енергії, зменшення викидів парникових газів та посилення міжнародної співпраці у сфері кліматичної політики. В Україні цей рух підтримується численними локальними акціями, які привертають увагу до проблем зневоднення, вирубки лісів і забруднення повітря [4].

Також, молодь активно використовує соціальні мережі для поширення екологічних цінностей. Через блоги, пости, відео та навіть створення онлайн-челенджів вони мотивують своїх однолітків приєднуватися до ініціатив, сортувати сміття, відмовлятися від одноразового пластику та раціонально використовувати ресурси. Такі дії мають значний вплив завдяки масштабності охоплення аудиторії: інформація швидко поширюється, створюючи

ефект доміно, що стимулює позитивні зміни у поведінці суспільства. Наприклад, популярні екоінфлюенсери в Україні використовують платформи TikTok, Instagram та YouTube для залучення молоді до різноманітних екологічних заходів, таких як «тиждень без пластику» чи «день без авто».

Крім інформаційного впливу, молодь бере участь у створенні екологічно спрямованих стартапів та проєктів, які впроваджують інноваційні рішення для захисту довкілля. Серед таких ініціатив – розвиток мобільних додатків для сортування відходів, запуск платформ для обміну непотрібними речами чи популяризація кругової економіки.

Таким чином, завдяки участі у локальних і глобальних ініціативах, використанню цифрових платформ та впровадженню інновацій, молодь відіграє важливу роль у просуванні екологічної культури та захисті навколишнього середовища. Вони доводять, що зміни можливі, якщо кожен докладатиме зусиль, створюючи сталу основу для майбутнього.

Сучасна молодь, завдяки своїй енергії, інноваційному мисленню та високій соціальній відповідальності, вже сьогодні доводить, що сталий розвиток – це не просто концепція чи абстрактна ідея, а реальна практика, яка змінює навколишній світ. Активно впроваджуючи екологічні практики у своєму житті, відмовляючись від шкідливих звичок і підтримуючи ініціативи з очищення довкілля, молоде покоління стає рушієм змін не лише в Україні, а й в усьому світі. Їхня участь у міжнародних рухах за збереження планети, таких як Fridays for Future, а також постійний вплив через соціальні мережі та громадські ініціативи, підвищують обізнаність населення щодо екологічних проблем і створюють

передумови для масштабних змін на глобальному рівні. Однак ці зміни потребують колективних зусиль, підтримки з боку урядів та громадянського суспільства. Завдяки активності молоді, ми маємо шанс на створення більш відповідального, екологічно чистого та справедливого майбутнього, в якому кожен з нас буде не лише споживачем, але й активним учасником охорони навколишнього середовища та розвитку сталих практик.

Перелік використаних джерел:

1. Ecopolitic. (2023). Філософія zero waste: що це таке та як дотримуватись кожному. URL: <https://ecopolitic.com.ua/ua/news/filosofiya-zero-waste-shho-ce-take-ta-yak-dotrimuvatis-kozhnomu/>.
2. UNICEF Ukraine. (2023). Як українська молодь змінює кліматичний рух. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/stories/young-ukrainians-are-uniting-fight-climate-crisis>
3. Fridays for Future. (n.d.). Fridays for Future: українська молодь у глобальному русі за клімат. URL: <https://fridaysforfuture.org/>
4. Ecoaction. (2023). Молодь України за чисте довкілля. URL: <https://ecoaction.org.ua/youth-cleanup-initiative>
5. Вісник КПІ. (2023). Роль молоді у формуванні молодіжної політики в Україні: виклики та можливості. URL: <https://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/280796>

Розвиток «розумних» міст для забезпечення сталого майбутнього. Стратегічний розвиток територій

Funded by
the European Union

Секція працювала в рамках проєкту за
програмою Жана Моне «SDGs 4
EUROINTEGRATION OF UKRAINE» ERASMUS-
JMO-2023-MODULE 101127537

**Development of "smart"
cities to ensure a
sustainable future.
Strategic development
of territories**

Букша Анжела, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок
Науковий керівник: Капленко Г.В.,
д-р екон. наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ІНФРАСТРУКТУРА РОЗУМНОГО МІСТА: ОСНОВИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

В умовах швидкої зміни міських ландшафтів та глобальних викликів, таких як зміна клімату, зростання населення та технологічні інновації, важливість розвитку інфраструктури розумних міст стає все більш очевидною. Сучасні міста стикаються з необхідністю адаптуватися до нових вимог, що виникають у зв'язку з розвитком цифрових технологій, а також зменшувати навантаження на природні ресурси. Розумні міста сприяють сталому розвитку, інтегруючи енергоефективні технології, оптимізуючи транспортні системи, скорочуючи викиди вуглекислого газу та покращуючи якість життя громадян. Мета концепції - створити середовище, де технології та ресурси використовуються з максимальною ефективністю, забезпечуючи довгострокову екологічну, економічну та соціальну стійкість.

Саме у містах спостерігаються надзвичайно швидкі темпи росту кількості населення у світовому масштабі. Більше половини світового населення живе у великих і малих містах, а до 2050 р. очікується, що ця кількість може зрости приблизно до 66% або 2,5 млрд осіб. Таким чином,

міста є критично важливими двигунами глобального сталого розвитку [1].

Таблиця 1

Основні компоненти розумного міста

Транспортні системи	Включають різноманітні методи перевезень людей і вантажів, включаючи автомобільний, залізничний, морський і авіаційний транспорт.
Оптимізація маршрутів	Процес пошуку найефективніших маршрутів для транспорту, зменшення витрат часу та ресурсів при плануванні перевезень.
Технології в транспорті	Використання новітніх технологій, таких як автономні транспортні засоби, електричні автомобілі та системи моніторингу руху.
Безпека	Аспекти, що стосуються захисту людей та вантажів при перевезеннях, включаючи контроль за технічним станом транспорту та обмеження швидкості.
Екологічність	Оцінка впливу транспорту на навколишнє середовище, зокрема на рівень викидів CO ₂ та використання відновлювальних джерел енергії.

Джерело інформації: [2]

Оптимізація транспортних систем в розумному місті спрямована на створення ефективної інтегрованої інфраструктури, яка об'єднує громадський, особистий і вантажний транспорт, дозволяє жителям легко пересуватися між видами транспорту і вибирати оптимальні маршрути, що знижує загальну навантаження на дороги і скорочує затори. Оптимізація маршрутів здійснюється за допомогою аналізу великих даних, попередніх алгоритмів і технологій штучного інтелекту,

що дозволяє знайти кращий шлях залежно від завантаженості дороги, погодних умов і часу суток, а також знизити час у дорозі і розмір дорожнього покриття. Сучасні технології в транспорті, такі як безпілотні автомобілі, інтернет-речі та електромобілі, автоматизують переміщення, роблять його більш екологічним і покращують управління, завдяки чому транспортні засоби та міська інфраструктура «загальні» з іншими для підвищення координації та безпеки. Безпека досягається за рахунок системи відеоспостереження, датчиків і аналізу даних, яка прогнозує потенційно небезпечні ситуації і допомагає в їх запобіганні, знижує ризик аварії і покращує умови для всіх учасників дорожнього руху. Екологічність великого міста підтримується за рахунок впровадження електричного та гібридного транспорту, стимулювання використання велосипедів та створення інфраструктури для пішоходів, що дозволяє істотно знизити рівень викидів, покращити якість повітря та створити стійку, благополучну середу для життя [3].

Сталий розвиток міст у контексті цифровізації економіки забезпечується через реалізацію стратегій “розумних” міст, які передбачають ефективне управління. Це включає створення належних управлінських структур, взаємодію між міською владою, громадянами та бізнесом, а також розробку індикаторів, що дозволяють оцінювати ефективність управлінських заходів та досягнення поставлених цілей. Стратегії “розумних” міст передбачають широке впровадження цифрових платформ і використання інноваційних технологій у різних сферах міського життя. Технологічно, “розумне” місто визначається як таке, де інформаційно-комунікаційні технології займають ключове місце в його функціонуванні [4]. До технологій розумного міста належать: інтернет

речей, технологічна концепція якого дозволяє збирати потрібну інформацію від об'єктів і забезпечувати зворотний зв'язок з ними; інфраструктура передачі даних, що зв'язує додатки з об'єктами міської інфраструктури; системи аналізу даних, що дозволяють отримати з великого обсягу даних необхідну інформацію; система агрегації та уніфікації даних, яка впорядковує і синхронізує великі потоки даних. Перераховані технології є наскрізними для всього комплексу технологічних рішень, що розробляються для розумних міст [5].

Київ тільки починає свій шлях до розумного міста. Наразі у столиці затверджена концепція “КИЇВ СМАРТ СІТІ 2020”, яка визначає засади інфраструктурного, технологічного та соціального розвитку міста, а також формує новий вектор трансформації міського простору. Ця Концепція береться до уваги при розробці міських цільових програм. З уже реалізованих технологій можна назвати такі: 1) онлайн-оплата; 2) сервіс електронних петицій; 3) інтелектуальна система управління дорожнім рухом [6].

Інфраструктура розумного міста забезпечує основу для сталого розвитку, об'єднуючи сучасні технології, які підвищують якість життя мешканців і зменшують негативний вплив на довкілля. Використання цифрових платформ для інтеграції транспортних систем та оптимізації маршрутів скорочує затори та знижує рівень забруднення, забезпечуючи швидке й комфортне пересування. Завдяки комплексному підходу до безпеки, що включає систему моніторингу та прогнозування, розумне місто здатне запобігти аваріям і створити сприятливе середовище для пішоходів і водіїв. Розвиток екологічного транспорту, а також підтримка велосипедної та інфраструктури сприяють покращенню екологічного

стану міського середовища. Інфраструктура розумного міста лише не задовольняє актуальні потреби громади, але й підтримує збереження ресурсів для майбутніх поколінь, роблячи міста стійкими, зручними та привабливими для життя.

Перелік використаних джерел:

1. Науковий вісник: Державне управління. 2023. URL: <https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/view/297/271> (дата звернення 12.11.2024)
2. Вісник Хмельницького національного університету 2021. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/08/2021-2-en-30.pdf> (дата звернення 12.11.2024)
3. Катерина Маркевич, Володимир Сіденко. Smart-інфраструктура у сталому розвитку міст світовий лосвід та перспективи України. Київ-2021, 377с
4. Островський І.А., Стадник Г.В., Управління сталим розвитком міст трансформації підходів. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/3315%Do%A2%Do%B5%Do%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%Do%B0%D1%82%D1%82%D1%96-3227-1-10-20240202%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/3315%Do%A2%Do%B5%Do%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%Do%B0%D1%82%D1%82%D1%96-3227-1-10-20240202%20(1).pdf) (дата звернення 13.11.2024)
5. Пушкар Т.А., Серьогіна Д.О., Михайлова К.В. Розвиток «Розумних міст» в умовах цифрової трансформації. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2022/1_2022/22.pdf (дата звернення 13.11.2024)
6. Єршова О.Л., Бажан Л.І. Розумне місто – концепція, моделі, технології, стандартизація. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/300-Article%20Text-544-1-10-20210109%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/300-Article%20Text-544-1-10-20210109%20(2).pdf) (дата звернення 13.11.2024)

Демчук Олеся, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та
страхування

Науковий керівник: Капленко Г.В.,

д-р екон. наук, професор

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна

РОЗВИТОК «РОЗУМНИХ» МІСТ ДЛЯ СТАЛОГО МАЙБУТНЬОГО: ТЕХНОЛОГІЇ, ЕКОЛОГІЯ ТА ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ

Розвиток «розумних» міст стає важливим етапом у забезпеченні сталого майбутнього, де інноваційні технології, ефективне використання ресурсів і екологічні рішення стають основою для створення комфортних і безпечних умов життя. Застосування новітніх технологій, таких як розумні мережі, автоматизація управління та мобільні платформи, дозволяє не лише знижувати витрати на енергію та ресурси, але й забезпечувати ефективність міського управління. «Розумні» міста здатні адаптуватися до змін, відповідаючи на потреби своїх мешканців, а також сприяти збереженню екологічної рівноваги. Це відкриває нові можливості для сталого розвитку урбаністичних територій, покращуючи якість життя і забезпечуючи майбутнє для наступних поколінь.

Міста завжди були центрами економічного розвитку та інновацій, але з ростом урбанізації зростають і вимоги до інфраструктури та якості життя. Концепція "розумного міста" або Smart City використовує цифрові технології та інноваційні рішення для оптимізації міських процесів, таких як транспорт, водопостачання, утилізація відходів і

енергозбереження. Це дозволяє створювати зручніші, безпечніші та економічніші міста, покращувати управління, а також підвищувати рівень взаємодії між адміністрацією та мешканцями. З прогнозованим зростанням урбанізації до 2050 року, концепція Smart City набуває особливої актуальності. Завдяки технологіям, міста можуть зменшити трафік, знизити рівень забруднення та оптимізувати ресурси, що робить їх більш сталими і зручними для життя. Крім того, вони сприяють розвитку екологічних і економічно вигідних рішень, що забезпечують сталий розвиток та підвищення якості життя мешканців [1].

Українські міста є важливими економічними центрами, де зосереджені підприємства, бізнес і населення. Проте вони стикаються з рядом проблем, що уповільнюють цифрову трансформацію економіки, зокрема: інфраструктурний розрив, високий рівень зносу інфраструктури, дефіцит бюджетних ресурсів, потреба в цифровізації міських послуг, забруднення екології та вимоги до підвищення якості міського середовища і безпеки. Для розвитку розумних міст в Україні необхідно адаптувати міжнародні підходи, враховуючи наявні проблеми. Важливими кроками до створення смарт-міст є аналіз відкритих даних і впровадження технологій, які покращують життя мешканців. Наприклад, у Дрогобичі працює мобільний додаток «Дрогобич – smart city», що надає туристичну інформацію та електронні сервіси. Розумне освітлення, як у Львові, де встановлено понад 30 тис. ліхтарів з датчиками, також сприяє економії та безпеці, знижуючи витрати на електроенергію та покращуючи освітленість міста. Тернопіль є прикладом успішного е-управління, де реалізовано кілька важливих проєктів. Проєкт «Відкрите місто» дозволяє мешканцям

повідомляти про проблеми в місті та слідкувати за їх вирішенням. Система відеоспостереження охоплює місця високої концентрації ДТП та громадські зони, забезпечуючи можливість переглядати відео з 189 камер у режимі онлайн. Крім того, розроблено систему моніторингу руху громадського транспорту, що дозволяє мешканцям у реальному часі відслідковувати рух транспорту через спеціальну веб-сторінку [2].

«Розумне» місто — це концепція, яка передбачає використання інформаційних технологій та інновацій для підвищення ефективності міського функціонування, забезпечення життєвих потреб громадян та оптимізації ресурсів. Ці технології застосовуються в управлінні містом, транспорті, охороні здоров'я, енергетиці, водопостачанні, покращенні житлових умов та інше. Одним із важливих елементів є «розумні» будинки. Серед лідерів втілення концепції Smart City у США — Нью-Йорк, який активно впроваджує інновації у транспорті та інфраструктурі, такі як автоматизовані лічильники води, розумні смітники та ліхтарі. Місто також покращує безпеку та зв'язок через проекти LinkNYC та Hunch Lab. Інші міста, як Кедр-Рапідс, реалізують стратегії стійкості та ефективності, а Остін активно працює над впровадженням автоматизованих транспортних засобів та інтелектуальних датчиків для покращення транспортної системи та обміну даними в реальному часі [3].

Харків як приклад впровадження концепції смарт-міста на початковому етапі потребував 16,47 млрд грн для реалізації таких проектів, як модернізація освітлення, покращення системи прибирання сміття, теплопостачання та розвитку транспортної інфраструктури. Однак через бойові дії це місто, ймовірно, постраждало найбільше серед українських мегаполісів. До війни у Харкові вже працювали

системи для обслуговування вивезення сміття, зокрема через систему ProZoggo в рамках програми «Чистий дім», а також створено єдину міську інформаційну систему для управління територіями, яка дозволяла автоматизувати роботу міської влади, збір інформації, контроль за виконанням рішень та інші процеси. Попри значні труднощі, українські міста тільки починають свій шлях до статусу «розумного міста», але вже зараз в Україні відбуваються зміни, і активно впроваджується інноваційний досвід [4].

Отже, розвиток «розумних» міст є важливим кроком до досягнення сталого майбутнього, де технології, екологія та ефективне управління стають основою для покращення якості життя та збереження природних ресурсів. Впровадження інноваційних рішень, таких як автоматизоване управління інфраструктурою, інтелектуальні мережі та екологічно чисті технології, дозволяє не лише оптимізувати використання ресурсів, але й знижувати екологічний вплив міст. Це відкриває нові можливості для сталого розвитку урбаністичних територій, підвищує ефективність міського управління та забезпечує комфортні й безпечні умови для мешканців. З урахуванням глобальних тенденцій урбанізації, концепція розумного міста стає все більш актуальною, а її реалізація забезпечує гармонійний баланс між економічним розвитком, екологічною стабільністю та соціальними потребами. Для України важливо адаптувати міжнародний досвід, впроваджуючи технології, що сприяють розвитку стійких міст, покращують міське середовище та підвищують ефективність управління. Таким чином, «розумні» міста мають великий потенціал стати важливим чинником для досягнення сталого розвитку та забезпечення добробуту для наступних поколінь.

Перелік використаних джерел:

1. Розсохіна, В. Л. Перспективи розбудови розумних міст післявоєнної України в часи Індустрії 4.0. *Херсонський національний технічний університет, 2023. С. 407.*
2. Люльчик, В. О., & Гончарук, М. А. Розвиток розумних міст України. *Науковий вісник X інтернет-форуму, 2024. С. 27.*
3. Чичкало-Кондрацька, І. Б., & Мовчан, Г. О. Розвиток Smart Cities у США: досвід для України (Doctoral dissertation, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»). 2024. – С. 178–179.
4. Іванченко, А. А. Smart city–світовий тренд розвитку міст. *Редакційна колегія. 2023. С. 27.*

Кіндрат Соломія, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та
страхування

Науковий керівник: Стасишин А.В.,
канд. екон. наук, доцент

Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

РОЗВИТОК РОЗУМНИХ МІСТ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Із розвитком технологій та зростанням урбанізації, концепція смарт-міст стає все більш актуальною. Розумні міста передбачають інтеграцію цифрових рішень для оптимізації управління інфраструктурою, транспортом, енергетичними ресурсами, безпекою, а також для

забезпечення ефективного взаємозв'язку між містом та його мешканцями. Для України ця концепція відкриває нові можливості модернізації міст, підвищення їх екологічності та комфорту для жителів, що сприяє формуванню інноваційної економіки й залученню інвестицій.

Майбутнє належить розумним містам, принаймні, так це виглядає сьогодні. У світі дедалі частіше впроваджуються високі технології та інноваційні рішення для ефективного управління містами. Українські міста також повинні стати частиною цього процесу. Саме тому в Україні активно обговорюється тема позитивної трансформації міст у смарт. Під поняттям "розумне місто" зазвичай розуміють таке місто, де широко використовуються новітні інформаційні технології. В центрі уваги цієї трансформації стоять інформаційно-комунікаційні технології та впровадження електронних систем управління містом [1].

В Україні концепція «розумного міста» ще перебуває на етапі формування, проте вже активно розвивається і впроваджується у низці міст. Наприклад, у Києві реалізовано проєкт відкритого доступу до бюджету міста, електронні петиції, карту аварійних робіт, електронний запис дітей до комунальних дитячих садків та систему управління майном територіальної громади. У Тернополі функціонують проєкти «Відкрите місто», централізована система відеоспостереження, моніторинг руху громадського транспорту в реальному часі, ініціатива «Відкритий бюджет» та автоматизована система управління муніципальними даними. У Вінниці, крім подібних проєктів, запроваджено електронну чергу до Центру надання адміністративних послуг з можливістю онлайн-стеження та калькулятор нарахування субсидій. У

Львові та Дніпрі активно розвиваються проекти «розумної безпеки», «розумної медицини», «розумної освіти», «розумного транспорту», а також впроваджено систему відеоспостереження й підтримку креативного класу. Сьогодні ці проекти продовжують стрімко розвиватися, адаптуючись до сучасних потреб містян [2].

За допомогою SWOT-аналізу ми виявили ключові фактори, що впливають на розвиток розумних міст в Україні. Сильними сторонами є наявність креативних молодих людей та висококваліфікованих ІТ-спеціалістів, що сприяє впровадженню нових технологій. Однак, відсутність єдиного підходу на державному і місцевому рівнях, а також недостатня інфраструктура і кваліфіковані управлінські кадри, є суттєвими слабкостями. Серед зовнішніх можливостей слід зазначити розвиток стартапів та нові ринкові можливості, в той час як загрози, такі як розрізненість цифрових стратегій і питання інформаційної безпеки, можуть ускладнити реалізацію концепції. Цей аналіз дозволяє зрозуміти поточний стан та перспективи розвитку розумних міст в Україні (табл.1).

Перспективи відбудови українських міст на засадах концепції SMART-CITY з урахуванням геополітичної ситуації включають:

1. **Безпека.** Забезпечення кожного мешканця можливістю захистити своє життя в будь-якому місці – вдома, на роботі, на вулиці, в транспорті, під час навчання чи покупок – шляхом впровадження розумних систем безпеки та попередження загроз.
2. **Інфраструктура.** Створення стійкої, безпечної енергетичної інфраструктури із розумними мережами, що активно використовують альтернативні джерела енергії. Інтеграція міських інфраструктур і систем життєдіяльності на базі

Інтернету речей та блокчейну для ефективного управління.

Таблиця 1

SWOT-аналіз розвитку концепції розумних сталих міст в Україні

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none">1. Значна кількість молоді з креативним підходом, готової до змін.2. Високкокваліфіковані фахівці в сфері ІТ.3. Високий рівень комп'ютерної грамотності серед населення.4. Наявність базової матеріально-технічної інфраструктури.	<ol style="list-style-type: none">1. Відсутність єдиної стратегії на державному і місцевому рівнях.2. Недостатній розвиток інфраструктури інформаційних і комунікаційних технологій, а також систем безпеки.3. Бракує управлінських кадрів з необхідною кваліфікацією.4. Обмежені фінансові ресурси та недостатня кількість досліджень кращих практик.
Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none">1. Зростання стартапів та підприємницьких ініціатив.2. Популяризація концепцій економіки спільного користування та циркулярної економіки.3. Виникнення нових ринкових можливостей для інвестицій.4. Створення управлінських моделей, які враховують потреби громадян.	<ol style="list-style-type: none">1. Різноманітність національних цифрових стратегій, що може призвести до розпорошення зусиль.2. Неправильне трактування смартифікації як простої автоматизації.3. Загрози в сфері інформаційної безпеки та захисту особистих даних.

Джерело: [3]

3. **Мобільність.** Побудова безпечної транспортної системи із запровадженням автоматизованих доріг та автономного транспорту. Пріоритет для пішоходів і велосипедистів, а також впровадження

smart-стоянок і паркувальних рішень для зменшення заторів і аварійності.

4. **Здоров'я та добробут.** Модернізація медичної системи з новітніми ІТ-технологіями та сучасною медичною технікою, а також залучення та навчання фахівців. Впровадження програм профілактики захворювань і розвиток мережі спортивних закладів та місць для активного відпочинку.
5. **Інформаційні ресурси.** Забезпечення легкого доступу до всіх даних про функціонування міста через технології 5G (уже цього року в Україні запустять пілотний 5G-інтернет у трьох містах. Тестуватимуть сумісність з військовим обладнанням. Уряд ухвалив відповідні зміни до постанови про використання радіочастот. За словами міністра Мінцифри М. Федорова «Це один із ключових кроків до повноцінного запуску 5G в Україні, який ми плануємо завершити до 2030 року». [5]), Big Data і аналітику. Створення культурно-освітніх просторів, що підтримують концепцію «навчання впродовж життя».
6. **Екологічність.** Зниження забруднення та ефективне використання водних ресурсів через інфраструктури, орієнтовані на ресурсоефективність та замкнутий цикл. Створення платформ для управління відходами з акцентом на екологічну переробку і повторне використання матеріалів [3].

Отже, розвиток концепції розумних міст в Україні має значний потенціал, зважаючи на креативність молоді, високий рівень ІТ-освіти та наявність базової інфраструктури. Проте існують виклики, такі як відсутність єдиної стратегії та недостатня фінансова підтримка, які можуть уповільнити цей процес. Успішна реалізація

проектів розумних міст потребує інтеграції новітніх технологій у різні сфери міського життя, а також активної роботи над питаннями безпеки, екології та інфраструктури. Впровадження принципів SMART-CITY з урахуванням геополітичної специфіки здатне суттєво покращити якість життя містян, забезпечуючи їхні потреби в безпеці, мобільності, здоров'ї та інформаційних ресурсах.

Перелік використаних джерел:

1. Люльчик, В. О., & Гончарук, М. А. Розвиток розумних міст України. *Науковий вісник X інтернет-форуму*, С. 27.
2. Коваленко, Ю. О., & Зубарев, С. В. Розвиток концепції «розумних» міст в Україні: проблеми та методи оцінки. *Наукові праці ДонНТУ*. 2022. №(2), С. 26.
3. Позднякова А.М. Впровадження концепції розумних сталих міст в Україні: особливості та рекомендації. *Розвиток продуктивних стилі і регіональна економіка*. 2019. №2(70). С. 49-57.
4. Радченко, О. Проектний підхід до розбудови «Розумних міст» (SMART-CITY) як перспективний напрямок повоєнної відбудови України. *Наукові інновації та передові технології*, 2024. №(4 (32)).
5. Україна запускає тестування 5G на сумісність з військовим обладнання – Федоров. URL: <https://mind.ua/news/20280985-ukrayina-zapuskae-testuvannya-5g-na-sumisnist-z-vijskovim-obladnannya-fedorov> (Дата звернення 02.11.2024р.)

Легуцька Христина, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок
Науковий керівник: Капленко Г. В.,
д-р екон.наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, України

SMART-ІНФРАСТРУКТУРА У СТАЛОМУ РОЗВИТКУ МІСТ: ХАРАКТЕРИСТИКА, ФУНКЦІЇ, ПЕРЕВАГИ ТА ПЕРЕШКОДИ

Стрімкий технологічний розвиток повпливав на конкуренцію на світовому ринку, зробивши технологічні можливості джерелом конкурентних переваг, а також визначив їх ключовим фактором у виробництві. Цифрові технології відіграють велике значення у повсякденному житті та є фундаментом для соціально-економічного розвитку, успішного виробництва. Цифрові технології вдосконалюються та розвиваються дуже швидко, хоча законодавча база як окремих країн, так і міст адаптується до цих змін досить повільно, тобто уповільнює процеси.

Актуальність дослідження полягає в тому, щоб зрозуміти принципи, функції використання smart-технологій, які допомагають отримати дані про затори, воду, використання електроенергії, якість повітря у великій кількості міст, що своєю чергою допомагає покращити міські послуги та впливає на інфраструктуру міст. Метою цього дослідження є вивчення smart-інфраструктури у сталому розвитку міст, його характеристики, основних функцій, переваги та перешкоди на шляху до реалізації, вбудування концепції, що має назву Smart City у

містобудівництві, а також способи подолання негативних деструктивних впливів швидких процесів урбанізації.

Прогрес у світі технологій спричинив посилення та розширення цифровізації. Вона підвищує конкурентоспроможність у сферах економіки, будівництва, допомагає в підприємницькій діяльності, відкриває доступ до закордонних ринків, до експортних операцій [1].

Сьогодні місто – це провідна форма як територіальної, так і соціально-економічної організації в сучасному суспільстві. Вони також є місцем вибору всіх громадян, які хочуть стабільності, соціального забезпечення, розвитку, якісної освіти, тому більшість людей відмовилися від життя в сільській місцевості. Процес урбанізації та міграції стрімко ширяться, а це свідчить про те, що міста будуть локомотивами, джерелами економічного розквіту, політичного розвитку, а також соціального прогресу. Добробут міст та всіх його жителів буде визначатися ефективністю розбудови та планування міських районів, провідної інфраструктури, задоволення потреб населення та мінімізації ризиків.

У сучасному світі все більш актуальними є питання саме розумного міського будівництва та планування. В його основі лежать розробка та впровадження smart-інфраструктури, адже це ефективне планування, яке своєю чергою впливає на розвиток міст створює умови для підвищення конкурентоспроможності та очищує від негативних тенденцій їх розвитку. Формування smart-міста – це тенденція, яка стрімко охопила низку міст на всіх континентах планети. Стале smart-місто – це розвинене, інноваційне місто, що користується ІКТ та іншими засобами, що допомагають покращити якість життя, підвищують ефективність міських послуг та операцій, роблять це місто конкурентоспроможним, бо

задовольняють потреби нинішнього, а також майбутнього поколінь в соціальному, економічному та екологічному планах [2, с. 50].

Варто звернути увагу на такі терміни, як:

- інтелектуальне місто (компетенції та знання, що допомагають створити унікальний інтелектуальний капітал);

- цифрове місто (обробка даних та розподіл інформації);

- стале місто (це місто орієнтоване на те, щоб впровадити енергоефективні заходи та різноманітні екологічні технології);

- техно-сіті (забезпечення логістичної та транспортної інфраструктури);

- місто добробуту (засоби, які роблять місто привабливим для бізнесменів, підприємців) [1].

Сучасна типологія smart-міст (п'ять основних підходів):

- рівень економічного зростання та статус міста;

- стадія розбудови міста;

- тип smart-міських інновацій;

- цілі;

- просторове скупчення.

Головною функцією smart-міста є створення території з високим рівнем життя, високим темпом розвитку економіки, сприятливим екологічним середовищем, освітою, зручною транспортною системою. Для smart-міста є важливою наявність цифрової інфраструктури, бо, завдяки якій відбуваються збір та обробка великих обсягів даних, різноманітної інформації, що створюють ефективне та стале середовище.

Основні переваги використання ІКТ в smart-інфраструктурі: відстежування різних параметрів, що

стосуються міста, передача даних, інформації з датчиків, аналіз даних, який надалі допомагає прогнозуванню подій, автоматизація процесів дуже великої кількості пристроїв [2].

Термін smart-інфраструктура часто використовується в різних контекстах, він допомагає описати різні соціально-економічні й технічні умови. Але найчастіше його визначають як процес переходу від стану нерозумності до стану інтелекту. Smart-інфраструктура передбачає позитивні зміни, у наданні різноманітних послуг завдяки впровадженню технологічних нововведень.

Як працює smart-інфраструктура: збір даних про місто ⇒ перенесення даних до спеціальних цифрових пристроїв ⇒ обробка та оптимізація даних ⇒ прийняття рішень після обробки даних.

Головні характеристики smart-інфраструктури: збір та аналіз даних, зворотний зв'язок, забезпечення постійної адаптивності.

Переваги та цінність smart-інфраструктури:

- самоконтроль та точність прийняття рішень;
- ефективність та економія витрат;
- надійність;
- безпека, захист та стійкість;
- якість послуг [2, с. 192].

Слабкі сторони, загрози та перешкоди для smart-інфраструктури в містах: високі капітальні вкладення, недостатність або відсутність додаткової допоміжної інфраструктури, недостатність професіоналів для аналізу даних, неналежний стан законодавчого та інституційного забезпечення, порушення нормативно-правової бази, можливе зловживання даними, кібератаки, слабкий потенціал міста.

Переваги smart-інфраструктури в містах: «розумне» використання водних ресурсів, піклування про довкілля, «розумне» управління відходами, «розумне» енергоспоживання, «розумна» мобільність, «розумне» медичне обслуговування, «розумна» освіта, «розумне» житло, безпека, «цифровий» уряд.

Отже, на основі вище сказаного, можна зробити висновки, що прогрес у світі технологій спричинив посилення та розширення цифровізації. Вона підвищує конкурентоспроможність у сферах економіки, будівництва, допомагає в підприємницькій діяльності, відкриває доступ до закордонних ринків, до експортних операцій. Сьогодні місто – це провідна форма як територіальної, так і соціально-економічної організації в сучасному суспільстві. Стале smart-місто – це розвинене, інноваційне місто, що користується ІКТ та іншими засобами, що допомагають покращити якість життя.

Розбудова smart-інфраструктури передбачає поєднання технічного та соціального підходів, беручи до уваги уподобання громадян, а не лише технічні особливості розбудови таких інфраструктур. Важливо, щоб і на міжнародному, і на національному рівнях вирішилося питання щодо збору статистичних даних про використання цієї smart-інфраструктури, бо це дасть змогу чіткішого розуміння стосовно її впливів.

Перелік використаних джерел:

1. Жукович І. А. Smart-міста як новий об'єкт статистичних досліджень: визначення терміна. Статистика України. 2015. № 1 URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/handle/123456789/1771> (дата звернення 06.11.2024);

2. Центр Разумкова. SMART-інфраструктура у сталому розвитку міст: світовий досвід та перспективи України: аналітична доповідь. 2021. Київ: Заповіт. 400 с. URL: <https://razumkov.org.ua/uploads/other/2021-SMART-%D0%A1YTI-SITE.pdf> (дата звернення: 06.11.2024).

Мадияк Віталіна, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та
страхування

Науковий керівник: Куліш І.М.,

канд. наук з держ. упр., ст. наук. спів.

Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

СТАЛИЙ РОЗВИТОК МІСТ: АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ МАЙБУТНЬОГО

Сталий розвиток міст стає дедалі більш актуальною темою в умовах швидкої урбанізації, зміни клімату та зростаючої соціальної нерівності. Сучасні міста стикаються з численними викликами, які потребують комплексних і інноваційних рішень. Це включає проблеми з управлінням природними ресурсами, забрудненням навколишнього середовища, недостатнім забезпеченням соціальних послуг та інфраструктури, а також необхідність інтеграції новітніх технологій у міське середовище. У той же час, сталий розвиток міст відкриває нові можливості для покращення якості життя населення, створення екологічних робочих місць та збереження культурної спадщини. У цьому контексті важливо розглянути як виклики, так і

перспективи, які можуть сприяти розвитку стійких і процвітаючих міст у майбутньому.

Міста є важливими центрами економічної, соціальної та культурної активності. Їх розвиток визначається поєднанням різних факторів, включаючи економічну стабільність, інфраструктуру, житлово-комунальне господарство, охорону навколишнього середовища та соціальні аспекти. Розглянемо ключові елементи та стратегії розвитку міських територій.

1. Інфраструктура. Інфраструктура є основою для нормального функціонування міста. Забезпечення якісної транспортної системи, енергетичних мереж, водопостачання та каналізації є важливими завданнями. Інвестиції в розвиток інфраструктури сприяють залученню нових інвесторів і поліпшенню якості життя громадян. Розвиток ефективних систем громадського транспорту зменшує зменшення викидів парникових газів та полегшує транспортні проблеми, забезпечуючи стійку міську мобільність.

2. Економічний розвиток. Створення сприятливого середовища для бізнесу та інвестицій є важливим аспектом міського розвитку. Розвиток підприємництва, підтримка малих і середніх компаній, а також формування інноваційних кластерів сприяють економічному зростанню та зменшенню рівня безробіття.

3. Житлово-комунальне господарство. Надання якісного та доступного житла є важливою складовою міського розвитку. Будівництво та реконструкція житлових об'єктів, розвиток інфраструктури в житлових районах і забезпечення доступу до комунальних послуг є ключовими завданнями для органів місцевого самоврядування. Енергетична ефективність будівель та використання відновлюваних джерел енергії є

ключовими аспектами сталого розвитку міста, що призводить до втрати енергоспоживання та витрат. Соціальна інклюзія та забезпечення доступності житла сприяють зниженню соціальної нерівності, створюючи сприятливі умови для всіх верств населення та підвищуючи соціальну стабільність.

4. Охорона навколишнього середовища.

Збереження природних ресурсів і зменшення негативного впливу на екологію є важливими завданнями для сталого розвитку міст. Реалізація програм з енергоефективності, розвиток вело-інфраструктури та впровадження системи сортування й переробки відходів сприяють формуванню здорового та екологічно безпечного міського середовища. Інтеграція зелених зон у міське планування покращує якість життя мешканців, сприяє зниженню температурних екстремумів та підтримує біорізноманіття в урбанізованих районах.

5. Соціальна сфера. Забезпечення доступу до освіти, охорони здоров'я, культурних і розважальних послуг є важливим елементом соціального розвитку міста. Розвиток освітньої та медичної інфраструктури, а також підтримка культурних і спортивних ініціатив сприяють покращенню якості життя мешканців [1].

Однією з основних цілей сталого розвитку є мета «сталого розвитку міст і спільнот». Для досягнення цієї цілі необхідно виконати низку завдань, що вимагають координації дій органів влади, бізнесу та громадянського суспільства:

- забезпечення доступного та якісного житла й інфраструктури для всіх;
- розвиток населених пунктів і територій на основі комплексного планування та управління за активної участі громади;

- збереження культурної та природної спадщини із залученням приватного сектора;
- своєчасне інформування населення про надзвичайні ситуації за допомогою інноваційних технологій;
- зменшення негативного впливу забруднюючих речовин, у тому числі на довкілля міст, шляхом впровадження новітніх технологій;
- участь громадськості в процесах планування та прийняття рішень завдяки створенню більших прозорих та ефективних політик, що враховують потреби та очікування мешканців міста;
- розробка та реалізація стратегій місцевого розвитку, що спрямовані на економічне зростання, створення робочих місць, розвиток туризму, рекреації, місцевої культури та виробництво місцевої продукції [2];
- впровадження смарт-технологій, таких як інтернет-речей (IoT) та аналіз великих даних, дозволяє оптимізувати міське управління, підвищуючи ефективність надання послуг та підвищуючи якість життя мешканців
- міжнародна співпраця та обмін досвідом з провідними містами світу допомагають впроваджувати найкращі практики сталого розвитку, сприяючи глобальній міграції до екологічно та соціально відповідальних урбаністичних рішень.

Відновлення зруйнованих і постраждалих міст України внаслідок повномасштабної військової агресії росії є одним з найважливіших завдань для країни. Міста відіграють ключову роль у забезпеченні економічного

зростання, сприяттє людському розвитку та боротьбі з бідністю. В них зосереджено значну частину населення, в основному висококваліфікованих, освічених і креативно мислячих людей. Станом на 2021 рік у містах проживала більшість населення світу — 56% або 4,45 мільярда людей. Для порівняння, до російського вторгнення в 2022 році в Україні частка міського населення становила 70% від загальної кількості населення. За прогнозами ООН, протягом наступного десятиліття всі регіони стануть більш урбанізованими, а території міст розширяться, і до 2050 року в міських районах житиме 7 із 10 людей. Крім того, міста є важливими географічними центрами для реалізації Порядку денного ООН до 2030 року щодо досягнення 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР). В українських містах постає нагальна потреба відновлення зруйнованого житла, соціальної інфраструктури та редизайну громадського простору. Прикладом для України може слугувати досвід іспанських міст Барселони та Віторії-Гастейс у сфері сталої міської мобільності, що полягає в переплануванні громадських просторів відповідно до концепції суперблоків. Суперблоки — це міська інновація, яка дозволяє створювати зони, вільні від автомобільного та громадського транспорту, що сприяє формуванню здорового, екологічного та безпечного середовища, а також розвитку соціальних відносин і місцевої економіки. Програма «Barcelona Superblock Programme» стала взірцем для подібних трансформацій у світі. В Україні місцеві інновації для сталого розвитку міст не завжди повинні полягати у створенні нових рішень; вони можуть включати адаптацію вже існуючих підходів до місцевих умов. Важливу роль у цьому процесі відіграє залучення громади до інноваційних процесів для пошуку практичних і економічних рішень відновлення міст [3].

Сталий розвиток міста є комплексним підходом до планування та управління міськими територіями, який враховує потреби сучасного суспільства, екологічні аспекти, економічне зростання та соціальну справедливість. Однак існує кілька ключових проблем, які можуть негативно вплинути на цей процес. По-перше, забруднення довкілля, включаючи надмірні відходи, забруднення води та повітря, погіршує якість життя мешканців і загрожує їхньому здоров'ю. По-друге, нестабільність транспортної системи, зокрема затори та погана доступність громадського транспорту, може призвести до екологічних та економічних проблем. Також нерівність у доступі до освіти, охорони здоров'я та житла може спричинити соціальну ізоляцію. Крім того, економічна нестабільність впливає на розвиток міст, а нераціональне використання ресурсів, як-от енергія та вода, загрожує їхньому сталому розвитку. Невдале міське планування може створити проблеми з безпекою та доступністю послуг, а зміни клімату викликають додаткові ризики, такі як затоплення та спека. Вирішення цих проблем потребує комплексного підходу, який об'єднує потреби мешканців, екологічні вимоги та економічну стійкість, включаючи впровадження ефективних політик управління, використання зелених технологій, розвиток громадського транспорту та забезпечення доступу до послуг для всіх верств населення [1]. Забруднення повітря та води є серйозною проблемою для міського середовища, що потребує впровадження екологічно чистих технологій та систем моніторингу для збереження екологічної рівноваги. ЄС вимагає від нас прописати на рівні законів, якої якості в Україні має бути питна вода. Якщо прописати європейські стандарти для питної води в Україні, то це одразу по всій країні призведе до того, що в нас немає

питної води, а лише технічна, — заступниця міністра охорони здоров'я Марина Слободніченко в інтерв'ю "Українським Новинам". [4] Ще після укладення угоди про асоціацію України з ЄС влада мала впроваджувати директиви щодо якості води та управління водними ресурсами. Це було потрібно для дотримання європейських стандартів, покращення якості питної води та формування сучасної водної політики. Відтоді держава затвердила низку нормативно-правових актів у цій сфері. А у 2022 році Верховна Рада України ухвалила урядову соціальну програму «Питна вода України» на 2022-2026 роки, яка загалом вона передбачає понад 28 млрд гривень фінансування.

Отже, сталий розвиток міст стає дедалі важливішим у контексті швидкої урбанізації, зміни клімату та соціальної нерівності. Міста стикаються з численними викликами, такими як забруднення довкілля, нестабільність транспортної системи, нерівність у доступі до послуг, економічна нестабільність та нераціональне використання ресурсів. Успішне вирішення цих проблем потребує комплексного підходу, що враховує потреби мешканців і екологічні аспекти, включаючи розвиток інфраструктури, підтримку бізнесу, охорону навколишнього середовища та соціальні ініціативи. Відновлення міст, постраждалих від війни, є ключовим завданням для України, зокрема шляхом впровадження інноваційних рішень і залучення громади. Важливо розглядати як виклики, так і можливості, що можуть сприяти формуванню стійких і процвітаючих міст у майбутньому.

Перелік використаних джерел:

1. Павловський, С., Могилевська, О., Поворозник, М., & Ціпоренко, С. Розвиток міста: ключові аспекти та стратегії. *Розвиток міста*. 2024. №(1 (01)), С.75.
2. Мацерук, А. А. Сталий розвиток міст і спільнот у системі цілей сталого розвитку. *Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами*. 2023. С. 65.
3. Підоричева, І. Ю. До питання про повоєнний сталий розвиток міст України. *Програмний комітет*. 2023. С. 144.
4. Анетт Абрамова. МОЗ: Якщо запровадити стандарти ЄС для питної води, то виявиться, що в Україні її немає. URL: <https://hromadske.ua/suspilstvo/233965-moz-iaxshcho-zaprovadyty-standarty-yes-dlia-pytnoyi-vody-to-vyivaytsia-shcho-v-ukrayini-yiyi-nemaye> (Дата звернення: 03.11.2024)

Досягнення цілей сталого розвитку в Україні та ЄС

Funded by
the European Union

Секція працювала в рамках проекту за
програмою Жана Моне «SDGs 4
EUROINTEGRATION OF UKRAINE» ERASMUS-
JMO-2023-MODULE 101127537

Achieving sustainable development goals in Ukraine and the EU

Бачинський Михайло, аспірант
кафедри публічного управління та адміністрування
Науковий керівник: Сіцинський Н. А.,
д-р наук з держ. упр.
Міжрегіональна Академія управління персоналом
м. Київ, Україна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ПРІОРИТЕТ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ К КОНТЕКСТУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

У стратегічному документі ООН The Sustainable Development Goals. UN. Goal 4. Quality Education (Цілі сталого розвитку. ООН. Ціль 4. Якісна освіта) [1] якість освіти визначено як одну з основних цілей сталого розвитку світової спільноти. Цей документ слугує ключовим орієнтиром для розроблення стратегічних документів у Європейському просторі вищої освіти, спрямованих на забезпечення якості вищої освіти. Якість освіти в рамках Цілей сталого розвитку ООН (ЦСР, Ціль 4) полягає в забезпеченні доступу до інклюзивної, рівної та якісної освіти для всіх, що сприяє розвитку навичок для гідної праці та навчання протягом життя. Це включає усунення гендерних бар'єрів, створення безпечних умов для навчання та підвищення рівня грамотності та компетентності серед населення. ЮНЕСКО визначає [2] освіту як «основну рушійну силу та каталізатор соціально-економічного, політичного, екологічного сталого й інклюзивного розвитку». Якісна освіта сприяє соціально-економічному розвитку, зменшуючи бідність та покращуючи рівень життя, а також підвищує рівень участі громадян у політичному житті, зміцнюючи демократичні

процеси. Крім того, вона формує екологічну свідомість, підтримуючи сталий розвиток та збереження довкілля.

Формування освітньої політики як пріоритет державного управління полягає в розробці та впровадженні стратегій, що забезпечують доступ до якісної освіти для всіх верств населення. Це включає визначення стандартів освіти, розподіл ресурсів, підготовку кваліфікованих кадрів і створення інфраструктури для підтримки інклюзивної та ефективної освітньої системи. Задля досягнення сталого розвитку та конкурентоспроможності країни освітня політика повинна враховувати глобальні та національні потреби, економічні, соціальні та технологічні виклики. Згідно з Указом Президента України «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [3], країна обрала євроінтеграційний курс та визначила пріоритетність забезпечення якості вищої освіти. Для інтеграції до Європейського освітнього простору Україна має здійснити модернізацію системи вищої освіти, враховуючи стандарти забезпечення якості освітньої діяльності та запроваджуючи найкращі європейські практики в цій сфері. Забезпечення відповідності національних стандартів якості освіти міжнародним нормам є важливим кроком для інтеграції національних освітніх систем у глобальний освітній простір. Це передбачає адаптацію національних стандартів до вимог міжнародних організацій та установ, таких як Європейський простір вищої освіти та інші глобальні ініціативи з забезпечення якості. Основним завданням є створення механізмів акредитації, що відповідають міжнародним стандартам, а також впровадження сучасних методів та інструментів для оцінки якості освітнього процесу. До таких заходів відносяться інтеграція міжнародних практик і підходів до оцінки якості навчання,

оновлення освітніх програм відповідно до глобальних вимог ринку праці, а також забезпечення високого рівня професіоналізму педагогічних працівників. Важливими елементами також є розвиток академічної мобільності, що дозволяє студентам і викладачам брати участь у міжнародних програмах обміну, стажуваннях та спільних наукових дослідженнях. В результаті цих заходів забезпечується не лише покращення якості національної освіти, але й збільшення можливостей для українських студентів і випускників на міжнародному ринку праці, а також сприяння розвитку інтернаціоналізації вищої освіти.

Освіта є ключовим фактором для досягнення Цілей сталого розвитку, оскільки вона сприяє вирішенню багатьох соціальних, економічних і екологічних проблем, з якими стикається світ. Вона не лише дозволяє індивідуумам розвивати свої навички та потенціал, але й виступає важливою рушійною силою для соціальних змін, що впливають на розвиток суспільства в цілому. Так, освіта має прямий вплив на економічний розвиток, оскільки вона відкриває доступ до нових можливостей для працевлаштування, покращення кваліфікації та розвитку підприємництва. Освічені люди мають вищі доходи, що дозволяє зменшити рівень бідності в суспільстві. Крім того, освіта дозволяє людям краще управляти своїми фінансами, розуміти економічні процеси та приймати обґрунтовані рішення, що допомагає вийти з циклу бідності. Також освіта сприяє забезпеченню рівних прав для чоловіків і жінок, дозволяючи кожному досягати свого потенціалу незалежно від статі. Вона допомагає зламати стереотипи, що обмежують можливості жінок, надаючи їм доступ до всіх рівнів освітніх та професійних можливостей. Освітні програми, орієнтовані на гендерну рівність, сприяють соціальній мобільності жінок, зокрема в галузях, де вони

традиційно були недостатньо представлені. У результаті зменшується гендерна нерівність у суспільстві та на ринку праці, що сприяє більш справедливому розвитку. Освіта має безпосередній зв'язок з покращенням здоров'я населення. Освічені люди краще розуміють важливість здорового способу життя, правильного харчування та фізичної активності. Вони також мають більше знань про профілактику хвороб і можуть приймати обґрунтовані рішення щодо своєї медичної допомоги. Вища рівень обізнаності про здоров'я зменшує ризики захворювань, сприяє ранньому виявленню хвороб та знижує навантаження на систему охорони здоров'я. Освіта відіграє важливу роль у формуванні екологічної свідомості, необхідної для сталого розвитку. Освічене населення більш схильне до практик, що сприяють збереженню природних ресурсів і захисту навколишнього середовища. Вони активно беруть участь у ініціативах з охорони довкілля, підтримують використання відновлюваних джерел енергії та зменшення викидів парникових газів. Освітні програми, що фокусуються на екології та сталому розвитку, сприяють формуванню відповідального ставлення до природи та залучають громадян до активної участі в захисті навколишнього середовища.

Таким чином, освіта є важливою складовою, що взаємодіє з іншими цілями сталого розвитку. Вона допомагає знижувати соціальну нерівність, покращувати економічне становище, забезпечувати гендерну рівність, зберігати здоров'я та захищати довкілля, що разом сприяє побудові більш справедливого та сталого суспільства.

Публічне управління є важливим інструментом для досягнення міжгалузевої синергії, оскільки воно сприяє інтеграції різних секторів і політик для досягнення спільних цілей сталого розвитку та вирішення складних

соціальних, економічних і екологічних проблем. Міжгалузєва синергія передбачає взаємодію між різними секторами — освітою, охороною здоров'я, економікою, екологією та іншими — для досягнення більш ефективних і стійких результатів. Публічне управління створює механізми для координації дій між різними державними органами та секторами, що дозволяє уникнути дублювання зусиль і забезпечити ефективне використання ресурсів. Це дозволяє розробляти та реалізувати стратегії, які враховують усі аспекти розвитку, від економічного зростання до соціального добробуту і охорони довкілля. У рамках публічного управління важливо забезпечити інтеграцію політик, щоб різні державні ініціативи працювали разом на досягнення загальних цілей. Наприклад, освітні реформи можуть підтримувати економічний розвиток, одночасно сприяючи соціальній інтеграції та гендерній рівності. Або політики в сфері охорони здоров'я можуть бути тісно пов'язані з екологічними ініціативами, що дозволяє ефективніше боротися з проблемами здоров'я, пов'язаними зі зміною клімату. Складні глобальні виклики, як-от зміна клімату, бідність, нерівність, вимагають комплексного підходу і синергії між різними секторами. Публічне управління дозволяє об'єднувати зусилля різних державних інституцій, громадських організацій, бізнесу та міжнародних партнерів для розробки спільних рішень, що забезпечують сталий розвиток. Публічне управління також грає важливу роль у моніторингу та оцінці результатів міжгалузєвої співпраці. Через систему моніторингу державні органи можуть виявляти прогалини, коригувати політики та забезпечувати виконання цілей сталого розвитку на всіх рівнях – від місцевого до міжнародного.

Загалом, публічне управління як інструмент міжгалузевої синергії дозволяє інтегрувати різні політики, координувати діяльність державних установ і залучати всі зацікавлені сторони для досягнення сталого розвитку. Це сприяє максимальному використанню ресурсів, оптимізації результатів і досягненню спільних цілей.

Перелік використаних джерел:

1. The Sustainable Development Goals. UN. Goal 4. Quality Education. URL: <https://www.undp.org/sustainable-development-goals/quality-education>.
2. The role of Civil Society Organisations in 2050 and beyond, March 2021. URL: https://en.unesco.org/system/files/the_role_of_csos_in_2050_and_beyond.pdf.
3. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/722/2019>.

Білобровка Ігор, здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня,
Спеціальність «Публічне управління та адміністрування»
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Стратегічний розвиток регіонів України є важливим аспектом державної політики, що спрямований на забезпечення економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності та інтеграції в європейський простір. В умовах сучасних викликів, таких як глобалізація та військова агресія, уряд стикається із забезпеченням адаптації стратегій регіонального розвитку.

У вересні 2015 року в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку відбувся Саміт ООН зі сталого розвитку та прийняття Порядку денного розвитку після 2015 року, на якому було затверджено нові орієнтири розвитку. Підсумковим документом Саміту «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» було затверджено 17 Цілей Сталого Розвитку та 169 завдань. Україна, як і інші країни-члени ООН, приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку. Для встановлення стратегічних рамок національного розвитку України на період до 2030 року на засадах принципу «Нікого не залишити осторонь» було започатковано інклюзивний процес адаптації Цілей сталого розвитку. Україна, як держава-учасниця ООН, підтримує парадигму сталого розвитку, засновану на гармонійному поєднанні економічних, екологічних і соціальних чинників. Стратегічний розвиток регіонів

України в контексті досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР) набуває дедалі більшої ваги з огляду на глобальні виклики та внутрішні процеси, що забезпечують соціально-економічні переваги країни. Сталий розвиток означає задоволення потреб нинішнього покоління без загрози для можливих майбутніх поколінь задоволення власних потреб. У цьому контексті роль регіонів є ключовою, після чого вони виступають осередками господарської активності, формують культурну й природно-ресурсну спадщину, забезпечують соціальний захист та безпосередній зв'язок із громадянами.

Значення регіональної складової сталого розвитку підсилюється процесами децентралізації, які відбуваються в Україні протягом останніх років і спрямовані на посилення повноважень місцевих органів влади. Передусім, це дає можливість ефективніше розподіляти ресурси, впроваджувати сучасні методи публічного управління та стимулювати участь громадськості у вирішенні суспільно важливих питань. Однак, щоб досягти визначених ЦСР, кожен регіон має розробити та реалізувати власну стратегію розвитку, враховуючи специфіку економіки, природно-ресурсного потенціалу та ментальні особливості населення. Для створення системного підходу та належного планування дозволяють недоотримані вигоди або навіть поглиблення диспропорцій між регіонами. За результатами реформ децентралізації, саме на рівні громад та регіонів розширилися можливості для розвитку в контексті всіх сімнадцяти Цілей Сталого Розвитку, які взаємопов'язані між собою та спрямовані на покращення рівня життя теперішнього та майбутнього поколінь. Кожна з цілей є надзвичайно важливою, «вони також охоплюють нові сфери, такі як кліматичні зміни, економічна нерівність,

інновації, стале споживання, мир і справедливість. Цілі є взаємопов'язаними та ключем до успіху в одній із них є розв'язання питань, загалом пов'язаних з іншими». Представляє інтерес групування всіх Цілей за екологічним, соціальним і економічним секторами та представлення їх у вигляді «весільного торта», де економіка і суспільство розглядаються як вбудовані частини біосфери. (рис. 1).

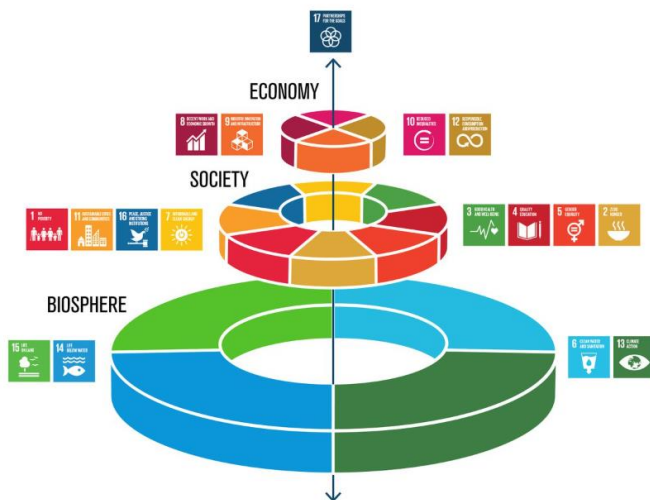

Рис. 1. «Весільний торт» Цілей сталого розвитку
Джерело: Stockholm Resilience Centre
<https://www.stockholmresilience.org/>

Такий варіант класифікації ЦСР був розроблений Стокгольмським центром стійкості (Stockholm Resilience Center). Ця модель покликана змінити нашу парадигму розвитку, відходячи від нинішнього секторального підходу, коли соціальне, економічне та екологічне розвиток розглядаються як окремі частини. На думку авторів, ми повинні перейти до всесвітнього порядку, де економіка служить суспільству, щоб воно розвивалася в безпечної та

стійкої природному середовищу планети. Таке групування Цілей Сталого Розвитку доводить важливість дотримання принципів партнерства та співпраці в питаннях регіонального розвитку для вирішення поточних і стратегічних завдань у фінансових, технологічних та торгівельних сферах.

Основні очікування на шляху досягнення Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року [1] належать територіальним органам місцевого самоврядування, до яких перейшли повноваження стосовно управління справами територіального значення. Саме через ефективну діяльність органів місцевого самоврядування необхідно покращувати якість життя громадян, адже саме органи місцевого самоврядування володіють коштами, які необхідно спрямовувати на розвиток інфраструктури та сфери послуг, на залучення науковців, представників міжнародних організацій до розроблення інноваційних проєктів для сталого розвитку територій, що охоплює екологічну, економічну та соціальну сфери. Для регіонів України сталий розвиток, зокрема, розумне використання природних ресурсів, формування конкурентоспроможної економіки, розвиток людського капіталу та зміцнення соціальної згуртованості. Важливим аспектом є принцип «не нашкودити», коли при впровадженні інноваційних підходів чи проєкти впливають на негативний вплив на екосистеми та соціальну сферу. Принципи взаємоузгодженості та інтегрованості дають можливість розглядати регіональний розвиток не лише з позиції кількох показників валового регіонального продукту, а й через призму впливу на добробут громади, культурну ідентичність довготривалої екологічної стабільності.

Реалізація сталого розвитку на регіональному рівні в Україні базується на низці законодавчих актів і програмних документів, наприклад «Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки» [2] визначає стратегічні напрями та механізми забезпечення економічного зростання та соціальної єдності в територіальних громадах, галузеві стратегії («Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року», «Енергетична стратегія України на період до 2050 року», «Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року», «Стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року» та інші), які мають узгодження з принципами сталого розвитку й доповнюють регіональні плани. З погляду Цілей Сталого розвитку, особливу увагу необхідно приділяти тим напрямкам, які мають найбільше значення для добробуту населення та якості довкілля (Ціль 3 «Міцне здоров'я і благополуччя», Ціль 4 «Якісна освіта», 7 «Доступна та чиста енергія», 11 «Сталий розвиток міст і громад» тощо).

Досягнення ЦСР на регіональному рівні потребує застосування багаторівневих механізмів, які поєднують інструменти державної політики з місцевими ініціативами та партнерством. Одним із вихідних напрямів має бути економічне стимулювання, зокрема податкові пільги для підприємств, що впроваджують екологічні та соціально орієнтовані технології, а також грантові програми розвитку для місцевих громад. Важливо підтримувати підприємництво, особливо малого та середнього бізнесу, адже саме він часто є руйнуванням інновацій і соціальних перетворень. Інвестиції в людський капітал також відіграють ключову роль, особливо зважаючи на міграцію через повномасштабне вторгнення. Це забезпечує реформування освіти, профорієнтаційну роботу з молоддю,

навчання та перенавчання дорослого населення, підвищення кваліфікації робочої сили. Дефіцит кадрів та кваліфікованих спеціалістів стає однією з найгостріших проблем для України, особливо це буде відчутно уже у 2025 році. Цей виклик впливає не лише на економічний розвиток, а й на здатність країни забезпечити відновлення та стабільність у післявоєнний період. У багатьох регіонах України існує суттєвий дефіцит спеціалістів, здатних працювати з новітніми технологіями. Тому розвиток науково-освітньої бази у співпраці з університетами стає запорукою конкурентоспроможності території у довгостроковій перспективі.

Окремий акцент слід зробити на екологічних проєктах. Збереження водних ресурсів, впровадження енергозберігаючих систем, боротьба із забрудненням повітря та ґрунтів – це не лише покращення екологічної ситуації, але й може стати перспективним напрямком для формування інноваційного бізнес-середовища. Зелена енергетика (сонячна, вітрова, біогазова) має значний потенціал, особливо для південних та південно-східних регіонів України.

У науковому дискурсі дедалі частіше наголошується на важливості участі громадськості в процесі ухвалення рішень. Інструменти безпосередньої (прямої) демократії – громадське слухання, громадський бюджет, місцеві ініціативи – дають змогу підвищити рівень довіри до влади та вплинути на розподіл ресурсів відповідно до реальних потреб населення. Громадяни, які відчують свою причетність до розвитку регіону, проявляють вищу ступінь відповідальності за результат і готові долучитися до волонтерських і суспільно корисних проєктів. Громадянське суспільство – це також потужний ресурс з огляду на експертний потенціал. Аналітичні центри,

неурядові організації, професійні асоціації можуть забезпечити додаткові дослідження, консультивання та навчання, що підвищить якість управлінських рішень на місцевому та регіональному рівнях. Крім того, багатостороннє партнерство (public-private-people partnership) дозволяє оптимально об'єднати фінансові та організаційні ресурси різних секторів і спрямувати їх на розв'язання конкретних завдань – розвиток транспортної інфраструктури, туризму, охорони культурної спадщини, модернізацію медичних закладів тощо.

Можна стверджувати, що використання інновацій та цифрових технологій є одним із провідних інструментів для досягнення прогресу в досягненні ЦСР. Так звані «розумні міста» (smart city), де впроваджуються системи електронного врядування, транспорту, освіти, безпеки та моніторингу стану довкілля, можуть бути прикладом для міст і громад України. Це забезпечує інтелектуальне керування енергетичними мережами, онлайн-доступ до адміністративних послуг, використання великих даних (Big Data) для прогнозування й ухвалення рішень. На регіональному рівні цифровізація здатна оптимізувати процеси стратегічного планування та контролю. Наявність відкритих даних бюджетів, інфраструктурних проєктів і соціальних показників виконана прозорість і відповідальність. незалежно того, розвиток цифрових платформ для навчання та професійної підготовки полегшує доступ до знань у віддалених населених пунктах, зменшуючи освітні диспропорції. Усе це створює передумови для формування в Україні суспільних знань, що є критичним чинником для інклюзивного сталого розвитку.

На головні виклики стратегії регіонального розвитку в Україні значною мірою впливають триваючий військовий

конфлікт з РФ, геополітичні зрушення та прагнення до євроінтеграції. Ці виклики охоплюють економічні, соціальні та інфраструктурні аспекти:

- російське вторгнення серйозно вплинуло на економічну систему України, скоротивши виробництво, заблокувавши порти та завдавши шкоди інфраструктурі. Це призвело до значного відтоку робочої сили та переміщення людей, порушуючи економічну діяльність і вимагаючи комплексних стратегій післявоєнної реконструкції [3].
- війна змінила геополітичну динаміку, вплинувши на стратегії регіонального розвитку. Західні регіони стикаються з загрозами через розрив економічних зв'язків і зростання конкуренції за ресурси, водночас маючи можливості для інтеграції в ЄС [4].
- існує потреба в модернізації інституційної бази України для підтримки децентралізації та регіонального розвитку. Це включає усунення протиріч у законодавчій базі та підвищення спроможності місцевого самоврядування [5].
- приплив внутрішньо переміщених осіб (ВПО) змінив регіональну демографічну картину, вимагаючи стратегій інтеграції цих груп населення в місцеву економіку. Це включає використання збільшеного трудового потенціалу в окремих регіонах та адаптацію економічних структур до нових реалій [6; 7].
- війна вимагає перегляду існуючих стратегій регіонального розвитку, зосереджуючись на відбудові інфраструктури та створенні сприятливих умов для інвестицій. Це включає узгодження з

регіональною політикою ЄС і вирішення унікальних викликів, пов'язаних з війною [8].

- основними проблемами реалізації регіональних стратегій є неефективність існуючих механізмів, недостатність фінансування та явно чіткої кореляції між бюджетним та стратегічним плануванням [9].

Стратегічний розвиток регіонів України в контексті досягнення цілого сталого розвитку є багатокомпонентним процесом, який потребує узгодженої взаємодії інституцій, громадськості та бізнесу. Комплексність проблеми вимагає системного підходу з урахуванням економічних, соціальних і екологічних чинників, а також моніторингу й коригування проміжних результатів. При наявності низки викликів – від фінансових обмежень до нерівномірного розподілу ресурсів – Україна має значний потенціал для сталого розвитку. Його реалізація залежить від ефективності державного управління, рівня інтегрованості міжнародного досвіду та залучення громадянського суспільства. Успішна реалізація екологічних, економічних і соціальних проєктів не лише прискорить економічне зростання, але й зміцнить суспільну довіру та покращить якість життя населення. З урахуванням геополітичної специфіки України, стратегічний розвиток регіонів також покликаний зміцнити національну безпеку та сприяти регіональній стабільності. Головне завдання виникає в тому, щоб кожен регіон, спираючись на власний потенціал і переваги, рухався до інтегрованого, стійкого й екологічно відповідального майбутнього, де економічний успіх нерозривно компенсується повагою до людського й природного капіталу.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
2. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету міністрів України: від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#n11>
3. Харченко Ю. (2023). Виклики російсько-української війни за Стратегію регіонального розвитку. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-05-02>.
4. Борщевський, В., Засадко, В., & Василиця, О. (2022). Західний регіон України в умовах сучасних викликів глобалізації: стратегічне планування розвитку в контексті наближення до ЄС. *Регіональна економіка*. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-2-3>.
5. Качмарський Ю. (2023). СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ В УКРАЇНІ. *Політологічний вісник*. <https://doi.org/10.17721/2415-881x.2023.90.326-329>.
6. Сторонянська, І., Бенюк, Л. (2023). Нова регіональна політика України: інструменти та напрями реагування в контексті сучасних викликів. *Регіональна економіка*. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-1-1>.
7. Химинець, В., Головка, А., Синетар, І., & Дзюкевіч, К. (2022). АДАПТАЦІЯ СТРАТЕГІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО ТА МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ ДО ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ. *Вісник УНУ. Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2022-43-26>.

8. Качмарський Ю. (2023). СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ В УКРАЇНІ. *Політологічний вісник*.
<https://doi.org/10.17721/2415-881x.2023.90.326-329>.
9. Файвішенко Д., Шпак Ю., Мельниченко О., Самойленко Л. та Псюк М. (2021). ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ В ДЕРЖАВНОМУ СТРАТЕГІЧНОМУ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ ТА МІСТ УКРАЇНИ. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*.
<https://doi.org/10.18371/fcap>

Гарбіч Софія, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня освіти,
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок
Науковий керівник: Капленко Г. В.,
д-р екон. наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, України

ВПРОВАДЖЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ, АДАПТАЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Досягнення цілей сталого розвитку передбачає створення сприятливих умов для комфортного життя населення, ефективного функціонування підприємств і забезпечення їхньої екологічної безпеки. На перший погляд, концепція сталого розвитку виглядає зрозумілою. Але це зовсім не означає, що вона вже повністю втілена в

реальність. Головне питання полягає в тому, як збалансувати економічні, соціальні та екологічні дії для досягнення сталого розвитку.

Сталий розвиток базується на поєднанні інтересів суспільства, економічного зростання та збереження довкілля. Врахування цих трьох складових сприяє підвищенню загального добробуту. Основною метою сталого розвитку є насамперед покращення якості життя. Серед ключових пріоритетів слід виділити фізичне та моральне здоров'я суспільства, доступ до чистої питної води та свіжого повітря, безпечні продукти, товари й послуги, а також створення комфортних і безпечних умов для життя, праці та навчання.

Стратегія сталого розвитку є альтернативою парадигмі економічного зростання, яка ігнорує екологічну небезпеку від розвитку суспільства за екстенсивною моделлю. За визначенням Всесвітнього комітету з питань довкілля і розвитку при ООН «сталий розвиток» можна розглядати як зобов'язання суспільства діяти у спосіб, що підтримуватиме життя, і дозволить нашим нащадкам жити комфортно у дружньому, чистому і здоровому світі. Іншими словами сталий розвиток – це розвиток суспільства без зростання, яке призводить до виходу за межі господарської ємності біосфери. Тут під розвитком мається на увазі якісне поліпшення, а під зростанням – кількісне збільшення [1, с. 17].

Цілі сталого розвитку – ключові напрямки розвитку країн, що були ухвалені на Саміті ООН зі сталого розвитку універсальний заклик до дії, спрямований на подолання бідності, захист планети та забезпечення миру та процвітання для всіх.

Концепція сталого розвитку ґрунтується на п'яти головних принципах:

1. Людство дійсно може надати розвитку сталого і довготривалого характеру, для того щоб він відповідав потребам людей, що живуть зараз, не втрачаючи при цьому можливості майбутнім поколінням задовольняти свої потреби.

2. Обмеження, які існують в галузі експлуатації природних ресурсів, відносні. Вони пов'язані з сучасним рівнем техніки та соціальної організації, а також із здатністю біосфери до самовідновлення.

3. Необхідно задовольнити елементарні потреби всіх людей і всім надати можливість реалізувати свої надії на благополучне життя. Без цього сталий і довготривалий розвиток просто неможливий. Одна з головних причин виникнення екологічних та інших катастроф — злидні, які стали у світі звичайним явищем.

4. Необхідно узгодити стан життя тих, хто користується надмірними засобами (грошовими і матеріальними), з екологічними можливостями планети, зокрема щодо використання енергії.

5. Розміри і темпи росту населення повинні бути узгоджені з виробничим потенціалом глобальної екосистеми Землі, що змінюється.

Коли Україна, як і інші країни-члени ООН, приєдналася до глобального процесу досягнення Цілей сталого розвитку було започатковано інклюзивний процес їх досягнення в Україні. Кожна глобальна ціль була розглянута з урахуванням специфіки національного розвитку, у результаті чого постала національна система, яка складається із 86 завдань. Ці завдання національного розвитку, індикатори для моніторингу їх виконання та цільові орієнтири для досягнення до 2030 року було відображено в Національній доповіді “Цілі сталого

розвитку: Україна”. Фактично ця система є базою для подальшого комплексного моніторингу країни [2].

Повномасштабна війна в Україні, яку спровокувала країна-агресорка Росія, загострила економічні, соціальні та екологічні проблеми в державі, що унеможливило досягнення визначених ЦСР. У зв'язку з цим слід переглянути основні пріоритети, завдання та заходи, що пов'язані із впровадженням стратегії сталого розвитку, враховуючи наслідки руйнувань та збитків, завданих війною, і процес повоєнного відновлення української економіки.

Впровадження цілей сталого розвитку в Україні під час війни стикається з численними викликами. Деякі з них це: економічна нестабільність, знищення інфраструктури, дефіцит ресурсів, вимушене переміщення населення, політична нестабільність, соціальна нерівність (ускладнюється доступ до освіти та охорони здоров'я, що є критичними для досягнення ЦСР), зниження екологічної свідомості.

Для подолання цих викликів Україні необхідно знайти баланс між терміновими потребами та довгостроковими цілями сталого розвитку, залучаючи міжнародну підтримку та мобілізуючи внутрішні ресурси.

Завдання цілей сталого розвитку мають бути адаптовані у відповідності до Плану відновлення України. Цілі Плану відновлення України є наступними:

-забезпечити економічну, соціальну та екологічну стійкість у марафоні до перемоги;

-знайти ефективні рішення для якнайшвидшого відновлення найважливіших економічних та соціальних процесів, і природніх екосистем;

- розробити план модернізації країни, який забезпечить стійкий економічний ріст та добробут населення [3].

Зміна ключових показників стратегії сталого розвитку має важливе значення для переходу до економічного зростання, подолання бідності, підвищення якості освіти та збереження екосистем України.

Перспективи впровадження цілей сталого розвитку (ЦСР) в Україні під час війни включають відновлення зруйнованої інфраструктури з акцентом на сталих технологіях, залучення міжнародних інвестицій для фінансування екологічних ініціатив, а також розвиток соціальних програм, які допоможуть інтегрувати внутрішньо переміщених осіб і покращити якість життя населення. Активна участь громадянського суспільства у плануванні та реалізації ініціатив, разом із впровадженням екологічних практик. Хоча війна створює численні виклики, вона також відкриває можливості для інноваційних рішень, які можуть забезпечити стабільний та справедливий розвиток України в майбутньому.

Відбудова українських територій має ґрунтуватися на найкращих доступних технологіях та практиках, що дозволить нашій країні відійти від радянського минулого і перейти у світле й безпечне майбутнє. Як показує досвід країн, відновленню передують політичне рішення, що базується на геополітичній доцільності та національному патріотизмі щодо визначення моделі розвитку. Модель майбутнього розвитку України – це інноваційна концепція сталого зростання, яка потребує спільних зусиль держави та громадськості. Завдання полягає в тому, щоб на основі наукових розробок створити ефективну систему, яка забезпечить впровадження цієї моделі в життя.

Перелік використаних джерел:

1. Підручник Стратегія сталого розвитку За редакцією професора В.М. Боголюбова. Київ 2018 – 328с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/4bac_finan/Bogolubov_Strategij-stalogo-rozvtuku.pdf (дата звернення: 04.11.24).
2. Урядовий портал. Цілі сталого розвитку та Україна. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvtuku-ta-ukrayina> (дата звернення: 04.11.24).
3. План Відновлення України. Національна рада з відновлення. URL: https://uploadssl.webflow.com/625d81ec8313622a52e2fo31/62c19ac16c921fc712205fo3_NRC%20Ukraine%27s%20Recovery%20Plan%20blueprint_UKR.pdf (дата звернення: 04.11.24)

Заєць Вікторія, здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освіти, Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Сновидович І.Г.,
Ph.D.
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ: ВИКЛИКИ ТА НОВІ МОЖЛИВОСТІ

У сучасному світі питання гендерної політики у системі публічно влади та гендерної рівності набуває все більшого охоплення. Загалом гендерна політика у системі публічної влади є ключовим елементом у розвинених

демократичних державах, оскільки вона забезпечує рівні права та можливості для всіх громадян, сприяючи більш справедливому, інклюзивному та ефективному управлінню. Застосування гендерної політики дозволяє урядам забезпечити представництво різних соціальних груп, що підвищує довіру громадян до публічних інституцій та сприяє прозорості у прийнятті рішень. Гендерна політика і політичне лідерство є невід'ємними складовими демократичного суспільства, в якому жінки і чоловіки мають однакові можливості щодо реалізації власних здібностей в усіх сферах їх життєдіяльності. Тому у високорозвинених країнах із високим індексом демократії, як правило, встановлюються й високі показники гендерної рівності, досягається гендерна паритетність в усіх інституціях й організаціях [1].

Варто наголосити, що гендерна політика на сьогодні не лише відповідає демократичним ідеалам, але й є важливою умовою для сталого розвитку, просування рівності та інтеграції в європейське співтовариство. На нашу думку важливо згадати про Цілі сталого розвитку, а особливо Ціль 5 «Гендерна рівність», акцентує увагу на важливості рівних прав і можливостей жінок та чоловіків, а також на залученні жінок у публічне управління та політичну діяльність. Гендерна рівність у публічній владі не тільки допомагає досягти справедливості, але й підвищує ефективність урядових рішень, що відображається у стійкому розвитку держави. Підтримка гендерної рівності сприяє досягненню і інших Цілей сталого розвитку, таких як подолання бідності, забезпечення здоров'я та благополуччя, зменшення соціальних нерівностей, що робить гендерну політику важливим компонентом інтегрованої державної стратегії.

Специфіка гендерних проблем України в загальних рисах відображає невідповідності, що спричинені певними стереотипами, а також глибокими системними проблемами, до яких належать відсутність верховенства права, застарілі системи соціального захисту, слабкий потенціал національного механізму щодо поліпшення становища жінок і відсутність політичної волі [2].

Також, на нашу думку варто згадати, що Євроінтеграційні процеси визначають гендерну політику як обов'язкову складову для країн-кандидатів на вступ до ЄС, зважаючи на її фундаментальне значення для прав людини та демократії. Відповідність європейським стандартам гендерної рівності підвищує шанси країни на інтеграцію, сприяючи впровадженню прогресивних стандартів у національне законодавство. У країнах ЄС гендерна політика є не лише вимогою законодавства, але й практичним інструментом для розвитку рівноправного суспільства та збалансованого економічного зростання.

Конституція та закони України гарантують рівність чоловіків і жінок у всіх сферах життя, а також підтверджують прихильність держави до основних міжнародних договорів з гендерної рівності та прав жінок. Проте відсутність ефективних механізмів забезпечення виконання цих зобов'язань потребує зусиль, спрямованих на створення міцного інституційного механізму для досягнення фактичної рівності. Для цього необхідно впроваджувати комплексний підхід до ліквідації організаційних бар'єрів та посилення державного реагування на проблеми гендерної нерівності й дискримінації. Основними завданнями стають: інтеграція гендерної рівності у стратегічне планування та національні пріоритети реформ; зміцнення державних інститутів на всіх рівнях, включно з місцевим; перегляд нормативно-

правової бази для усунення всіх форм дискримінації щодо жінок і дівчат задля повноцінного дотримання та реалізації правових норм; а також розробка й удосконалення стратегій та обов'язкових для виконання законів, які сприятимуть гендерній рівності й розширенню прав і можливостей жінок і дівчат на всіх рівнях суспільства. Такий підхід забезпечить всебічне впровадження гендерної політики та ефективне досягнення рівності на державному рівні [2].

Гендерна рівність – це важлива складова в житті кожної сучасної демократичної держави, особливо гендерна рівність набуває все більшого значення у 21 столітті. Під гендерною рівністю розуміють рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його досягнення, що дає можливість особам обох статей рівноправно брати участь у всіх сферах життя суспільства [3]. Україна є незалежною, демократичною, правовою державою, яка має свою недоторканну територію і функціонує у чітко визначеному напрямку. Відповідно до ст. 24 Конституції України рівність прав громадян (чоловіка та жінки) забезпечується [4]:

- Наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг;
- Створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством;
- Правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям.

Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [3] спрямований на забезпечення рівних можливостей жінок і чоловіків у різних сферах життєдіяльності. Як бачимо, державна політика України сприяє тому, щоб громадяни держави відчували себе рівними по відношенню один до одного у тій чи іншій сфері життя. 24 лютого 2022 р. російські війська вторглися на територію України. Повномасштабне вторгнення країни агресора завдало непоправних втрат нашій державі у різних сферах у тому числі й внесло чимало змін у гендерну ситуацію. На сьогоднішній день чимало жінок, дівчат захищають Україну у лавах ЗСУ поряд із воїнами-чоловіками.

Варто наголосити, що гендерна політика набуває особливого значення у сучасній системі публічної влади, оскільки розширення доступу жінок до професій, традиційно сприйманих як «чоловічі», сприяє економічному розвитку та гендерній рівності. Через нестачу чоловіків-кандидатів, зумовлену воєнним станом та мобілізацією, український ринок праці переорієнтовується на залучення жінок до таких галузей, як металургія, транспорт, логістика, будівництво та виробництво з високим рівнем автоматизації. Наприклад, у 2023 році 38% працевлаштованих у будівництві склали жінки, що на 18% більше порівняно з 2021 роком. Схожі тенденції спостерігаються у добувній промисловості, виробництві машин та металургії. Такий перерозподіл гендерних ролей на ринку праці є вагомим прикладом адаптації до нових соціальних та економічних умов, що обумовлені кризою. Зростаюча присутність жінок у нових професійних сферах демонструє необхідність державної підтримки гендерної політики, спрямованої на розширення рівних можливостей для жінок і чоловіків та

створення умов для реалізації жінок у всіх професійних галузях [5].

Україна прагне побудувати громадянське суспільство на сучасних гуманітарних засадах, що є необхідною умовою демократичного устрою. Для досягнення цієї мети важливо подолати гендерні стереотипи, створити нові соціальні стандарти для жінок і чоловіків, а також, що дуже важливо, сформувати сучасну гендерну культуру. Держава відіграє провідну роль у формуванні умов суспільного життя, в якому рівність між чоловіками та жінками стає ключовим принципом. Інтеграція гендерного підходу в державне управління України є важливим засобом для забезпечення соціальної справедливості та сталого розвитку суспільства. Вона передбачає використання ефективних методів державного регулювання, які сприятимуть рівноправному та стабільному розвитку людського потенціалу. Цей підхід потребує формулювання чітких державних стратегій у сфері гендерної політики та визначення відповідних політичних напрямів. Формування й реалізація державної гендерної політики набувають особливої важливості в умовах європейського вибору України та у світлі її євроінтеграційних прагнень, забезпечуючи відповідність національних стандартів міжнародним вимогам гендерної рівності.

Перелік використаних джерел:

1. Гошовська В. А., Даниленко Л.І. Гендерна політика й політичне лідерство: стан і динаміка розвитку в сучасній Україні. Наукові перспективи. 8 (38) (2023). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/6038> (дата звернення 04.11.2024)

2. Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь.
URL:

<https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf> (дата звернення 04.11.2024)

3. Конституція України. Розділ 2. URL:
<https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-ii> (дата звернення 04.11.2024)

4. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». URL:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (дата звернення 08.11.2024)

5. Сновидович І. Забезпечення стійкості ЄС та України: роль навчання впродовж життя та інновацій в управлінні людськими ресурсами. Спільні політики ЄС: стратегії узгодження для України: монографія. ЛНУ ім. І. Франка. 2024. С. 202-223. URL: <https://wurces.org/eucpasu-publications> (дата звернення 10.11.2024)

Золіна Дарина, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня освіти,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Калініченко Л.Л.,
д-р екон. наук, професор
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
м. Харків, Україна

ВЗАЄМОДІЯ БІЗНЕСУ ІЗ ВЛАДОЮ НА ЗАСАДАХ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

В умовах глобальних викликів, таких як зміна клімату, соціальна нерівність та економічна нестабільність, взаємодії бізнесу та влади на засадах соціальної

відповідальності стає важливим інструментом сталого розвитку. Європейський союз демонструє успішні моделі такої співпраці, які можуть стати орієнтиром для України у реалізації національної стратегії сталого розвитку.

Соціальна відповідальність розглядається як багатовимірний підхід, що включає економічні, соціальні та екологічні аспекти. Основними принципами соціальної відповідальності є:

Етична діяльність бізнесу, яка передбачає дотримання високих моральних стандартів у всіх аспектах роботи. Це означає, що бізнес діє чесно, прозоро та відповідально перед своїми працівниками, клієнтами й партнерами.

Партнерство з державними установами, що проявляється у спільних проєктах, таких як розбудова інфраструктури, реалізація освітніх програм чи підтримка екологічних ініціатив. Наприклад, компанії можуть фінансувати місцеві школи чи лікарні, працюючи разом із місцевою владою.

Орієнтація на потреби суспільства. Це означає, що бізнес повинен враховувати інтереси громад, клієнтів і працівників, пропонуючи рішення актуальних проблем. Наприклад, розробка екологічно чистих продуктів, створення робочих місць у регіонах із високим рівнем безробіття або підтримка благодійних ініціатив.

Бізнес може сприяти реалізації державних програм через інвестиції в інфраструктуру, соціальні проєкти, екологічні ініціативи. Влада, своєю чергою, створює сприятливі умови для таких ініціатив через законодавство, податкові стимули та грантові програми.

Розпорядженням КМУ від 24 січня 2020 р. № 66-р схвалено Концепцію реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в

Україні на період до 2030 року, а також розроблено план заходів на період до 2030 року на її виконання, який містить **п'ять напрямів заходів**: популяризація принципів та стандартів соціально відповідального бізнесу в Україні, проведення інформаційно-просвітницьких кампаній; підготовка та надання суб'єктам господарської діяльності рекомендацій щодо впровадження політики соціально відповідального бізнесу; заохочення суб'єктів господарської діяльності до реалізації відкритої політики щодо розкриття інформації; підвищення рівня знань працівників з питань соціальної відповідальності; інтеграція принципів соціальної відповідальності в діяльність компаній в Україні; моніторинг і оцінка розвитку соціальної відповідальності в Україні; поширення інформації про розвиток соціально відповідального бізнесу[1].

Україна, яка знаходиться на шляху євроінтеграції, може скористатися досвідом Європейського союзу у розвитку соціальної відповідальності. У країнах ЄС взаємодія бізнесу і влади реалізується через такі механізми:

- Партнерські проєкти, наприклад, в Німеччині діють програми співфінансування екологічних інновацій, які дозволяють компаніям разом із державними установами інвестувати в розвиток чистих технологій. Це сприяє створенню стійких рішень для екологічних викликів, зокрема зменшення викидів та впровадження енергозберігаючих технологій[2].

- Платформи співпраці, наприклад у Франції створено національні ради зі сталого розвитку, які об'єднують владу, бізнес і громадські організації. Ці ради забезпечують платформу для діалогу та координації дій усіх зацікавлених сторін, спрямованих на впровадження національної політики сталого розвитку[2].

- Регуляторні рамки, наприклад Директива Європейського союзу щодо нефінансової звітності зобов'язує великі компанії публікувати інформацію про свої екологічні та соціальні впливи[3].

Сучасний бізнес стає важливим гравцем у вирішенні соціальних проблем, підтримці громад та розвитку екологічної стійкості. Соціальна відповідальність у взаємодії бізнесу, влади та суспільства проявляється у бажанні узгоджувати інтереси всіх сторін. В основі цієї співпраці лежить прагнення до справедливості, прозорості та партнерства. Соціально відповідальний бізнес потребує підтримки, стимулювання та сприяння з боку держави.

Розроблений автором SWOT-аналіз взаємодії бізнесу та влади допоможе розробити рекомендації для місцевої влади щодо стимулювання соціально відповідального бізнесу, а також дозволить зрозуміти ефективність взаємодії з усіма зацікавленими сторонами (табл. 1).

Таблиця 1

SWOT-аналіз взаємодії бізнесу та влади на засадах соціальної відповідальності

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">• підвищення довіри громади до бізнесу через соціально значущі проекти• зростання ролі громадських ініціатив у стимулюванні соціальної відповідальності• можливість створення публічно-приватних партнерств	<ul style="list-style-type: none">• відсутність чіткої державної політики у сфері соціальної відповідальності• низька мотивація бізнесу через недостатню підтримку з боку влади• обмежені фінансові можливості місцевих бюджетів для співфінансування проектів
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none">• розширення участі бізнесу у реалізації регіональних програм	<ul style="list-style-type: none">• політична нестабільність та економічні кризи

<ul style="list-style-type: none">• інтеграція до міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності• розробка державних стимулів, таких як податкові пільги чи гранти• використання успішного досвіду інших країн у сфері соціальної відповідальності	<ul style="list-style-type: none">• низький рівень довіри між бізнесом, владою та громадами• ризик надмірного втручання влади у бізнес-процеси• конкуренція між громадами за ресурси бізнесу
--	--

Джерело: складено автором

Місцева влада відіграє вирішальну роль у розвитку соціально відповідального бізнесу на регіональному рівні. Ефективне стимулювання корпоративної соціальної відповідальності з боку місцевої влади може сприяти вирішенню багатьох соціальних проблем і поліпшенню якості життя в громадах. Для стимулювання корпоративної соціальної відповідальності на місцевому рівні місцева влада повинна стати активним партнером для бізнесу. Ключовими напрямками є:

- Організація інформаційно-просвітницьких кампаній. Це можуть бути семінари, тренінги, конференції та інші форми навчання, які допоможуть місцевим підприємствам зрозуміти важливість корпоративної соціальної відповідальності. Через ці кампанії місцева влада може поширювати знання про соціальні ініціативи, спрямовані на сталий розвиток громади, а також інформувати підприємців про можливі пільги та фінансові підтримки за впровадження таких практик.

- Створення та імплементація місцевих програм, спрямованих на стимулювання розвитку соціально відповідального бізнесу. Надання податкових пільг та інших видів підтримки підприємствам, які реалізують соціальні ініціативи, є ефективним механізмом заохочення корпоративної соціальної відповідальності. Наприклад, це

можуть бути проекти з благоустрою, розвитку освіти, охорони здоров'я чи екології.

- Прозорість у відносинах між місцевою владою і бізнесом. Місцева влада може створювати платформи для відкритих діалогів, таких як громадські слухання, консультаційні ради чи круглі столи. Це дозволить бізнесу краще розуміти потреби місцевої громади, а громадянам — бачити, які соціальні ініціативи реалізуються завдяки підтримці місцевої влади і бізнесу.

- Стимулювання соціально відповідального бізнесу через систему нагород і відзнак. Відзначення підприємств, які активно підтримують соціальні ініціативи, не лише підвищує імідж компанії, але й стимулює інших бізнесменів приєднуватися до цієї практики. Місцева влада може організовувати конкурси на кращі соціальні проекти, надаючи переможцям публічне визнання, додаткові переваги для розвитку бізнесу.

Таким чином, соціальна відповідальність бізнесу є необхідною складовою сталого розвитку соціального спрямування в сучасному світі. Лише об'єднані зусилля бізнесу, влади та суспільства можуть забезпечити досягнення економічного, соціального та екологічного балансу, сприяючи прогресу всього суспільства. У сучасних умовах глобалізації, інтеграції України в міжнародну економіку та посилення соціальних очікувань компанії вже не можуть обмежуватися лише досягненням фінансових цілей. Вони повинні враховувати потреби громади, в якій працюють, і сприяти її розвитку, встановлюючи довгострокові партнерські стосунки з місцевою владою та суспільством.

Перелік використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року: Розпорядження КМУ від 24 січня. 2020 р. № 66-р [Електронний ресурс] — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/66-2020-%D1%80#Text> (дата звернення 12.11.2024)
2. Джулія Койтген. Реалізація цілей сталого розвитку національними парламентами держав-членів Європейського Союзу: уроки для Верховної Ради (2023)— URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/PRP_SDGs_and_parliaments_UKR.pdf (дата звернення 12.11.2024)
3. Questions and Answer on the Adoption of European Sustainability Reporting Standards (2023) [Електронний ресурс] — URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_23_4043

Михальська Марія-Вікторія, здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня;
Науковий керівник: Куліш І.М.,
канд наук з держ. упр., ст. наук. спів.
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСАД ГЛОБАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ПРОМИСЛОВІСТІ УКРАЇНИ

У сучасних умовах Індустрії 4.0, для забезпечення інноваційного розвитку промисловості та приведення промислового комплексу України до провідних світових стандартів, необхідно вжити термінових заходів. Зокрема, у березні 2020 року Європейська комісія представила Нову Промислову Стратегію ЄС, яка націлена на реалізацію трьох основних пріоритетів: 1) підтримка глобальної конкурентоспроможності європейської промисловості та створення рівних умов для її розвитку на національному і міжнародному рівнях; 2) перехід Європи до кліматичної нейтральності до 2050 року; 3) формування цифрового майбутнього Європи.

Окрім того, 18 червня 2020 року Європейська Комісія затвердила Регламент таксономії, важливий законодавчий акт, який підтримує європейську "зелену угоду", стимулюючи приватні інвестиції в екологічно сталий розвиток. Це також сприятиме створенню першого в світі «зеленого списку» — системи класифікації економічної діяльності, що матиме значний позитивний вплив на клімат та навколишнє середовище, і допоможе інвесторам орієнтуватися у виборі перспективних проектів для інвестицій [2].

У 2015 році на саміті ООН з питань сталого розвитку були затверджені глобальні Цілі сталого розвитку. Для нашого дослідження були обрані чотири цілі, які безпосередньо впливають на економічне зростання та промисловий розвиток країни: Ціль 8 «Достойні робочі місця та економічне зростання», Ціль 9 «Інновації та інфраструктура», Ціль 12 «Відповідальне споживання», Ціль 17 «Співпраця заради досягнення цілей». В Україні, під час адаптації цих цілей, кожна з них була переглянута з урахуванням національних особливостей розвитку. Внаслідок цього було відмовлено від глобальної концепції формулювання суміжних завдань за цілями, зберігаючи при цьому принцип взаємозалежності та взаємовпливу завдань. У результаті на національному рівні було визначено, що ЦСР 8 є, з одного боку, інструментом для досягнення інших 16 цілей, а з іншого – кінцевою метою, яку планується досягти до 2030 року.

Одним з основних індикаторів економічного зростання є валовий внутрішній продукт (ВВП) країни. Тому важливо проаналізувати динаміку індексу ВВП у порівнянні з індексом промислової продукції. Останній визначається як відношення поточного обсягу виробництва в грошовому вираженні до обсягу промислового виробництва в попередньому періоді. Він базується на використанні даних щодо динаміки виробництва основних видів продукції, що охоплюють близько 1000 позицій товарів.

Динаміка індексу ВВП та індексу промислової продукції показана на рис. 1. Протягом 2010-2015 років спостерігалось зниження індексу промислової продукції майже на 22%. З 2015 по 2016 рік спостерігалось зростання індексу на 19%, а з 2016 по 2019 роки відбувалися незначні

коливання. У 2019 році індекс промислової продукції становив 99,5.

Згідно з даними [1], в умовах загострення конкурентної боротьби та необхідності технологічного переозброєння, у 2019 році промислові підприємства активно проводили модернізацію. Капітальні інвестиції в добувну промисловість зросли на

34%, у постачанні електроенергії та газу – на 38%, у харчовій промисловості – на 42%, у металургії – на 34%. Крім того, чистий приплив прямих іноземних інвестицій до реального сектора економіки збільшився до 2,3 млрд дол. США, що в 1,7 рази більше, ніж у 2018 році. Однак капітальні ремонти та оновлення виробничих ліній певним чином уповільнили роботу та знизили показники деяких галузей, створюючи підґрунтя для майбутнього зростання. Це може пояснити відставання індексу промислової продукції від індексу ВВП. Вже у січні 2020 року відбулося збільшення обсягів виробництва: прокату – на 29,4%, сталі – на 14,6%, чавуну – на 4,9%.

З застосуванням принципів концепції сталого розвитку було досліджено основні тенденції розвитку промисловості України, спираючись на Глобальні цілі сталого розвитку, які є ключовими для економічного зростання країни. Проаналізовано основні індикатори досягнення цих цілей, що дало змогу оцінити прогрес у розвитку промислового комплексу та необхідного інфраструктурного забезпечення [3].

Також було порівняно показники інших країн, які були обрані як ключові для порівняння. Це дозволяє врахувати отримані дані для формулювання нової стратегії розвитку промисловості України. Науковою новизною роботи є удосконалення методичних підходів до використання концептуальних основ сталого розвитку,

поєднуючи їх з положеннями Глобальних цілей сталого розвитку для реалізації проектів та програм, які сприятимуть розвитку промислового потенціалу регіону чи країни. Подальші дослідження мають зосередитися на аналізі прогресу та заходів країн з провідними економіками, які увійшли до Топ-20 за досягненням цілей сталого розвитку.

Перелік використаних джерел:

1. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. Офіційний сайт. URL: [https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=ukUA&id=06566c33-d3c8-40e7-a728db6b42d30141&title=KomentarSchodoFaktoriv-YakiMaliVplivNaEkonomichnuAktivnistu2019-Rotsi\]](https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=ukUA&id=06566c33-d3c8-40e7-a728db6b42d30141&title=KomentarSchodoFaktoriv-YakiMaliVplivNaEkonomichnuAktivnistu2019-Rotsi)
2. Державна служба статистики. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Кноема. Світові дані. URL: <https://knoema.com/>

Мордух Христина, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Табачук А.Я.,
канд. екон. наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ

Досягнення цілей сталого розвитку в Україні та Європейському Союзі є важливим елементом глобальних зусиль, спрямованих на забезпечення збалансованого розвитку суспільств, економік і довкілля. Україна, підписавши Угоду про асоціацію з ЄС, зобов'язалася адаптувати національну політику до стандартів і підходів, які відповідають цілям сталого розвитку, визначеним Організацією Об'єднаних Націй [1]. При цьому успішність реалізації таких цілей залежить від взаємодії кількох чинників, включаючи політичну волю, доступ до фінансування, технічні можливості та залучення громадянського суспільства [2].

На рівні Європейського Союзу реалізація цілей сталого розвитку інтегрується в широкі стратегії, такі як "Європейський зелений курс", який спрямований на досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року [3]. ЄС забезпечує значну фінансову підтримку для впровадження інноваційних екологічних проектів, серед яких перехід на відновлювані джерела енергії, розвиток циркулярної економіки та модернізація інфраструктури [4]. Значну увагу приділяється скороченню викидів парникових газів, причому у 2023 році рівень викидів у країнах-членах ЄС

знизився на понад 30% порівняно з рівнем 1990 року [5]. З іншого боку, соціальні програми спрямовані на підтримку найбільш вразливих верств населення через ініціативи, пов'язані із доступом до освіти, працевлаштуванням і гендерною рівністю [6].

В Україні реалізація цілей сталого розвитку має певні особливості. З одного боку, це пов'язано з геополітичними та соціально-економічними викликами, включаючи наслідки військових дій, економічну нестабільність і значне переміщення населення [7]. Водночас впроваджуються проекти з підтримки бізнесу, зокрема програми грантового фінансування для малого та середнього підприємництва. Пріоритетом також є забезпечення енергетичної незалежності, що включає активний розвиток відновлюваної енергетики. За останні роки частка відновлюваних джерел в енергетичному балансі України зросла до понад 12%, що свідчить про позитивну динаміку навіть в умовах кризи [8].

Рівень досягнення цілей сталого розвитку в Україні та ЄС суттєво відрізняється. У той час як країни Європейського Союзу мають доступ до розвинутої фінансової і технічної інфраструктури, Україна часто залежить від зовнішньої допомоги [9]. Зокрема, ЄС надає Україні підтримку через програми технічної допомоги та інвестиційні платформи, спрямовані на покращення стану довкілля, підвищення енергоефективності та сприяння сталому економічному розвитку. Українська стратегія розвитку до 2030 року, узгоджена з цілями ООН, ставить за мету зменшення рівня бідності, сприяння гендерній рівності та забезпечення якісної освіти для всіх верств населення [10].

Проте слід зазначити, що основною перешкодою для досягнення цілей сталого розвитку в Україні

залишається брак системного підходу до моніторингу та оцінки виконання відповідних заходів [11]. Незважаючи на зусилля уряду щодо інтеграції екологічних і соціальних стандартів у національну політику, існує значна різниця між формальним проголошенням цілей і їхньою практичною реалізацією. Наприклад, у сфері боротьби з бідністю та забезпечення рівного доступу до медичних послуг показники залишаються нижчими, ніж у середньому по ЄС [12].

Науковці наголошують, що для досягнення успіху в реалізації цілей сталого розвитку в Україні важливо зосередитися на посиленні інституційної спроможності державних органів, активізації участі громадянського суспільства та залученні приватного сектору до впровадження інноваційних рішень [13]. Тож, спільні ініціативи з Європейським Союзом, зокрема щодо адаптації найкращих практик і стандартів, можуть суттєво прискорити цей процес.

Перелік використаних джерел:

1. Складові концепції сталого розвитку. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/11_2019/57.pdf (дата звернення: 18.11.2024).
2. 17 цілей сталого розвитку. Критерії та принципи. URL: <https://sdgs.un.org/ru/goals> (дата звернення: 18.11.2024).
3. “Зелена” економіка: сутність, цілі та базові принципи. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/87412468.pdf> (дата звернення: 18.11.2024).
4. Сталий розвиток. URL: <https://www.ecolabel.org.ua/stalij-rozvitok> (дата звернення: 18.11.2024).
5. Доповідь Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку. – Ріо-Де-Жанейро, 3-14 червня 1992. URL:

<http://www.prometeus.nsc.ru/koptyug/ideas/scisahum/191-199.ssi> (дата звернення: 18.11.2024).

6. Стратегія сталого розвитку. URL: http://dglip.nubip.edu.ua/bitstream/123456789/5822/1/Vogo_lubov_Strategij%20stalogo%20rozvutku.pdf (дата звернення: 18.11.2024).

7. “Зелені інвестиції” у сталому розвитку. Світовий досвід та український контекст. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INV_EST.pdf (дата звернення: 18.11.2024).

8. Сталый розвиток як парадигма суспільного зростання XXI ст. URL: <http://www.geograf.com.ua/library/geoinfocentre/20-human-geography-ukraine-world/273-stalyi-rozvytok-yak-paradygma-suspilnogo-zrostannya-21-st> (дата звернення: 18.11.2024).

9. “Зелений” бізнес для малих і середніх підприємств. URL: <http://pledgd.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/SME-Guide-web.pdf> (дата звернення: 18.11.2024).

10. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. академіка НАН України, д.т.н., проф., засл. діяча науки і техніки України Б. Є. Патона. – К.: Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України", 2012. – 72 с.

11. Зелена економіка – шанс для України. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/31460/2/FMZKP_2020_Vasilyuk_Y-Green_economy-a_chance_89-91.pdf (дата звернення: 18.11.2024).

12. Shpak, N., Kuzmin, O., Melnyk, O., Ruda, M., & Sroka, W. (2020). Implementation of circular economy in Ukraine: context of European integration, Resources, 9, 96. doi: 10.3390/resources9080096. URL:

https://www.researchgate.net/publication/343671037_Implementation_of_a_Circular_Economy_in_Ukraine_The_Content_of_European_Integration (дата звернення: 18.11.2024).

13. Нова політика ЄС з “циркулярної” економіки: можливості для України. URL: https://dixigroup.org/wp-content/uploads/2020/09/dixi_pb_circular-economy_ukr_full_3.pdf (дата звернення: 18.11.2024).

Петрів Мар’яна, здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Возняк Г.В.,
д-р екон. наук, ст. наук. спів.,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В УКРАЇНІ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Жінки та дівчата всюди повинні мати рівні права та можливості, а також мати можливість жити без насильства та дискримінації. Рівність і розширення прав і можливостей жінок є однією з 17 Цілей сталого розвитку, але також є невід’ємною частиною всіх аспектів інклюзивного та сталого розвитку. Загалом, ЦСР залежать від досягнення Цілі 5.

Згідно з дослідженням Global Gap Report, Україна займає 63 місце зі 146 країн в поточному стані та розвитку гендерного паритету за параметрами: економічна участь і можливість (Economic Participation and Opportunity), рівень освіти (Educational Attainment), здоров’я та виживання (Health and Survival) і розширення політичних прав

(Political Empowerment). Порівняно з 2022 роком, Україна піднялась у рейтингу на 3 місця.

В останньому рейтингу гендерної рівності Україна покращила свої позиції за трьома з чотирьох ключових параметрів. Єдиний показник, де спостерігалось погіршення, — це розширення політичних прав. У цьому аспекті Україна опустила з 87-го на 91-ше місце, набравши 0,175 бала, покращивши рахунок тільки на 0,003 бали. Проте найбільший успіх Україна продемонструвала за параметром рівня освіти, де вона посідає перше місце разом з іншими 28 країнами світу, отримавши максимальний бал — 1. Цей результат свідчить про високий рівень гендерної рівності в освітній сфері країни [1].

Основним положенням про гендерну рівність в Україні є Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 року 2866-IV. Метою цього Закону є досягнення рівноправного становища жінок і чоловіків у всіх сферах суспільного життя шляхом правового забезпечення рівних прав і можливостей для обох статей, усунення дискримінації за статевою ознакою та впровадження тимчасових спеціальних заходів, спрямованих на подолання дисбалансу у можливостях реалізації рівних прав, гарантованих Конституцією і законами України. Цей закон визначив основні напрямки національної гендерної політики та деталізував організаційні елементи, що її підтримують [2].

Українське законодавство активно розвивається в напрямку забезпечення гендерної рівності, під впливом міжнародно-правових зобов'язань. Ратифікація Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1980 р.) та низки конвенцій МОП дозволила наблизити вітчизняне законодавство до міжнародних стандартів.

Угода про асоціацію з ЄС закріплює мету забезпечення рівних можливостей для чоловіків і жінок у сферах зайнятості, освіти та прийняття рішень [3].

Однак, попри зусилля з удосконалення законодавства, гендерна нерівність залишається відчутною в різних сферах, в тому числі і в економічній. Одним із показових аспектів є гендерний розрив в оплаті праці. Гендерний розрив в оплаті праці — це різниця в середній заробітній платі чоловіків і жінок у межах країни. За даними Держстату України, у першому кварталі 2021 року цей показник досяг історичного мінімуму — 17,8% (у 2020 році становив 20,5%) [4]. Станом на 2023 рік гендерний розрив зріс до 18,6%. Дослідження, проведене соціологічною службою Центру Разумкова у вересні-жовтні 2023 року на замовлення ZN.UA, також підтвердило цю нерівність. Було зафіксовано суттєву різницю в середній заробітній платі після оподаткування: 10 312 грн у жінок проти 15 377 грн у чоловіків, тобто понад 5000 грн [5].

Гендерні стереотипи залишаються однією з основних перепон на шляху до рівності в Україні. Вони впливають на сприйняття ролей жінок і чоловіків у суспільстві, зокрема у сфері працевлаштування. Образ Березині був одним із найпоширеніших гендерних стереотипів в Україні, уособлюючи традиційну роль жінки як матері та дружини, що дбає про сім'ю та дітей. У сучасних умовах цей образ набув нового змісту, ставши символом активної, цілеспрямованої жінки, яка бере відповідальність не лише за родину, а й за громаду та навіть націю. Завдяки популяризації у ЗМІ Березиня сьогодні постає в образі волонтерки, медикіні, правозахисниці, військовослужбовиці чи громадської активістки. Вона підтримує чоловіка-воїна, сім'ю, економіку та сприяє боротьбі за краще майбутнє своєї країни. [6]

Цьому баченню посприяли зміни до Закону України «Про рекламу», які набули чинності 8 січня 2022 року [7]. Вони запровадили механізми притягнення до відповідальності за дискримінацію за статевою ознакою у вакансіях, зокрема за надання переваги чоловікам чи жінкам. Це рішення стало важливим кроком у боротьбі зі стереотипами на ринку праці.

Загалом гендерна нерівність у соціально-трудових відносинах в Україні проявляється через обмежені можливості для жінок у здобутті професійної освіти, підвищенні кваліфікації, кар'єрному зростанні, а також через нерівну оплату праці. Особливо це стосується сімей, де чоловіки мобілізовані, загинули або зазнали тяжких поранень. У період воєнного стану навантаження на жінок зросло через гендерні стереотипи, які визначають жінку переважно як домогосподарку.

Дослідження серед жінок-офіцерів підтверджують, що у 2022 році 61,5% опитаних, а у 2023 році – 53% відзначили збільшення навантаження в умовах праці. Війна погіршила ситуацію, змушуючи жінок відмовлятися від кар'єри та зосереджуватися на побутових питаннях, таких як забезпечення виживання домогосподарств в умовах відсутності базових ресурсів та руйнувань [8].

На думку Н. Баласинович серед основних напрямів розвитку гендерної політики в Україні, які сприятимуть забезпеченню рівності жінок і чоловіків, враховуючи сучасні українські політичним та соціально-економічні реалії варто виокремити такі:

- 1) надання однакового суспільного статусу жінок і чоловіків;
- 2) забезпечення однакових умов реалізації прав людини як жінкам, так і чоловікам;

- 3) створення однакової можливості використання соціальних та економічних ресурсів для жінок і чоловіків;
- 4) визначення однакових можливостей для жінок і чоловіків робити свій внесок у національний, політичний, соціальний, економічний і культурний розвиток;
- 5) утвердження однакового права для жінок і чоловіків мати однакову користь від результатів їх діяльності [9].

Отже, гендерна рівність є ключовою умовою сталого розвитку суспільства та одним із базових прав людини. В Україні, попри прогрес у сфері освіти та вдосконалення законодавства, проблеми гендерної нерівності залишаються актуальними. Це проявляється у нерівному доступі жінок до кар'єрних можливостей, гендерному розриві в оплаті праці та впливі стереотипів на соціальні ролі. Воєнний стан посилив навантаження на жінок, змушуючи їх відмовлятися від кар'єри на користь вирішення побутових питань.

Для подолання цих викликів необхідно продовжувати впровадження реформ, спрямованих на забезпечення рівних прав і можливостей для жінок і чоловіків, боротьбу зі стереотипами та підтримку жінок у різних сферах життя. Досягнення гендерного паритету є важливою умовою для інклюзивного розвитку України та реалізації Цілей сталого розвитку.

Перелік використаних джерел:

1. Global Gender Gap Report 2024. Geneva, 2024. P. 353
URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2024.pdf.
2. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV:

URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text)

[15#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text) (дата звернення: 16.11.2024).

3. Ilkin Sadagat Ogli N., Zamula A. Y. State And Problems Of Implementation And Introduction Of International Standards Regarding The Protection Of Women's Rights In The Legal System Of Ukraine. Law and Society. 2023. № 6. С. 338.

URL: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.6.49> (дата звернення: 16.11.2024).

4. Мінекономіки зробило черговий крок для зменшення гендерного розриву в оплаті праці. Урядовий портал.

URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minekonomiki-zrobilo-chergovij-krok-dlya-zmenschennya-gendernogo-rozrivu-v-oplati-praci> (дата звернення: 16.11.2024).

5. Лібанова Е. Як змінився ринок праці у воєнний час: сьогоднішня та перспективи. Зеркало недели | Дзеркало тижня | Mirror Weekly.

URL: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/jak-zminivsja-rinok-pratsi-u-vojennij-chas-sohodennja-ta-perspektivi.html?fbclid=IwAR236eIJKINKd9av5e3e8qODDIF4vMZA7x5hojyM6fLI-R6ZMoVgDIA6piE> (дата звернення: 17.11.2024).

6. Сторожук С. Гендерна рівність в Україні: здобутки та виклики. Розвиток лідерського потенціалу жінок в академічному середовищі: Міжнародний досвід для потреб розбудови України: Матеріали Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 11 квіт. 2024 р. Київ, 2024. С. 232.

7. Закон України «Про Рекламу» від 03.07.1996 № 270/96-ВР: станом на 27 квіт. 2024 р.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-вр#Text> (дата звернення: 17.11.2024).

8. Вовк Н., Деркач А. Україна у досягненнях гендерної рівності в умовах воєнного стану. «Наука і освіта України в умовах російсько-української війни: виклики та завдання в

контексті національної безпеки: Матеріали Міжнар. науково-практ. конф. Київ – Дрогобич – Львів – Запоріжжя – Переяслав – Ужгород – Перемишль, 2024. С. 198–199. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/62545/1/Збірник%20матеріалів.pdf#page=196> (дата звернення: 17.11.2024).

9. Баласинович Н. Гендерна демократія: особливості становлення в Україні. Науковий Журнал «Політикус». 2020. № 5. С. 31. URL: http://politicus.od.ua/5_2020/6.pdf (дата звернення: 17.11.2024).

Прус Соломія, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Табачук А.Я.,
канд. екон. наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ТА УКРАЇНА

Поняття «сталого розвитку» взяло свій початок в другій половині ХХ ст. та до сьогодні набуває нових уточнень і змін. Сталий розвиток – це система управління та розподілу ресурсів, яка однаково задовольняє три ключових сектори: соціальний, екологічний та економічний і зосереджена на прогресивному зростанні теперішнього покоління без шкоди для майбутнього [1].

15 вересня 2015 року на саміті Асамблеї ООН було підписано документ «Перетворення нашого світу: порядок

денний у сфері сталого розвитку до 2030 року», що включає в себе 17 основних цілей сталого розвитку та 169 завдань [2]. Так з 2016 року почалась адаптація визначених завдань безпосередньо під стан української економіки. Вже у 2019 році Володимир Зеленський підписав документ, в якому були остаточно сформульовані принципи цілей сталого розвитку для України до 2030 року, де основоположною догмою стало визначення «не залишити нікого осторонь» [3].

З метою простеження повноти досягнення сформованих принципів впродовж 2015-2020рр. реалізовано низку аналітичних процедур. Першим кроком стало затвердження дослідницьких груп та проведення тематичних обговорень постановленого завдання, другим – вивчення релевантної інформації, аналіз змін щодо кожної з 17-ти цілей за національними індикаторами, проведення обліку даних, залучення громадськості до опитувань з приводу відсутності соціальних, економічних та екологічних змін, третім – підбивання підсумків, систематизація отриманої інформації в ході дослідження та її виклад. Результатом став розподіл ефективного досягнення затверджених цілей. До найвищого рівня віднесли такі цілі: «1. Подолання бідності», «3. Міцне здоров'я», «4. Якісна освіта» та «5. Гендерна рівність», на противагу ним виступають завдання з мінімальним відсотком реалізації «9. Інновації та інфраструктура», «10. Зменшення нерівності», «13. Боротьба зі зміною клімату», «14. Збереження морських ресурсів» і «15. Збереження екосистем суші», а решта всіх цілей мали середній потенціал розвитку [3].

Беручи до уваги теперішню ситуацію в нашій країні, вважаємо за доцільне зосередити увагу на питанні

реалізації ключових складових сталого розвитку актуальних для України в умовах сьогодення.

Розглядаючи першу ціль, «Подолання бідності», ми відстежуємо погіршення показника бідності. Від початку війни у 2014 році до 2023 року показник бідності зріс від 5% до 24% [4]. Це зумовлено, перш за все, масовою міграцією громадян України з територій, де ведуться воєнні дії, колосальними втратами майна та стабільних робочих місць, але так само було прийнято ряд законопроектів, які спрямовані на надання допомоги вразливим верствам населення, наприклад, субсидії, забезпечення житлом переселенців, різноманітні пільги. Незважаючи на складну фінансову ситуацію в державному бюджеті, держава подбала, принаймні, про мінімальну компенсацію збитків, завданих війною, постраждалим. На даний момент залучення закордонних волонтерських організацій, інвесторів та добровольців, які вмотивовані надати допомогу українським мігрантам, - це найбільш раціональне рішення в зниженні відсотка бідності.

Актуальною питанням в ході війни є ціль №16 «Мир та справедливість». Попри військові виклики, Україна намагається інтегрувати принципи ЦСР 16 у свої стратегії, але стикається з низкою викликів.

Викликами для ЦСР 16 в умовах війни, на наше переконання, є:

1. Військова агресія та втрата контролю над територіями

2. Порушення прав людини та воєнні злочини

3. Ослаблення інституцій через війну

4. Зростання корупційних ризиків

Перспективи досягнення ЦСР 16 в Україні

1. Післявоєнна відбудова

2. Відновлення територіальної цілісності

3. Міжнародна підтримка, зокрема, продовження співпраці з ООН та міжнародними судами сприятиме створенню механізмів притягнення агресора до відповідальності.

4. Відбудова довіри громадян до держави: прозорість, справедливість і боротьба з корупцією стануть основою для відновлення ефективності інституцій.

Отже, сталий розвиток, будучи інтегрованою системою соціальних, економічних та екологічних цілей, є стратегічно важливим для України, особливо в умовах воєнних викликів. З моменту ухвалення порядку денного сталого розвитку до 2030 року наша країна адаптувала цілі під національні реалії, досягнувши успіхів у таких напрямках, як подолання бідності, забезпечення якісної освіти та гендерної рівності. Однак, реалізація деяких екологічних і інноваційних завдань залишається складною через війну.

Перелік використаних джерел:

1. ФЕНОМЕН ПОНЯТТЯ “СТАЛИЙ РОЗВИТОК” | А П Лелеченко | Державне управління: удосконалення та розвиток №12 2017. Журнал Державне управління: удосконалення та розвиток - наукове фахове видання з питань державного управління. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1649> (дата звернення: 20.11.2024).
2. Цілі сталого розвитку. Цілі сталого розвитку | Організація Об'єднаних Націй в Україні. URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs> (дата звернення: 20.11.2024).
3. Кабінет Міністрів України. Добровільний національний огляд щодо виконання Цілей сталого розвитку в Україні.

Київ, 2020. URL: <https://me.gov.ua/view/4819b04d-99d6-47d3-a0db-fd4a4215f13d> (дата звернення: 20.11.2024).

4. Міністерство соціальної політики України. Міністерство соціальної політики України.
URL: <https://www.msp.gov.ua/news/23714.html> (дата звернення: 20.11.2024).

6. Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки. Офіційний вебпортал парламенту України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2021#Text> (дата звернення: 20.11.2024).

7. Показник 16.6.1 - Показник сприйняття рівня корупції в державному секторі з боку ділових кіл та експертів - Індикатори цілей сталого розвитку. Indicators For The Sustainable Development Goals.
URL: <https://sdg.ukrstat.gov.ua/uk/16-6-1/> (дата звернення: 20.11.2024).

Стасишин Северина, головний спеціаліст моніторингу
Національної служба здоров'я України у Львові та у
Львівській області,

Стасишин Анастасія, здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування,
Науковий керівник: Капленко Г.В.,
д-р. екон. наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ ТА ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Соціальна згуртованість є одним із ключових чинників успішного функціонування громадянського суспільства. У Європейському Союзі (ЄС) цей аспект набуває особливої важливості, зважаючи на соціальне благополуччя та згуртованість громадян у різних державах-членах, прогресивність об'єднання, його економічну конкурентоспроможність та здатність відповідати на глобальні виклики (European Commission, 2019). Паралельно з цим, Цілі сталого розвитку (ЦСР), затвержені ООН у межах глобального порядку «Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року» (Організація Об'єднаних Націй, 2015 [1]), визначили нові горизонти для держав всього світу. Їхня реалізація передбачає комплексне розв'язання екологічних, економічних і соціальних завдань, що, своєю чергою, у ЄС неможливо без ефективної соціальної політики та дієвих механізмів згуртованості.

Зусилля ЄС у сфері соціальної політики та боротьби з нерівністю нерозривно пов'язані з прагненням

реалізувати ЦСР. Також, стратегії Євросоюзу із подолання бідності, гендерної нерівності та диспропорцій у доступі до якісної освіти й медицини доповнюються елементами «зеленої» трансформації економіки (European Commission, 2020). Тому розуміння того, як саме соціальна згуртованість сприяє досягненню ЦСР в ЄС, є центральним питанням сучасних наукових і політичних дискусій.

Поняття соціальної згуртованості в науковому дискурсі розглядається як стан суспільства, за яким забезпечується соціальна інтеграція, ефективна взаємодія між різними групами населення, а також довіра до інституцій. У практичному аспекті в ЄС, однак, це поняття посилюється додатковими вимірами, оскільки розглядається не тільки на національному рівні, а й з урахуванням загальноєвропейського простору та інтеграційних процесів (Європейський комітет регіонів, 2018 [2]).

До ключових складників соціальної згуртованості належать:

1. Соціальна інтеграція – забезпечення рівності можливостей проживання для всіх громадян, незалежно від їх соціально-економічного статусу, етнічного походження чи місця.
2. Економічна справедливість – означає подолання бідності, зменшення нерівності у доходах, доступність роботи та гідні умови праці.
3. Громадянська активність – виражається в участі громадян у прийнятті рішень, розвитку місцевих ініціатив та волонтерства.
4. Взаємна довіра між громадянами та інституціями – ключова передумова стабільності суспільства, що впливає на ефективність реалізації державної політики.

Соціальна згуртованість є водночас і ціллю, і передумовою. Якщо суспільство добре інтегроване, рівень довіри високий, а економічні можливості розподілені відносно рівномірно, це створює сприятливе середовище для впровадження складних реформ і переходу до сталого розвитку.

Цілі сталого розвитку, такі як подолання бідності (ЦСР 1), забезпечення здорового способу життя (ЦСР 3), забезпечення якісної освіти (ЦСР 4), гендерна рівність (ЦСР 5), гідна праця та економічне зростання (ЦСР 8), зменшення нерівності (ЦСР 10) тощо, стосуються соціальної згуртованості. До того ж такі цілі, як відповідальне споживання (ЦСР 12) та заходи зі збереження клімату (ЦСР 13), мають соціальний вимір, передбачають зміну поведінки та менталітету громадян, а також спільні засоби для ефективного впровадження «зелених» практик. Якщо в суспільстві відсутня згуртованість, то ускладнюється перехід до сталих моделей виробництва та споживання.

Для того, щоб краще зрозуміти механізм впливу соціальної згуртованості на реалізацію ЦСР, можна виокремити окремі аспекти:

1. Політична легітимність і громадська підтримка.
Процеси реформ, які забезпечують перехід до сталих економічних моделей, часто вимагають тимчасових витрат або змін у способі життя (наприклад, енергетичний перехід, посилення екологічного регулювання). Якщо рівень соціальної згуртованості низький, населення може сприймати ці реформи з недовірою, саботувати їх або протестувати проти них. Натомість високий рівень довіри до органів влади, активна громадянська позиція та солідарність сприяють успішному запровадженню

- заходів із подолання кліматичних змін, соціального захисту уразливих груп тощо.
2. Інклюзивність і справедливий розподіл ресурсів. Соціальна згуртованість передбачає, що вигоди від економічного розвитку мають розподілятися більш рівномірно між різними верствами населення. Це також означає перерозподіл коштів на соціальні програми, освіту, охорону здоров'я. Якщо ж у процесі економічних перетворень програє певна частина населення, це призводить до посилення соціальної напруги й нестабільності (Eurofound, 2018). Стале економічне зростання, що закріплено в ЦСР, можливо лише за умови, що ніхто не залишається «за бортом».
 3. Соціальний капітал і обмін досвідом. ЄС як наднаціональне об'єднання має потужну базу для обміну найкращими практиками у сфері соціальної політики та сталого розвитку. Регулярні зустрічі міністрів, експертів, представників громадянського суспільства – все це формує «основу для формування політик» (European Council, 2020). Соціальна згуртованість у державах-членах полегшує процес узгодження стратегій, адже країни-учасники мають спільну мету й довіряють один одному, уникаючи блокування ініціативи, яка може бути болісною в короткостроковій перспективі.
 4. Роль освіти у формуванні світогляду. Одним із багатьох елементів соціальної згуртованості є якісна та доступна освіта (ЦСР 4). У європейських країнах велика увага приділяється інтеграції в навчальні програми питань сталого розвитку, екологічного виховання та формування громадянської свідомості.

Покоління, виховане в умовах взаємної поваги, рівності та відповідного ставлення до ресурсів, має вищу соціальну згуртованість, що позитивно позначається на реалізації ЦСР (ЮНЕСКО, 2017).

Політика соціальної згуртованості в ЄС реалізується через низку механізмів:

1. Cohesion Policy. Це найбільш масштабна програма, спрямована на зменшення диспропорцій між регіонами ЄС та підвищення рівня життя у відсталих регіонах. Вона фінансується за рахунок Європейського фонду регіонального розвитку (ERDF), Європейського соціального фонду (ESF) та Фонду згуртованості (Cohesion Fund). Ці фонди забезпечують фінансування соціальних проєктів, розвиток інфраструктури, впровадження інновацій, створення робочих місць (Європейська комісія, 2020).
2. Європейський центр соціальних прав . У 2017 році ЄС ухвалив Європейський рівень соціальних прав, який проголошує 20 ключових принципів – від рівності можливостей до справедливої оплати праці та забезпечення соціального захисту (Європейська комісія, 2017). Хоча цей документ не має прямої юридичної сили, він служить дороговказом для державних органів влади у формуванні соціально орієнтованої політики.
3. Ініціативи щодо «зеленої» трансформації. Європейський зелений курс (European Green Deal) передбачає зміну економічної парадигми та включає заходи з переходу на відновлені джерела енергії, зниження викидів вуглецю та впровадження циркулярної економіки (Європейська комісія, 2019). Водночас приділяється увага тому, щоб ці заходи були «справедливими» й не посилювали майнову

нерівність. Створено Механізм справедливої трансформації (Just Transition Mechanism), який регіонам, залежним від викопних видів палива, надає можливість плавно переходити до «зеленої» економіки, зберігаючи робочі місця та підтримуючи рівень життя місцевих громад.

4. Багаторівневе врядування та партнерство . У питаннях соціальної згуртованості охоплює різні рівні управління – від місцевого до наднаціонального, – у ЄС активно розвиваються принципи багаторівневого врядування (multi-level governance). Відповідно до цього підходу регіональні та місцеві органи влади разом із громадськими організаціями та бізнесом залучаються до формування й реалізації проектів для посилення соціальної інтеграції.

Попри виклики, у довгостроковій перспективі зміцнення соціальної згуртованості залишається одним із найефективніших способів забезпечення сталого розвитку в межах ЄС. Щоб посилити синергію між цими процесами, варто зважати на наступне:

1. Поглиблена координація між державами-членами через вдосконалення механізму обміну найкращими практиками у сфері соціальної політики, «зеленої» трансформації та інновацій. Важливо, щоб країни з меншим досвідом навчалися у більш успішних у певних секторах.

2. Прискорення інвестицій у людський капітал. Розширення доступу до освіти, професійної підготовки та програм перекваліфікації є ключовим елементом, особливо в умовах цифровізації та переходу до екологічно чистих технологій (Європейська комісія, 2021).

3. Забезпечення прозорості та підзвітності. Успіх соціальних і екологічних ініціатив залежить від рівня довіри населення. Запровадження дієвих механізмів громадського контролю і звітності допоможе зміцнити взаємодію між владою та суспільством.

4. Підтримка вразливих груп. Важливо створювати цільові програми для тих категорій населення, які можуть зазнати значних втрат через структурні реформи (наприклад, вугільні регіони під час переходу до відновлюваної енергетики).

5. Участь громадянського суспільства. Приватний сектор, волонтери, громадські організації та інші об'єднання можуть служити ефективними провайдерами соціальних послуг та ініціаторами інновацій, сприяти діалогу в громадах, поширювати ідеї сталого розвитку «знизу».

6. Соціальна згуртованість і досягнення цілей сталого розвитку в Європейському Союзі становлять нерозривний комплекс: без достатнього рівня соціальної консолідації важко запроваджувати довгострокові реформи в економіці та суспільстві, необхідні для забезпечення сталого розвитку. Одночасне планування досягає високих показників у реалізації ЦСР для покращення формування солідарності, натомість підкреслює, що вигоди від «зеленої» трансформації та якісних соціальних послуг мають відчути усі громадяни ЄС.

Політика ЄС у соціальній сфері охоплює широкий спектр інструментів: від регіональних фондів, які фінансують соціальні та інноваційні проекти, до спільних стратегій боротьби з бідністю та нерівністю, запровадження Європейського рівня соціальних прав та ініціативи Європейського зеленого курсу. Проте успішність їх

реалізації залежить від уміння узгоджувати інтереси різних державних представників, регіонів і груп населення, від підтримки політичної еліти, громадськості та бізнесу. В епоху глобальних викликів, серед яких фінансові кризи, пандемії, кліматичні зміни, військові конфлікти, саме соціальна згуртованість дозволяє зберегти єдність, витримувати навантаження та генерувати спільні інноваційні рішення.

Отже, синергія між соціальною згуртованістю та ЦСР у контексті ЄС є багатовимірною та динамічною. Вона потребує постійного вдосконалення інституційних механізмів, підвищення рівня довіри громадян до влади, а також створення сприятливого інформаційного поля. Успішне об'єднання цих складових забезпечить зростання добробуту, стійкість до зовнішніх потрясінь і посилення глобальної ролі Європейського Союзу як взірця сталого та справедливого розвитку.

Перелік використаних джерел:

1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development URL <https://sdgs.un.org/2030agenda>
2. The website of the European Committee of the Regions. URL <https://cor.europa.eu/en/choose-language>
3. Actions, results and services delivered by the European Commission URL https://commission.europa.eu/index_en
4. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions URL <https://www.eurofound.europa.eu/en/home>

ЗМІСТ

**Публічне управління та
адміністрування: теоретичні та
прикладні аспекти**

**Public management and
administration: theoretical and
applied aspects**

Висоцька Анастасія

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ
СТРУКТУРИ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В
ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ 10

Гоменюк Вероніка

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН НА
СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ 14

Зуєв Михайло

ГОЛОВНІ ПРОБЛЕМИ І ПРОГАЛИНИ У
ДЕРЖАВНІЙ ПІДТРИМЦІ ІННОВАЦІЙНИХ
ЕКОСИСТЕМ 18

Іщук Аліна

ІНОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПУБЛІЧНОМУ
УПРАВЛІННІ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ 21

Коряк Анастасія

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННИХ ПОСЛУГ ТА ЇХ
РОЛЬ У ПІДВИЩЕННІ ПРОЗОРОСТІ ВЛАДИ 27

Поліщук Владислав

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ОФІС
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА
ІННОВАЦІЙ (УКРНОІВІ) ЯК
СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ОРГАН
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ 31

Романюк Марія

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ
КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИКО-
ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ

36

**Публічне управління та адміністрування
в Україні в умовах війни**

**Public management and administration
in Ukraine during the war**

Байла Назар, Локес Сергій, Фленько Петро
ОГЛЯД ПРОБЛЕМ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ І
ГРОМАДЯН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В
УКРАЇНІ

42

Верзун Ірина

РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У
РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІД
ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

48

Голюк Марія

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ В
УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

52

Гренюх Ірина

ПЕРЕЗАВАНТАЖЕННЯ ПУБЛІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ: АДАПТАЦІЯ ДО ВОЄННИХ
РЕАЛІЙ

56

Данилюк Ірина

РОЛЬ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ
ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ У ВОЄННИЙ
ПЕРІОД

63

Дубович Уляна

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В
УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

67

Євсюков Валерій

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА
ПРИКЛАДІ АВДІЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ
АДМІНІСТРАЦІЇ

73

Карпенюк Діана

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ І
ПАРТНЕРІВ В ПІДТРИМЦІ ТА РОЗВИТКУ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ ПІД
ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

77

Кормило Марія

ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ В УМОВАХ ВІЙНИ В
УКРАЇНІ: НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СТІЙКОСТІ

82

Куча Еля

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ
ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В
УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

86

Матієнко В'ячеслав

ПРОЦЕСНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ
ЯКІСТЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВПРОВАДЖЕННЯ
МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ В УМОВАХ
ВІЙНИ

90

Мельник Яна

ПСИХОЛОГІЧНА СТІЙКІСТЬ ТА ПІДТРИМКА
НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

95

Мрака Данило

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ:
МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ

101

Новосад Марта

ВНУТРІШНЯ КОМУНІКАЦІЯ В ГРОМАДІ ПІД
ЧАС ВІЙНИ: ВАЖЛИВЕ СВОЄЧАСНЕ
ІНФОРМУВАННЯ

106

Пацкан Каріна

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ
ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА
АДМІНІСТРУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ

112

Пузирнікова Уляна АДАПТАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ: РОЛЬ ІНКЛЮЗІЇ У ФОРМУВАННІ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ	<u>116</u>
Сердюк Віктор ПРАВОВІ ОБМЕЖЕННЯ ІМПОРТУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	<u>120</u>
Тертичний Іван ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	<u>125</u>
Харчев Олег РОЛЬ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТІЙКОСТІ ГРОМАД В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ	<u>128</u>
Євроінтеграція в умовах війни – виклики для публічного управління European integration in the conditions of war - challenges for public administration	
Григоренко Тінатін ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	<u>136</u>
Диміч Юліана ТРАНСФОРМАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	<u>140</u>
Заячківський Олег МОЖЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ УСПІШНОГО СВІТОВОГО ДОСВІДУ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ ДО УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЙ	<u>146</u>
Малишак Андрій ГУМАНІТАРНІ ВИКЛИКИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ЯК СТАНДАРТИ ЄС МОЖУТЬ ДОПОМОГТИ ЕФЕКТИВНІШОМУ УПРАВЛІННЮ	<u>149</u>

Перець Анастасія РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	156
Холост Анастасія РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	161
Шуліга Соломія МІЖНАРОДНА ТЕХНІЧНА ДОПОМОГА УКРАЇНИ: НАПРЯМКИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ	166
Управління людськими ресурсами в органах державної влади та місцевого самоврядування Human resources management in state and local self- government bodies	
Кададов Микола ЕФЕКТИВНІ КОМУНІКАЦІЙНІ ПРАКТИКИ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМ РЕСУРСАМИ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ	172
Кобякова Ірина АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ У ДЕРЖАВНИХ ОРГАНАХ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ	176
Колодій Софія-Любов УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЧИННИК ПОКРАЩЕННЯ СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ КОЛЕКТИВУ	181
Сабадаш Ірина ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ	186
Шкелебей Дарина, Карпа Вікторія, Чорба Марія АКТУАЛЬНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ СЕРВІСНИХ ЦЕНТРІВ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ	192

Южека Роман

КРАЦІ ПРАКТИКИ ПРОФЕСІЙНОГО ВІДБОРУ В
НЕУРЯДОВИХ ТА КОМЕРЦІЙНИХ
ОРГАНІЗАЦІЯХ

198

**Управління фінансами і бізнесом в Україні у
воєнний та повоєнний період**

**Financial and business management in Ukraine during
the war and post-war period**

Антонюк Світлана

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ УКРАЇНИ В ПЕРІОД
ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

204

Вороняк Вікторія

ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ ПІСЛЯ ВІЙНИ:
РОЛЬ ДЕРЖАВИ

217

Козік Мирослава

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ УКРАЇНИ:
ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ
ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ

222

Косенко Артем

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ
СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

227

Кочіш Тетяна

ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ
БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

232

Кравець Яна

РОЛЬ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В
ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТІЙКОСТІ БІЗНЕСУ В
УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА ПІСЛЯ НЕЇ

239

Марцеховська Віта

ВПЛИВ ЛІКВІДНОСТІ І
ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ НА ФІНАНСОВУ
СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ

244

Нормативно-правове забезпечення державного та муніципального управління

Regulatory and legal provision of state and municipal administration

Васюта Роман

ІНСТИТУТ ПРЕФЕКТІВ: ДОСВІД ФРАНЦІЇ ТА ПОТЕНЦІЙНА РЕАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ

251

Тимоха Анатолій

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ДОРОЖНЬОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

258

Тіхонова Оксана

ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ

264

Інформаційні технології у публічному управлінні

Information technologies in public administration

Карпущенко Михайло

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ В УКРАЇНІ ТА ЗАГАЛЬНА ПРОБЛЕМАТИКА ШІ

274

Лойко Ростислав

РОЛЬ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ПІДВИЩЕННІ ПРОЗОРОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

279

Строцький Богдан

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ЦИФРОВІЗАЦІЯ

284

Когуч Ілона

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ

289

Лаврова Соломія ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ	<u>293</u>
Окопна Оксана СТРАТЕГІЇ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ У ПУБЛІЧНОМУ ПРОСТОРІ	<u>299</u>
Савчук Діана СОЦІАЛЬНІ МЕДІА ЯК ПЛАТФОРМА ДЛЯ ВЗАЄМОДІЇ ГРОМАДСЬКОСТІ ТА ОРГАНІВ ВЛАДИ	<u>304</u>
Фолюш Марія ЦИФРОВІЗАЦІЯ HR-МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ: ДОСВІД ЄС ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	<u>308</u>
Яцканич Діана ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ- РЕСУРСІВ ТА ІНТЕРНЕТ-ТЕНОЛОГІЙ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	<u>313</u>
Участь громадськості у прийнятті політичних рішень	
Public participation in political decision-making	
Боднарук Надія РОЛЬ МОЛОДІ В РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	<u>322</u>
Гренюх Ірина ГОЛОС НАРОДУ У ВЛАДІ: ЯК ГРОМАДСЬКІСТЬ ВПЛИВАЄ НА ПОЛІТИЧНІ РІШЕННЯ	<u>326</u>

Медвідь Софія ФОРМУВАННЯ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ ВЛАДНИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ ТА НЕДЕРЖАВНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ	331
Пугій Катерина СТРАТЕГІЇ ТА НАПРЯМКИ КОМУНІКАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ	336
Соціальні інновації та публічне управління Social innovations and public administration	
Кочіш Тетяна МОЛОДЬ І СТАЛЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО: СТВОРЕННЯ БІЗНЕСУ З СОЦІАЛЬНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ	343
Кривута Діана СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ: ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ	347
Кусевич Юлія СОЦІАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ	353
Марусик Юлія ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ, ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ	359
Тимофтевич Ярослав РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ВПРОВАДЖЕННІ СОЦІАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙ	363
Централізація vs. децентралізація у впровадженні сталих практик управління Centralisation vs. decentralisation in the implementation of sustainable management practices	
Басараб Софія ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ У СТАЛИХ ПРАКТИКАХ УПРАВЛІННЯ	369

Козловець Анна

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ В УКРАЇНІ:
ДОСЯГНЕННЯ, ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ
ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ У КОНТЕКСТІ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

374

Окольничий Кирило

АНТИКОРУПЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ
ФІНАНСІВ: РОЛЬ ПРОЗОРОСТІ ТА
ПІДЗВІТНОСТІ

380

Очич Христина

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ФУНДАМЕНТ
ВІДБУДОВИ: УРОКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ
УКРАЇНИ

387

Пономаренко Олександр

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ РИЗИКІВ В СИСТЕМІ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

392

**Інноваційні практики в публічному управлінні та
адмініструванні**

**Innovative practices in public management and
administration**

Воронова Ярослава

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У
ДИПЛОМАТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: СОЦІАЛЬНІ
МЕДІА ТА КОМУНІКАЦІЇ

398

Пакош Марта

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ
СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЮ СФЕРОЮ В
УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ЗМІН

402

Салюк Вікторія

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У ВІДНОВЛЕННІ
УКРАЇНИ ПІСЛЯ ВІЙНИ ТА СТАЛИЙ
РОЗВИТОК: МОЖЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ

409

Тащинець Марія ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ЯК ШІ МОЖЕ ОПТИМІЗУВАТИ НАДАННЯ ДЕРЖАВНИХ ПОСЛУГ?	415
Роль громадянського суспільства у впровадженні Цілей сталого розвитку The role of civil society in the implementation of the Sustainable Development Goals	
Білас Діана ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ	421
Бурлаченко Денис ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК РУШІЙНА СИЛА ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	428
Галун Вікторія ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК КЛЮЧОВИЙ ПАРТНЕР ДЕРЖАВИ У ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	434
Кризина Фанні РОЛЬ МОЛОДІ В ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	440
Кузнєцова Олександра ВЗАЄМОДІЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА З ДЕРЖАВОЮ ТА БІЗНЕСОМ	445
Швайко Дарина ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ ДО ПРОЦЕСУ ПЛАНУВАННЯ ТЕРИТОРІЙ: ПЕРЕВАГИ ТА МОЖЛИВОСТІ	449
Сталий розвиток з погляду молодшої генерації Sustainable development from the point of view of the young generation	
Волошин Максим РОЛЬ МОЛОДІ У ВИРІШЕННІ КЛЮЧОВИХ ПРОБЛЕМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	455

Гавриляк Анастасія

МОЛОДЬ ЯК РУШІЙНА СИЛА СТАЛОГО
РОЗВИТКУ 460

Поручинська Ірина

ЕКОІННОВАЦІЇ У ГРОМАДАХ: ЯК МІСЦЕВІ
ІНІЦІАТИВИ ПРОТИСТОЯТЬ ЗМІНАМ
КЛІМАТУ 465

Тяжкун Ліана

ГРОМАДСЬКА УЧАСТЬ В УПРАВЛІННІ
ВІДХОДАМИ 469

Шах Дарія

ВІДТІК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ТА
ПРАЦЕЗДАТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ: РОЛЬ
ГРОМАДЯН У ЗБЕРЕЖЕННІ СТАЛОГО
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ 476

Яремчук Марина

МОЛОДЬ ЯК КАТАЛІЗАТОР ЕКОЛОГІЧНИХ
ЗМІН ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ 481

Розвиток «розумних» міст для забезпечення
сталого майбутнього. Стратегічний розвиток
територій

Development of "smart" cities to ensure a sustainable
future. Strategic development of territories

Букша Анжела

ІНФРАСТРУКТУРА РОЗУМНОГО МІСТА:
ОСНОВИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 488

Демчук Олеся

РОЗВИТОК «РОЗУМНИХ» МІСТ ДЛЯ СТАЛОГО
МАЙБУТНЬОГО: ТЕХНОЛОГІЇ, ЕКОЛОГІЯ ТА
ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ 493

Кіндрат Соломія РОЗВИТОК РОЗУМНИХ МІСТ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ	497
Легуцька Христина SMART-ІНФРАСТРУКТУРА У СТАЛОМУ РОЗВИТКУ МІСТ: ХАРАКТЕРИСТИКА, ФУНКЦІЇ, ПЕРЕВАГИ ТА ПЕРЕШКОДИ	503
Мадиняк Віталіна СТАЛИЙ РОЗВИТОК МІСТ: АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ МАЙБУТНЬОГО	508
Досягнення цілей сталого розвитку в Україні та ЄС	
Achieving sustainable development goals in Ukraine and the EU	
Бачинський Михайло ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ПРІОРИТЕТ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ К КОНТЕКСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	517
Білобровка Ігор СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	523
Гарбіч Софія ВПРОВАДЖЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ, АДАПТАЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	533
Заєць Вікторія ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ: ВИКЛИКИ ТА НОВІ МОЖЛИВОСТІ	538
Золіна Дарина ВЗАЄМОДІЯ БІЗНЕСУ ІЗ ВЛАДОЮ НА ЗАСАДАХ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	544

Михальська Марія-Вікторія ВИКОРИСТАННЯ ЗАСАД ГЛОБАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ	<u>551</u>
Мордох Христина ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ	<u>555</u>
Петрів Мар'яна ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В УКРАЇНІ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ТА ОСОБЛИВОСТІ	<u>559</u>
Прус Соломія СТАЛИЙ РОЗВИТОК ТА УКРАЇНА	<u>565</u>
Стасишин Северина, Стасишин Анастасія СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ ТА ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ	<u>570</u>